

عمر رضا

اسلام تاريخی

عصر سعادت

آثار علمیه کتبخانه‌سی
نشریاتی

اسلام تاریخی

عصر سعادت

بشنجی جلد

حضرت عائشه

مؤلفی
سلیمان ندوی

مترجمی
عمر رضا

استانبول - کون طوغدی مطبعه‌سی
١٣٤٦ ه - ١٩٢٨ م

حضرت عائشه

حضرت عائشه‌یی اولجه مستقل برجلد حالنده نشرایتمه‌یی دوشونمشکن بو موضوعك بالخاصه «عصر سعادت»ه صوك درجه مربوط اولدیغنی ، اونك پیغمبریمزك حیات زوجیه‌سنی تنویر ومسلمانلغك قادینلغه ایفا ایتدیکی خدمتلری توضیح ایتدیکنی نظردقته آلارق حضرت عائشه‌یی‌ده «عصرسعادت» سلسله‌سنه الحاق ایتمه‌یی دها مناسب کوردك .

حضرت عائشه

حضرت عائشه‌نك سیرتی ، اسلام قادینلغنك بر نمونه‌سی اولمق اعتباریله اهمیتی حائزدر . پیغمبریمزك زوجه‌سی ، پیغمبریمزك حال حیاتنده یارغاری و پیغمبریمزك ارتحالندن صوكرا اسلام وحدتنك ایلك محافظی ، اسلام دولتنك ایلك مؤسسی ، اسلام فتوحاتنك ایلك علمداری اولان حضرت ابو بكرك قیزی عائشه ، یالكز بو موقعی اعتباریله دكل، بوندن باشقا علمیله، اخلاقیله، سیاسی حیاتی ایله ، الحاصل كامل بر انسانك مدار تمایزی اولاجق بوتون اوصاف عالیه ایله تمایز ایتمش یوكسك بر ناصیه‌در . حضرت عائشه‌نك حیاتنی تتبع ایتمك واونك حیاتی حقنده مستقل بر اثر وجوده كتیرمكله بویوك بر وظیفه ایفا ایدیلمش اولور. بویله بر تتبع ، اسلامیتك قادینلق عالمنده نه‌لر یاپدیغنی، قادینلغی هانكی شاهقه‌لره یوكسلتدیكنی توضیح ایدر. حضرت عائشه، اسلامیتك دنیاده وجوده كتیردیكی بو معظم انقلابك ، بر نمونه‌سی‌در . اونك حیاتنده دیندارلغك ، فضل و كمالك ، علم و اجتهادك ، دینه خدمتك ، علمه وقف حیاتك ، الحاصل اسلام تربیه‌سنی اك صاف منبعدن ، اسلام اخلاقنی اك مشعشع چراغدن ، ودینی ایمانی اك نورلو واك فیضلی قایناقدن آلان انسانلرك حیاتده قازاناجقلری موفقیتلرك هپسی واردر . حضرت عائشه نزاهت، عفت، استغنا ، جسارت ، سخاوت ، رقت ، محبت ، خیرخواهلق ، دیكر كاملق كبی بر چوق اخلاقی فضیلتلرك تمثالی اولدیغی كبی قرآن كریمك تفسیرینه ، علم حدیثك ترتیب وتدوینه ، علم فقهك اصولنی وضعه ، كلام وعقائدی ، اسرار شریعتی توضیحه ، صوكرا قادینلق عالمنك شاننی اعلایه چالیشارق بو وادیده بویوك موفقیتلر قازانمقله نامنی ابدیاً یاشاتمغه لیاقت احراز ایتمش بویوك بر انساندر . اونك بویوك نامنه بو اثری یازمق و لسانمزه چویرمكله درین بر حظ دویمامق ممكن دكلدر .

باخصوص حضرت عائشه، اسلام تاریخنده اڭ چوق موضوع بحث اولان، اڭ اسكی زمانلردن بری نامنه بهتانلر اویدورولان، مبارك و محترم شخصیتی اطرافنده قیل وقاللر ، حتی منازعه‌لر و مجادله‌لر وقوع بولان تاریخی بر سیما اولمقله اونی حقیقی هویتیله وبوتون وارلغیله كوسترمكه چالیشمق عفت ونزاهت تمثالی اولدیغی قادار انسانلق ایچین بر تعالی نمونه‌سی اولان بو بویوك سیمایه قارشی بر بورجدر . بو وظیفه‌یی ایفا ایدییوركن ، رسول مجتبانك حرمت ایتدیكی وسه‌ودیكی عزیز بر موجودیتك ، صوكرا كندی لیاقت و استحقاقیله بویوك بر موقع تاریخی احراز ایدن قیمتلی وشایان تتبع بر شخصیتك حقنی اوده‌مكه چالیشاجغز .

اثرك اصل محرری بز دڭلز . اصل محرر ، « عصر سعادت » عنوانیله ترجمه و توسیع ایتدیكمز اثرك اوچنجی و دردنجی جلدلرینی تصنیف ایدن محقق عالملردن مولانا « سید سلیمان الندوی » در .

مولانا (ندوی) نڭ عصرسعادتك اوچنجی ودوردنجی جلدلرینك مصنفی اولدیغنی سویله‌مك ، اونك حقنده باشقا برسوزسویله‌مكه احتیاج بیراقماز. اواڭكی جلدی اوقویان قارئلریمز ، مولانانك نه قادار بویوك برمتتبع اولدیغنی كورمش بولونیورلر. «عصر سعادت» ك اڭ آز یازیلان ، یازیلدیغی تقدیرده موثوق، غیر موثوق ؛ صحیح وضعیف هرشیئی بربرینه قاریشدیران برشكلده اورتایه آتیلان بر موضوعی ، بویوك بر اقتدار ایله یازان مولانا (ندوی) نڭ بو چوق قیمتلی اثرینی‌ده لسانمزه نقله موفق اولدیغمدن صوك درجه ممنونم .

متعدد نوطلر وعلاوه‌لرله توسیع ایتدیكمز بوتون شواهد و وثائقی دوغرودن دوغرویه بونلرك یازیلدیغی لساندن آلدیغمز بو اثرك بر بوشلغی دولدیرماسنی تمنی وقصورلریمزك عفو وصفح ایله قارشیلانماسنی امید ایدرز .

جناب حق توفیقنی رفیق ایتسین.

استانبول ، ١ تشرین اول ١٩٢٨ عمر رضا

مؤلفك مقدمه‌سی

دوقوزسنه اول، حضرت عائشه‌نك سیرتنی یازمایی ایلك دوشوندیکم زمان (الندوه) نك باش محررلکنی ایفا ایدییوردم . ۱] او زمان، تدریس حیاتندن چکیلمش ایدم . ۱۹۰۶ سنه‌سنك نیساننده مرحوم استادم مولانا شبلی حضرتلرینه بو فکریمی تحریراً آچمش، مرحوم استادده بنی بو اثری قلمه آلمغه تشویق ایتمش، بوندن باشقا بکا مراجعت ایده‌جکم مأخذلرك اسملرینی‌ده ویرمشدی . ۲] ایکی سنه صوکرا، یعنی ۱۹۰۸ سنه‌سنك نیساننده « حضرت عائشه » نك (الندوه) ده تفرقه اولوناجغنی اعلان اولوندیسه‌ده غیر مساعد بعض احوالك ظهوری اوزرینه بو تصوردن وازکچیلمش، بوکا رغماً برچوق دوستلرم بو اثری یازمق خصوصنده بنی تشویق ایتمشلردی .

مرحوم مولانا عزیز ایله ملاقات ایتدکجه بندن بو اثری یازوب یازمادیغمی صورار، بن اونك بو مصرانه سؤاللری قارشیسنده چارناچار صوصمق وضعیتنده قالیردم. مرحوم استادیمز مولانا شبلی حضرتلری‌ده بو اثرك تحریر و اکمالی دائما اخطار ایدییوردی . ۳] چوق محترم دوستلرمدن (ابوالکمال سید عبدالحکیم) صاحب بکا یازدیغی هر

۱] اثرك تصنیفنه ۱۹۱٤ ده باشلایارق اونی ۱۹۱۷ ده اکمال ایتدم.
۲] مولانا (شبلی) نك مکتوبلری . جلد ۱ ، ٤۱ نجی مکتوب
۳] » » » » جلد ۱ ، ۵۸ ، ۷۰ ، ۷۱ ، ۷۲ ، ۷۳ نجی مکتوب

مکتوبده بو اثریمی صورویوردی. بن بوتون بو استفسارلره سکوت ایله مقابله ایتدیکم ایچون دوستلرمده سکوته مجبور اولدیلرسه ده صوك درجه عزمکار و هر مانعه‌یی صبر ایله ازاله ایده‌جك قدرتی حائز اولان دوستم منشی محمد امین صاحب بنم سکوتمدن، بهانه جولغمدن، ترددمدن ذره قادار مأیوس اولمایارق اصرار ایتدی. (بهوپال) ده تاریخ شعبه‌سی مدیری اولان (محمد امین) بکك اصراری بنم ترددیمه غالب کلدی.

بو اثرك احضار و اکمالی ایچین اوزون برزمان صرف اولوندیغی، اکمالندن صوکرا مصارف طبعیه‌نك یوکسکلکی دولاییسیله نشری تأخر ایتدیکی حالده اسمی هر یرده زبانزد اولدیغی ایچین بویوك بر رغبته مظهر اولدی.

حضرت عائشه‌نك سیرنده‌کی اهمیت:

یکی نسلك برچوق نشریاتی، اسلام تاریخنده شهرت قازانان برچوق رجالك قیمتنی و یوکسکلکنی هرکسه طانیتمش اولدیغی حالده اسلام قادینلرینك اسلام تاریخنده‌کی موقعی، برکیمسه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌دیکی ایچین، لایق اولدیغی وجهله تنویر ایدیلمه‌مشدی. بو اثرك هدفی، نظر دقتدن دور قالان، لایق اولدیغی اهمیتله قارشیلانمایان بو صفحه‌یی کوسترمکدر. بلکه بو اثر، بو وادیده ایلك آدیمدر. احوال مساعده ایدرسه، بوندن صوکرا، دیکر اسلام قادینلرینك تاریخنی‌ده یازمق ونشر ایتمك دیلرز.

مسلمانلر بو کون بر انحطاط دوری کچیریورلر. شبهه‌سز بو انحطاطك یاری سببی قادیندر. اسلام قادینلغی، چوقدن بری، کندیسنه نمونهٔ اقتدا تشکیل ایدرك اوکا اسلامیتك روحی حیاتیله تمثیل ایده‌جك مفکوره‌دن اوزاقلاشمش، بلکه بو مفکوره‌لری اونوتمش،

بو مفكوره‌لر اسلام قادينلرينك قلبنده أولمش بولونيور. بوندن دولايى اسلام قادينلرينك حالى فنالاشمشدر. نه‌يه باقينسه‌ق اسلام قادينلر-ندن اكثريسنك بر طاقم اوهامه، بر طاقم باطللره پرستش ايتدكلرينى، جاهلانه بر طاقم مراسمه بويون اكدكلرينى، قبرلره، آغاجلره، طاشلره التجا ايتدكلرينى، يالكز سه‌وينج زمانلرنده دكل، كدر و فلاكت دملرنده بيله درلو درلو اسرافلره، افراطلره باطمديغنى كورورز. اسلام قادينلرينه مسلط اولان بو حال، شبهه‌سز جاهليت حاليدر. اكر بو حالك سببى جانلى بر امثال نمونه‌سنك فقدانى ايسه نه بو اثرده، عليه الصلاة والسلام افنديمزله دوقوز سنه تشريك حيات ايتمش، عصر سعادتده بويوه‌ن يتيشه‌ن، انسانلق ايچين الك خيرلى الك فيضلى بر دور اولان او دورده قرق سنه هدايت مشعله‌سنى طاشييان بويوك بر اسلام قادينينك تاريخنى يازارق بو وظيفه‌يى ايفا ايتمك ايستيورز.

هر قادين حضرت عائشه‌نك سيرتنده، هر خصوصده بر نمونهٔ اقتدا بولور. حياتك بوتون جلوه‌لرى، بوتون انقلابلرى اونك حياتنده تجلى ايدر. قادينلغك قيزلق، زوجه‌لك، دوللق؛ انسانلرك سرور و كدر، سعادت و مصيبت كبى هر حالى حضرت عائشه‌نك حياتنده نمونهٔ امثال تشكيل ايدن بر حادثه شكلنده كورونور. بو تر تميز حيات، علمى، عملى، اخلاقى درسلرله، بر بهاسز خزينه قيمتنده اولان او رنكلرله دولودر. بو اعتبار ايله حضرت عائشه‌نك سيرتى تميز و كامل قادينلغك بر آيينه سيدر. مسلمان قادينى حقيقى هويتنى بوتون صفوتيله، بوتون براقيتيله او آيينه‌ده كورور.

حضرت عائشه‌نك حياتى پيغمبريمزك خانهٔ سعادتنده كچديكى ايچين، انسانلغك الك بويوك مدار فخرى اولان الك بويوك پيغمبرك يارى حياتى

اونك مبارك سيرتنده كورويورز بو اعتبار ايله‌ده حضرت عائشه‌نك سيرتنی تدقيق ايتمك ايجاب ايدر .

اثرك مأخذلری :

بويوك بر انسانك ترجمهٔ حالنی يازمق ايچين مراجعت اولونان اثرلر عموميتله تاريخ كتابلريدر . فقط بزم بو اثرده قيد ايده‌جكمز وقائعك مأخذی، تاريخ كتابلری‌ده كل، حديث كتابلريدر . حديث كتابلری، عليه الصلاة والسلام افنديمزك ، زوجات طاهراتك ، كبار اصحابك عملی بر تاريخيدر . اونلرك مقدس حياتی ، اوراده صفحه صفحه جانلانير . بن‌ده بو اثره درج ايتديكم بوتون معلوماتی كتب صحيحه‌دن، جوامع، مسانيد وسننك هپسندن؛ ابن سعدك طبقاتی، (ذهبی) نك تذكره‌سی، ابن سعدك، ابن حجرك تهذيبی كبی اسماء رجال اثرلرندن؛ فتح الباری ، قسطلانی، نووی كبی حديث شرحلرندن‌ده استفاده ايتدم . عمومی تاريخلره عائد كتابلره هيچ مراجعتده بولونمادم ؛ اونلره ال سورمك بيله ايسته‌مه‌دم . يالكز جمل وقعه‌سنی تتبع ايچين بونلره مراجعت مجبوريتی حاصل اولديغندن بونی ايضاح ضمننده الك فضله (طبری) يه اعتماد ايتدم .

حديث كتابلری ايچنده الك فضله (صحيح بخاری) يی (صحيح مسلم) ی ، (ابو داوود)ی ، امام احمد بن حنبلك مسنديی كوز اوكنده بولوندوردم . بو كتابلری بر بر تدقيق ايتدم . امام (احمد ابن حنبل)ك مسندينك التنجی جلدنده حضرت عائشه‌يه عائد روايتلر پك چوقدر . (حاكم) ك « مستدرك »ی ايله (سيوطی) نك «عين الاصابه فی استدرك عائشة علی الصحابه» عنوانلی اثرلری‌ده مأخذلريمز آراسنده‌در.

«عين الاصابه» مختصر بر رساله ايسه‌ده بو اثر حضرت عائشه‌نك

معاصرلری آراسنده کیملرك یا کلشلرینی تصحیح ایتدیکندن وبو یا کلشلرك نه‌دن عبارت اولدیغندن باحثدر .

حدیث کتابلرنده وبالخاصه صحیح بخاری‌ده حادثات اثرك اوته‌سنه بریسنه داغیلمشدر . بونلری آرایوب بر آرایه کتیرمك چوق مشکلدر . عادتا ایکنه ایله قویو قازمق کبی‌در . بز بونلرك هپسنی طوپلادق وبو اثریمزه درج ایتدك .

اثریمزده بر وقعه‌نك مأخذینی ذکر ایدییورکن بو وقعه‌نك باشقا بر یرده بولونمادیغنی قصد ایتمه‌یورز . بالعکس بزم نقل ایتدیکمز معلوماتی نره‌دن آلدیغمزی کوسترمك ایستیورز . اونك ایچین بعضاً عینی وقعه حقنده مختلف مأخذلر کوستردیکمز اولویور .

حضرت عائشه‌نك سیرتی یازمایی کندم دوشونمش ایدم . بالاخره مرحوم استاد مولانا شبلی واسطه‌سیله ، مرحوم استادك ارتحالندن صوکرا درغرودن دوغرویه بهوپال حاکمه‌سی حضرتلری طرفندن قبول اولونارق مشارالیهانك‌ده بو اثرك اکمالنی آرزو بویوردقلرینی کوردم . مشارالیها حضرتلری « سیرت النبی » عنوانلی اثرك مصارف طبعیه‌سنی درعهده ایتمشدی . علیه الصلات والسلام افندیمزك حرم محترملرینه عائد اولان بو اثرك طبعنی‌ده تکفل ایتدی . بن‌ده الیمدن کلن غیرتی صرف ایدرك بو اثری اکمال ایتدم . سنه‌لرجه دوام ایدن مساعی علمیه‌م ، مطبوع بر شکل آلمقله بکله‌دیکی مکافاته نائل اولدی .

سید سلیمان ندوی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين ، والصلاة والسلام على سيد المرسلين وآله وازواجه واصحابه اجمعين .

برنجی فصل

حضرت عائشه‌نك مبادی حیاتی

نامی ، نسبی و عائله‌سی :

حضرت عائشه‌نك لقبی « صدیقه » ۱] ؛ عنوانی ، « ام المؤمنین » ؛ كنیه‌سی ، « ام عبدالله » ؛ لقبی « حمیرا » در . ۲]

حضرت عائشه‌نك كنیه‌سنده ذكر اولونان « عبدالله » ، حضرت عائشه‌نك همشیره‌سی (اسما) نك والده‌سی زبیرك اوغلیدر . عربلر آراسنده كنیه صاحبی اولمق ، اصالت علامتیدر . حضرت عائشه بر اولاد دوغورمادیغی ایچین رسول اكرمه مراجعت ایدرك زوجات طاهراتدن

۱] صدیق و صدیقه كرچك سوزلو ، دوغرو درست آدامه دینیر .

۲] عائشه‌نك « حمیرا » لقبنی حائز اولدیغی محدثین نزدنده ثابت دكلدر . كتب موضوعات ، « خذوا شطر دینكم من هذه الحمیراء » یعنی « دینكزك یاریسنی شو بیاض قادیندن اوكره‌نیكز » طرزنده بر حدیث روایت ایدر . بعضلرینك افاده‌سنه كوره (نسائی) بولنقباك ، صحیح بر اساسه استناد ایتدیكنی سویله‌مش ، بن نه قادار تحریاتده بولوندم (مجمع) و (نهایه) كبی حدیث لغاتنی تدقیق ایتدمسه‌ده (حمیرا) لفظنك تصریح اولوندیغنی كورمه‌دم . (الله اعلم)

هر برینك سابق چوجوقلرینك اسملریله کنیه‌لندکلرینی بیان ایتمش ، کندیسنك کیمك اسمیله کنیه‌له‌نمه‌سنه مساعده اولوناجغنی صورمش ، رسول اکرم‌ده اوکا « سن همشیره زاده‌ك عبداللهك اسمیله کنیه‌له‌ن » دیمش ، [١] اوده « ام عبدالله » کنیه‌سیله طانمشدی .

حضرت عائشه‌نك باباسی ، « عبدالله » در . عبداللهك کنیه‌سی « ابوبکر » ، لقبی « صدیق » در . عائشه‌نك والده‌سی : « ام رومان » در .

حضرت عائشه‌نك باباسی طرفندن نسبی : « عائشه بنت ابی بکر الصدیق بن ابی قحافة ، بن عامر ، بن عمر ، بن کعب ، بن سعد ، بن تیم ، بن مره ، بن کعب ، بن لؤی ، بن غالب ، بن فهر ، بن مالك » در . آنا طرفندن نسبی : « عائشه بنت ام رومان ، بنت عامر ، بن عویمر ، بن عبدشمس ، بن عتاب ، بن اذینه ، بن سبیع ، بن دهمان ، بن حارث ، بن غنم ، بن مالك ، بن کنانه » در .

حضرت عائشه باباسی طرفندن قریش ، تیمی ؛ والده‌سی طرفندن « کنانی » در .

حضرت پیغمبرله حضرت عائشه‌نك بابا طرفندن نسبلری یدنجی ، سکزنجی بطنده ؛ والده طرفندن نسبلری اون برنجی ، اون ایکنجی بطنده برلشمکده‌در .

حضرت عائشه‌نك پدری حضرت ابوبکر ، هجرتك اون اوچنجی سنه‌سنده ؛ والده‌سی ام رومان ، مورخلرك اکثریته نظراً هجرتك بش ویا آلتنجی سنه‌سنده وفات ایتمشلردر . ام رومانك بو تاریخ وفاتی دوغرو دکلدر . [١] ام رومانك ، حضرت عثمان دورینه قادار یاشادیغی معتبر احادیث ایله ثابتدر . هجرتك آلتنجی سنه‌سنده وقوع بولان « افك » واقعه‌سی

---

[١] ابوداوود : کتاب الادب . مسند ابن حنبل : جزء ٦ ، مسند عائشه

[١] ابن الاثیر . اسد الغابه جلد ٥ صحیفه ٥٨٣ مصر طبعی

أثناسنده ام رومانك برحيات اولديغى ، اسمنك بوتون حديثلرده ذكر اولونماسندن اكلاشيليور . صوكرا (ام رومان) هجرتك دوقوزنجى سنه‌سنده وقوع بولان « ايلاء وتخيير » وقعه‌سى أثناسنده برحيات ايدى . ١] صحيح بخارى‌ده تابعيندن اولان مسروق اوندن متصلا روايت ايتمشدر . ٢] بخارى ، « تاريخ صغير » نده ام‌رومانك بحث ايدرك اولك حضرت ابوبكر زماننده ارتحال ايدنلر آراسنده بولونديغنى بيان وديكر روايتلره اعتراض ايدر . ٣] حافظ ابن حجر « تهذيب » ده بو مسئله‌يى محققانه بر صورتده تنقيد ايدرك امام « بخارى » طرفندن وقوع بولان بياناتك تماميله صحيح اولديغنى اثبات ايدر .

حضرت عائشه‌نك تولدى :

(ام رومان) ك ايلك زوجى « عبدالله الازدى » ايدى . عبداللهك وفاتندن صوكرا (ام رومان) حضرت ابوبكره وارمش واوندن ايكى چوجوق دوغورمشدر . بونلرك برى « عبدالرحمن » ، ديكرى عائشه‌در . بوتون تاريخ وسيرت كتابلرى حضرت عائشه‌نك تولدى تاريخى قارشوسنده سكوت ايدرلر .

« طبقات » صاحبى ابن سعد ايله اونى تقليد ايدن بعض سيرت محررلرينه كوره حضرت عائشه نبوت محمديه‌نك دوردنجى سنه‌سى ابتداسنده تولد ايتمش ، ونبوتك اوننجى سنه‌سنده عقدى اجرا اولونمشدر . فقط بو ادعا هيچ بر وجهله دوغرو اولاماز . حضرت عائشه نبوت محمديه‌نك دوردنجى ييلى مباديسنده تولد ايتمش ونبوتك

١] ابن سعد : طبقات النساء صحيفه ٥٤ (اوروپا طبعى) صحيح بخارى ومسلم : واقعهٔ تخيير . ابن حنبل : مسند جلد ٦ ٢] بخارى : تفسير سورهٔ نور ٣] امام بخارى : تاريخ صغير صحيفه ٢١ . الله آباد طبعى .

اونجی ییلنده عقدی اجرا اولونمش ایسه، اونك اوله‌ندیکی زمان آلتی یاشنده ده‌کل ، یدی یاشنده اولماسی ایجاب ایدر . حضرت عائشه‌نك یاشی حقنده ثابت اولان نقطه اونك هجرتدن اوج سنه اول آلتی یاشنده ایکن عقدینك اجراسی، هجرتك برنجی ییلی شوال آینده ۹ یاشنده ایکن زفاف اولماسی ، هجرتك ۱۱ نجی ییلینك ربیع الاول آینده ۱۸ یاشنده ایکن دول قالماسیدر . بو حسابه کوره حضرت عائشه نبوت محمدیه‌نك دوردنجی ییلینك اواخرینه دوغرو یعنی میلادك ٦١٤ سنه‌سی تموزنده تولد ایتمش اولماسی ایجاب ایدر .

اثرده سرد اولوناجق وقایع تاریخیه‌یی قولایلقله اکلایابیلمك ایچین دور نبوتك یکرمی اوج سنه دوام ایتدیکی ، بوندن اون اوچ سنه‌نك (مکه)ده، اون سنه‌نك مدینه‌ده کچدیکنی ، حضرت عائشه‌نك تولدی زماننده نبوتك دوردنجی سنه‌سی اولدیغی خاطرده طوتمق لازمدر .

حضرت ابوبکر الصدیقك أوی ، هدایت اسلامیه ایشیقلرینك ایلك عکس ایتدیکی یردر . اونك ایچین حضرت عائشه ؛ حیاتنك هیچ بر دقیقه‌سنده قولاغنه کفر وشرك سسلری ایریشمه‌ین کزیده انسانلردن بریدر . حضرت عائشه دییورکه : «بن ابوینمی بیلدم بیله‌لی اونلری مسلمان بولدم . » ۱]

حضرت عائشه ، (وائل)ك زوجه‌سی طرفندن أمدیریلمشدر . (وائل) ك کنیه‌سی، (ابوالفقیعس) در. (وائل)ك قارده‌شی (افلح) حضرت عائشه‌نك سوت عمجه‌سی صاییلیر. (افلح) حضرت عائشه‌یی زیارت ایدر ، رسول اکرم ، اونك حضرت عائشه‌یی زیارت ایتمه‌سنه مساعده ایدردی. عائشه‌نك سوت قارداشی ده بعضاً اونی زیارت ایدردی. ۲]

۱] صحیح بخاری ، جلد ۱ صحیفه ۳٦۰ (مولوی احمد علی) نك تصحیح ایتدیکی نسخه . ۲] صحیح بخاری ، جلد ۱ صحیفه ۳٦۱

١] [محترم مؤلفك حضرت عائشه‌نك ياشى حقنده‌كى ايضاحاتى بوراده ختام بولمقده‌در. « عصر سعادت » عنوانلى اثريمزك قارئلرى، اثرك ايكنجى جلدنده بزم حضرت عائشه‌نك ياشى حقنده مفصل تدقيقاتده بولونديغمزى، تدقيقاتمزك نتيجه‌سنده مؤلفك فكرينه مخالف بر فكر و قناعت ايلرى سورديكمزى كورمشلردر. طبيعى بو مسئله‌نك اك زياده تدقيقه لايق اولديغى بر، حضرت عائشه‌نك سيرتنه حصر اولونان بو اثردر. اونك ايچين بو مسئله‌يه متعلق مطالعاتمزى بوراده دها واسع برشكلده عرض ايده‌جكز :

يوقاريده مؤلفده، بوتون منابعك، حضرت عائشه‌نك تاريخ تولدى قارشيسنده سكوت ايتدكلرينى بيان ايتمكده‌در. بو بر حقيقتدر. حضرت عائشه‌نك دوغديغى زمانلرده بو كونكى نفوس دائره‌لرى يوقدى. آنجاق بالآخره تمايز واشتهار ايدنلرك تاريخ تولديله اشتغال ايديلير وبونك تثبيتنه چاليشيليردى. حضرت عائشه‌نك تولدى حقنده‌ده بويله اولمشدر. مؤلف بوراده قبول عامه‌يه مظهر اولمش نقطهٔ نظرى قيد ايله اكتفا ايتمش بولونيور. بو نقطهٔ نظره كوره، حضرت عائشه آلتى ياشنده ايكن نكاحلانمش، دوقوز ياشنده زفاف اولمش وبعثت محمديه‌نك دوردنجى سنه‌سنده تولد ايتمشدر.

بز، بعض اساسلر اوزرينه حضرت عائشه‌نك تولدى و ازدواجى ايچين كوستريلان تاريخلرك محتاج تأمل اولديغى فكرنده‌يز. بزم طرفمزدن ايلرى سورولن فكرلرك ده محتاج تعميق اولديغنده شبهه ايتمه‌يورز. فقط مسئله‌نك تعميق اولونديغى تقديرده، بزم مطالعه‌لريمزك دها فضله تأييد

١] بورادن اعتباراً بزم طرفمزدن علاوه اولونمشدر.

ایده‌جکنه قانعز . شیمدی‌یه قدار هپ قبول عامه‌یه مظهر اولان روایتلرك تأیید وتقویه‌سنه چالیشلمش وبزم ایلری سوردیکمز نقطهٔ نظرك تدقیقنه اهمیت ویریلمه‌مشدی. حال بوکه بونقطهٔ نظرك تمامیله اهمال ایدیلمش اولماسنه رغماً اونی تدقیق وتحقیقه امکان واردر .

حضرت عائشه‌نك هجرتك دوردنجی سنه‌سنده دکل ، فقط دها مقدم برزمانده تولد ایتدیکنه دائر ایلك دلیلمز، بالذات اونك کندی یاشندن بحث ایدن بر حدیثدر .

(صحیح بخاری) نك آلتنجی جلدنده (تألیف القرآن) بابنده « یوسف بن ماهك » دیبورکه : « ام المؤمنین عائشه‌رضی الله عنهانك یاننده ایدم . عراقلیلك بری چیقا کلدی .

— یا ام‌المؤمنین ، مصحفکزی بکا کوسترمیسکز ؟ دیدی . حضرت عائشه

— نیچین ؟ دیدی .

— قرآنی صیرالامق ایچین . چونکه صیراسز اوقونیور ، دیدی .

— ایسته‌دیککی اول اوقومقدن نه‌چیقار ؟ قرآن کریمدن ایلك نازل اولان «مفصل» سوره‌لرندن بریدر. بوسوره جنت وجهنمدن باحثدی. انسانلر اسلامیتی قبول ایتدکدن صوکرا حلال وحرامه متعلق آیتلر نازل اولدی . ایلك نازل اولان آیت ؛ ایچکی ایچمه‌یکز ، دیسه ، هرکس، ایچکی‌یی اصلا ترك ایتمه‌یز ، دیردی. یاخود ایلك کوندریلن آیت ، زنا ایتمه‌ییکز ولسایدی ، هرکس ، زنایی اصلا بیراقمایز ، دیردی . بن مکه‌ده اوینایان بر قیز ایکن حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم)ه « اونلرك وعده‌لری قیامتدر، قیامت، نه‌دهشتلی ونه آجیدر ! »

ما آلنده آیت کریمه نازل اولمشدی . بقره ایله نسا سوره‌لری ایسه بن اونك نزدنده ایکن نازل اولدی .

حضرت عائشه صوکرا مصحفنی چیقاردی . عراقلی‌یه سوره‌نك آیتلرینی املا ایتدی » ١]

حضرت عائشه بو حدیثنده « اونلرك وعدلری قیامتدر ... » آیت کریمه‌سنك نزولی اثناسنده (مکه) ده اوینایان برقیز اولدیغنی آکلاتیور . اوحالده بز بو نقطه‌یی اساس اتخاذ ایدرك اونك یاشی اطرافنده بعض تحقیقاتده بولونابیلیرز .

حضرت عائشه‌نك موضوع بحث ایتدیکی آیت کریمه قرآن کریمك اللی دوردنجی سوره‌سی اولان « قمر » سوره‌سنده‌در . بو سورهٔ شریفه (مکی) در . بو سورهٔ شریفه‌نك تاریخ نزولنی بولدیغمز تقدیرده حتی عائشه‌نك مکه‌ده اوینایان ، بوندن باشقا رسول اکرمه نازل اولان آیتلری ازبرلیه‌بیله‌جك وخاطرنده طوتابیله‌جك درجه‌ده بویوین برقیز اولدیغی زمانی آز چوق تعیین ایتمش اولورز .

١] صحیح بخاری : [آلتنجی جزء باب تألیف القرآن صحیفه ١٠٠ استانبول دولت مطبعه‌سی] حدیثك اصلی شودر : حدثنا ابراهیم بن موسی ، اخبرنا هشام بن یوسف ، ان ابن جریج اخبرهم واخبرنی یوسف بن ماهك قال انی عند عائشه ام المؤمنین رضی الله عنها اذجاءها عراقی ، ... قال یا ام المؤمنین ارنی مصحفك قالت لم ، قال لعلی اؤلف القرآن علیه فانه یقرأ غیر مؤلف قالت وما یضرك این قرأت قبل ، انما نزل اول مانزل منه سورة من المفصل فیها ذکر الجنة والنار ، حتی اذا ثاب الناس الی الاسلام نزل الحلال والحرام ولو نزل اول شیٔ لاتشربوا الخمر لقالوا لاندع الخمر ولو نزل لاتزنوا لقالوا لاندع الزنا ابدا لقد نزل بمکة علی محمد صلی الله علیه وسلم و انی لجاریة العب ، بل الساعة موعدهم والساعة ادهی وأمر . ومانزلت سورة البقره والنساء الا وانا عنده ، قال فاخرجت له المصحف فاملت علیه آی السورة .

«عصر سعادت» ده [ص ١٠٠٩] قمر سوره‌سنك نه زمان نازل اولدیغنی ایضاح ایدرکن بو سورهٔ شریفه‌نك ایلك دورمكی اثناسنده نازل اولدیغنی بیان ایتمشدر. سورهٔ قمر، انشقاق قمر حادثه‌سندن بحث ایتدیكی ایچین بر حادثه‌نك تاریخنی تثبیت ایتمك ممكن اولورسا، اوزمان ایش دها فضله قولایلاشیر. «شق قمر» معجزه‌سی، پیغمبریمز طرفندن كوستریلن هدایت معجزه‌لرینك الك صریحی والك صوكنجیسی ایدی. اوندن صوكرا هدایت معجزه‌لری دكل، عذاب وهلاك معجزه‌لری كوستریله‌جكدی.

مولانا سلیمان الندوی «عصر سعادت» ك اوچنجی جلدنده (ص ١٣٧٤) هلاك معجزه‌لرینی موضوع بحث ایدركن بو نقطه‌یی تنویر ایدرك‌دیر كه: «حضرت محمد قریش كفارینه هدایت آیتلرینی كوسترمش وبونلره شق قمر معجزه‌سیله نهایت ویرمشدی. عاقبت اسكی ملتلرك باشنه كلن، بونلرك‌ده باشنه كله‌جكدی. قریش ایچنده اسلامیت وهدایتی قبوله مستعد اولانلر اسلامیتی قبول ایتمشلر، كریده آنجاق اسلامیتك بی‌امان دشمنلری اولان قریش رؤساسیله اونلره تابع اولان ضعفا قالمشدی. اوزمان ارادهٔ الهیه كعبه‌یی قریشلك شر كندن، كفرندن تطهیر ایتمه‌یی التزام ایتدی. حضرت محمد مكه‌لیلردن مأیوس اولونجا طائفه كیتدی. اوراده‌ده بر طاقم اشرا ایله قارشیلاشدی. یولده طائفلیلرك آیاق طاقمی اونی طاشلادیلر. بوطاشلرله پیغمبرك آیاقلری یارالاندی وقانادی. رسول اكرم مكه‌یه دونویوركن داغلر اوكا «ایسترسه‌ك مشركلرك اوزرینه ییقیلالم، و اونلری خردوخاش ایده‌لم» دیدیلر. فقط عالمه رحمت اولارق كوندریلن پیغمبر هنوز، بوتون بوتون مأیوس اولمامشدی. اونك ایچین هلاك معجزه‌سنك تأخیری

ایچین یالواردی . بلکه مشرکلر ایچنده توحید زمره‌سنه کیره‌جك اولانلر واردی . صحیح بخاری ایله صحیح مسلم حضرت عائشه‌نك شو روایتنی نقل ایتمکده‌در : بر کون رسول اکرمه صوردم . یارسول‌الله احد کوننده بتر بر کون کچیردیکزمی ؟ حضرت پیغمبر : اوت ، دیدی ، طائف کونی ! او کون طائف رئیسی (عبدیالیل) ایله ملاقات ایدوك اوکا رسالتمی آکلاتمش ، فقط انکار ایله قارشیلانمشدم . مغموم ومنکسر دونیوردم . او اثناده داغلرك فرشته‌یله قارشی‌یه کلدم ، ایسترسه‌ك مشرکلرك اوزرینه داغلری دوه‌ریم و اونلری خردوخاش ایده‌یم ، دیدی . رسول اکرم ، طائف کونی حیاتنك الك فلاکت آمیز کونی عد ایدییوردی . بوندن اونك او کون الك مدهش مشکلاته واذالره اوغرادیغی ظن اولونیور . حال بوکه حقیقت بو مرکزده ده‌کلدی . رسول اکرم باشقا زمانلرده او کون کوردیکی اذادن دها شدتلیسنه اوغرامشدی . فقط اونك او کونی حیاتنك الك مشکل کونی عد ایتمه‌سنك سببی هدایت معجزه‌لری دورینك نهایت بولارق هلاك وعذاب آیتلری دورینك تقربی ایدی . او کون اونی الك چوق مضطرب ایدن بو ایدی . »

مولانا (سلیمان الندوی) نك بو ایضاحاتی ، بالخاصه بو ایضاحات ایچنده طائف کونه عائد حدیث شریف ، بزه شو حقیقتی آکلاتیور : هدایت معجزه‌لرینك صوکنجیسی اولان شق قمر معجزه‌سی ، طائف کوننده اول وقوع بولمشدی . چونکه طائف کوننده رسول اکرمه هلاك معجزه‌لرینك یاقلاشدیغی احساس اولونمشدی . اوحالده طائف کوننك تاریخنی آرار و بولورسه‌ق شق قمر معجزه‌سنك نه زمان وقوع بولدیغی ، قمر سوره‌سنك ده نه‌زمان نازل اولدیغی ممکن اولدیغی درجه‌ده

اساسیله تعیین ایده بیلیرز . حضرت پیغمبرك طائفه حرکتی حضرت خدیجه ایله ابو طالبك وفاتی تعقیب ایدر . بو حادثه بعثتك اونجی سنه‌سنده وقوع بولمشدر . او حالده شق قمر معجزه‌سی‌ده بو تاریخدن اول وقوع بولدیغی کبی سورهٔ قمرده بو تاریخدن اول نازل اولمشدر. بو مدتك غایت قیصه اولدیغی فرض ایده‌جك اولسه‌ق بیله حضرت عائشه‌نك یاشی ینه‌دها بویوك دوشر . بعثتك اونجی سنه‌سنده حضرت عائشه ، حضرت پیغمبره نازل اولان آیتلری تعقیب ایده‌جك ، بونلری ازبرنده طوتاجق ، بالخاصه اسلامیتك خصملری طرفندن کوردیکی اذا و جفالرك نهایت بولارق مجرملرك الك مدهش و الك آجی جزایه اوغرایاجقلرینی تبشیر ایدن بر آیت کریمه‌دن خبرداراولارق ، اونی حافظه‌سنه نقش ایدن بر چوجوقدی . اوك اوزمان بالخاصه اسلامیتك باشندن کچمکده اولان مهم و بحران انکیز وقعه‌لرله علاقه‌دار اولماسی ، بوتون بحرانلرك وفلاکتلرك زائل اولاجغنی ودشمنلرك مقهور و پریشان اولاجقلرینی آکلاتان آیتی نقل ایتمه‌سی ، بو چوجوغك جریان ایدن احوالی آکلایاجق ، مسلمانلرك حالندن متأثر اولاجق ، محیطنك دردینه اشتراك ایده‌جك ، قرآنك اهل اسلامه ویردیکی تسلیدن حصه مند اولاجق درجه‌ده روحاً وفکراً منکشف اولدیغنی کوسترر . بو نقاطی ، نظر دقته آلارق حضرت عائشه‌نك بعثت محمدیه‌نك اونجی سنه‌سنده قاچ یاشنده اولدیغنی تخمین ایده‌بیلیرز؟!.. بز عمومك نقطهٔ نظرینی قبول ایده‌جك اولورسه‌ق بو صیراده حضرت عائشه‌نك آلتی یاشنده اولماسی و بو صیراده حضرت پیغمبرله عقدینك اجرا ایدیلمش بولونماسی ایجاب ایدییور . حال بوکه بالذات حضرت عائشه کندیسنك بو صیراده مکه‌ده اوینایان بر قیز اولدیغنی بیان ایدییور و اوزمان

بوقاویده نقل ایتدیکمز آیتك نازل اولدیغی سویلیور. بو صیراده حضرت عائشه‌یی آلتی یاشنده اولارق قبول ایتمك عقلاً امکان یوقدر. چونکه حضرت عائشه بو صیراده آلتی یاشنده اولسا، اسلاملك مقدراتیله بو قادار علاقه کوسترەمزدی. آلتی یاشنده برچوجوق نه قادار ذکی اولورسا اولسون، نهایت چوجوقدر. اونك معظمات اموره بو قادار نفوذ ایتمەسنه، اونك اوزمان الك مهم حادثه اولان قرآنك آیتلریله بودرجه علاقه‌دار اولماسنه، بو آیتلرك معنالرینی بودرجه آکلاماسنه امکان کورەمەیز. قالدی که شق قمر معجزەسنك بعثتك اونجی سنه‌سنده دکل، داها اول وقوع بولمش اولماسیده دها قوتله محتملدر. بلکه قمر سورەسی مسلمانلرك بربرر اذا وجفا کوردکلری زمانده نازل اولمشدر. چونکه بعثت محمدیه‌نك اونجی سنه‌سنده، یعنی رسول اکرمك طائفه حرکتندن مقدم مسلمانلر ابوطالب شعبنده محصور بولونیورلردی. مسلمانلر قریش طرفندن عمومی بربویقوتاژه معروض قالمشلر، ابوطالبك شعبنه التجایه مجبور اولمشلردی. مسلمانلر بوراده اوچ سنه محصور قالمشلر، آغاج یاپراقلری ییەجك درجەده مشکلاته اوغرامشلردی. او حالده بوسوره، دها اول، رسول اکرمك مشرکلرله مجادله ایتدیکی، مشرکلرده مؤمنلری اعتسافه اوغراتدقلری صیراده نازل اولمش اولسا کرکدر. بوندن دولاییدرکه «عصر سعادت»ده قمر سورەسنك، پیغمبر ایله ارقاداشلرینك «ارقم»ك خانەسنده بولوندقلری صیراده، اغلب احتمال بعثت محمدیه‌نك دوردنجی سنه‌سنده نازل اولدیغنی سویله‌مشدم. بو احتماللری برطرف ایدرك برشك وشبهه ایله قارشیلانماسنه امکان بولونمایان بو تاریخی، یعنی قمر سورەسنك بعثتك اونجی سنه‌سنده نازل اولدیغنی قبول ایده‌جك

اولور، حضرت عائشه‌نك‌ده بو صیراده احواله آگاه، اولاجق، پیغمبره نازل اولان آیتلری آكلایاجق درجه‌ده فكراً منكشف اولدیغنی سویلیه‌جك اولورسه‌ق اونك بو صیرالرده هیچ اولمازسه دوقوز اون یاشنده اولماسی ایجاب ایدییور. حضرت عائشه پیغمبره هجرتك برنجی ییلنده واردیغی ایچین، اوزمان اون اوچ، اون درت یاشنده اولور. فقط «قمر» سوره‌سنك دها اول وحی اولندیغنی كوستره‌ن احتماللری‌ده نظر دقته آلیر وسورهٔ شریفه‌نك بعثتك دوردنجی ییلنده نازل اولدیغنی قبول ایدر، صوكرا حضرت عائشه‌نك بو صیراده یدی، سكز، یاخود دوقوز یاشلرنده اولدیغنی تخمین ایدرسه‌ك اوزمان حضرت عائشه‌نك پیغمبریمزه واردیغی صیراده ۱۶، ۱۷ ویا ۱۸ یاشنی دولدیرمش اولدیغی، كندیسنك‌ده بعثتدن ایكی اوچ سنه اول طوغدیغی كورولور. بوكا قارشی، حضرت عائشه‌نك آنا و باباسنی طانیدیغی زماندن بری اونلری مسلمان بیلدیكنه دائر اونك حدیثی ایلری سوروله‌جك اولورسا بالعكس بو حدیثك بزی تأیید ایتدیكنی بیان ایدرز. بر چوجوغك آنا و باباسنی طانیماسی، اونلرك هانكی دین ایله متدین اولدقلرینی بیلمه‌سی، هیچ اولمازسه اوچ دورت یاشنه، حتی دها فضله یاشه وارماسنه باقار. حضرت عائشه‌نك‌ده آنا و باباسنی طانیدیغی و هانكی دین ایله متدین اولدقلرینی بیلدیكی زمان اوچ دورت یاشنده اولماسی ایجاب ایدر. اساساً حضرت ابو بكر مشرك دكلدی. بلكه حقیقی تحری و مسلمانلغی ایلك قبول ایدنلردندی. حضرت ابو بكر، جاهلیت زماننده تقواسیله، عفتیله، دوغرولغی و ناموسكارلغیله طانینمش بر آدامدی. حضرت عائشه‌نك بت پرستلكله علاقه‌سی اولمایان بر محیط ایچنده دوغدیغی بر حقیقتدر.

مشکات صاحبی: « الاکمال فی اسماء الرجال » عنوانلی أثرنده حضرت عائشه‌نك همشیره‌سی حضرت اسمانك ترجمهٔ حالندن بحث ایدرکن اسمانك یوز یاشنده قادار معمر اولدیغنی و هجرتك یتمش اوچ سنه‌سنده وفات ایتدیکنی، اسمانك، حضرت عائشه‌دن اون یاش بویوك اولدیغنی بیان ایدر . اسمانك ، عائشه‌دن بویوك اولدیغنده شبهه یوقدر . اسما ، حضرت ابو بکرك (قتیله) نامنده‌کی زوجه‌سندندر . عبدالرحمن ایله عائشه ایسه ام رومانددر . اسمانك، هجرتك یتمش اوچ سنه‌سنده یوز یاشنده وفات ایتدیکنه وعائشه‌دن اون یاش بویوك اولدیغنه کوره حضرت عائشه‌نك تاریخ تولدینی حساب ایتمك قولایلاشیر . هجرتك ۷۳ سنه‌سنده یوز یاشنده وفات ایدن اسمانك هجرت ییلنده یکرمی یدی یاشنده اولماسی ایجاب ایدر . اسما ، عائشه‌دن اون یاش بویوك اولدیغی ایچون عائشه‌نك هجرت ییلنده اون یدی یاشنده اولماسی ایجاب ایدییور . بوده بزم مطالعاتمزی تأیید ایدییور .

شیمدی رسول اکرمك حضرت عائشه ایله اولنمه‌سنه سائق اولان اسبابی‌ده تدقیق ایتدیکمز تقدیرده حضرت عائشه‌نك یاشی حقنده‌کی مطالعاتمزك تأیید ایتدیکنی کورورز .

رسول اکرم حضرت خدیجه‌نك ارتحالنه قادار باشقا بر قادینله اولنمه‌دی . رسول اکرم حضرت خدیجه‌نك ارتحالندن صوکرا رسالت وظیفه‌سنی ایفادن باشقا اوینك ایشلریله‌ده اوغراشمق مجبوریتنده قالمشدی . چونکه رسول اکرمك اوینی اداره ایده‌جك، چوجوقلرینه باقاجق ، بر کیمسه‌سی قالمامشدی. بو صیراده حضرت پیغمبر کنج و فعال بر شریکهٔ حیاته محتاج ایدی . بو حیات آرقداشی اونك أوینه و چوجوقلرینه باقاجق، اونی، أوه عائد غوائل واندیشه‌

لردن آزاده قیلاجقدی . اونك ایچون بو آرقاداشلك ، گنج و فعال اولمقله برابر هر وجهله شایان اعتماد اولماسی ایجاب ایدییوردی . بویله بر وظیفه‌یی، بش آلتی یاشنده‌ویا بوندن بر آز فضله بر یاشده اولان بر چوجق دکل ؛ یتیشمش ، بویله بر وظیفه‌یی ایفایه لایق اولدیغی آکلاشیلمش بر خانم ایفا ایده‌بیلیر. بوکا قارشی رسول اکرم حضرت عائشه‌دن اول حضرت سوده‌یی آلدیغی سویله‌نه‌بیلیرسه‌ده ، رسول اکرمك سوده‌یی آلدیغنه دائر اولان روایتلر قوتلی دکلدر . فقط بو روایتلری قبول ایتسه‌ك بیله وضعیت‌ده کیشمز. چونکه حضرت سوده‌نك، بو وظائفی ایفایه قدرتی یوقدی . حضرت سوده یاشلی ، ایری یاری ، بطی و محتاج خدمت بر قادیندی . اونك أو ایشلریله، أو اداره‌سیله ، چوجوق تربیه‌سیله مشغول اولمغه طاقت و مجالی یوقدی . بونی آنجاق گنج ، دینج ، مقتدر بر قادین یاپابیلیردی . وضعیت بو مرکزده اولدیغندن رسول اکرم اك عزیز ، اك صمیمی و اك فداکار دوستی اولان و او زمان یتیشمش بر قیزه صاحب اولان حضرت ابو بکرك کریمه‌سی عائشه ایله ازدواج ایتمشدر .

صوکرا بو اثرده مفصل بر صورتده کوروله‌جکی وجهله حضرت عائشه تفسیر ، حدیث ، فقه ، اصول فقه ، کلام وعقائد، اسرار دین کبی یوکسك علملره خدمت ایتمش ، تاریخده ، ادبیاتده خطابت و شعرده ممتاز اولدیغنی اثبات ایتمش ؛ حضرت ابو بکر ، حضرت عمر و حضرت عثمان دورلرنده ، اکابر اصحاب و پیغمبریمزه معاصر اعاظم رجال آراسنده فتوا ویره‌جك ، درس اوقوتاجق ، هرکسی ارشاد ایده‌جك ، اك بویوك آداملر حقنده تنقیداتده بولوناجق علمی و ادبی بر اقتدار و صلاحیت صاحبی اولمشدی . عجبا

حضرت عائشه بوتون بو قدرت و صلاحیتی ۹ یاشندن اون سکز یاشنه قادار ، حضرت رسوله رفاقت ایتمکله‌می احراز ایتمشدر؟ دوقوز یاشنده اولان بر چوجوق بو معظم موضوعلری احاطه‌یه باشلایابیلیر و دوقوز سنه ظرفنده هنوز اون سکز یاشنده ایکن اك مسن، اك تجربه‌دیده حتی بر نادرهٔ فطرت اولان رجال ایله علم وادیسنده تفرد ایده‌بیلیرمی؟ حضرت عائشه‌نك دها دوغروسی رسول اکرمه ۱۸ یاشلرنده وارارق اونك کمالندن استفاضه‌یه باشلادیغنی و ۲۷ یاشنه وارنجه‌یه قادار رسول اکرمك تعلیم و ارشادندن استفاده ایتدیکنی قبول ایتمك دها معقول دکلمی؟..

امام (احمد) ك (مسند) نده‌کی بر روایت بزم نقطهٔ نظریمزی بوتون بوتون تأیید ایدییور: بو روایته کوره حضرت عائشه، رسول اکرمه وارمادن اول (جبیر بن مطعم) ك اوغلیله نشانلانمشدی. رسول اکرم، حضرت عائشه‌یه طالب اولدیغی زمان بو نشانلانمه موجود ایدی. او زمان (جبیر بن مطعم) ایله عائله‌سی مسلمانلغی قبول ایتمه‌مشلردی. رسول اکرم حضرت عائشه‌یه طالب اولونجه، (جبیر بن مطعم) ك نه دییه‌جکی صورولمش، جبیرك زوجه‌سی، حضرت ابو بکرك مسلمان اولماسنه مبنی « شاید بو قیز بزم اوه کیره‌رسه بزم اوغلومی دیننه‌دن چیقاریر. بن بونی ایسته‌مم.» دیمش، بونك اوزرینه جبیرك اوغلو ایله عائشه آراسنده‌کی نشان بوزولمشدی.[۱] امام احمدك مسندنده‌کی بو روایت چوق درجه شایان دقتدر. چونکه بزه حضرت عائشه‌نك، مشرك اولان بر آدامه ویریله‌سنك اولجه قبول اولوندیغنی کوستریيور. عجبا بو نشانلانمانك رسالت محمدیه‌نك اعلانندن وحضرت ابوبکرك

[۱] مسند احمد، جزء ٦ صحیفه ۲۱۱

اسلامیتی قبول ایتمه‌سندن صوکرا وقوعنه امکان وارمیدر ؟ بوکا هیچ بر وجهله امکان بولونمادیغی آشکاردر . بو حادثه ، یعنی حضرت ابو بکرك قیزینی ، جبیر بن مطعمك اوغلونه ویره‌جکنی وعد ایتمه‌سی ، هر حالده رسالت محمدیه‌دن اول وقوع بولمش اولاجقدر . حضرت ابوبکر کبی بر ذاتك مسلمان اولدقدن صوکرا قیزینی بر مشرکه وعد ایتمه‌سی ، غیر قابل تصوردر . اساساً جبیرك زوجه‌سی طرفندن سویله‌نن سوزلرده بونی اثبات ایدر . جبیرك زوجه‌سی ، ابوبکرك قیزی أوینه کیره‌جك اولورسه اوغلنی دیننده چیقاراجغنی ، بیان ایدیورکه ، بوسوزلر نشلانمانك بویله بر احتمال درپیش اولونمادیغنی یعنی هنوز مسلمانلق ظهور ایتمه‌دیکی وحضرت ابو بکر مسلمانلغی قبول ایتمه‌دیکی بر صیراده وقوع بولدیغنی کوستر . حضرت ابوبکرك قیزینی جبیرك اوغلنه وعد ایتدیکی صیراده مسلمان اولمش اولسا ، جبیرك قاریسی ، عینی اعتراضی اوزمان درمیان ایدردی . اونك بونی بالآخره درمیان ایتمه‌سی ، حضرت ابو بکرك دها صوکرا مسلمان اولدیغنی ، رسالت محمدیه‌نك دها صوکرا باشلادیغنی کوستردکدن باشقا ، حضرت عائشه‌نك ده رسالت محمدیه‌نك اعلانندن اول تولد ایتدیکنی کوستر .

بوتون بو تاریخی و عقلی دلائل بزی حضرت عائشه‌نك رسالت محمدیه‌دن اول تولد ایتدیکنی قبوله سوق ایتمکده‌در . بناءً علیه حضرت عائشه پیغمبریمزله ازدواجی آننده دوقوز یاشنده دکل ، ١٥ ، ١٦ ، ١٧ ، حتی ١٨ یاشنده ایدی . [١]

حضرت عائشه‌نك چوجوقلغی :

فوق العاده انسانلر چوجوقلق زمانلرندن اعتباراً شخصیتلرینك نجابتکارینی ، یوکسکلکلرینی کوسترلر . بونلرك هر حال وطورنده

[١] بنم مطالعاتم بوراده نهایت بولویور . (عمر رضا)

بر ممتازیت واردر . بو صفتده اولان چوجوقلرك آلننده ، آتیلرینك نوری پارلار ، اونلرك بویوك ومعظم بر مستقبله نامزد اولدقلرینی خبر ویرر . حضرت عائشه‌نك چوجوقلغی‌ده اونك آتیسنی ، بوتون پارلاقلیغیله کوستریوردی . عائشه ، چوجوقلغی اثناسنده اویونی سه‌ور، وقتی اویونله کچیرر، محله‌سنك بوتون قیزلرینی کندی اونده طوپلایارق اونلرله اویناردی. فقط عائشه‌نك اویوننده ، عائله‌سندن آلدیغی تربیه‌نك اصالتی، بالخاصه اسلامیته ایلك کیره‌نلر آراسنده اولان حضرت ابوبکرك اسلامیتی جانلاندیران حال وحرکتی ، ادب وتربیه‌سی تجلی ایدردی .

رسول اکرم حضرت عائشه‌یه اویون اوینارکن اکثریا تصادف ایدر ، عائشه ایله اوینایان چوجوقلر ، پیغمبری کورور کورمز قاچیشدقلری وداغیلدقلری حالده رسول اکرم چوجوقلرك اویناماسندن، سه‌ویمه‌سندن ممنونیت حس ایتدیکی ایچین بونلری چاغیرر واویونلرینه دوام ایتمه‌لرینی امر ایدردی. ۱] عائشه‌نك اك چوق سه‌ودیکی اویونلر قارینجه اویونی ایله تخت روان اویونی ایدی. (ابوداوود)، سنن‌نك کتاب (الادب)نده بونلری مفصل برصورتده تعریف ایدر .

برکون رسول اکرم ، عائشه ایله آرقاداشلری قارینجه اویونی اوینارکن کلمش ، قارینجالر ایچنده برده قاناتلی برآت بولوندیغنی کورمشدی. حضرت پیغمبر عائشه‌یه صوردی: بونه؟ عائشه، «آتدر!» دیدی. «فقط آتك قانادلری اولورمی؟» عائشه درحال جواب ویردی: «نه‌دن اولماسین؟ حضرت سلیمانك آتلری قاناتلی‌ده کلمی ایدی؟» رسول اکرم، عائشه‌نك بو جوابندن ممنون اولارق تبسم ایتمشدی ۲] عائشه‌نك بوجوابی ، شبهه‌سز اونك ذکاسنی، اونك حافظه‌سنده‌کی قوتی، اونك سرعت انتقالنی کوستریر.

۱] ابن ماجه: باب مداراة النساء. صحیح مسلم: فضل عائشه
۲] مشکاة: باب عشرة النساء؛ ابوداوود: کتاب الادب

ایکنجی فصل

حضرت عائشه‌نك ازدواجی

پیغمبریمزك ایلك زوجه‌سی، حضرت خدیجه‌در. پیغمبریمز یکرمی یاشنده ایکن خدیجه ایله اولنمش واونکله یکرمی بش سنه‌یاشامشدر. حضرت خدیجه، بعثتك اونجی سنه‌سی رمضاننده ارتحال ایتمشدی. اوزمان پیغمبریمز اللی یاشنه وارمشدی. حضرت خدیجه ایسه آلتمش بش یاشنده ایدی.

مسلمانلق نظرنده زوجه‌لك مقامنك نه‌قدار یوکسك اولدیغنی آکلامق ایچین حضرت محمدك یکانه مسلمان ایکن حضرت خدیجه‌نك ایکنجی مسلمان اولدیغنی بیلمك کفایت ایدر. خدیجه هرزمان وهریرده، اضطراب وفلاکت زمانلرنده، دشمنلرك مسلمانلغی تمامیله سوندیرمك ایچین هرظلم و اعتسافی، هردرلو تجاوز و شدتی روا کوردکلری صیرالرده، مسلمانلری محو ایتمك ایسته‌ین خصومت دالغالرینك قابارا قابارا مسلمانلره صولت ایتدیکی و اونلری بوغمق ایسته‌دیکی دملرده، خلاصه هر یرده و هرزمانده، زوجه آرقاداشلق ایتمش، اونکله برلکده ثبات ایتمش، اونك هرحالنده اونك طالع ومقدراتنه شریك اولمشدی بوندن دولاییدر که حضرت خدیجه‌نك ارتحالی رسول اکرمی فوق‌العاده متأثر ایتمش، رسول اکرم، بویله یوکسك حیات آرقاداشنك ضیاعندن صوك درجه‌ملول

ومحزون اولمشدی. یالکزلق اونك حیاتنی بوس بوتون مشکللشدیرمشدی ۱]
حضرت پیغمبرك دوستلری وفداکار آرقاداشلری اونك بو حالیله علاقه‌دار اولارق اونی یالکزلغك غمندن قورتارمق ایسته‌دیلر. هجرتك ایکنجی سنه‌سنده وفات ایدن اصحابدن (عثمان بن مظعون) ك زوجه‌سی (خوله بنت حکیم) رسول اکرمه مراجعت ایدرك : یا رسول‌الله ! دیدی ، تکرار اوله‌نیکز ؟ .. » رسول اکرم « کیمکله ؟.. » دیدی. خوله « دوللردن‌ده ، باکره‌لردن‌ده وار . کیمی ایستیورسه‌کز اونی ایسترز . » رسول اکرم « بونلر کیملردر ؟.. » دیدی . خوله : « مثلا دوللردن سوده بنت زمعه وار . باکره‌لردن ابوبکرك قیزی عائشه وار . » رسول اکرم ده « سن عائشه‌یی ایسته . . » دیدی .

خوله ، رسول اکرمك نزدندن چیقاراق حضرت ابوبکرك اوینه کیتدی واونکله قونوشدی . عربلرده عادت ، بربری قارده‌ش کبی طانیان وسه‌ونلرك قیزلرینی آلمق جائز ده‌کلدی . حضرت ابوبکرده (خوله) نك عائشه‌یی ایسته‌مه‌سنه مقابل « بو ناصیل اولور ، عائشه حضرت پیغمبرك یکنی صاییلیر. اونك اونکله نکاحلانماسی جائزمی ؟ » دیدی . خوله ، حضرت پیغمبره کیتدی . ابوبکرك سوزلرینی نقل ایتدی ۲]
رسول اکرم ده : « ابوبکر ، بنم دین قارده‌شمدر . دین قارده‌شلرینك قیزلرینی

۱] ابن سعدك طبقاتی جلد ۸ صحیفه ٤۱

۲] اوروپا مستشرقلریله خریستیان عالملرینك فاحش خطالرندن بری ، بالکه خجالت آور جهالتلرینك ، برنمونه‌سی ، اونلرك زوجات طاهرات یچنده یالکز حضرت عائشه‌نك باکره اولماسندن دولایی جناب صدیقه ابوبکرده نیلدیکنی ایلری سوره‌رلر . حال بوکه جناب صدیق ، اسلامك ظهورندن اول بیله بو کنیه ایله طانیلیوردی . عربلرده کنیه اصالت وعزتك برنشانه‌سیدر . اونك ایچون عرب رؤساسنك

نکاح ایتمك جائزدر . » دیدی . ۱] حضرت ابوبکرده موافقت ایتدی .

فقط حضرت عائشه ، دها مقدم (جبیر بن مطعم) ه وعد اولونمشدی. بونك ایچین عائشه‌یی رسول اکرمه ویرمه‌دن اول وعدی فسخ ایتمك ایجاب ایدردی . حضرت ابوبکر ، (جبیر) ه صوردی . جبیرده زوجه‌سنه مراجعت ایتدی . جبیرك عائله‌سی اوزمان مشرکدی . جبیرك زوجه‌سی‌ده « بو قیز ، بنم اوغله کیررسه بنم اوغلمی دیندن چیقارور ، بن بویله اولماسنی ایسته‌مم . » دیمشدی . ۲]

(ابن سعد) حضرت عائشه‌نك نکاحلانماسندن بحث ایدرکن ایکی روایت نقل ایدر . بونلرك برینه کوره رسول اکرم حضرت عائشه‌یه مهر اوله‌رق بر أو ویرمشدر . بوأوك بدلی اللی درهمدی . فقط بو روایت ، درایت اساسلرینه کوره محاکمه اولونورسه غیرصحیح کورونور . چونکه اوزمان اك کوچوك واك وضیع برأوك قیمتی اللی درهم اولامازدی . (ابن اسحاق) ك روایتنه کوره حضرت عائشه‌نك مهری (٤٠٠) درهمدی . ابن سعدك نقل ایتدیکی ایکنجی روایته کوره حضرت عائشه مهرینك بش یوز درهم اولدیغنی سویله‌مشدر . ۳]

امام (مسلم) ك صحیحنده حضرت عائشه‌دن روایت اولوندیغنه کوره زوجات طاهراتدن هر برینك مهری بش یوز درهمدی . ٤] امام احمد بن حنبل (مسند) نده حضرت عائشه‌دن ، « مهرینك بش یوز درهم اولدیغنی روایت ایتمکده‌در .

بررکنیه‌لری واردر . ابو جهل ، ابولهب ، ابوذر کبی . بکر ، عربلر آراسنده مشهور اولان بر علمدر .

۱] صحیح بخاری صحیفه ۷٦۰ باب تزویج الصغار من الکبار
۲] امام احمدك (مسند) ی جزء ٦ صحیفه ۲۱۱
۳] طبقات ابن سعد صحیفه ٤۳ ٤] صحیح مسلم : کتاب النکاح

حضرت عائشه‌نك تاريخ ازدواجنده اختلاف واردر . علامه (بدرالدين عينى) صحيح بخارى شرحنده ، حضرت عائشه‌نك رسول اكرمه هجرتدن ايكى سنه اول ، ديكر برروايته كوره اوچ سنه اول ، ديكر برروايته كوره بر بوچوق سنه اول نكاحلانديغنى بيان ايدر . ديكر روايتلره كوره رسول اكرم حضرت عائشه ايله ، حضرت خديجه‌نك وفاتندن اوچ سنه صوكرا أولنمشدر . سيرت محررلرينك بعضيلرينه كوره ، رسول اكرم حضرت خديجه‌نك ارتحالى سنه‌سنده حضرت عائشه ايله أولنمشدر .

حضرت خديجه‌نك تاريخ وفاتى مضبوط اولسه ، حضرت عائشه‌نك ازدواجى تاريخنى تعيين ايتمك ممكن اولوردى . حال بوكه حضرت خديجه‌نك تاريخ وفاتى مقرر ده كلدر . برروايته كوره حضرت خديجه هجرتدن بش سنه اول ، ديكر روايته كوره درت سنه اول ، برروايته كوره ده اوچ سنه اول ارتحال ايتمشدى . بو اختلاف قارشيسنده الك فضله نظر دقته آلينمغه شايان اولان سوز ، شبهه‌سز بالذات حضرت عائشه‌نك سوزيدر . حال بوكه صحيح بخارى ايله امام احمدك مسندنده حضرت عائشه‌نك ايكى روايتى نقل اولونمقده‌در . بونلرك برينه كوره نكاح ، خديجه‌نك وفاتندن اوچ سنه صوكرا [١] ، ديكر روايته كوره خديجه‌نك وفات ايتديكى سنه‌ده عقد اولونمشدر . [٢]

جمهور محققينك اتفاقى و « مسند » ك حكمى ، حضرت خديجه‌نك « نبوت محمديه » نك اونجى سنه‌سنده ، يعنى هجرتدن اوچ سنه مقدم رمضان آينده ارتحال ايتديكيدر . رسول اكرمك عائشه ايله نكاحنك

[١] صحيح بخارى : فصل خديجه . مسند ابن حنبل جلد ٦ ص ٥٨

[٢] صحيح بخارى : تزوج عائشه ، مسند ١١٨ [بوتون بو مختلف اقوال بزم نقطهٔ نظرمزى تأييد ايده‌جك ماهيتده اولمقله برابر بونلردن استفاده ايتمه‌دك ع و]

عقدی، خدیجه‌نك ارتحالندن برآی صوکرا یعنی شوال آینده وقوع بولمشدر. بو اساس اوزره حضرت عائشه‌نك رسول اکرمله نکاحنك هجرتدن اوچ سنه اول شوال آینده عقد اولوندیغنی سویلیه‌بیلیرز. بو تاریخ میلادك ٦٢٠ سنه‌سنك مایس آینه تصادف ایدر. علامه «ابن عبدالبر»، (استیعاب) نده بو قولی توثیق ایدییور. حضرت عائشه‌دن ایکی روایت نقل اولونماسنك راوی طرفندن وقوع بولان بر خطاأثری اولماسی چوق محتملدر. حضرت عائشه، حضرت خدیجه‌نك ارتحال ایتدیکی سنه‌ده رسول اکرمله نکاحلا عقله‌برابر طرفین آراسنده زوجیت علاقه‌سی آنجاق اوچ سنه صوکرا تأسس ایتمشدی.

اوچنجی فصل

حضرت عائشه‌نك هجرت وزفافی

حضرت عائشه رسول اکرمله نکاحلاندقدن صوکرا اوچ سنه باباسنك اونده قالدی. بو مدتك ایکی سنه اوچ آیی (مکه) ده، یدی سکز آیی ده هجرتدن صوکرا مدینه‌ده کچیردی.

مسلمانلر، ایکی دفعه هجرت ایتمشلردر. برنجی هجرت حبشستانه وقوع بولمش، حضرت ابوبکرده، پك نفوذلو وپك یوکسك برموقع اجتماعی‌یی حائز اولدیغی حالده قریشك اعتسافاتندن یاقه‌سنی قورتارامادیغی ایچین حبشستانه هجرتی دوشونمش، (مکه) دن چوق اوزاق بریر اولان (برك الغماد) ه قادار کیتمشدی. حضرت ابوبکر یولده قاره قبیله‌سنك رئیسی اولان (ابن الدغنه) یه تصادف ایتمش، (ابن الدغنه) اوکا نره‌یه کیتدیکنی صورمش، ابوبکرده «قریش بکا ایچنده دوغدیغم وبویودیکم شهرده اقامتی چوق کورویور، اوك ایچین حضور وسکون ایچنده اللهه عبادت ایده بیله جکم بر یره کیتمك ایستیورم» دیمش،
(ابن الدغنه) مکه‌نك حضرت ابوبکر کبی بویوك برشخصیتدن محروم قالماسنی ایسته‌مه‌یه‌رك اونی حمایه ایده‌جکنه سوز ویرمش، ابوبکری مکه‌یه قادار کوتوره‌رك «قریش» ه: «مهمان نواز، فقرا پرور، اقرباسنه مربوط اولان، احتیاج زماننده هر کسه یاردیم ایدن بر آدامی شهریکزدن چیقارمقمی ایستیورسکز..» دیمش. قریش رؤساسی‌ده:

« ابوبکر ، قرآنی یوکسك سسله اوقومامق شرطیله بوراده اقامت ایده‌بیلیر . چونکه اونك سسی کنجلریمزك و قادینلریمزك عقل وقلبی اوزرنده تأثیر ایدییور » جوابنی ویرمشلردی. ابوبکر بوشرطی قبول ایتمکله برابر اوینك یاننده بر مسجد وجوده کتیرمش واوراده یوکسك سسله قرآن اوقومغه باشلامشدی . چوق درجه حساس وچوق درجه رقت قلب صاحبی اولان حضرت ابوبکر قرآن اوقورکن آغلار ، اونك بو خشوع و خضوعی ایله سسنك سه‌ویملیلکی وقرآنك عظمتی کوکللرده لرزه‌لر وجوده کتیریردی . قریشیلر ، ابوبکری ، ابن الدغنه‌یه شکایت ایتمشلر ، (ابن الدغنه) حمایه‌سنی کری آلاجغنی سویله‌مش ، حضرت ابوبکرده «سنك حمایه‌که احتیاجم یوق ، اللهك حمایه‌سی بکا کافی » دیمشدی . [١] حضرت ابوبکرك مکه‌دن حبشستانه هجرت اوزره حرکتی اثناسنده حضرت عائشه ایله عائله‌سنك اونکله برلکده حرکت ایتمش اولماسی محتملدر .

ایکنجی هجرت ، مدینه‌یه وقوع بولدی . اوزمان مشرکلرك اعتسافات وتضییقاتی تحمل ایدیله‌مز بر درادیه وارمشدی . رسول اکرمده مدینه‌یه هجرت ایچین امر آلمش ، هرکون زیارت ایتدیکی ابوبکرك اوینه کیده‌رك اونکله قونوشمشدی . رسول اکرم ، اوکون ، عادتی خلافنه سیماسنی بر اورتو ایله اورته‌رك کلمشدی . حضرت ابوبکرك یاننده قیزلری اسما ایله عایشه بولونیوردی . وقت ، اوکله اوزری ایدی . حضرت پیغمبر ، ابوبکر ایله محرم برشی قونوشاجغنی سویله‌دی . یاننده کیلری باشقا یره کوتورمه‌سنی سویله‌دی . حضرت ابوبکر « بوراده یابانجی برکیمسه یوقدر ، بویوریکز . » دیدی .

---

[١] بوفقره‌یی عصر سعادتدن نقل ایتدم . ع . ر

رسول اکرمده ابوبکره هجرتدن بحث ایتدی . حضرت عائشه ایله اسما یولجیلق ایچین لازم اولان هرشیئی حاضرلامغه باشلادیلر . ایکی آرقاداش مدینه یولنی طوتدیلر . ایکیسیده اولاد و عیالنی دشمنك ظلم واعتسافنه ترك ایتمك مجبوریتنده قالمشلر؛ ایکیسیده نبوت محمدیه‌نك اون دردنجی ییلی ربیع‌الاول آینك ۱۲ نجی کونی مدینه‌یه مواصلت ایتمشلردی .

رسول اکرم مدینه‌یه مواصلت ایدرك اوراده یرلشدکدن صوکرا (زید بن حارثه) ایله (ابورافع) ی ، حضرت ابوبکرده برآدامی مکه‌یه کوندره‌رك عائله‌لرینی کتیرتمك ایسته‌دیلر . ابوبکرك اوغلو عبدالله والده‌سی ایله ایکی همشیره‌سنی آلوب مکه‌دن مدینه‌یه دوغرو حرکت ایتدی . یولده کیدرکن ، حضرت عائشه‌نك بیندیکی دوه قافله‌دن آیریله‌رق قچمغه ، حضرت عائشه‌یی اوزرندن آتاجق درجه‌ده سرعتله قوشمغه باشلادی . عائشه‌نك والده‌سی ، قیزینی سراق ایدییور، اولك دوه‌نك اوزرندن دوشه‌رك برقضایه اوغرامسندن قورقویور ، قیزینك باشنه کله‌ن بو تهلکه‌لی حال یوزندن آغلایوردی . عائشه‌نك دوه‌سی چوق کچمه‌دن سکونت بولدی و قافله‌یه قاتیلدی .

بوقافله‌نك مدینه‌یه مواصلتی آننده رسول اکرم ، مسجد نبوی ایله اونك اطرافنده‌کی حجره‌لری انشا ایتدیرمکله مشغول ایدی . حضرت پیغمبرك زوجه‌سی سوده بنت زمعه، کریمه‌لری (فاطمه) و (ام کلثوم) بوحجره‌لره نازل اولمشلردی. ۱]

حضرت عائشه مدینه‌ده والده‌سی و قارده‌شلریله برلکده (بنی

۱] ابو دوود : کتاب الادب

حارث بن خزرج) ۱] محله‌سنه اینه‌رك اوراده یدی سکز آی اقامت ایتدی. اوزمان، مهاجرلرك اکثریسی مدینه‌نك آب وهواسیله امتزاج ایده‌مه‌مش، بونلرك برچوغی خستالانمش ، ازجمله حضرت ابوبکرده خستالانمش و کندیسنه کوچوك کریمه‌سی باقمشدی .

حضرت عائشه رسول اکرمه کیده‌رك باباسنك خستالغنی آکلاتمش، رسول اکرم ، حضرت ابوبکرك شفایاب اولماسی ایچین دعا ایتمش، بونی متعاقب ، حضرت عائشه‌ده خستالانمشدی . حضرت ابوبکر ، کریمه‌سنك خستالاندیغندن چوق متأثر اولمش ، اوکا بابالغك بوتون شفقتیله باقمش، فقط خستالق حضرت عائشه‌یی صوك درجه صارصدقدن باشقا اونك بوتون صاچلرینك دوکولمه‌سنه سبب اولمشدی . حضرت عائشه‌نك خستالقدن قورتولماسنی متعاقب ۲] حضرت ابوبکر، رسول اکرمه کیده‌رك عائشه‌یی نیچین کندی خانه‌سنه آلمادیغنی صورمش ، رسول اکرم‌ده هنوز عائشه‌نك مهرینی ویرمه‌دیکنی، مهری ادا ایده‌جك بر حالده اولمادیغنی سویله‌مشدی . بونك اوزرینه حضرت ابوبکر ، رسول اکرمه ایسته‌دیکنی اقراضه آماده اولدیغنی سویله‌مش، رسول اکرم‌ده عائشه‌نك مهرینی اوندن استقراض ایدرك حضرت عائشه‌یه کوندرمشدی . چونکه مهر ویرمك فرضدر. مهر ، قادینك حقیدر. بوحق اوکا ویریلمه‌لیدر .

رسول اکرمك عائشه‌یه عائد مهری کوندرمه‌سنی متعاقب انصار قادینلری کلینی آلمق ایچین حضرت ابوبکرك اوینه کیتدیلر. ام رومان

۱] صحیح بخاری : باب الهجره

۲] ابن سعد : طبقات النساء

قیزینی حاضرلادی ، اونی انصار قادینلرینک یانینه کوتوردی ، بونی متعاقب رسول اکرم کلدی . ۱]

حضرت عائشه‌نک زفافی، هجرت سنه‌سنک شوال آینده کوندوزین وقوع بولمشدر . علامه (عینی)، (عمدة القاری) دن نقلاً حضرت عائشه‌نک زفافنک بدر محاربه‌سندن صوکرا هجرتک ایکنجی سنه‌سنده وقوع بولدیغنی بیان ایدییور . ۲]

بوتون بو ایضاحاتدن حضرت عائشه‌نک نکاح وزفافنک غایت ساده برشکلده جریان ایتدیکی کورولمکده‌در. مسلمانلره یاقیشان ویاراشان ده بوساده‌لکدر .

حضرت عائشه‌نک بو شکلده اولنمه‌سی ، عربلر آراسنده ازدواج مراسمنک غایت مکلف یاپیلماسنک معناسز بر اسراف اولدیغنی کوسترمش ، ازدواجی درلو درلو فضولی مصرفلره وسیله اتخاذ ایتمه‌نک دوغرو اولمادیغنی ، بالعکس بوکبی فنا عادتلرک الغاسی ایجاب ایتدیکنی اظهار ایتمش و بو عادتلرک الغاسنه سائق اولمشدر . بوندن باشقا حضرت عائشه‌نک پیغمبریمزله ازدواجی قارداش کبی سه‌ویشه‌ن انسانلر آراسنده صهریت رابطه‌لرینک تأسس ایده‌میه‌جکنه دائر عربلر طرفندن پرورده اولونان اساسسز بر قناعتک ازاله‌سنه خدمت ایتمشدر . حضرت عائشه‌نک رسول اکرم طرفندن ایسته‌نیلمه‌سی اوزرینه حضرت ابوبکرک وقوع بولان اعتراضنه قارشی پیغمبریمز اوکا «انت اخ فی الاسلام» یعنی «سن مسلمانلقده قرداشمسک.» دیمشدی.

عربلر، شوال آینده ازدواج ایتمزلردی . چونکه اسکی زمانلرده

۱] صحیح بخاری ، تزوج عائشه . ص : ٦٥١ ؛ مسلم کتاب النکاح .
۲] عمدة القاری جلد ۱ ص ٤٥

بر شوال آینده عربستانده وبا ظهور ایتمش ؛ بو یوزدن شوال آیی منحوس بر آی طانیمش ؛ بو آیده اوله‌نمه‌مك عادت اولمشدی . ۱]
حال بو که حضرت عایشه‌نك نكاحی‌ده، دوكونی‌ده شوال آینده وقوع بولمشدر.
حضرت عائشه ، دوكونلرك شوال آینده وقوعنی تشویق ایدر و كندی نكاحیله دوكوننك بو آیده وقوع بولدیغنی، اك كوزه‌ل قسمتلی ، اك طالعلی واك بختیار قادینك‌ده كندیسی اولدیغنی سویلردی . ۲] رسول اكرمك حضرت عائشه‌یی شوال آینده آلماسی ، عربلر آراسنده شایع اولان بو خرافه‌یی‌ده ازاله ایتمشدی .

عربلرك اسكی بر عادتنه كوره، كلین ، او كنده آتش یاقیلارق كوتورولور ، زوج زوجه‌سنه بر محمل ویا محفه‌ده ملاقی اولوردی . (بخاری) ایله (قسطلانی) حضرت عائشه‌نك دوكوننده بو مراسمك‌ده ابطال اولوندیغنی صراحةً بیان ایدرلر . ۳]

۱] بخاری : كتاب النكاح
۲] ابن سعد : طبقات النساء
۳] صحیح بخاری ، صحیح مسلم : كتاب النكاح

دوردنجی فصل

حضرت عائشه‌نك تعليم و تربيه‌سی

عربلر ایچنده قادینلر ده كل، ارككلر بيله اوقويوب يازما بيلمزلردی. اركلری قارا جاهل اولان بر محيط ایچنده قادينلرك تحصيل و تربيه‌سندن بحثه امكان قالماز. اسلاميتك ظهوری اثناسنده قريش ایچنده اوقوما يازما بيلنلرك عددی يتمشی كچميوردی. بونلرك ایچنده قادين اوله‌رق بر (شفاء بنت عبدالله العدويه) واردی. اسلاميتك دنيوی فيضلرندن بری، اونك انتشاريله اوقومق، يازمق نعمتك‌ده تعميم ايتمه‌سيدر. رسول اكرم « بدر » حربنده اسير دوشن مشركلردن هر برينك اون مسلمانه اوقوما يازما اوكره‌تمه‌سی مقابلنده سربست بيراقيلاجغنی اعلان ايتمش [١] بوسايه‌ده مسلمانلر ایچنده اوقوما يازما بيلنلر چوغالمشدی.

رسول اكرمك اصحابی ایچنده حياتلرينی علم و عرفانه وقف ايدن اصحاب صفه رسول اكرمك علمندن مستفيض اولدقلری كبی اوقومايی و يازمايی‌ده اوكره‌نيرلردی. [٢]

زوجات طاهرات ایچنده اوقوما يازما بيلنلر، حضرت (حفصه) ايله حضرت (ام‌سلمه) ايديلر. حضرت حفصه، رسول اكرمك

---

[١] امام احمدك مسندی جلد ٦ صحيفه ٢٤٦

[٢] امام احمدك مسندی جلد ٦ صحيفه ١٣٢

امریله (شفاء بنت عبدالله) دن اوقوما یازماءاو کره‌نمشدی. ١] قادینلردن اولان اصحاب ایچنده‌ده اوقوما ویازمایی بیلنلر واردی . ٢]

رسول اکرمك متعدد قادینلرله ، ازجمله حضرت عائشه کبی کنج برقادینله اوله‌نمه‌سنك سببی ، حضرت پیغمبرك رفاقتندن اوزاکلر دوجه‌سنده مستفید اولمایان قادینلرك زوجات طاهرات ایله تماس ایدرك واونلرله قونوشه‌رق ، کوروشه‌رك مستفیض اولمالرینی تأمین ایتمکدی . زوجات طاهرات ، ازجمله حضرت عائشه ، مسلمانلغك قادینلق عالمنه ایثار ایتدیکی فیضلری ، یاواش یاواش نشر وتعمیم ایدییورلردی .

حضرت عائشه‌دن ماعدا بوتون زوجات طاهرات ، دول ویاشلیجه قادینلردی . حضرت عائشه ، بونلرك هپسندن کنج اولمق اعتباریله رسول اکرمك تعلیم وتربیه‌سندن دها فضله مستفید اولمش ، اونك خانهٔ سعادته کلمه‌سیله حیاتنك افقنده یکی برنور دوغمش ، اونك رسول اکرمدن اوکره‌ندکلری بشریتك نصفی اولان قادینلغك تعالی یولنی آیدینلاتان برمشعله اولمشدی.

حضرت ابوبکر ، بوتون قریش ایچنده انسابه وقوفیله ، شعره مراقیله ممتاز ایدی. ٣] قریش شاعرلری، شعرلرینی اولا اوکا اوقورلر، اونك رأیی آلدقدن صوکرا هرکسه انشاد ایدرلردی . حضرت ابوبکر بوشعرلری تصحیح ایدر، وشاعرلره اخطاراتده بولونوردی. ٤] حضرت عائشه‌ده انسابی اوکره‌نمش وباباسنك ذوق ادبیسنه توارث ایتمشدی ٥]

١] ابوداوود:ـ کتاب الطب ٢] مسند احمد جلد ٦ صحیفه ٢٤٦
٣] صحیح مسلم : مناقب حسان ٤] اصابه واستیعاب: ذکر حسان بن ثابت
٥] حاکم : مستدرك ، ذکر عائشه رضی الله عنها

حضرت ابوبکر، اولادلرینك تربیه‌سنه صوك درجه دقت، حتی شدتله اعتنا ایدردی. مثلا برکره ابوبکرك اوغلی عبدالرحمن، مسافرلره سرعتله یمك یدیرمك ایسته‌مش، باباسی طرفندن تکدیر اولونمشدی. ۱] حضرت عائشه اوله‌ندکدن صوکراده هر حرکتنده باباسی دوشونور واونك اخطاراتنه معروض اولمقدن تحاشی ایدردی. ۲] حضرت ابوبکر، ایجاب ایتدیکی زمان قیزیی تکدیر ایدردی. ۳] حتی ابوبکر، بردفعه اونی پیغمبریمزك حضورنده تکدیر ایتمش، حضرت عائشه پیغمبریمزك توسطیله تکدیردن قورتولمشدی. ٤]

حضرت عائشه، باباسنك أونده انساب ایله، شعر ایله مشغول اولمقله برابر اونك اصل تعلیم و تربیه‌سی رسول اکرمله ازدواجندن صوکرا باشلامشدر. حضرت عائشه بوصیرالرده اوقوما اوکره‌نمش، قرآنی یوزندن اوقومغه باشلامشدی. ٥] بر روایته کوره حضرت عائشه اوقوما بیلدیکی حالده یازمق بیلمیوردی. ٦] بعض احادیثه کوره حضرت عائشه قرآنی کوله‌سی (زکوان) ه یازدیردی. ۷]

اوحالده بوتون بو روایتلردن حضرت عائشه‌نك یازی یازمایی‌ده بیلمه‌یکی استدلال اولونابیلیر. باخصوص بعض روایتلر، حضرت عائشه‌نك بعض مکتوبلره یازدیغی جوابده شونی بونی سویله‌دیکی نقل اولونویور. ۸] بلکه راویلر «یازدیردی» دیه‌جکلرینه مجازاً «یازدی» دیمشلردر.

۱] صحیح بخاری. ۲] صحیح مسلم: باب القسم بین الزوجات.
۳] صحیح بخاری: باب التیمم، صحیح مسلم: باب القسم بین الزوجات
٤] ابو داوود: کتاب الادب، باب المزاح ٥] صحیح بخاری: باب تألیف القرآن. بلاذری: فصل الخط ٦] بلاذری: فصل الخط
۷] صحیح بخاری: الصلاة الوسطی، مسند احمد جلد ٦ صحیفه ۲۲۳
۸] مسند احمد جلد ٦ صحیفه ٥٨٧ ترمذی ص ۳۹۲

اوقوما یازما ، انسانلرك ظاهری تعلیمیدر. حقیقی تعلیم و تربیه‌نك معیاری ، اوقوما یازمادن چوق یوکسکدر. انسانلغك تکملی، اخلاقك تعالیسی ، اساسات دینیه‌یه وقوف ، اسرار شریعته نفوذ ، کلام اللهك معناسنی استکناه ، احکام نبویه‌یه حقیله اطلاع... تعلیم و تربیه‌نك اك یوکسك هدفیدر. حضرت عائشه، بوتون بو وادیلرده تفرد ایتدی. عائشه علوم دینیه‌یه وقوفندن باشقا تاریخ و ادبیاتده یوکسك بر پایه احراز ایتدی. اوزمانك طبی رسول اکرمی بعضاً زیارت ایدن عرب طباسندن اوکره‌ندی. ١] رسول اکرم صوك زمانلرنده راحتسزلاندیغی زمان ، حضرت عائشه ، عرب اطباسنك توصیه ایتدکلری علاجلری خاطرنده طوتار و بونلری رسول اکرمه ویردی ٢]

حضرت عائشه، دینی علملری، بالذات رسول اکرمدن اوکره‌نمشدر. معلم شریعت اولان رسول اکرم، اونك أونده ایدی. حضرت عائشه اونکله کیجه کوندوز ملاقی اولور، اونك تعلیم وارشادندن حصه‌مند اولوردی . حضرت پیغمبرك تعلیم و ارشاد مجلسی کوندوزین مسجد نبویده قورولوردی . بو مجلس نبوی ، حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه متصلدی . حضرت عائشه بو درسلری کندی اوداسندن دیکلر و بو درسلره اشتراك ایدر ، شاید حجره‌سنك درونده بولوندیغی ایچین بر شیئی ایجه دویمازسه اونی حضرت پیغمبردن صورار ، اونی لایقیله اکلاردی. ٣]

رسول اکرم ، قادینلرك تعلیمنه‌ده اهمیت ویره‌رك هافتاده بر کون ونلره تخصیص اتمشدی . ٤] حضرت عائشه هر کون رسول اکرمك

١] مسند عائشه صحیفه ٤٧٠ ٢] مسند عائشه ص ٢٠

٣] ابن حنبل ، مسند عائشه صحیفه ٢٢

٤] صحیح بخاری «کتاب العلم» ده، حضرت ابو سعید الخدری روایت ایدییور:

موضوع بحث ايتديكى مسائلى دقتله ديكلر، هر مسئله يى رسول اكرمدن استفسار ايدر، بر مسئله حقنده قناعت كتيرنجه يه قدار او مسئله يى تدقيق ايدردى . ١]

بر دفعه رسول اكرم « من حوسب عذب » بويورمشدى . يعنى « كيم حسابه چكيليرسه عذابه اوغرار . » حضرت عائشه بو حديثى ديكله دكدن صوكرا رسول اكرمه :

— يارسول الله جناب حق « فسوف يحاسب حساباً يسيرا » يعنى « ايشته بويله سى قولاى حسابه چكيلير . » بويورميورمى ؟» ديدى . رسول اكرم ده : « بو سنك ديديكك عرضدر . ٢] يوقسه هر كيم اينجه حسابه چكيليرسه هلاك اولور . » بويوردى . ٣]

« بر دفعه قادينلر يارسول الله! سوزلرينى ديكله مك ايچين ارككلردن بزه ميدان قاليور. كنديلكندن بزه بر كون تخصيص ايت . » ديديلر . رسول اكرم ده اونلره بر كون تعيين ايتدى . قادينلر معين كونده كلديلر، اوده اونلره وعظ ايتدى . بعض شيلر امر ايلدى . . . »

ع . ر

١] صحيح بخاريده برسطر صوكرا موضوع بحث اولان حديثك راويسى (ابن ابى مليكه) بو حديثى شو مقدمه ايله روايت ايديور : « حضرت پيغمبرك زوجه سى عائشه ، بيلمه ديكى هر هانكى شيئى ايشيتسه اونى اوكره نمك ايچين عليه الصلاة والسلام افنديمزه مراجعت ايدردى . »

ع . ر

٢] « عرض » دن مقصد ناسك عمللرى طارتيلمق اوزره ميزانه عرض اولونملرى، ياخود اعمالك صاحبلرينه عرض ايديله سيدر . عرض كوننده كى حساب ، كتابلرينى صاغ اللريله آلان بختيارلر ايچين آسان اولاجقدر . قرآن كريم بونى تصريح ايدر . اهل يمين ، حسابه معروض اولدقلرى زمان غفران ايله مبشردرلر . بشارت وغفرانه مظهر اولمايانلرك حسابى ايسه شدتليدر . حساب اثناسنده قبول اولونمايان اعمال ميدانه چيقاجق، ويريلن حساب مشقتلى اولاجقدر . بو حديث شريفده ايضاح اولونان نقطه لر بونلردر . حضرت عائشه نك سؤالى نه قدر دقيق ايسه رسول اكرمك جوابى اوقدار يوكسكدر .

ع . ر

٣] عن عائشه رضى الله عنها ان النبى صلى الله عليه وسلم قال « من حوسب

بر كون حضرت عائشه رسول اكرمه « يارسول الله ! جناب حق او كون، ير و كوكلر باشقه اولاجق، بوتون مخلوقات حضور كبريايه چيقاجق » ١] [ديكر بر روايته كوره حضرت عائشه شو آيت كريمه‌يى اوقودى :] «بوتون زمين قيامت كونى اونك قبضه‌سنده‌در، وسموات اونك النده بوكولو اولاجق ! » ٢] بويورويور ، مادام كه ير ، كوك اولماياجق، اوزمان انسانلر نره‌ده بولوناجق ؟!.. » رسول اكرم‌ده : « صراط اوزرنده ! » ديدى . ٣]

بر كون رسول اكرم وعظ اثناسنده « انسانلر قيامت كونى چيريل چيپلاق قالاجقلر. » ديمشدى . حضرت عائشه صوردى : « يارسول الله قيامت كونى اركك قادين بر آراده بولوندقلرى حالده بونلر بربرلرينه باقماياجقلرمى؟ » عليه الصلاة والسلام افنديمز عائشه‌يه بويوردى: « اواويله هولناك بردمدركه كيمسه‌نك كيمسه‌دن خبرى اولماياجق ! . » ٤]

بردفعه حضرت عائشه شو سؤالى صوردى: « يارسول الله قيامت كونى بردوست دوستنى خاطرلاماياجقمى؟ » رسول اكرم شو جوابى ويردى: « عائشه ، اوچ يرده بر كيمسه ، بر كيمسه‌يى خاطرلاماياجقدر : ميزانك اوكنده عمللر طارتيليركن ، تا ميزانك عمل كوزى آغير ويا خفيف كلنجه‌يه قادار ؛ صوكرا هر انسانك كتابى ياصاغ النه ياصول النه ويريليركن ، صوكرا جهنمدن بر بويون اوزانارق وغيظ ايله

عذب، قالت عائشه فقلت اوليس يقول الله عزوجل فسوف يحاسب حسابا يسيرا فقال انما ذلك العرض . ومن نوقش الحساب ملك . «حديثك صلى ... طرفندن علاوه اولونمشدر .

٤٠ ، ر ٩

١] يوم تبدل الارض غير الارض والسموات، وبرزوا لله الواحد القهار

٢] والارض جميعاً قبضته يوم القيامة والسموات مطويات بيمينه ٣] امام (احمد بن حنبل)ك مسندى جلد ٦، صحيفه ١٣٥ ٤] صحيح بخارى باب كيف الحشر

کوبوره‌رك : بکا اوچ صنف ویریلدی ، بکا اوچ صنف ویریلدی ، بکا اوچ صنف ویریلدی ، بکا: اللهه شریك قوشانلر، حساب کوننه اینانمایانلر ، جبار وعنود اولانلر ویریلدی دیرکن ... » ١]

برکون شویله برسؤال صورولدی: مشرکلر وکافرلر ایچنده اعمال صالحه ایشله‌ینلر بو عمللرك اجر وثوابی احراز ایده‌جکلرمی؟.. ایتمیه‌جکلرمی ؟.. مثلا (عبدالله بن جدعان) مکه‌نك ایی خویلو ، وایی قلبلی مشرکلرندندی . (ابن جدعان) اسلامیتدن اول قریش اوغورنده قان دوکمکله برابر قریش رؤساسنی طوپلایارق صلح عقدینه چالیشمش، رسول اکرم ده اولك بو مجلسنه اشتراك ایتمشدی . حضرت عائشه برکون رسول اکرمه شو سؤالی صوردی : یارسول‌الله ابن جدعان جاهلیت زماننده انسانلره ایلك ایدر ، فقرایی بسلردی . اولك بو ایلکلری کندیسنه برفائده ویره‌جکمی ؟ رسول اکرم شو جوابی ویردی : خایر ، عائشه ، اوآدام برکون اولسون ، یاربی ، قیامت کوننده بنم تقصیراتمی عفو ایت ، نیازنده بولونمادی . ٢]

جهاد فرائض اسلامیه‌دن بریدر. سائرفرائضده ارککلرله قادینلر آراسنده بر فرق بولونمادیغی کبی ، بوفرضك ایفاسنده‌ده بر فرق یوقمی؟.. برکون حضرت عائشه ، رسول اکرمدن بومسئله‌یی صوردی، رسول اکرم ده « قادینلر ایچین حج، جهاددر. » دیدی ٣]

نکاحده طرفینك رضاسی شرطدر . فقط باکره‌لر رضالرینی کندی آغزلریله افاده ایده‌میورلر . حضرت عائشه رسول اکرمه

١] مسند احمد ، جلد ٦ ، صحیفه ١١٠ ، اثرك اصلنده بوحدیث شریفك یالکز خلاصه‌سی آلینمش ایکن ، بز (مسند) ك اصلندن حدیثی عیناً نقل ایتدك .

٢] مسند عائشه صحیفه ٢٩٣ ٣] صحیح بخاری: باب حج النساء

مراجعت ایدرك «یارسول الله، نکاح ایچین قادینك رضاسی استحصال اولونمالیدر، دییورسکز، فقط قادین اوتانیر وصوصار.» رسول اکرم ده «سکوت رضادر» دیدی. ۱]

مسلمانلق نظرنده قومشولق حقی پك بویوکدر. بوحقك اداسی، ارککلردن زیاده قادینلره عائددر. فقط برانسانك ایکی قومشوسی وارسا نه‌یاپار، هانکیسنی دیکرینه ترجیح ایدر؟ حضرت عائشه، بونی رسول اکرمدن صوردی، اوده «قاپوسی، سنك قاپوکه دها یاقین اولانی ترجیح ایت» دیدی. ۲]

برکره حضرت عائشه‌یی سوت عمجه‌سی زیارته کلمشدی. حضرت عائشه بوزیارتی قبول ایتمه‌رك «بن سوت امدمسه ینکه‌سنك سوتنی امدم، سوت والده‌مك قاین برادریله نه مناسبتم اولا بیلیر؟» دیمشدی. رسول اکرم کلنجه، حادثه اوکا آکلاتیلمشدی. اوده حضرت عائشه‌یه «اوسنك سوت عمجه‌کدر. اونك زیارتنی قبول ایت.» دیمشدی. ۳]

قرآن کریم دیرکه: «الذین یؤتون ما آتوا و قلوبهم وجلة انهم الی ربهم راجعون» یعنی «اونلرکه، اللهه دونه‌جکلرندن دولایی قلبلری تیتره‌یه‌رك کندیلرینه کله‌نی ویریرلر.» حضرت عائشه بو آیت کریمه‌یی اوقودقدن صوکرا دوشونمش، رسول اکرمه مراجعت ایتمش، «یارسول الله بوندن مراد خیرسزلق ایتدیکی، یاخود زنا ارتکاب ایتدیکی، یاخود ایچکی ایچدیکی حالده اللهدن قورقانمی؟» دیمشدی. رسول اکرم جواب ویردی. «خایر ابوبکرك قیزی، خایر صدیقك

۱] صحیح مسلم: کتاب النکاح ۲] مسند احمد
۳] صحیح بخاری باب شربت یداك

قیزی ، بوندن مراد ، اللهدن قورقارق نماز قیلان ، اوروج طوتان وصدقه ویره‌ندر.» ١]

بردفعه رسول اکرم شو سوزی سویله‌دی : « کیم که لقاء اللهی أوزله‌ر ، الله‌ده اونی بوکا نائل ایتمك ایستر. کیم لقاء اللهی اوزله‌مزسه، الله‌ده اونی بوکا نائل ایتمك ایسته‌مز . » بوکا قارشی حضرت عائشه : « یارسول الله ! فقط بزم ایچمزده اولومی ایسته‌ین یوقدر. » دیدی . رسول اکرم بویوردی : « بونك یولی بوده‌کلدر . برمؤمن اللهك رحمتی، اللهك رضاسی وجنتی یاد اولوندیغی زمان لقاءالله‌ی‌یه قارشی براشتیاق حس ایدرسه ذات کبریا طرفندن عین اشتیاق ایله قارشیلانیر . فقط بر کافر اللهك عذابی ، غضبی دویدیغی زمان لقاء اللهی‌دن نفرت ایدر ، جناب حق‌ده اوندن نفرت ایدر . » ٢]

حضرت عائشه بوکبی سؤاللری صورارق وآکلامادیغی هرشیئی استفسار ایدرك معلوماتی آرتدیریر ، هرکون رسول اکرمدن برر درس آلیردی .

رسول اکرم ، بوکبی سؤاللری دائما حسن تلقی ایدر، حضرت عائشه‌نك صوردیغی هرسؤاله جواب ویریردی . بردفعه رسول اکرم زوجات طاهراته مغبر اولارق زوجاتدن بر آی اوزاقلاشمغه عهد ایتمشدی . بوکا « ایلاء » ٣] دیرلر . اوزمان رسول اکرم حجره‌سنه

١] ترمذی ، ابن ماجه ، مسند جلد ٦ صحیفه ١٥٩ . بز بو حدیثی (مسند) ك عربجه اصلندن نقل ایتدك . ع . ر

٢ جامع ترمذی : کتاب الجنائز .

٣] « یلاء » حادثه‌سی «عصر سعادت» عنوانلی أثریمزك برنجی جلدنده مفصل برصورتده یازلمشدر .

چکیلمش و ٢٩ کون زوجه‌لرینک نزدینه کیتمه‌مشدی. تصادفاً اوقری آی ٢٩ کون ایدی . ایرتسی کون رسول اکرم ، حضرت عائشه‌نك خانه‌سنه کیتدی واونك طرفندن سرور ایله قارشیلاندی . عائشه ، رسول اکرمك اغبرارینی تازه‌له‌مه‌مك ایچین « ایلاء » حادثه‌سندن هیچ بحث ایتمه‌دی . حضرت عائشه ، رسول اکرمك عهدینی یرینه کتیرمه‌سنی دها مهم صایارق اوکا « یارسول‌الله ! حجره‌لریمزه بر آی کلمه‌مکه عهد ایتمشدیکز . حال بوکه هنوز ٢٩ کون کچمشدر .» دیمش ، رسول اکرم‌ده « عائشه ، بعضاً آی ٢٩ کون اولور .» جوابنی ویرمشدی ١]

بر کره آدامك بری ، حضور نبوی‌یه کیرمك ایسته‌دی . رسول اکرم ، « بیراقیکز کلسین ، بو آدام ، کندی عائله‌سی ایچنده فنادر .» دیدی . آدام ایچری کیردکدن صوکرا رسول اکرم لطف والتفات کوستردی ، اونکله محبتکارانه قونوشدی . بو حال حضرت عائشه‌نك حیرتی موجب اولدی . آدام کیتدکدن صوکرا حضرت عائشه رسول اکرمه صوردی : « یارسول‌الله‌ ! سز بو آدامك ایی اولمادیغنی سویله‌دیکز . حال بوکه یانکزه کلدیکی زمان اوکا لطف والتفات کوستردیکز . بونك سببی نه‌در ؟ » رسول اکرم شو جوابی ویردی : « انسانلرك اك فناسی ، خلقك اخلاقسزلغندن توحش ایدرك کندیسیله قونوشمق ایسته‌مه‌دیکی انساندر .» ٢]

عربستان بدویلری ایله کوللری تمیزلکه دقت ایتمز ، احکام اسلامیه‌یه رعایت کوسترمزلردی . اونك ایچین رسول اکرم‌ده اونلرك حاضرلادقلری عکلری و اونلرك کتیردکلری سوتی ایچمزدی .

١] صحیح بخاری ، صحیفه ٣٣٥ : باب الفرقه
٢] صحیح بخاری ، باب اغیبة

بر کون (أم سنبله) نامنده اعرابی بر قادین رسول اکرمه سوت هدیه ایتمش، فقط رسول اکرمی بولمامشدی. حضرت عائشه، (ام سنبله) یه «رسول اکرم، اعرابك برشیلرینی ییمز وایچمز.» دیدی. دیرکن رسول اکرم ایله حضرت ابوبکر کلمشلر، رسول اکرم (ام سنبله) یه « یانده نه وار. » دیمش، ام سنبله « سزه هدیه ایتمك ایسته‌دیکم سوت وار » جوابنی ویرمش، رسول اکرم ده اوکا «سوتی چاناغه قوی بن ده، ابوبکرده، ایچرز.» دیمش، صوکرا چاناغی آلوب ایچمشدی. حضرت عائشه، رسول اکرمك بوسوتی ایچدیکنی کورونجه « آمان یاربی، رسول اکرم عربك کتیردکلری سوتینی ایچیور. » یارسول الله، سز اعرابك برشیئنی ییمز، ایچمز، ده کلیسکز؟ » دیمشدی. رسول اکرم شو جوابی ویردی. « بونلر اعرابی ده کلدر، بونلر بزم کوکلولریمز، بز اونلرك شهرلیلریز. بز اونلری چاغیردیجه اونلر بزم دعوتمزه اجابت ایدرلر. اونك ایچین بونلر اعرابی دکلدر. » [١] رسول اکرمك ویردیکی جوابده « بز اونلری دعوت ایتدکجه اونلر اجابت ایدرلر.» سوزلرندن مراد، اونلرك احکام اسلامیه یه واقف اولدقلرینی بیاندر.

بر کره رسول اکرم شو سوزلری سویله‌مشدی: « اعتدال ایله حرکت ایدیکز. انسانلری کندیکزه جاب ایله‌ییکز، مژده‌له‌ییکز. انسانلری جنته کوتورن عمللری دکل، اللهك رحمتیدر.» حدیث شریفك صوك قسمی، حضرت عائشه‌یه غریب کلمش، اوده معصوم اولان انسانلرك بوندن مستثنا اولاجغنی دوشونمش، رسول اکرمه

١] مسند احمد، جلد ٦ صحیفه ١٣٣. [ترك اصلندن خلاصه‌سی نقل اولونان بو حدیثی بز (مسند) دن عیناً نقل ایتدك. ع. ر]

« یارسول الله ! سزك عملاریکز سزی جنته کوتورمیه‌جکمی؟» دیمش ، رسول اکرم « اللهك مغفرت و رحمتی یتیشمزسه خایر! » جوابنی ویرمشدی .

بر گیجه رسول اکرم ، تهجد نمازینی ادا ایتدیکی حالده «وتر»ی قیلمادن استراحت ایتمك ایسته‌مش ، حضرت عائشه : « یارسول الله، وتری قیلمادن یاتیورسکز! » دیمش، پیغمبر عمزده « عایشه بنم کوزلرم اویور ، قلبم اویوماز ..» بویورمشدی ۱]

حضرت عائشه‌نك ، رسول اکرمه بوکبی سؤاللر صورماسنی ، بلکه متجاسرانه برحرکت ظن ایدنلر بولونور . بو دوغرو دکلدر . حضرت عائشه ، بوکبی سؤاللری صورمامش اولسایدی امت محمدیه ، نبوتك حقیقتنه واقف اولامایاجقدی .

حضرت عائشه رسول اکرمدن هرشیئی صورارق اوکرندیکی کبی رسول اکرم‌ده اونك بر خطاسنی کوردیکی زمان بالذات اونی ارشاد ایدییوردی . بر کون رسول اکرم حضرت عائشه ایله اوتورورکن یهودیلردن بری رسول اکرمك حضورینه قبول اولونمق ایچین مساعده ایسته‌مش ؛ یهودی ، ایچری گیرنجه رسول اکرمه «السلام علیك » دیه‌جکینه « السام علیك » یعنی : «اولوم سکا» دیمش ، رسول اکرم یالکنز « سکاده » مقابله‌سنده بولونمشدی . حضرت عائشه قارشیلق ویره‌جك ایکن یهودی کیتمش ، صوکرا تکرار کلمش ، ینه عینی سوزلری تکرار ایتمش ، رسول اکرم‌ده عینی جوابی ویرمش ، اوده قالقوب کیتمشدی . یهودی اوچنجی دفعه کلمش ، ینه رسول اکرمه عنی سوزلری سویله‌مش و عینی جوابی آلمشدی . بو سفر ،

۱] صحیح بخاری

حضرت عائشه صبر ایده‌مه‌مش، یهودی‌یه « اولوم‌واللهك غضبی سزه مسلط اولسون. ناصل اولویورده اللهك سلامندن غیریسی‌ایله رسول اکرمه خطاب ایدییورسکز! » دیمش. رسول اکرم عائشه‌یه باقارق « صوص! دیمش، جناب حق کوتو سوزی سومز، اونلر بزه بر سوز سویله‌دیلر، بزده اونی اونلره اعاده ایتدك. اونلرك سوزندن بزه بر ضرر کلمه‌دی. فقط بزم مقابله‌مز قیامت کوننه قادار اونلره ملازمت ایدر. » ۱]

بردفعه آدامك بری، حضرت عائشه‌یه عائد برشی چالمش، حضرت عائشه‌ده اوکا بددعا ایتمشدی. رسول اکرم‌ده « یاعائشه، اوکا بددعاسنك، ثوابکی واونك کناهنی آزالتیر. » ۲]

حضرت عائشه، برسفرده، رسول اکرمه رفاقت ایدییوردی. عائشه‌نك دوه‌سی خیرچینلق کوسترمکه باشلادی. عائشه‌ده حدتلنه‌رك آغزندن « لعنت » کلمه‌سی قاچیردی. رسول اکرم عائشه‌یه باقارق « دوه‌یی اعاده‌ایت. ملعون برشی بزمله برلکده بولونامز » دیدی. ۳]

رسول اکرم، بوصورتله عائشه‌یه حیوانلره قارشی بیله فنا برسوز صرف ایدیلمه‌سی ایجاب ایتدیکنی اوکره‌تمشدی.

برچوق انسانلر، اوفاق‌نفك قصورلره‌قارشی پرواسزلق کوسترولر، بوقصورلرك ارتکابندن برشی‌چیقمایاجغنی ظن ایدرلر، رسول اکرم انسانلری بوندن تحذیر ایدرك برکون شو سوزلری سویله‌مشدی: « عائشه! قصورلرك، قباحتلرك، کناهلرك محقر کوروننلرندن حذر ایت! چونکه خدای عزوجل بونلردن حساب صورار. » ٤]

۱] بوحدیثی امام احمدك (مسند) ینك اصلندن ترجمه ایتدك.

۲-۳-٤] مسنداحمدآلتنجی‌جلد. مسند عائشه: عربجه اصلندن

ع. ٥

حضرت عائشه رسول اكرمه برقادينك حالنى آكلاتيركن سوز آراسنده اونك قيصه بويلو اولديغنى سويله‌مش ، رسول اكرم حضرت عائشه‌يه « ايشته بوسنك ياپديغك غيبتدر : فصالقدر . » ديمشدى. ١]

زوجات طاهراتدن حضرت (صفيه) قيصه‌جه بويلو ايدى. بركون حضرت عائشه صفيه‌دن بحث ايدركن اونك بوحالنه تعريض ايتمش ، رسول اكرم‌ده عائشه‌يه « سن اويله برسوز سويله‌دك كه اونى طاتلى صولى برنهره قاريشديراجق اولورسه‌ك او صو درحال آجيلاشير. » حضرت عائشه ، آنجاق برحقيقى افاده ايتديكنى سويله‌مش، رسول اكرم « بكا نه‌ديرلرسه ديسينلر، بن بوسوزى بركيمسه حقنده سويله‌مم» ديمشدى . ٢]

سائللك برى برشى ايسته‌مش ، حضرت عائشه‌ده خدمتجيسنه اوكا برشى ويرمه‌سنى سويله‌مشدى . رسول اكرم عائشه‌يه :«عائشه، ديمشدى ، صايى ايله ويرمه، سوكرا الله‌ده سكا صايى ايله ويرر. » ٣]

ديكر بردفعه رسول اكرم شوسوزى سويله‌دى : « عائشه سائله وير ، جهنم آتشندن قورون . سنك ويرديكك لقمه‌يى يه‌ين آجلك قارنى دوياجق . بوندن دها ايى نه‌اوله‌بيلير؟» ٤]

رسول اكرم، بركون شويله دعاايتمشدى: « ياربى بنى فقيرياشات، فقير اولارق اولدور. قيامتده بنى فقيرلرله حشر ايت . » حضرت عائشه رسول اكرمه نيچين بونى ايسته‌ديكنى صوردى. رسول اكرم جواب ويردى:«فقيرلر ، زنكينلردن قرق سنه اول جنته كيره‌جكدر . عائشه،

١] مسند عائشه‌نك عربجه اصلندن ترجمه اولونمشدر .

٢] مسند عائشه ٣] ابوداوود كتاب الادب ٤] مسند عائشه

فقیرك کوکلنی تطییب ایتمه‌دن کری چویرمه . کوچوك بردیلیم اکمك اولسون ویر . فقیری سه‌و واونی قبول ایت . »[۱]

رسول اکرم حضرت عائشه‌یه بوکا مماثل برچوق اخلاقی نصایحده بولوندیغی کبی اوکا نماز ، دعا و بوتون دینی مسائله متعلق هرشیئی اوکره‌تیردی . حضرت عائشه رسول اکرمك اوکا اوکره‌تدیکی هرشیئی ، درین برشوق ایله اوکره‌نیر و اوکره‌ندیکی شیلره کوره حرکت ایدردی .[۲]

۱] جامع ترمذی : ابواب الزهد
۲] مسند عائشه .

دوردنجی فصل

عائشه‌نك أوی

حضرت عائشه‌نك كلين اولارق كيرديكی أو، بر سرای ويا مكلف بر قوناق ده كلدی. رسول اكرمك (بنی نجار) محله‌سنده‌كی مسجد نبويی اطرافنده متعدد كوچوك حجره‌لر واردی. حضرت عائشه‌نك مسكنی، بو حجره‌لرك بری ايدی. بو حجره مسجد نبوينك شرق طرفنه دوشويور، ١] حجره‌نك قاپوسی، مسجد نبوی يه آچيليوردی. عائشه‌نك بو اقامتگاهی، مسجد نبوينك بر صحنلغی صايیلابيلير. رسول اكرم، عائشه‌نك حجره‌سندن مسجده چيقار، اعتكافه كيرديكی زمانلرده باشنی عائشه‌نك حجره‌سنه اوزاتير، عائشه‌ده اونك باشنی ييقار، صاچلرينی طاراردی. ٢] بعضاً رسول اكرم، مسجدده اوتورديغی حالده الی حجره‌يه اوزاتير و برشی ايستردی. ٣]

حجره‌نك كنيشلكی آلتی يدی آرشيندن عبارتدی. ديوارلر طوپراقدن، طاوان خورما بوله‌لرندن ويپراقلردندی. ياغمورك صيزماسنه مانع اولمق ايچون طاوانك اوزرينه بر كليم اورتولمشدی. طاوانك يوكسكلكی بر آدام بويندن بر آز فضله ايدی. قاپوده بر اورتو آصيلی ايدی. ٤] حجره‌نك اتصالنده (مشربه) ناميله معروف بر جونبه

١] خلاصة الوفا فی اخبار المصطفی: سمهودی. ٢] صحيح بخاری، اعتكاف؛ مسند عائشه صحيفه ٢١٢ ٣] صحيح بخاری، كتاب الحيض.

٤] مسند ابن حنبل، ابن سعد، امام بخاری: ادب المفرد باب النساء، سمهودی: خلاصة الوفا

واردی. حضرت پیغمبر، « ایلاء » حادثه‌سی اثناسنده، بوراده یالکز باشنه بر آی قالمشدی. ١]

بو حجره‌نك بوتون اشیاسی بر سدیر، بر حاصیر، بر یاتاق، بر یاصدیق، اون وخورما قویمق ایچین ایکی چاناق، بر صوقابی، صو ایچمك ایچین بر کاسه‌دن عبارتدی. ٢] بو حجره، بر منبع نور ایدی. فقط بوراده بر چراغ یاقمق، خانه صاحبنك استطاعتی فوقنده ایدی. ٣] روایته کوره بعضاً قرق کیجه کچر، بوراده بر قاندیل یاقیلدیغی کورولمزدی. ٤]

بو حجره‌ده آنجاق ایکی کیشی اقامت ایدییوردی: بری رسول اکرم، بری حضرت عائشه. بالآخره حضرت عائشه‌نك (بریره) نامنده بر خدمتجیسی ده بولونمشدی. ٥]

بو أوك، بو نبوت وسعادت یوواسنك اهتمام ایله کوروله‌جك، انتظام دائره‌سنده ایفا ایدیله‌جك بویوك بر ایشی یوقدی. عائلهٔ نبویه‌نك اوچ کون، آرقا آرقایه منتظم بر یمك ییدیکی کورولمه‌مشدی. بونی بالذات حضرت عائشه آکلاتیور. ٦] بعضاً آیلرجه بو أوك باجاسی توتمز. ٧] وعائلهٔ محمدی، خورما وصو ایله کچینیردی. حضرت پیغمبر، (خیبر) فتحندن عودتی متعاقب زوجات طاهراته سنوی تعیینلر باغلادی. ٨] بونلر بر مقدار اون، بر مقدار آرپه و بر مقدار خورما ایدی. ٩]

١] ابوداوود. ٢] حدیث کتابلری کتاب صلاة اللیل، کتاب الحیض، کتاب الطهاره‌ده بونلردن بحث ایدرلر. ٣] صحیح بخاری: باب التطوع خلف المرأه ٤] (طیالسی) نك مسندی. صحیفه ٢٠٧ ٥] صحیح بخاری: باب استعانة المکاتب، واقعهٔ افك، باب الصدقه. ٦] صحیح بخاری: باب معیشة النبی، مسند احمد جلد ٦ صحیفه ٢٥٥ ٧] مسند احمد، جلد ٦ صحیفه ٢١٧، ٢٣٢، مسند طیالسی صحیفه ٢٠٧. بخاری: کتاب الاطعمه ٨] صحیح بخاری باب کیف کان یعیش النبی. ٩] ابو داوود، حکم اراضی خیبر.

فقط حضرت پیغمبرك سخاوعلوجنابی دولاییسیله بونلرك برسنه مدتله ادارەسنه امکان قالمایوردی . ۱]

عمومیتله اصحاب، رسول اکرمه هدیه‌لر کوندەررلر، فقط بونلرك زیاده رسول اکرمك ، حضرت عائشه نزدنده بولوندیغی صیرالرده کلیردی . بونکله برابر، بعضاً رسول اکرم، حضرت عائشه‌نك نزدینه کلدیکی زمان اوکابرشی بولونوب بولونمادیغنی صورار، اوندن أوده برشیجك بولونمادیغی جوابنی آلیر ، بوتون أو ، اوروج طوتار ، ۲] یاخود انصاردن بری برمقدار سوت کوندریر وبو سوتله اکتفا اولونوردی . ۳]

حضرت عائشه فیاض برعقل وشعوره صاحب اولمقله برابر برآز دالغیندی . اونك ایچین بعضاً خامور یوغورولدقدن صوکرا اونی بکلرکن خاموری اونوتور ، اویقویه دالار ، اونك خبری اولمادن أوك کچیسی کلیر ، خاموری ییردی . ٤] بر کون عائشه، کندی الیله خامور یوغورمش ، خاموری حاضرلامش ورسول اکرمك قدومنی بکله‌مشدی . رسول اکرم برآز کجیکمش ، کلدکدن صوکرا نمازه دورمشدی . بوصیراده حضرت عائشه‌دالمش، قومشونك کچیسی کله‌رك خامورلری ییمشدی . ٥]

حضرت عائشه دیکر یاشلی زوجات طاهرات درجه‌سنده یمك پیشیرمه‌سنی بیلمزدی . ٦]

پیغمبریمزك بیتی ادارەسی ایله مشغول اولان ذات ، حضرت بلال

۱] صحیح بخاری : فضل عائشه ۲] مسند احمد : جلد ٦ ، صحیفه ٤٩
۳] مسند احمد : جلد ٦ ، صحیفه ۲٤٤ ٤] صحیح بخاری: قصهٔ افك
٥] ادب المفرد : امام بخاری : باب لا یؤذلای جاره
٦] ابوداوود ، باب من افسد شیئاً یغرم مثله

ایدی. بلال، برسنه‌لك بو غدایی تدارك ایدرك بونی تقسیم ایدر، ایجابنده لازم اولان شیلری ویره‌سیه آلوب کتیرردی ۱.]

پیغمبریمزك ارتحالی زماننده مسلمانلر بوتون عربستانی فتح و تسخیر ایتمش بولونویورلردی. عربستانك هر طرفندن (مدینه) نك بیت الماله یوك یوك ذخیره‌لر، درلو درلو اشیا کلیردی. بوننکله برابر رسول اکرمك ارتحال ایتدیکی کون حضرت عائشه‌نك اونده بر کونلك یه‌جك یوقدی ۲.]

حضرت ابوبکرك دورنده، حضرت عائشه‌یه، رسول اکرمك خیبردن تخصیص ایتدیکی ارزاق ویریلیوردی. حضرت عمرك دورنده بو ارزاق نقده تحویل اولونارق زوجات طاهراته سنوی اون بیك، یالکز حضرت عائشه‌یه اون ایکی بیك درهم تخصیص اولونمشدی ۳.] بر روایته کوره، حضرت عمر، زوجات طاهراتی ارزاق اعطاسی ایله اراضی اعطاسی آراسنده مخیر بیراقمش، حضرت عائشه اراضی آلمایی ترجیح ایتمشدی. ٤] فقط بوکبی تخصیصاتك قسم اعظمی فقرایه وقف اولونمشدی. حضرت عثمان، حضرت علی و امیر معاویه‌نك دورلرنده ده عینی اصول تطبیق اولوندی. معاویه‌دن صوکرا حجازده حکمران اولان (عبدالله بن الزبیر) حضرت عائشه‌نك همشیره‌زاده‌سی ایدی. (عبدالله بن الزبیر) تیزه‌سی اولان حضرت عائشه‌نك بوتون مصارفنی درعهده ایتمشدی. فقط حضرت عائشه‌یه بیت المالدن کوندەریلن تخصیصات، بر کون بیله قالماز ومشارالیها طرفندن درحال توزیع اولونوردی. ٥]

۱] ابوداوود: باب قبول هدایا المشرکین ۲] ترمذی صحیفه ۲۰٤۰، ذهلی طبعی ۳] مستدرك، حاکم، ذکر عائشه فی الصحابیات ٤] صحیح بخاری: (باب المزارعة بالشطر) ٥] صحیح بخاری: باب مناقب قریش.

بشنجی فصل

حضرت عائشه‌نك حيات زوجيه‌سی

شرقك قادين حقنده‌كی تلقيسی باشقا ، غربك قادينی تلقيسی باشقادر . بر شرقلی ايچين ، قادين ، حياتی آيدينلاتان بر چراغدر . فقط شرقك عزلت وانزوا نشينلری ايچين بو چراغ ، حياتك حريم قدسيسنی ظلمته بوغار . شرقده خانقاه ، غربده كليسا ، حياتك بو چيچكنی بر ديكن صايار . يهوديلر قادينی ، دائمی لعنته مستحق عد ايدرلر . ناصره‌لی پيغمبر يعنی حضرت مسيح ، قادين جنسندن تماميله يوز چه‌ويرمشدی .

ديكر طرفدن غربك قادين پرستلری قادينی تأليه‌ايدرلر، اونلره كوره قادينك رضاسی الله رضاسيدر . آوروپاليلر ايچين بر مذهبك معقوليتی ، اومذهبك قادينلره ويرديكی موقع ايله قابل قياسـدر . بونلره كوره قادين ، الك طاتلی نغمه‌لرله جيويلدايان بر قوشـدر . « أو » دنيانی محبس اونی تضييق‌ايدر، حياتك هر قيدی اونك ايچين برقفس كبی‌در .

فقط اسلاميتك كوستردیكی يول ، نه‌افراطدر ، نه‌تفريطدر . ايكيسی آراسنده بريولدر . مسلمانلق نه قادينی تأليه ايدر ، نه‌ده‌اونی برديكن عد ايدر ، هله اونی هيچ برلعنته لايق كورمز واونك اوينی دار برقفس تلقی ايتمز . قادين ، دنيانك بو كشمكشلری ايچنده بر

پناه حضوردر. قرآن کریم دیر که: « اللهك آیتلرندن بری ده سزه کندیکزدن زوجه‌لر یاراتماسیدر که اونلرله سکون وحضوره ایره‌سکز. اونلرله تسلی بولاسکز. الله سزك آرا کزده مودت ومرحمت وجوده کتیرمشدر. ۱»]

مقصدیمز بوراده اسلامیتك قادین حقنده‌کی نقطهٔ نظرینی ایضاح ده‌کلدر. هدفمز، حضرت پیغمبر ایله حضرت عائشه‌نك حیات زوجیه‌لرینی ایضاحدر.

رسول اکرم دییورکه: سزك اییکز، عائله‌سنه قارشی ایی اولاندر. بنسه ایچکزده عائله‌سنه قارشی اك ایی اولاندر.» ۲]

رسول اکرمك بوسوزینی تصدیق ایدن عملی برمؤیده، اونکله حضرت عائشه آراسنده زوجی حیاتك دوقوز سنه سورمه‌سیله برابر، بومدت ظرفنده ایکیسی آراسنده‌مهم برامتزاجسزلق حصول بولمامسیدر. بوتون بومدت اثناسنده « ایلاء » وقعه‌سندن باشقا شایان دقت بر حادثه وقوع بولمادی. رسول اکرم ایله حضرت عائشه آراسنده قارشیلقلی برمحبت، نزیه بر آرقاداشلق، ایکی طرفلی بر اخلاص حکمفرما ایدی. عائلهٔ محمدیه‌نك معیشت نقطهٔ نظرندن چکدیکی مشکلاتی نظر دقته آلیرسه‌ق، ایکی طرف آراسنده‌کی محبت ومودتك صوك درجه فراغتکارانه وصمیمانه اولدیغنی توضح ایدر.

رسول اکرمك، حضرت عائشه‌یه محبتی صوك درجه قوتلی ایدی. بونی بوتون اصحاب‌ده بیلدیکلرندن رسول اکرمك عائشه نزدنده بولوندیغی کیجه‌لرده اوکا هدیه‌لر کوندریرلر، ۳] زوجات

۱] ومن آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجا لتسکنوا الیها و جعل بینکم مودة ورحمة. ۲] خیرکم، خیرکم لاهله وانا خیرکم لاهلی (بخاری باب حسن المعاشره)
۳] بخاری: باب تزوج

طاهرات عائشه‌نك بو مظهریتنه غبطه ایدرلری ۰ ۱] بر کون زوجات طاهرات برلشه‌رك حضرت فاطمه‌یی رسول اکرمك نزدینه کوندرمش، حضرت عائشه‌نك نائل اولدیغی التفاتدن حصه‌منداولمق ایسته‌دکلرینی اوکاسویله‌تمشلر، حضرت فاطمه‌ده رسول اکرمه مراجعت ایدرك اونلرك سویله‌دکلرینی نقل ایتمشدی. بوکافارشی حضرت پیغمبر، فاطمه‌یه، «قیزم، سن ده بنم سه‌ودیکمی سه‌ومزمیسك؟» دیمشدی. حضرت فاطمه، باباسنك بو سوزلرینی زوجات طاهراته خبر ویردی. بونلرده فاطمه‌یی تکرار کوندرمك ایسته‌دیلر. فاطمه راضی اولمادی. ۲] اونلرده، حضرت (ام‌سلمه)یی کوندردیلر. ام سلمه، چوق وقور، تمکین صاحبی برقادیندی. (ام سلمه) مناسب برفرصت کوزه‌تله‌یه‌رك رسول اکرمه مراجعت ایتدی. رسول اکرم‌ده اوکا «ام سلمه! دیدی، عائشه حقنده بنی تعجیز ایتمه! چونکه بکا عائشه‌نك حجله‌سندن باشقا یرده وحی نازل اولمامشدر.» ۳]

برکره رسول اکرمه بریردن برکردانلق کوندریلدی. رسول اکرم «بن بونی اك چوق کیمی سه‌ویيورسه‌م اوکا ویره‌جکم» دیدی. هرکس رسول اکرمك بونی حضرت عائشه‌یه ویره‌جکنی ظن ایتمشدی. فقط رسول اکرم او کردانلغی کریمه‌سی حضرت زینبك قیزی (امامه) یه ویرمشدی. ٤]

(عمرو بن العاص)، (سلاسل) غزوه‌سندن دوندیکی زمان رسول اکرمه: «سز دنیاده هرکسدن فضله کیمی سه‌ورسکز؟»

۱] صحیح بخاری: فضل عائشه صحیفه ۵۳۲
۲] صحیح بخاری باب الهدایا
۳] نسائی: حب الرجل بعض نسائه ٤] مسند احمد: صحیفه ۱۰۱

دیدی . رسول اکرم : « عائشه‌یی!» دیدی . عمرو: « ارککلر ایچنده کیمی سه‌ودیککزی صوردم » دیدی ، رسول اکرم: « عائشه‌نك باباسنی!» دیدی . ۱]

بر کون حضرت عمر ، کریمه‌سی (حفصه) ایله قونوشویوردی: اوکا « صاقین عائشه‌یی ذم ایده‌یم ، دیمه، صوکرا محجوب اولورسك»۲] دیمشدی .

بر کون رسول اکرم بر جنازه‌یی تشییع ایتدکدن صوکرا أوینه کلدیکی زمان حضرت عائشه‌نك باشی آغریدیغنی کوردی . حضرت عائشه، اضطرابندن « باشم ! باشم ! » دییوردی . بوکا قارشی رسول اکرم « آه بنم باشم ! » دیدی . او کون رسول اکرمك ارتحالنه مؤدی اولان خستالقلری باشلامشدی . ۳] رسول اکرم هر کون عائله‌سی افرادینه « بو کون نه‌دره؟» دیه‌صورار، هر کس اونك حضرت عائشه‌نك کوننی بکله‌دیکنی آکلاردی . ٤] بونك اوزرینه رسول اکرم حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه کوتورولمش، رسول اکرم‌ده صوك دملرینه قادار اوراده قالمشلر ، صوك نفسلرینی حضرت عائشه‌نك دیزی اوستنده بولوندیغی حالده ویرمشلردی . ٥]

رسول اکرم : « یارب ، ألمدن کلدیکی درجه‌ده عدالتی (یعنی زوجه‌لر آراسنده‌کی مساواتی) کوزه‌تیورم . فقط قدرتم خارجنده اولان خصوصده (یعنی عائشه‌نك محبتی خصوصنده) سنك عفوینی دیلرم . » ٦] دیردی .

۱] صحیح بخاری ، مناقب ابوبکر . ۲] صحیح بخاری : حب الرجل بعض نسائه ۳] مسند احمد: ۲۲۸ جلد ٦ ، صحیح بخاری : کتاب المرضی
٤] صحیح بخاری : ماجاء فی قبر النبی ٥] صحیح بخاری : باب فرض النبی
٦] ابوداوود باب القسم بین الزوجات

حضرت عائشه‌نك نزد رسالتپناهی‌ده حائز اولدیغی بو موقعك سببی نه ایدی؟ عامه‌نك ظننه كوره حضرت عائشه كنج و كوزه‌ل اولمق دولاییسیله رسول اكرم طرفندن فضله‌جه سه‌ویلیوردی. حال بوكه، بو ظننك هیچ براساسی یوقدر. زوجات طاهرات آراسنده ظاهری حسنلری حدیث كتابلرنده تعریف اولونانلر، زینب، جویریه وصفیه‌در. بونلر كوزه‌ل اولمقله معروفدیلر. صوكرا هپسی‌ده كنج ایدیلر. هپسی سوزی دیكله‌نیر قادینلردی. [۱] بوكا مقابل سیرت وحدیث كتابلرینك برایكی یری مستثنا اولمق اوزره حضرت عائشه‌نك كوزه‌للكندن بحث اولوندیغنی كورمیورز. حضرت عائشه‌نك كوزه‌للكندن باحث یكانه‌سوز شودر: حضرت عمر كریمه‌سی حفصه‌یه: «حفصه! صاقین عائشه‌یی ذم ایتمه. او سندن كوزه‌لدر، حضرت پیغمبرك مقبولیدر» دیمش، رسول اكرم بوسوزی دویونجه تبسم ایتمشدی. بوحدیثدن آكلاشیلیوركه رسول اكرم، حضرت عائشه‌یی، حضرت حفصه‌دن‌ده فضله سه‌ویوردی.

رسول اكرمك حضرت عائشه‌یه كوستردیكی محبتك سببی شودر: ابوهریره روایت ایدییوركه: رسول اكرم «برقادین دورت صفت ایچین انتخاب اولونور: ثروتی، كوزه‌للكی، حسب ونسبی، یاخود دیندارلغی ایچین. سن دیندار اولانه رغبت ایت!» [۲] دیمشدر. زوجات طاهرات ایچنده‌ده دینه الك چوق خدمت ایده‌ن، رسول اكرم طرفندن الك چوق سه‌ویله‌ن

۱] زرقانی وغیره

۲] حضرت عائشه‌نك امام احمدك مسندنده‌كی روایتی شوشكلده‌در: «برقادین اوچ صفتی ایچین آلینیر: ثروتی، كوزه‌للكی، دیندارلغی. قادینك دیندارینه رغبت ایدیكز...» ابوهریره‌نك روایتی ایسه صحیح مسلم وابوداوودك كتاب النكاحنده‌در.

ایدی. حضرت عائشه مسائل دینیه‌یی قاورامق ، دینی احکامی حافظه‌سنده طوتمق ، فکری اجتهادده بولونمق اعتباریله زوجات طاهرات آراسنده ممتاز برموقع صاحبی ایدی. بو یوزدن اونك رسول اکرمك نظرنده موقعی چوق یوکسکدی . علامه (ابن حزم) ، (ملل ونحل) عنوانلی اثرنده بو نقطه‌یی مفصل برصورتده تدقیق ایتمش و حضرت عائشه‌نك فضل وفضیلتنی مدلل برصورتده کوسترمشدر . ۱]

رسول اکرمده حضرت عائشه‌نك قادینلر ایچنده الك کامل قادین اولدیغنی بیان ایدییور و حضرت عائشه‌نك نزد رسالتپناهیلرنده مقبول اولماسنك، ظاهری حسن سببیله دکل ، معنوی فضل وکمال سببیله اولدیغنی تصریح بویورویور. ۲] زوجات طاهرات ایچنده معنوی کمالات اعتباریله حضرت عائشه‌دن صوکرا کلن قادین ، حضرت (ام سلمه) ایدی . اوده رسول اکرمك نزدنده مقبول ومعتبردی . حال بوکه (ام سلمه) یاشلی برقادیندی . حضرت خدیجه آلتمش بش یاشنده وفات ایتدیکی حالده رسول اکرم ، اونی او قادار حرارت و صمیمیتله سه‌وه‌ردی که ، اونك اولومندن صوکرا خانهٔ سعادته کلن حضرت عائشه ، رسول اکرمك اونك خاطره‌سنی تعزیز ایتدیکنی کوره‌رك خدیجه‌یه غبطه ایدردی . ۲]

برکره حضرت عایشه ، حضرت خدیجه حقنده تعریضکار عد اولونابیله‌جك برسوز سویله‌مش، رسول اکرم بوسوزدن مغبر اولمشدی ۳.]

رسول اکرم عائشه‌یی صوك درجه سه‌ودیکی کبی ، عائشه‌ده رسول اکرمی ، عشق وشغف درجه‌سنه واران برمحبتله سه‌وردی.

۱] ملل ونحل : باب افضیلة الصحابه   ۲] کذا

۳] صحیح مسلم : فضل خدیجه   ٤] بخاری مسلم : فضل خدیجه

حضرت عائشه کیجه‌لین اویانوب رسول اکرمی نزدنده بوله‌مادیغی زمان مضطرب اولوردی . برکیجه حضرت عائشه اویانمش ، رسول اکرمی حجره‌سنده بوله‌مامشدی . اوداده ایشیق یوقدی . ۱] عائشه قالقدی ، آرانمغه باشلادی . رسول اکرم، سجده‌یه قاپانمش،مناجاته دالمشدی . ۲] حضرت عائشه‌نك بوحالی برقاچ کره تکرر ایتمش ، عائشه هر دفعه رسول اکرمی تسبیح و تهلیل ایله مشغول بولمش ، رسول اکرمك اونك نزدندن چیقارق دیکر برزوجه‌سنك نزدینه کیتدیکنی برآن ایچین تصورایتدیکندن صوك درجه نادم اولمش « بن نه‌یه ذاهب اولدم،نه کوردم . » دیمشدی . ۳]

برکیجه بوکا مماثل برحادثه دها وقوع بولدی : عائشه‌اویقودن اویاندی ورسول اکرمی یاننده بولامادی . وقت کچدی ، کیجه یاریسی اولمشدی . حضرت عائشه ، شورایه بورایه باقدی . رسول اکرمی بولامادی . نهایت قبرستانه دوغرو کیتدی، رسول اکرمی اوراده دعا واستغفار ایله مشغول بولدی . همان دوندی و حجره‌سنه کلدی . حضرت عائشه‌صباحلین بوواقعه‌یی رسول اکرمه آکلاتدی. رسول اکرم‌ده « اوت ، بن برقاراتی کورمشدم . اوسنمی ایدك؟» دیمشدی . ٤]

(ایلاء) حادثه‌سی اثناسنده رسول اکرمك زوجه‌لرندن برآی آیریلق ایچین عهد ایتدیکی صیراده زوجات طاهرات متأثر

٣] بخاری : باب التطوع خلف المرأة. موطأ: باب صلاة اللیل
٤] موطأ ، امام مالك : باب ماجاء فی الدعاء
٥] نسائی: باب الغیرة وباب الدعاء فی السجود
١] بوحدیث مختلف کتابلرده واردر. کتب صحیحه‌ده (باب زیارة القبور)، بالخاصه(نسائی) نك باب الاستغفار للمؤمنین وباب الغیره‌سنده‌منقولدر.

اولمشلردی . حضرت عائشه ایسه رسول اکرمك مطلقا سوزینی
یرینه کتیره‌جکنی بیلدیکی ایچین کونلری صاییبوردی . (ایلاء)
مدتی ختام بولدقدن صوکرا رسول اکرم اولا عائشه‌نك نزدینه کیتدی .

[۱] زوجات طاهرات آراسنده امراء و رؤساقیزلری اولان قادینلر
واردی . بونلر فقیرانه و زاهدانه برحیات امرارینی ایسته‌میه‌رك
عمومك حصه‌مند اولدیغی رفاهدن نصیبلرینی استیفا ایتمك ایستیورلردی .
رسول اکرمك شرف زوجیتی بوقادینلرك سویه‌سنی یوکسلتمشدی .
فقط بونلرینه فطرةً قادیندی . مسلمانلر ، احراز ایتدکلری ظفر
دولاییسیله مرفه و مسعود یاشادقلری حالده خانهٔ سعادت اسکی
وضعیتنی محافظه ایدییوردی . بونك اوزرینه بونلر رسول اکرمه
مراجعت ایدرك حصه‌لرینه دوشن رفاهدن مستفید اولمق ایسته‌دکلرینی
سویله‌دیلر و بوطلبلری اوزرنده اصرار ایتدیلر .

زوجات طاهراتك بو اصراری رسول اکرمك حضورینی او درجه
سلب ایتمشدی که برآی قادار زوجه‌لرندن آیری یاشامغه عزم ایتمش
وبرحجره‌یه چکیله‌رك اوراده برآیی یالکز باشنه کچیرمشدی . برآیك
مروری متعاقب «تخییر» آیتی نزول ایتدی . آیت کریمه‌نك مآلی
شودر : «ای پیغمبر ! زوجه‌لریکه ده که سز دنیا حیاتی و دنیا
دبدبه‌سنی ایسترسه‌کز ، کلیکز ، سزه طلاق حقکزی ویره‌یم وسزه
اوزه‌ل برطرزده یول کوستره‌یم . یوق ، اکر اللهی ، پیغمبری و آخرتی
یوردینی ایستیورسه‌کز الله ایچکزدن ایلك ایدن قادینلره بویوك
مکافاتلر حاضرلامشدر .» [۱] بوآیت کریمه ، پیغمبرك زوجه‌لرینی دنیا

---

[۱] بورادن اعتباراً نم طرفمدن علاوه اولونمشدر . ع . ن
[۲] یا ایها النبی قل لازواجك ان کنتن تردن الحیاة الدنیا وزینتها فتعالین امتعکن
واسرحکن سراحا جمیلا وان کنتن تردن الله ورسوله فان الله اعد للمحسنات منکن اجراً عظیما

حیاتی ایله پیغمبره زوجه‌لك حیاتی آراسنده مخیر براقدیغی ایچین اوكا تخییر آیتی ده‌نیر. بو آیت کریمه‌یه کوره بو قادینلر، دنیا حیاتی، دنیا ذوقنی سورمك ایستیورلرسه پیغمبردن آیریلاجقلردی. فقط الله ایچین یاشامق و پیغمبره آرقاداش اولمق ایستیورلرسه جناب حق ده اونلرك مکافاتنی احسان ایده‌جکدی.

رسول اکرم، بو آیت کریمه‌یی اولا حضرت عائشه‌یه اوقومش، حضرت عائشه رسول اکرمله برلکده یاشامایی ترجیح ایتمش، زوجات طاهراتك بری ده رسول اللهدن آیریلمایی ایسته‌مه‌مشدی. [۱]

بونی متعاقب (ارجاء) [۲] آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. (ارجاء) دن مقصد، رسول اکرمك زوجه‌لرندن ایسته‌دیکنی طوتماسی، ایسته‌مه‌دکلرینی براقماسیدر. رسول اکرم، فطرتنده‌کی مرحمت و مروت دولاییسیله زوجه‌لرندن برینی ده آییرمادی. حضرت عائشه دییور که: «ارجاء آیتی نازل اولدقدن صوکرا رسول اکرمه دیدم که: بو حق اختیار بکا ویریلمش اولسه‌یدی برکیمسه‌یی سکا ترجیح ایتمزدم» [۳]

[۱] بم علاوه‌م بوراده بیتیور. ع. ه

[۲] ارجاء آیت کریمه‌سی شودر: ترجی من تشاء منهن وتؤوی الیك من تشاء.. (سورهٔ احزاب) مآل کریمه‌سی «سن زوجه‌لرکدن ایسته‌دیککی براقیر، ایسته‌دیککی نزدنده آلیه‌ورسك» «تخییر» آیت کریمه‌سی، زوجات طاهراتی رسول اکرمله قالمق ویا اوندن آیریلمق خصوصنده اونلری مخیر بیراقمشدی. (ارجاء) آیت کریمه‌سی‌ده رسول اکرمی، زوجه‌لرندن ایسته‌دیکنی آلیقومقده، ایسته‌دیکنی بر قمقده مخیر بیراقیور. زوجات طاهراتدن بری ده پیغمبرمزدن آیریلمایی قبول ایتمه‌مشدی. رسول اکرم ده زوجه‌لرندن برینی بیراقمادی. بو صورتله هر ایکی طرفده زوجیتك قدسیتی هرشیئه ترجیح ایتدی. ع. ه

[۳] ان کان ذلك الی فانی لا ارید یارسول الله ان اوثر علیك احدا (مسندك آلتنجی جلد ٧٦ نجی صحیفه‌سندن). ع. ه

رسول اکرم زوجه‌سی عائشه‌یی ممنون وخوشنود ایتمك ایچین الندن کله‌ن هر شیئی یاپاردی . حتی عائشه‌نك قوشماسندن اویناماسندن ممنون اولوردی . حضرت عائشه انصاردن برینك قیزینی اولادلق اولارق آلمش، بویوتمش و بو قیزی اوله‌ندیرمشدی. دوکون، چوق ساده ایدی . رسول اکرم دوکونه کلدیکی زمان عائشه‌یه « عائشه ، نه‌شرقی وار ، نه‌خواننده ! » دیمشدی . ۱]

برباررام کونی حبشلینك بری هرکسی اکلندیره‌ن برطقم اویونلر اوینایوردی. حضرت عائشه بونی تماشا ایتمك ایسته‌مش، رسول اکرم بوتون بومدت ظرفنده اونی آیاقده بکله‌مشدی . ۲]

بردفعه رسول اکرم برجاریه کتیره‌رك عائشه‌یه « بونی طانیرمیسك؟ » دیدی . عائشه ، خایر دیدی . رسول اکرم ، اونك کیمك جاریه‌سی اولدیغنی سویله‌دکدن صوکرا اونك کوزه‌ل شرقی اوقودیغنی ، شاید آرزو ایدرسه اوکا شرقی اوقویاجغنی علاوه ایتدی . جاریه برآز شرقی اوقودقدن صوکرا رسول اکرم « شیطان، بوشرقیلك ایچنده چالغی چالیور! » دیمش وبو صورتله اوقبیل شرقیلردن ممنون اولمادیغنی آکلاتمشدی ۳.]

بعضاً رسول اکرم اکلنمك ایچین ماصالده سویلر ودیکلردی. بر کون سوز آراسنده (خرافه) سمی کچمش، حضرت پیغمبر: « خرافه‌نك کیم اولدیغنی بیلیورمیسکز؟ او (عذره) قبیله‌سنه منسوب بر آدامدی پریلر اونی آلوب کوتوردیلر . اوده عودتنده پریلر عالمنده کوردیکی عجیب

۱] مسند ، جلد ٦ صحیفه ۲٦۹ ؛ بخاری کتاب النکاح ، فتح الباری
۲] صحیح بخاری : باب حسن المعاشرة .
۳] مسند احمد جلد ٦ صحیفه ٤٤۹

شیلری آکلامغه باشلادی . بونك ایچین هر کس عجیب وغریب بر شی طویدیمی ، خرافه دیر.» دیمشدی ۱]

حضرت عائشه بعضاً ماصال سویلردی ، رسول اکرم‌ده اونك سویله‌دیکی ماصالی دیکلردی . شاید بویله ماصال دیکلرکن أذان اوقوناجق اولورسه رسول اکرم همان قالقار ونمازه قوشاردی. حضرت عائشه دییورکه: «رسول اکرم بوکبی صیرالرده بنی بیله طانیمازدی». ۲]

رسول اکرم حضرت عائشه ایله برلکده یمك یردی . بر کون رسول اکرم حضرت عائشه ایله برلکده یمك یرکن حضرت عمرده کلمش ، رسول اکرم اونی‌ده یمکه چاغیرمشدی . ۳]

بردفعه ایرانلی بر قومشو رسول اکرمی دعوت ایتمش، رسول اکرم :«عائشه‌ده بولوناجقمی»؟ سؤالنی صورمش، ایرانلی « خایر ! » دیمش. حضرت پیغمبرده « اوحالده بن‌ده کله‌مم!» جوابنی ویرمشدی. ایرانلی رسول اکرمه تکرار مراجعت ایتمش ، رسول اکرم ، ینه « عائشه‌ده بولوناجقمی ؟ » دیمش . ایرانلی تکرار کیتمش ، فقط بر آزدن تکرار دوندیکی زمان « اوت، عائشه‌ده دعوتلیدر.» دیمش . رسول اکرم ایله حضرت عائشه اونك اوینه کیتمشلردی. ٤]

رسول اکرم بوله چیقدیغی زمان کندیسنه بوتون زوجات طاهرات رفاقت ایده‌مزلردی . بونلردن برینی خاصةً ترجیح ایتمك عدالت وانصافه موفق دکلدی . اونك ایچین رسول اکرم بوله چیقدقجه قرعه کشیده ایدر، قرعه زوجه‌لرندن کیمه اصابت ایدرسه اونی برلکده

۱] نسائی .

۲] بو حادثه الله اونی تعقیب ایدن حادثه حجاب آیتنك نزولندن مقدم وقوع بولمشدر . ۳] صحیح مسلم : کتاب

آلیردی. ۱] حضرت عائشه برچوق سفرلرده ، رسول اکرمه رفاقت ایتمشدر . (بنی المصطلق) غزاسی أثناسنده حضرت عائشه‌نك رسول اکرمه رفاقتی محققدر . حدیث کتابلری ، حضرت عائشه‌نك رسول اکرمه رفاقت ایتدیکی دیکر برسفردن دها بحث ایدرلر .

بنی المصطلق سفری أثناسنده ایکی مهم حادثه وقوع بولدی. بونلرك ایکیسی‌ده حضرت عائشه نامنه شایان افتخاردر . بونلرك بری ، تیممه عائد ، ایکنجیسی ، معصوم و پاکدامن قادینلرك شان وشرفنی وقایه‌یه عائد احکامك تبلیغیدر . بونلردن بالاخره بحث ایده‌جکز. امام احمدك مسندنده‌کی برروایته کوره ، حضرت عائشه حدیبیه سفرنده‌ده رسول اکرمه رفاقت ایتمشدر. ۲] وداع حجی أثناسنده رسول اکرمه رفاقت ایدن زوجات طاهرات میاننده حضرت عائشه‌ده بولونیوردی.

رسول اکرم آته بینمك ، اوق آتمق کبی سپورلری سه‌وه‌ر ، بوتون آرقداشلرینی بونلره تشویق ایدردی . حضرت عائشه ، برغزا أثناسنده رسول اکرمك رفاقتنده ایکن رسول اکرم اوکده قالان اصحابه یتیشمك اوزره حضرت عائشه ایله برلکده قوشمش ، عائشه نحیف اولدیغی ایچین رسول اکرمی کچمش ، برقاچ سنه صوکرا زوج وزوجه ینه یاریش ایتمشلر، فقط بوسفر رسول اکرم زوجه‌سنی کریده بیراقمشدی .

۳] رسول اکرم ایله حضرت عائشه آراسنده صوك درجه صمیمیت جاری ایدی . آنجاق بربرینی سه‌ون زوج وزوجه آراسنده جاری اولایله‌جك بو صمیمیت ومحرمیته عائد برچوق اولر ، نزه

۱] صحیح بخاری : باب القرعة بین النساء ۲] مسند عائشه جلد ۶
۳] بورادن اعتباراً بتم طرفمدن علاوه اولونمشدر .

واصل اولمشدر . رسول اکرمله زوجه‌سى آراسنده جريان ايدن برچوق شيلر واردر که بونلرك بيله جمع و ترتيبنه اهميت ويرلمه‌سى قارشيسنده حيرت ايتمه‌مك ممکن دکلدر . برچوقلريمز بابالريله والده‌لرينك محرميتنه عائد برشى بيلمه‌دکلرى وياپك آز برشى بيلدکلرى حالده ، مسلمانلرك عليه‌الصلاة والسلام افنديمزه عائد هرحالى ، ازجمله اونك زوجه‌لريله باش باشه قالديغى زمان بيله نه‌سويله‌ديکنى ، زوج وزوجه آراسنده هرهانکى برمسئله اوزرنده برسوز کچمش ويابرمناقشه وقوع بولمش ايسه اونى ده تحقيق وضبطه اهميت ويرمه‌لرى ، صوکرا بونى نقل وتدوين ايتمه‌لرى حقيقةً شايان حيرت برهمتدر . بز ، مسلمانلرك بوهمت وغيرتى سايه‌سنده رسول اکرمك کونى کوننه هرحالنى بيلديکمز کبى اونك زوجه‌لريله کچن مناقشه‌لرينى ده بيليورز . ١]

مثلا ، رسول اکرمك هرزمان حضرت خديجه‌يى خير ايله ياد ايتمه‌سنى ، دائما اونك خاطره‌سنى تعزيز و تبجيل ايلمه‌سنى قيصقانان حضرت عائشه ، رسول اکرمه ، يارسول‌الله ، بواختيارقاديني ايکى‌ده برده ياد ايدوب طوريه‌يورسکز . جناب حق سزه اوندن دها ايى برزوجه ويردى ، ديمشدى . ٢] بردفعه رسول‌اکرمك ارتحالنه منجر اولان خسته‌لغنك باشلانغجلرنده ، حضرت عائشه‌نك باشى آغريمش ، رسول اکرم « آه عايشه ، سن بندن اول اولسه‌ك ده بن سنى کندى المله تجهيز وتکفين ايتسه‌م وسکا دعا ايتسه‌م ! » ديمش ، حضرت عائشه ، « اوت بن اوله‌يم‌ده سزده بم حجره‌مه يکى برزوجه کتيريکز ! » جوابنى ويرمش ، رسول اکرم‌ده تبسم ايتمشدى . ٣]

١] بم علاوه‌م بوراده بيتمشدر . ع . ر

٢] صحيح بخارى : فصل خديجه ٣] صحيح بخارى : کتاب المرضى ؛ مسند احمد

بر دفعه حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه بر حرب اسیری کتیرمشلردی. اسیر، حضرت عائشه‌نك قادینلرله قونوشماسندن استفاده ایده‌رك قاچمش، رسول اکرم اونی کورمك اوزره کلمش، اونك قاچدیغنی کورونجه متأثر اولمش، « عایشه الك قیریلسین » دیمش، صوکره بو اسیرك طوتولوب کتیریلمه‌سنی امر ایچین طیشاری چیقمشدی. رسول الله عائشه‌نك حجره‌سنه دوندیکی زمان عایشه‌ایکی النی اویروب چه‌ویریوردی. رسول اکرم‌ده اوکا باقارق « دلیردیکمی؟ » دیدی. حضرت عائشه « بکا بدعا ایتدك. هانکی الم قیریلاجق، اوکا باقیورم ! » جوابی ویردی. رسول اکرم، الله‌ه حمدوثنا ایتمش، صوکرا اللرینی قالدیرارق « یاربی انسانم، انسانلر کبی حدتله‌نیورم. یاربی، هانکی مؤمن ویا مؤمنه‌یه بدعا ایدرسه‌م بو بدعام اونك حقنده خیر اولسون! » دیمشدی. ۱]

بر کون رسول اکرم عائشه‌یه شو سوزلری سویله‌دی : « عائشه سنك دارغین ویا باریشیق اولدیغك زمانلری درحال آکلایورم. دارغین اولدکمی « ابراهیمك تاکریسی نامنه قسم ایدرم که » دییورسك. باریشیق اولدکمی « محمدك تاکریسی نامنه قسم ایدرم که » دییورسك. » حضرت عائشه: « یارسول الله » دیلمدن اویله دوکولیور » دیدی. ۲]

انکلیز مستشرقلرندن « مارغولیوث » (حیات محمد ، Life of Mohammed) عنوانلی اثرینك ٤٥١ نجی صحیفه‌سنده بو وقعه‌یی شو شکلده نقل ایدر : « محمد ، عائشه‌یی کوجه‌ندیردیکی زمان عائشه محمدك پیغمبرلکنی انکار ایدییور واونك تلقی ایتدیکی وحیه اعتراض

۱] اثرك اصلنده مختصر اولدیغندن امام احمدك (مسند) ینك آلتنجی جلدینك ٥٢ نجی صحیفه‌سندن عیناً آلدق.

ع. ر

۲] صحیح بخاری : باب مایجوز من الهجران

ایدییوردی . » کرك حضرت پیغمبرك سوزندن ، کرك حضرت عائشه‌نك جواندن بویله بر ارجوفه چیقارابیلمك ایچین انسان مار- غولیوث کبی کور بر متعصب، اونك قادار اخلاق صاحبی اولمالی !

حضرت عائشه‌نك حجره‌سنده خدمتجیسی بولوندیغی زمان بوتون ایشلرینی کندی کورور ۱] اونی یوغورور ۲] ، اکمکنی پیشیرر ، یمکنی حاضرلار ۳] ، یاتاغنی الیله سه‌رر ٤] ، او ایچین لازم اولان صوینی کندی طاشیر ٥] ، قربان اوله‌رق کسیلن دوه‌نك اتنی داغیتیردی ٦]

بوندن باشقا حضرت عائشه زوج مکرمنك باشنی ییقار ٧] ، صاچنی طارار ، اونی تعطیر ایدر ٨] ، زوجنك چماشیرینی ییقار ، ٩] رسول اکرم یاتدیغی زمان باشنك اوجنه صو ومسواك قویار ١٠] ، مسواکی دائما تطهیر ایدر ١١] ، بر مسافر کلدیکی زمان مسافرك خدمتنی کورردی.

اصحاب صفه‌دن اولان قیس غفاری دییور که : « بر کون رسول اکرم بکا ، هایدی عایشه‌نك اوینه کیده‌لم ، دیدی. کیتدك . حجره‌یه واردیغمز زمان : عائشه بزه یمك حاضرلا ، دیدی . عائشه بزه یمك کتیردی . رسول اکرم تکرار یمك ایسته‌دی . عائشه ینه کتیردی .

١] ادب المفرد : امام بخاری : باب لایؤذی جاره ٢] صحیح بخاری : قصة الافك
٣] صحیح بخاری ، سنن ابی داوود
٤] شمائل ترمذی ، ازواج طاهراتدن بحث ایدرکن بونی ده بیان ایلر .
٥] امام احمدك مسندی جلد ٦ صحیفه ٦٨ ٦] صحیح بخاری : کتاب الحج
٧] صحیح بخاری : اعتکاف ٨] صحیح بخاری : کتاب الحج
٩] صحیح بخاری : غسل ، ابوداوود . باب الاعادة .
١٠] امام احمدك مسندی جلد ٦ صحیفه ٥٤٠
١١] ابوداوود ، کتاب الطهارة باب الغسل

رسول اکرم تکرار ایسته‌دی. عائشه برچاناق سوت، صوکرا بر کاسه صوکتیردی.» ۱]

حضرت عائشه رسول اکرمه، تمامیله مطیع ایدی. شاید؛ رسول اکرمك اونك برسوزندن داریلاجغنی حس ایدرسه اوسوزی سویله‌مکدن وازکچردی.

برکون صحابه‌دن بری بر دوکون ضیافتی ویریوردی. فقط صحابینك أونده ارزاق قالمامشدی. رسول اکرم اوکا: «کیت، عائشه‌دن آل» دیدی. بو ذات حضرت عائشه‌یه کیتدی. حضرت عائشه موجودی ویرسه آقشامه برشی قالمایاجغنی کوردیکی حالده بلاقید وشرط اطاعت ایتمشدی. ۲]

حضرت عائشه‌یه بوخصوصده بکزه‌ین قادینلر چوقدر، دینیله بیلیر. فقط، حضرت عائشه‌نك ممتازاولدیغی بر صفت، اونك رسول اکرم ارتحال ایتدکدن صوکرا اونك امرلرینه اطاعت ایتمه‌سی، اونك تعلیماتنه رعایت کوسترمه‌سیدر. رسول اکرم حضرت عائشه‌یه حج ایتمه‌ی اولمایی امرایتمشدی. عائشه اولونجه‌یه قادار بوندن شاشمادی. پیغمبر، حجك قادینلر ایچین جهاد اولدیغنی سویله‌مشدی. حضرت عایشه حجه مواظبت ایتدی. ۳] برکره، حضرت عائشه عرفه کونی اوروج طوتمشدی. هوا صیجاقدی، عائشه باشنه صو سرپمکه باشلادی. بریسی اوکا اوروجنی بوزماسنی تکلیف ایتدی. عائشه: خایر، دیدی، چونکه رسول اکرم عرفه کونی طوتولان اوروج، برسنه‌لك کناهی عفو

۱] ابوداوود کتاب الادب. بو حادثه‌نك حجاب آیتلرینك نزولندن اول وقوع بولدیغی آکلاشیلیور. ۲] مسند ابن حنبل جلد ٤، ص ۳٥۸

۳] صحیح بخاری، باب حج النساء.

ایتدیرر ، بویورمشدر . ۱] رسول اکرم قوشلق نمازی قیلاردی .
حضرت عائشه‌ده بو نمازه دوام ایدرو « بابام کلسه‌ده بنی منع ایتسه اونی‌ده
دیکله‌مه‌م » دیردی . ۲] قادینلك بری حضرت عائشه‌یه کله‌رك
قینه سورمه‌نك جائز اولوب اولمادیغنی صوردی . حضرت عائشه‌ده
رسول اکرمك اونك رنکندن خوشلانیر سه‌ده ، قوقوسندن خوشلانمادیغنی ، مع مافیه قینه سورمه‌نك حرام اولمادیغنی سویله‌مشدی . ۳]

حضرت عائشه‌نك حجره‌سی ، بر پیغمبرك خلوتسرایی ایدی .
بوراده زنکینلکدن ، رفاهدن اثر یوقدی . اساساً بو یووا مال و مناله محتاج
ده کلدی . شیمدی یه قادار ویردیکمز معلوماتك یاردیمیله بو تمیز یووا
ایچنده کچن حیاتی تدقیق ایدیکز . کوره‌جکسکز که اوراده حاکم
اولان هوای قدسیت ، دنیوی حرصلرك فوقنده ایدی . رسول اکرم
خانه‌سنه تشریف ایتدکلری زمان دیردی که : « آدام اوغلنك ایکی وادی
دولوسی مال و ثروتی اولسا اوچونجی بر وادی یه صاحب اولمایی
ایستردی . انسانك آغزینی آنجاق طوپراق دولدورور . جناب حق
مالی آنجاق نمازی اقامه و زکاتی ایفا ایچین احسان ایتمشدر . جناب حق
دیله‌دیکنك توبه‌سنی قبول ایدر . » ٤]

رسول اکرم ، بو سوزلری دائما تکرار ایدردی . اونك
بو سوزی تکرار ایتمه‌سندن مقصد ، بوتون عائله‌سنه مال و منالك زائل
بر شی اولدیغنی آکلاتمقدی .

رسول اکرم ، یاتسی نمازینی قیلدقدن صوکرا حجره‌سنه داخل

۱] مسند احمد جلد ٦ ، ص ۲۵۹ ۲] مسند احمد ، جلد ٦ ، ص ۱۲۸
۳] مسند احمد ، جلد ٦ ، ص ۱۱۲
٤] لوکان لابن آدام وادیان من مال لابتغی ثالثا ولا یملأ فمه الا التراب وما جعلنا المال الا لاقام الصلاة و ایتاء الزکاة ویتوب الله علی من تاب (مسند احمد ، جلد ٦ صحیفه ٥)

اولور ، مسواك ایله دیشلرینی اوغدقدن صوکرا همان یاتار ، صوکرا تکرار اویانیر ، کیجه یاریسندن صوکرا عائشه‌یی اویاندیرر ، حضرت عائشه‌ده قالقار ، پیغمبریمزله برلکده نماز قیلار ، ایکیسی‌ده (وتر)ی برلکده ایفا ایدرلردی ۰ ۱] شفق سوکمکه باشلارکن رسول اکرم صباح نمازینك سنتنی قیلار ، صوکرا بر آز اوزانیر ، حضرت عائشه ایله قونوشور ۰ دها صوکرا صباح نمازینك فرضنی ادا ایچین مسجده چیقاردی ۰ بعضاً رسول اکرم ایله حضرت عایشه ، صباحه قادار عبادتله مشغول اولورلردی ۰ رسول اکرم امامت ایدر ، حضرت عایشه اوکا اقتدا ایلردی ۰ رسول اکرم بقره ۲]، آل عمران ۳]

۱] مسند احمد ، جلد ٦ ، صحیفه ۱۵۲

۲] سورۀ بقره ، مدنی سوره‌لردندر ، ۲۸٦ آیتدن متشکلدر. سورۀ شریفه مدینه دورینك ایلك زمانلرنده نازل اولمشدر . سوره اولا اسلامیتك اساسلرینی ایضاح ایدر ، اونلرك قبول ویاردندن حاصل اولاجق نتیجه‌لری آکلاتیر، صوکرا بواساسانك دوغرولغنی، بالخاصه مصنوعات الهیه‌یی کوسترەرك وحدانیت الهیه‌یی اثبات ایدر، صوکرا انسانك حائز اولدیغی یوکسك قابلیتلری توضیح ایدرك انسانك بونلردن استفاده ایده‌مه‌دیکی ایچین حیاتده نکبته اوغرادیغنی کوسترر وبونی حضرت آدامك ماجراسیله تمثیل ایدر . دها صوکرا سورۀ شریفه بنی اسرائیل ایله مشغول اولارق ورسالت محمدیه‌نك توراتده تبشیر اولوندیغنی آکلاتارق جناب حقك موسویلره نه‌لر احسان ایتدیکنی، اونلرك بونعمتلری ناصل قارشیلادقلری وناصل تردی ایتدکارینی، عهد الهی‌یی ناصل اخلال ایلدکارینی ، بونی متعاقب اونلرك رسول اکرمه ناصل مخالفت ایتدکلرینی بیان ایتدکدن صوکرا قرآن کریمك سائر کتابلری نسخ ایلدیکنی، مسلمانلغك یکانه کامل دین اولدیغنی سویلر ، دها صوکرا حضرت ابراهیمك الله ایله عهدینی خاطرلاتیر ، صوکرا قبله‌نك تحویلندن بحث ایدر ، دها صوکرا مسلمانلره دینده جبر واکراه بولونمادیغنی آکلاتیر، بونی متعاقب اولومك ناصل احیا اولوندیغنی کوسترر ، دها صوکرا مسلمانلره حق وحقیقتك ظفرینی تبشیر ایدن دعالر اوکره‌تیر .

ع ۰ ح

۳] آل عمران سوره‌سی‌ده مدنیدر و ۱۹۹ آیتدن متشکلدر . سورۀ

ونسا ۱] سوره‌لری کبی قرآنك الك اوزون سوره‌لرینی اوقور ، اللهك وعد و وعیدندن باحث آیتلر کچدکجه اللهه یالواریر ، مغفرت الٓهیه‌یی نیاز ایدر ؛ رحمت وعنایتی تبشیر ایدن آیتلر کچدکجه رسول اکرم جوشار ، جناب حقك تبشیر ایتدیکی رحمت و نعمتك دوامنی تضرع ایدر ، بوروحانی عبادت صباحلره قادار دوام ایدردی . ۲] فوق‌المعتاد زمانلرده ، کسوف وقوع بولدیغی صیرالرده رسول اکرم

شریفه قرآنك کلام‌الله اولدیغنی آکلاتدقدن صوکرا کلام اللهك تفسیرینه عائد قاعده‌لری کوستریر ، بونی متعاقب سورهٔ شریفه‌ده توحید باری عقیده‌سنك بوتون ادیانك اساسی اولدیغی ایضاح اولوندقدن صوکرا نبوتك بنی اسرائیلدن کچدیکی توضیح ایدیلورو حضرت عیسایه متعلق بوتون یاکلش تنقیلر تصحیح اولونیور ، آل عمران سوره‌سنده (احد) محاربه‌سنه عائد حادثات موضوع بحث اولمقده ، بومحاربه‌ده مسلمانلرك دوچار اولدقلری سوء طالعك اسبابی کوستریلدکده ، ظفرك ناصل احرازاولوناجنی ایضاح اولونمقده‌در .
ع . ر

۱] نسا سوره‌سی ده مدنیدر. ۱۷۷ آیتدن متشکلدر . سورهٔ شریفه‌ده احد محاربه‌سی موضوع بحث اولمقده‌در. احدده برچوق مسلمانلر مقتول دوشمش ، منافقلر مسلمانلری بیراقوب قاچمشلردی. اونك ایچین مسلمانلرك براقدقلری اوکسوزلرك وقادینلرك حقوقی ایضاح اولونیور ، وصیلرك ایتامه قارشی وظائفی آکلاتیلیور ، صوکرا قادینك حقوق اعتباریله ارککه مساوی اولدیغی کوستریلیور ؛ یکی بر میراث قانونی وضع اولونیور ، چونکه عربلر آراسنده قادینلر ، قوجه‌لرینك ویا اولنی هرهانکی اقربالرینك میراثنه اشتراك ایتمزلردی. دها صوکرا قادینلره کوستریله‌جك معامله آکلاتیلمقده ، قادینلرك میراث اولارق الدن اله انتقالی تقبیح اولونمقده‌در . سورهٔ شریفه بوندن صوکرا قادینلردن هانکیلریله اوله‌نیله‌جکنی کوستریور ، صوکرا قادینلرك حق تصرفلرینی تقریر ایدییور ، صوکرا زوج و زوجه آراسنده اختلاف وقوع بولدیغی تقدیرده بونك ناصل ازاله ایدیله‌جکنی ایضاح ایدرك عمومیتله مرحمت اساسنك کوزه‌دیله‌سنی توصیه ایدییور .

۲] مسند احمد ، جلد ٦ ص ۱۹۲

نمازه‌دورور ١]. حضرت عایشه‌ده اوكا اویاردی. شاید رسول اکرم، مسجد نبویده ایسه، حضرت عایشه کندی حجره‌سنده نمازه دورور و رسول اکرمه اقتدا ایدردی. ٢]

حضرت عائشه بش وقت نماز و تهجددن باشقا ضحی نمازینی‌ده ادا ایدردی ٣] حضرت پیغمبرله برلکده اوروج طوتار، رسول اکرم رمضانك صوكلرنده اعتكافه كیردیكی زمان حضرت عائشه‌ده اعتكافه كیرر، مسجد شریفك اورتاسنده برچادیر قورارد ی. بعضاً رسول اکرم صباح نمازندن صوكرا بوچادیری تشریف ایدردی ٤]

حضرت عائشه، هجرتك اون برنجی سنه‌سنده رسول اکرمه رفاقت ایدرك هم فریضهٔ حجی، هم‌ده عمره‌یی ایفایه نیت ایتدی. حضرت عائشه، قادینلره مخصوص معذرتدن دولایی فریضهٔ حجی ایفا ایده‌مه‌دیكندن

سورهٔ شریفه بونی متعاقب ظاهری، باطنی طهارتك اهمیتنی تجلی ایتدیردكدن صوكرا دوسویلرك بونی اهمال، و منحصراً مسلمانلره حسد ایتدكلرندن مشركلرله تشریك مساعی ایتدكلرینی كوسترمكده‌در. بونی متعاقب مسلمانلرك عدالته صوك درجه دقت ایتمه‌لری توصیه اولونقده، دها صوكرا ینه احد حربندن بحث ایدلمكده‌در.

٤٠٤

١] كسوف نمازی حقنده حضرت اسمانك برحدیثی واردر. حضرت اسما دییوركه: «كسوف اثناسنده حضرت عائشه‌نك یاننه كیتدم. عائشه نماز قیلیوردی. اوكا: خلقه نه‌اولویور؟ دیدم. عائشه، باشیله كوك یوزینه دوغرو اشارت ایتدی. مكر هپ نمازه طورمشلرمش عائشه: سبحان‌الله، دیدی. بو برآیتمی؟ دییه صوردم. عائشه باشیله، اوت، دییه اشارت ایتدی. بونك اوزرینه بن‌ده نمازه طوردم. اوزرمه بایغینلق كلنجه‌یه قادار طوردم. باشمه صو دوكمكه باشلادم.... صحیح بخاری: باب العلم.»

٤٠٤

٢] صحیح بخاری: صلات الكسوف. ٣] مسند احمد جلد ٦ ص ١٥١
٤] صحیح بخاری، باب اعتكاف النساء

متأثر اولمش ، رسول اکرم اوکا تسلی ویرمش ، اوکا بونی ناصل تلافی ایده‌جکنی اوکره‌تمش ، حضرت عائشه‌ده بالآخره برادری عبدالرحمن ایله برابر کیده‌رك حج فرائضنك بقیه‌سنی اکمال ایله‌مشدی ۱]

بوتون بو ایضاحاتمزدن آکلاشیله‌جغی وجهله رسول اکرمك زوجه‌سی حضرت عائشه ، هر وجهله اوکا یار ایدی . هر خصوصده اونك امر وتعلیمی دائره‌سنده حرکت ایدیوردی . کندیسی ، دیانت وتقوی صاحبی بولوندیغندن رسول اکرمك اك صادق ، الفداکار واك صمیمی آرقاداشی ایدی . بو ایکی زوج ایله زوجه آراسنده‌کی محبت وامتزاج ، ایکیسنك آراسنده‌کی صمیمیت وحسن معاشرت ، صوکرا بوتون بو مناسباتی تتویج ایدن وقار ونزاهت ، انسانلر ایچین بر نمونهٔ اقتدا تشکیل ایدر . ۲]

۱] بخاری : کتاب الحج

۲] بو صوك فقره بنم طرفمدن علاوه اولونمشدر .

یدنجی فصل

حضرت عائشه‌نك زوجات طاهرات ايله مناسباتی

قادينلر ايچنده بر برلريله چكيشه‌مه‌ين و بر برلرينی چكه‌مه‌ين بر صنف، اورتاقلردر. اورتاقلرك آراسنده حسن معاشرت تأمينی درجه‌سنده كوچ برشی يوقدر. حضرت عائشه، حياتك بو صفحه‌سنی ياشامش واونی كامل بر انسان، موقعنك يوكسكلكنی، رسول اكرمك متعدد زوجه‌لر آلمق خصوصنده تابع اولديغی مجبوريتی ادراك ايدرك ورسول اكرمه زوجه‌لك خصوصنده آرقداشی اولديغی قادينلرله حسن معاشرت دائره‌سنده ياشايارق بو مزيت وكمالنی كوسترمشدر. [١]

رسول اكرم، حضرت خديجه‌دن صوكرا مختلف سببلره مبنی، مختلف زمانلرده اون قادينله ازدواج ايتمشدر. بونلرك ايچنده (ام المساكين) عنوانيله معروف حضرت (زينب)، رسول اكرمه هجرتك اوچنجی سنه‌سنده وارد قدن صوكرا آنجاق ايكی وچ آی قادار ياشامشدی. ديكر زوجات طاهرات، رسول اكرمك ارتحالنه قادار معمر اولديلر. حضرت عائشه‌نك بو صفحۀ حياتنی تنوير ايچين زوجات طاهراتك كيملر اولدقلرينی ورسول اكرمله نه زمان اوله‌بيلدكلرينی كوستره‌جكز:

١ — حضرت سوده بنت زمعه، رسول اكرمه نبوتك برنجی سنه‌سنده وارمشدر.

---

[١] بو فقره بنم طرفمدن علاوه اولونمشدر

۲ — حضرت حفصه ، حضرت عمر الفاروقك كريمه‌سی ايدی. هجرتك اوچنجی سنه‌سنده رسول اکرمه وارمشدی .

۳ — حضرت ام سلمه، رسول اکرمه هجرتك دوردنجی سنه‌سنده واردی .

٤ — حضرت جويريه . (بنی المصطلق) رئيسنك قيزی ايدی . رسول اکرمله ازدواجی هجرتك بشنجی سنه‌سنه دوشر .

۵ — حضرت زينب بنت جحش . کنديسی قريشيه‌در. رسول اکرمله ازدواجی هجرتك بشنجی سنه‌سنده وقوع بولمشدر .

٦ — حضرت ام حبيبه . ابوسفيانك قيزيدر . رسول اکرمله هجرتك آلتنجی سنه‌سنده اولنمشدر .

۷ — حضرت ميمونه ، رسول اکرمه هجرتك يدنجی سنه‌سنده وارمشدر .

۸ — حضرت صفيه ، خيبر رئيسنك قيزی ايدی. رسول اکرمله ازدواجی هجرتك يدنجی سنه‌سنه توافق ايدر .

حضرت عائشه و خديجه :

رسول اکرم ، حضرت عائشه‌يی آلديغی زمان ، حضرت خديجه ارتحال ايتمش بولونيوردی . فقط خديجه‌نك خاطره‌سی، پيغمبريمزك قلبنده دائما جانلی ايدی . حضرت عائشه ديورکه : رسول اکرم حضرت خديجه‌يی دائما ياد ايدر ، بر کيمسه‌يی اونك قادار ياد ايتمزدی. بن اونك حضرت خديجه‌يی بو قادار آکماسندن قيصقانير ، رسول اکرمك زوجه‌لرندن ، باشقاسنی قيصقانمازدم . رسول اکرم حضرت خديجه‌يی دائما آکديغی کبی هر سنه اونك نامنه بر قربان کسر، قربانك

اتی خدیجه‌نك اقربا ودوستلرینه کوندریردی . » حضرت عائشه ، « خدیجة الکبری » نك حائز اولدیغی یوکسلك وشرفلی مقامی طانیر ، و « جناب حق رسول اکرمی واسطه‌سیله اوکا جنتنی تبشیر ایتمشدر .[۱] دیردی .

اسلامیتك ایلك ظهوری اثناسنده حضرت خدیجه‌نك رسول اکرمه ناصل یاردیم ایتدیکی ، اوکا ناصل تسلی ویردیکی ، رسول اکرمك دوچار اولدیغی هر اذیت و اوغرادیغی هر فلاکتده اوکا ناصل یار اولدیغی ، اونکله هر مشکلی ناصل اقتحام ایتدیکی ، حضرت عائشه طرفندن روایت اولونمشدر .

عائشه وسوده:

حضرت عائشه ایله حضرت سوده‌نك رسول اکرمه نکاحلانمالری عینی سنه ایچنده وقوع بولمشدر . فقط حضرت عائشه‌نك دوکونی اوچ سنه صوکرا یاپیلدیغندن بو صیراده (سوده) رسول اکرمك یکانه زوجه‌سی بولونیوردی . عائشه ، باباسنك اوندن چیقارق رسول اکرمك خانه‌سنه کیردیکی زمان اوراده (سوده) ایله قارشیلاشدی . عائشه کبی کنج بر خانم ، (سوده) کبی بر اشه فنا بر نظرله باقمش اولسایدی ، بونی غایت طبیعی عد ایتمك ایجاب ایدردی . حالبوکه ، حقیقت بونك خلافنه ایدی . ایکی زوجه آراسنده تام بر امتزاج ، تام بر موافقت حاصل اولمشدی . حضرت عائشه ، اوه عائد هر خصوصده حضرت سوده ایله استشاره ایدر واونکله پك دوستانه کچیردی .[۲]

۱] صحیح بخاری : فضائل خدیجه
۲] صحیح بخاری : باب الهدایا وباب التحریم

حضرت سوده عائشه‌یی او قدار سه‌وردی که رسول اکرمك علی الدوام اونکله قالماسنی ایستر و کندی حقوقنی عائشه‌یه دور ایدردی ۱]

عائشه و حفصه :

حضرت حفصه ایله حضرت عائشه ، رسول اکرمك زوجه‌سی اولارق تام سکز سنه یاشادیلر. حضرت عائشه حضرت (ابوبکر الصدیق)ك قیزی ، حضرت حفصه فاروق اعظمك کریمه‌سی ایدی . عائشه ایله حفصه آراسنده تام بر مطابقت افکار واردی . ایکیسی ده اولرینه عائد خصوصاتده اشتراك ایدرلر ، بر برلرینی سه‌وه‌رلردی .

عائشه وام سلمه :

حضرت عائشه‌دن صوکرا زوجات طاهرات ایچنده درایت وکیاستیله ممتاز اولان قادین ، حضرت (ام سلمه) ایدی .

[رسول اکرم حدیبیه مصالحه‌سنك شرطلرینی قرارلاشدیردقدن صوکرا آرقاداشلرینه ، قربان ایتمك اوزره کتیردکلری حیوانلری کسمه‌لرینی امر ایتمش ، مسلمانلر حدیبیه مصالحه‌سنده‌کی حکمتی ، و بو مصالحه‌نك مسلمانلره تأمین ایده‌جکی منفعتی قاورایامادقلرندن مغلوب بر وضعیته دوشدکلرینی ظن ایدرك پیلدیریمله‌وورولمشه دونمشلر ، ایچلرندن بری ده یرندن قیملدامایارق رسول اکرمك بو امرینی یرینه کتیرمه‌مشدی . امام بخارینك آکلاتدیغی وجهله رسول اکرم بو امرینی اوچ کره تکرار ایتمش ، فقط بر کیمسه حرکت ایتمه‌مشدی . بونك اوزرینه رسول اکرم وضعیتی زوجه‌سی ام سلمه‌یه آکلاتمش ، اوده « آرتیق برشی سویله‌مه . کندی قربانکی کس ، صوکرا

۱] صحیح بخاری وصحیح مسلم : کتاب النکاح

احرامدن چیقدیغنی کوسترمك ایچون صاچلرینی قیصالت » دیمش ، رسول اکرم‌ده اویله حرکت ایتمشدی . مسلمانلر ، رسول اکرمك بو حرکتنی کورد کدن صوکرا مصالحه‌نك تبدیل اولونامایاجغنی آکلامشلر ، اونلرده رسول اکرمه اقتدا ایده‌رك قربانلرینی کسمشلر واحرامدن چیقمشلردی . حضرت (امسلمه) نك بو مناسبتله رسول اکرمه وقوع بولان بیاناتی ، اونك نه‌قدر جدی و عاقل اولدیغنی کوسترمکه کفایت ایدر . ۱]

حضرت ام سلمه‌نك فقهی احکامی استخراج ایتمك وفتوا ویرمك اعتباریله حائز اولدیغی مقام ، حضرت عائشه‌یی تعقیب ایدر . ۲]

حضرت (امسلمه) یاشلی بر قادیندی . فقط حائز اولدیغی مزایا دولاییسیله رسول اکرمدن حرمت کورووردی . حضرت عائشه ایله حضرت (امسلمه) آراسنده بر اختلاف وقوعی موضوع بحث ده‌کلدر . یالکز بردفعه بعض زوجات ، رسول اکرمك عایشه نزدنده بولوندیغی زمان اوکا هردرلو هدیه‌لرك کوندریلمه‌لرندن متأثر اولمشلر ، رسول اکرم نزده ایسه بونلرك اورایه کوندریلمه‌سی ایجاب ایتدیکنی سویله‌مشلر ، حضرت امسلمه‌یی‌ده بونی رسول اکرمه نقله مامور ایتمشلردی . حضرت (امسلمه) بو سوزلری رسول اکرمه متانتله سویله‌مش ، رسول اکرم ایله حضرت عائشه بوسوزلری دیکله‌مشلر ، رسول اکرم امسلمه‌یه جواب ویرمش ، حضرت عایشه برتك سوز سویله‌مه‌مش و(امسلمه) نك بو سوزلری سویله‌مه‌سندن ذره قادار متأثر کوسترمه‌مشدی . ۳]

۱] بوفقره بنم طرفمدن علاوه اولونمشدر .
۲] طبقات ابن‌سعد ایکنجی جزو ایکنجی قسم
۳] صحیح بخاری ، صحیح مسلم : فصل عائشه

عائشه و جویریه:

حضرت جویریه ایله حضرت عائشه آراسنده بر اختلاف وقوعندن بحث اولونمامقده‌در. حضرت عایشه، جویریه‌یی ایلك كوردیكی زمان اونك كوزه‌ل بر قادین اولماسندن دولایی براز اندیشه ایتمش ۱]؛ فقط چوق كچمه‌دن یا كیلدیغی آكلامش، رسول اكرم نزدنده یوز كوزه‌للكنك دڭكل، فقط معنوی قیمتك دها معتبر اولدیغنی كورمشدی.

عائشه و زینب:

حضرت (زینب بنت جحش) رسول اكرمك خالا زاده‌سی ایدی. زینب براز مغرور و عصبی بر قادیندی. نته كیم ایلك قوجه‌سندن، بویوزدن آیریلمشدی. بوتون زوجات طاهرات آراسنده، اقربالق نقطهٔ نظرندن رسول اكرمه اك یاقین اولان، او ایدی. اونك ایچین، زینب، كندیی، دیكر زوجاتك هپسندن زیاده حرمت واعتباره لایق كورووردی. حضرت عائشه، بوتون زوجات طاهرات ایچنده یالكز اونك كندی مقامنی دها یوكسك طانیدیغنی سویلر. زوجات طاهراتدن بعضیلری حضرت ام‌سلمه‌یی رسول اكرمك نزدینه كونده‌رك بوتون هدیه‌لرك یالكز عائشه‌نك نزدنده بولوندیغی زمان كوندریلمه‌سنك دوغرو اولمادیغنی سویله‌تمشلر، دها صوكرا حضرت زینبی‌ده رسول اكرمك یانه كوندرمشلردی. زینب، رسول اكرمك عائشه نزدنده بولوندیغی صیراده یانه كیره‌رك سویله‌مه‌سی ایسته‌نن سوزلری سویله‌مش، حضرت عائشه رسول اكرمه باقارق مساعده ایسته‌مش و «زینب» ی اسكات ایدن مدلل بر جواب ویرمشدی. رسول اكرم عائشه‌نك سوزلرینی

۱] طبقات ابن اسعد: ترجمهٔ جویریه رضی الله عنها.

دیکلهدکدن صوکرا « ابوبکرك قیزی بو ! » دیمشدی . ۱] بونکله برابر حضرت عائشه ایله حضرت زینب آراسندهکی محبت و مودت چوق قوتلی ایدی . رسول اکرم زینبی آلدیغی زمان ، عائشه زینبی تبریك ایتمشدی . ۲] منافقلر حضرت عائشهیه افترا ایتدکلری ، زینبك همشیرهسی (حمنه) مفتریلره التحاق ایتدیکی زمان حضرت زینب حق وحقیقتدن قیل قادار آیریلمامش ، رسول اکرم اوکا عائشه حقنده نه دوشوندیکنی صوردیغی زمان « اونك یالکز ایدلکنی بیلیورم » ۳] دیمشدی . حضرت عائشهده زینبك فضیلت اخلاقیهسی ، تقواسی وایلکنی دائما تقدیر ایدردی . ٤] بردفعه حضرت زینب ، حضرت صفیه «یهودی !» دیمش ، رسول اکرم اوکا کوجهنمش ، ایکی آی اوکا التفات ایتمهمش ، نهایت حضرت عائشه توسط ایدرك رسول اکرمك عفوینی نیازایتمش ، اوده زینبی عفو ایتمشدی . ٥] حضرت عائشه « زینب » حقنده « بن زینبدن دها دیندار ، دها تقوالرور ، دها دوغرو درست ، دها جومرد ورضای باری یی احرازه خواهشکر بر کیمسه کورمهدم . یالکز زینب بر آز تیزجه ایدی . فقط تیزلکلر یاپدیغندن چارچابوق نادم وپشیمان اولوردی . » ٦]

عائشه و ام حبیبه :

حضرت عائشه ایله حضرت ام حبیبه آراسنده بر کونا اختلاف تحدث ایتدیکنه دائر بر روایت یوقدر . « اسماء رجال » کتابلرنده ، حضرت ام حبیبهنك اولوم خستالغی اثناسنده حضرت عائشهیی چاغیرتدیغی

۱] صحیح مسلم ، فضل عائشه. ۲] صحیح بخاری : تفسیر «لاتدخلوا بیوت النبی» ۳] ماعلمت فیها الا خیراً : صحیح بخاری ، قصة الافك
٤] صحیح بخاری : قصة الافك ٥] مسند ابن حنبل جلد ٦ ، ص ۲۹٥
٦] صحیح مسلم : باب فضل عائشه . نسائی ، حب النساء

و اوكا « اورتاقلر آراسنده ، نه ده اولسه ، برشی اولویور . بویله برشی اولدیسه الله ایكیمزی ده عفو ایتسین » دیدیكنی ، بالمقابله حضرت عائشه نك « الله جمله مزی عفو ایتسین وسنی بری ایله سین » سوزلرینی سویله دیكنی ذكر ایدییور . ۱]

عائشه و میمونه:

حضرت عائشه ایله حضرت میمونه آراسنده هیچ براختلاف یوقدی. حضرت عاشه حضرت میمونه نك ارتحالنده « ایچمزده اونك قادار تقوا پرور اولان یوقدی. » دیمشدی. ۲]

عائشه و صفیه:

حضرت صفیه رسول اكرمله آنجاق اوچ سنه قالدی . حضرت عائشه ، « صفیه » نك برچوق مناقبندن وفضائلندن بحث ایدر. بونكله برابر حدیث كتابلرنده عائشه ایله صفیه آراسنده شویله برحادثه نك وقوع بولدیغی نقل اولونیور :

حضرت صفیه، بالخاصه یمك پیشیرمكده ماهر اولدیغندن بر كون رسول اكرم عائشه نك نزدنده بولونیور، عائشه ده رسول اكرمه یمك حاضرلا یوركن صفیه رسول اكرمه برقاب یمك كوندرمش، حضرت عائشه بوتون زحمتنك بوشه كیتدیكنی كوره رك اوفكه لنمش ، كوندردیكی یمكی یره دوشورمش ، یمك كاسه سی ده پارچا پارچا اولمشدی . برقاچ دقیقه صوكرا حضرت عائشه حركتندن نادم اولمش ، رسول اكرمه بو قصورینی ناصل تلافی ایده جكنی صورمش ، رسول اكرم ده « بویله بركاسه و بویله بریمك! » دیمش ، اوده یكی بركاسه آلارق كوندرمشدی.

۱] طبقات ابن سعد : جزء النساء صحیفه ۷۷۱

۲] تهذیب التهذیب : ابن حجر جلد ۱۲ ، ص ٤٥٣ .

براركشك متعدد زوجه‌لری اولورسه ، بونلر آراسنده خلوص ومحبت آرانماز فقط كچن فصلده ویردیكمز ایضاحاتدن اكلاشيلاجغی وجهله خانهٔ سعادت ، براختلاف وغاوغا یری ده كل ، حسن اخلاق وحسن معاشرتك حكمفرما اولدیغی براوجاقدی . بونی ایضاح ایچین ویردیكمز بوتون معلومات كتب صحيحه‌دن آلینمشدر . یالكز حضرت عائشه‌نك ، حضرت صفيه طرفندن كوندریلن بركاسه‌یی دوشوروب قیرماسی بوتون حدیث كتابلرنده مندرج ایسه‌ده بخاری ایله مسلم بو واقعه‌یی ذكرایدركن حضرت عائشه‌نك اسمنی تصریح ایتمه‌مكده‌درلر . ابوداوود ، نسائی ، وامام احمدك اثرلری ایله قیمت اعتباریله پك كریده اولان بعض حدیث كتابلری حضرت عائشه‌نك اسمنی تصریح وبو حادثه‌یی اونك آغزندن روایت ایدییورلر .

بونی روایت ایدنلرك باشنده (جسرة بنت دجاجه) بولونیور . بونك روایتی محدث (عجلی) ایله (ابن حبان) طرفندن توثیق اولونمش ایسه‌ده امام (بخاری) اونك حقنده « جسره‌نك روایتلرنده عجبه عجیبه‌لر ، غریبه‌لر واردر » دییور . [1] (ابن حزم) اونك حدیثی حقنده « بو حدیث باطلدر » دییور . [2] بو روایتك ایكنجی راویسی (فلیت عامری) یاخود (افلت عامری) در . اونی ده توثیق ایدنلر بولونیورسه‌ده ائمهٔ حدیثك چوغی اونك حقنده شو مطالعه‌لری درمیان ایدییورلر : امام احمد اونك حقنده « روایتنده بأس كورمیورم . » [3] (بغوی) ایله (خطابی) یه كوره امام احمد اونك حقنده « مجهولدر » [4] دیمش ؛ ابن حزم « بو آدام ، غیرمعروفدر . موثوقیتله مشهور ده كلدر . خاصةً برحدیثی باطلدر » دیمشدر .

---

[1] عند جسرة عجائب (تهذیب) [2] تهذیب [3] لابأس به [4] مجهول

(ترمذی) نك نقل ایتدیکی بر روایته کوره بردفعه رسول اکرم، حضرت صفیه‌یی آغلایورکن کورمش ، سببنی صورمش ، اوده ، « عائشه ایله حفصه: بز رسول اکرمك نظرنده دها معززز. چونکه هم اونك زوجه‌لری، هم ده اونك عمجه‌زاده‌لری یز، دیورلر.» دیمش. رسول اکرم صفیه‌یه تسلی ویرمش ، صوکرا اوکا سن نیچین اونلره جواب ویروب : «سز ناصل بندن معزز اولابیلیرسکز که زوجم محمد ، بابام هارون ، عموجه‌م موسی‌در » دیمه‌دك ؟ سیرت محررلرینك هیچ بری بو روایتی نقل ایدرلر . فقط امام (ترمذی) نك بو روایت حقنده‌کی مطالعه‌سی شودر: « بو غریب بر حدیثدر . بز اونی آنجاق هاشم الکوفی طریقی ایله بیلیورز » دیور ۱] محدثلرك هاشم الکوفی حقنده‌کی مطالعه‌لری شودر : امام احمد « اونی طانیمایورم » ۲] ، ابن معین « بو آدام برشی دکلدر . » ۳] ، ابو حاتم « بو آدام ضعیف الحدیثدر » ٤]، ابن عدی، « اونك روایت ایتدکلری ، دوس آرقاداشلری تصدیق و تأیید ایتمه‌یورلر. »... ٥] دیورلر. بوندن باشقا حضرت انسك حدیثنده عائشه‌نك اسمی مصرح دکلدر .

امام (احمد بن حنبل) ك مسندنده روایت اولوندیغنه کوره بر کیجه ام سلمه، حضرت عائشه‌نك حجره‌سنده ایدی . رسول اکرم طیشاریدن کلدی . ام سلمه‌یی طانیمادی . حضرت عائشه ، رسول اکرمه اشارت ایتدی . رسول اکرم اشارتی آکلامادی . ام سلمه صیقیلدی ، رسول اکرم حدتله‌نوب عائشه‌یه شدتلی سوزلر سویله‌دی ، صوکرا

۱] هذا حدیث غریب لانعرفه الا من حدیث هاشم الکوفی ... ترمذی (فضل ازواج النبی) ۲] لااعرفه ۳] لیس بشیء ٤] ضعیف الحدیث
٥] مقدار مایورده لایتابع علیه

قالقوب حضرت فاطمه‌نك یاننه کیتدی . اوکا « عایشه‌نك حقنده شویله سویلیور ، بویله سویلیور » دیدی . بو حدیثك راویلری ایچنده ایکنجی اولان (علی بن زید تیمی) در . اونك حقنده ابن سعد : « اونده ضعف واردر . اونکله احتجاج اولونماز » ۱] ، امام احمد : « بو قوتلی دکلدر ، برشی دکلدر ، ضعیف الحدیثدر » ، ۲] یحیی : « ضعیفدر ، هرشیده ضعیفدر » ۳] ، جوزانی : « واهیدر » ٤] حاکم : « محدثین نزدنده متین ده دکلدر » ٥] ابوزرعه : « قوتلی ده دکلدر » ٦] امام بخاری « اونکله احتجاج اولونماز » ۷] دییور .

سیر کتابلرنده بونلره مماثل روایتلر چوقدر . بونلرك منبعی اك زیاده « واقدی » ایله « کلبی » در . واقدی ، اك مشهور کذابدر . (کلبی) نك صفتی ایسه « متروك ، غیرموثوق و رافضیدر » امام احمد دیرکه : « بو آدم ماصالجی وداستانجیدر . بر کیمسه‌نك اوندن حدیث روایت ایده‌جکنی ظن ایتمزدم . » ۸]

[بوقیصاجق تحقیقاتدن ده آکلاشیلدیغی وجهله برطاقم ماصالجیلر ، داستانجیلر ، مشهور یالانجیلر هر کسی اکله‌ندیره‌یم دیرکن ، رسول اکرمك حیات زوجیه‌سنه دیل اوزاتدقلرینك فرقنه وارمایارق درلو درلو اویدورمالر ، ارجوفه‌لر براقمشلر ، اسلامیتك دشمنلری

۱] فیه ضعف ولایحتج به (بن سعد)
۲] لیس بالقوی ، لیس بشی ، ضعیف الحدیث (امام احمد)
۳] ضعیف ، ضعیف فی کل شي (یحیی) ٤] واهی الحدیث (جوزانی)
٥] لیس بالمتین عندهم (حاکم) ٦] لیس بالقوی (ابوزرعه)
۷] لایحتج ، (بخاری)
۸] ان کان صاحب سمر ونسب ماظننت ان احدا یحدث عنه (امام احمد)

بونلردن استفاده و بونلره استناد ایدرك بر طاقم هذیانلرده بولونمشلردر. بو دشمنلرك علمی و حقیقی بر طرفه براقارق یالانجیلره، ماصالجیلره استناد ایتمه‌لری، اونلره یاقیشیر بر حالدر. اونلر ایچین، تاریخی حقیقتك بر قیمتی یوقدر. چونکه هدفلری علم دگل، کندی مقصدلرینه کوره پروپاغاندادر. بو کبی پروپاغاندالر، بو کبی ساخته کارلقلر، علمك قاطع برهانی قارشیسنده مقهور و پریشان قالمغه محکومدر. بزم کتب صحیحه‌دن استخراج ایتدیکمز حقایق، خانهٔ سعادتك، اك تام و اك کامل معناسیله برکاشانهٔ نبوت اولدیغنی و اوراده حاکم اولان یکانه شیئك معالئ اخلاقیه و فضائل انسانیه اولدیغنی اك صریح و قطعی صورتده کوستریور. اك معتمد و موثوق منابعك، تاریخی حقائقك بزه کوستردیکی منظره بودر. [۱]

---

[۱] بو صوك فقره بنم طرفمدن علاوه اولونمشدر.

سکزنجی فصل

پیغمبریمزك اولادلری و حضرت عائشه

حضرت خدیجه‌نك دوغوردیغی چوجوقلردن دوردی، حضرت عائشه‌نك اوگی اولادلری اولمشلردی . بونلر: زینب، رقیه، ام‌کلثوم، فاطمه‌در . زینب ، رقیه ، ام‌کلثوم ، حضرت عائشه‌نك پیغمبریمزه وارماسندن مقدم اولەمش بولونیورلردی . حضرت رقیه هجرتك ایکنجی سنه‌سنده، حضرت زینب هجرتك سکزنجی سنه‌سنده، ام‌کلثوم هجرتك دوقوزنجی سنه‌سنده وفات ایتمشلردی. حضرت عائشه ایله رسول اکرمك اولادلری آراسنده برکونه اختلاف چیقدیغنی کوستره‌جك برشی یوقدر،

حضرت عائشه رسول اکرمدن شو حدیث شریفی نقل ایدییور: «بنم آغوش شفقتمدن قاپیلان قیزم انی قیزمدی . » [1] رسول اکرم بو حدیثله شهید ایدیلن حضرت زینبی صوك درجه سه‌ودیکنی آکلاتمقده‌در . رسول اکرم زینبك قیزی اولان طورونی (امامه) یی ، چوق سه‌وەر ، اونی مسجده کتیرر ، نماز قیلارکن یاننده بولوندورردی .

حضرت عائشه‌نك ازدواجی اثناسنده (فاطمه) هنوز اوله‌مه‌مشدی . حضرت عائشه‌نك ازدواجندن برسنه صوکرا حضرت (فاطمه) حضرت (علی) یه وارمشدی . حضرت عائشه ، فاطمه‌نك دوکونی ایچین یاپیلان حاضرلغه اشتراك ایتمش، دوکون ایچین یمك پیشیرمشدی.

[1] زرقانی : طحاویدن نقلا ، حاکم: ترجمهٔ زینب

حضرت عائشه‌نك روایتنه كوره حضرت فاطمه‌نك دوكونی اوزمان یاپیلان دوكونلرك الك ایيسی ایدی . ١] فاطمه‌نك دوكوندن صوكرا اقامت ایتدیكی خانه ، حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه متصلدی . ایكی مسكنی آییران دیوارك اورتاسنده برپنجره واردی، عائشه ایله فاطمه ، بوپنجره‌دن بربرلریله قونوشورلردی . ٢]

هیچ برحدیث كتابی، حضرت عائشه‌ایله حضرت فاطمه آراسنده بركونا اختلاف ومنازعه‌وقوعندن بحث ایتمه‌یور. بوتون حدیث كتابلری عائشه ایله فاطمه‌نك غایت ایی كچیندكلرینی ، ایكیسی آراسنده محبت وصمیمیتك حاكم اولدیغنی تأیید ایدییور. بركره، زوجات طاهراتك، حضرت فاطمه‌یی نزد رسالتپناهی‌یه كوندردكلرینی ، اولجه موضوع بحث ایتمش بولونویورز. اوزمان رسول اكرم حضرت فاطمه‌یه «قیزم، سن ده بنم سه‌ودیكمی سه‌وه‌میسك ؟ » دیمش، حضرت فاطمه، حركتندن محجوب اولارق دونمش ، زوجات طاهراتك اونی برده‌ا كوندرمك ایسته‌مه‌لرینه رغماً بو ایشی درعهده ایتمك ایسته‌مه‌مشدی . ٣]

حضرت عائشه ، فاطمه حقنده دییوركه : « حضرت پیغمبردن صوكرا حضرت فاطمه قادار ایی برانسان كورمه‌دم » ٤]

بركون تابعیندن بری حضرت عائشه‌یه « رسول اكرم الك چوق كیمی سه‌وردی ؟» سؤالی‌صورمش ، عائشه شوجوابی ویرمشدی : «فاطمه‌یی! » حضرت عائشه دییوركه: « فاطمه قادار رسول اكرمله

١] بونك تفصیلاتی (ابن ماجه) نك(باب الولیمه) سنده‌در .
٢] خلاصة العرفافی اخبار لمصطفی : فصل رابع
٣] صحیح بخاری
٤] زرقانی (طبرانینك معجم الاوسطندن نقلا)

برلکده بولونان بر کیمسه یوقدی. فاطمه کلدیکی زمان رسول اکرم آیاغه قالقارق اونی استقبال ایدر ، اونک آلنی اوپر ، صوکرا یرینه اوتورتوردی » ۱] حضرت فاطمه‌نک اهل بیتندن و آل عبادن اولدیغنه دائر اولان حدیث حضرت عائشه‌دن مرویدر . ۲]

عائشه دیبورکه : « بر کون ، بوتون زوجات طاهرات ، حضرت پیغمبرک حضورنده ایدک. بز اوتوریبورکن (فاطمه) کلدی. فاطمه‌نک بوتون احوال وحرکاتی ، رسول اکرمک اوضاع وحرکاتنه بکزه‌ردی. رسول اکرم فاطمه‌یی چاغیردی ویاننه اوتورتدی . صوکرا اونک قولاغنه برشی فیصیلدادی . فاطمه‌نک کوزلرندن یاش کلدی. رسول اکرم ، فاطمه‌نک تأثرینی کوره‌رک اوکا برشی دها فیصیلدادی. اوده تبسم ایتدی . اوزمان فاطمه‌یه بونک سببنی صوردم . فاطمه ، بونک سببنی افشا ایتمک ایسته‌مه‌دی . حضرت پیغمبرک ارتحالدن صوکرا فاطمه‌دن بر کره دها صوردم. فاطمه شو جوابی ویردی : «بابام اولا ، خسته‌لغی نتیجه‌سنده ارتحال ایده‌جکنی سویله‌دی . کوزلرمدن یاش کلدی . صوکرا بکا ، عائله‌سی ایچنده کندیسنه ایلک ملاقی اولاجق اولانک بن اولدیغمی خبر ویردی ، بن‌ده اوندن ممنون اولدم » ۳]

بو حدیث ، عائشه ایله فاطمه‌نک ارتحال نبویدن صوکراده غایت ایی کچیندکلرینی ، میراث مسئله‌سندن طولایی فاطمه‌نک ابوبکره مغبر اولماسنک اونک حضرت عائشه ایله مناسباتنه تأثیر ایتمه‌دیکنی کوستریبور.

حضرت عائشه ایله حضرت فاطمه آراسنده‌کی مناسباتک ایی

۱] جامع ترمذی . باب المناقب

۲] صحیح مسلم : باب الفضائل

۳] کذا صحیح بخاری ، باب من ناجی بین یدی المسلمین

اولمامسنه مبنی ایکی مسکنی آییران دیوارده‌کی پنجره‌نك سد اولوندیغی خبر ویریلیورسه‌ده بو خبرك راویسی اولان ابن عبدالحمید ، اعتباردن ساقط بر آدامدر ، صوکرا شیعیدر . بز شیعیلکی سبب ضعف تلقی ایتمه‌مکله برابر ، شیعیلرك حضرت عائشه‌یه متعلق روایتلرینی قبول ایده‌مه‌یز .

دوقوزنجی فصل

افك واقعه‌سی

مسلمانلرك مدینه‌یه مواصلتدن صوکرا دوچار اولدقلری فلاکتلر، (مکه)ده دوچار اولدقلری فلاکتلردن باشقا برماهیتده‌در. مدینه‌ده، منافقلردن متشکل برزمره پیدا اولمشدی. بونك ایشی کوجی، مسلمانلق علیهنده ترتیباتده بولونمقدی. منافقلرك اسلامیته قارشی دشمنلقلری، اك چیرکین واك فجیع دشمنلقدی. چونکه بونلر، صورتا دوست کورونن، فقط اچین اچین اك ذلیل واك مستهجن تعرضلرده بولونان کیمسه‌لردی. مسلمانلق، مدینه‌ده اك خالص واك صمیمی دوستلردن برچوقلرینی قازاندیغی کبی اوراده اك ریاکار و اك غدار دشمنلرله‌ده قارشیلاشدی. منافقلرك هدف تعرضی، مسلمانلرك شرف وحیثیتی ایدی. منافقلر، مسلمان عائله‌لری ایچنده برطاقم منازعه‌لر چیقارمق ایچین تصنیعاتده بولونورلر، بو تصنیعات ایله خانمان سوندورمك کبی دنی مقصدلر تعقیب ایدرلردی. مسلمانلر متیقظ داورانماسه‌لر ودشمنلرینك ماهیتنه واقف اولماسه‌لر منافقلرك تصنیعاتی اونلری بربرلرینه دوشورور، مسلمانلر آراسنده بوتصنیعات یوزندن قانلی مجادله‌لر وقوع بولوردی.

منافقلرك بوچیرکین تصنیعاتندن بری، حضرت عائشه‌یه افترادر. بوافترا «افك واقعه‌سی» نامیله معروفدر.

مدینه‌ده‌كی منافقلرك اك بویوك دشمنلری ، ابوبكر ایله حضرت عمردی . منافقلر ، حضرت عائشه ایله حضرت حفصه‌یی لكه‌له‌مكه موفق اولورلرسه رسول اكرمی بو ایكی آرقاداشندن آییرابیله‌جكلرینی ظن ایدرك بو ایكی تمیز ناصیه‌یه قارشی بر طاقم تعریضاتده بولونمشلردی.

« نجد » قربنده (بنی مصطلق) لك (مریسیع) نامنده بر صویی واردی . هجرتك بشنجی سنه‌سی شعبان آینده مسلمانلر ایله بو قبیله آراسنده بر منازعه وقوع بولمشدی . منافقلر ، بنی المصطلق ایله وقوع بولاجق محاربه‌نك شدتلی اولمایاجغنی بیلدكلری ایچین مسلمانلرله برلكده حركت ایتمشلردی. (ابن سعد) دیيوركه: « رسول اكرمله برلكده برچوق منافقلر حركت ایتمشلردی . منافقلر، هیچ بر غزایه بو قادار واسع مقیاسده اشتراك ایتمه‌مشلردی.»

اولجه ایضاح ایتدیكمز وجهله رسول اكرم بر سفره چیقدقجه زوجه‌لریندن بریی برلكده گوتورردی. بو سفر اثناسنده رسول اكرمه حضرت عائشه رفاقت ایدییوردی. عائشه، سفره چیقارکن، همشیره‌سی اسمادن بر گردنلق استعاره ایتمش ، اونی بویونه طاقمشدی .

بو سفر اثناسنده منافقلر بر قاچ دفعه مسلمانلری بربرینه دوشورمك ایچین اوغراشدیلر ، بر دفعه منافقلر انصار ایله مهاجرینی قلیچ قلیجه گتیره‌جك درجه‌ده آرالرینه فتنه و فساد القا ایتمشلردی. منافقلرك رئیسی (عبدالله بن ابی) انصاری ، مسلمانلره یاردیمدن واز گچیرمك ایستیور ، و « مدینه‌یه دونجه عزیز اولانلرك ذلیل اولانلری اورادن چیقاراجقلرینی » [١] سویلیوردی .

رسول اكرم ، انصاری طوپلایارق اونلره وقعه‌یی آكلاتدی .

[١] لئن رجعنا الی المدینة لیخرجن الاعز منها الاذل

انصار ، بو جریده مدخلدار اولمەمله برابر متأثر اولدیلر . (عبدالله بن ابی) عمومك نفرتی قزاندی اوبك کندی قیزی بیله کندیسندن نفرت ایدوك آتنك یولارینی طوتمش ، و « ذلیل اولدیغنی ، محمدك‌ده عزیز اولدیغنی اقرار ایتمه‌دن سنی براقمیه‌جغم . » دیمشدی ۱]

بر کیجه قافله بر یره قوندی . کیجه یاریسندن صوڭرا حرکته حاضرلاندی . حضرت عائشه ضرورت اقتضاسیله قافله‌دن بر آز آیریلمشدی ، دوندیکی زمان بوینونده‌کی کردانلغك قوپوب دوشدیکنی حس ایتدی . بو کردانلق ، آبلاسنك اولدیغی ایچین اونی آرایوب بولمق ایسته‌دی . عائشه کردانلغی بولوب دوندیکی زمان قافله حرکت ایتمشدی . قافله‌نك قوندیغی یرده بر کیمسه قالمامشدی .

حضرت عائشه چارشافنه بورونه‌رك قافله‌نك بولوندیغی یرده بکله‌دی . هر حالده کندیسنی تخت روانده بولامایجه آرایاجقلر و بوراده بولاجقلردی . (صفوان بن المعطل) عسکرك کریسندن کلیوردی . (صفوان) ك وظیفه‌سی عسکرك لوازمیله مشغول اولمقدی . صباحه دوغرو عائشه‌نك بولوندیغی یره واران صفوان ، حضرت عائشه‌یی طانیدی ، دوه‌سندن اینه‌رك اونی دوه‌سنه بیندیردی واونی قافله‌یه اولاشدیردی . حضرت عائشه دوه‌دن اینه‌رك کندی دوه‌سنه بیندی ویولنده دوام ایتدی . بوپك بسیط ویولده معتاد اولان وقعه ، منافقلر ایچین بر سرمایهٔ مقال تشکیل ایتدی . منافقلرك رئیسی (عبدالله ابن ابی) درحال حضرت عائشه علیهنده بهتانده بولوندی . بو بهتانی هر طرفه اشاعه ایتدی . تمیز قلبلی مسلمانلر ، بو شایعه‌یی دویدقلری زمان ، « یاربی ، بو نه مدهش بهتان ! » دیدیلر . حضرت (ابی ایوب) ، زوجه‌سی

۱] طبقات ابن سعد ، جزء مغازی ، صحیح بخاری ، فتح الباری

(ام ایوب)ه شو سوزلری: سویله‌دی « ام ایوب! سنك حقکده بویله برشی سویله‌نسه قبول ایدرمیسك؟..» ام ایوب «حاشا» دیدی ، اصیل وشریف بر انسان بویله برشی یاپماز . »

(عبدالله بن ابی)دن باشقا شایعه‌یی ترویج ایدن برقاچ کیشی دها واردی : حسان بن ثابت ، حمنه بنت جحش ، مسطح بن اثاثه . حال بوکه (حسان) ایله (حمنه) بوسفره اشتراك ایتمه‌مشلردی. (حسان) نشر اولونان شایعه‌نك دوغرو اولدیغنه اینانمایور ، فقط (صفوان)ك محجوب دوشمه‌سندن ممنون ایدی . (حمنه) پیغمبریمزك زوجه‌سی حضرت زینبك همشیره‌سی ایدی . اونك مقصدی، حضرت عائشه‌یی دوشوره‌رك کویا همشیره‌سنه خدمتدی. (مسطح)ایسه حضرت ابوبکرك بر لطفدیده‌سی ایدی ، بوتون حیاتی اوکا مدیوندی.

شبهه‌سز دنیاده شرف قادار عزیز برشی یوقدر . الك کوچوك تعریض اونی صوك درجه اینجیتیر ، ناموسلو وشرفلی بر انسانك حیثیتنه قارشی بر یالان بیله سویله‌نسه بو اونی أوزه‌ر وازر . حضرت عائشه ، ملعونانه بر طاقم مقصدلرله علیهنده تصنیع اولونان افترادن تمامیله خبرسزدی . بر کیجه حضرت عائشه ، (ام مسطح)له برلکده طیشاری چیقمش ، (ام مسطح)ك یولده آیاغی قایدیغی زمان اوغلنه بد دعا ایتمشدی. حضرت عائشه بوکا اعتراض ایدرك « اصحابدن برینه ناصل بد دعا ایدیورسك؟» دیدی. (ام مسطح)ده وقعه‌یی آکلاتدی. حضرت عائشه علیهنده‌کی افترادن خبردار اولونجا عادتا کندندن کچدی. والده‌سنك نزدینه قوشارق بو افترانك نره‌دن چیقدیغنی صوردی . والده‌سی اوکا تسلی‌ویردی. بو آرالق انصاردن برقادین کلدی وحضرت عائشه‌یه بوتون دیدی قودی‌یی آکلاتدی. دیمك که عائشه حقنده بویله

بر افترانك آغزدن آغزه دولاشدیغنی محققدی . عائشه‌یه، بردن بره فنالق کلدی، یره دوشدی، بایلدی، حضرت ابوبکر ایله زوجه‌سی، قوشوب عائشه‌یی قالدیردیلر . اوکا بوکبی افترالره اهمیت ویرمه‌مسنی ؛ چونکه حقیقتك هرحالده آکلاشیلاجغنی سویله‌دیلر . حضرت عائشه‌ده قالقوب أوینه کیتدی . فقط أوینه کیتدکدن صوکرا خسته‌لاندی، شدتلی بر حمایه اوغرادی . رسول اکرم اوغرار وعائشه‌نك خاطرینی استفسار ایدردی . فقط عائشه ، رسول اکرمك کندیسنه اسکیسی کبی التفات ایتمه‌دیکنی ظن ایتدی، بونك اوزرینه مساعده‌ایسته‌یه‌رك باباسنك أوینه کیتدی . حضرت عائشه، علیهنده اویدورولان بوافترادن او درجه‌متأثردی که کیجه کوندوز آغلایوردی . حضرت ابوبکر قیزینك بوحالندن متأثر اولویور، اوکاسکونت توصیه ایدییور ، فقط سوزلر، حضرت عائشه‌یی تسکین ایتمیوردی . حضرت عائشه‌نك والده‌سی اوکا « قیزم ، قوجه‌سنی سه‌ون بر قادین، بوکبی صدمه‌لره قارشی کلمك مجبوریتنده‌در . » دییوردی .

(صفوان)، حسانك کندی علیهنده سوز سویله‌دیکنی واونی هجو ایتدیکنی خبر آلارق قیلیجنی چکمش، حسانی اولدیرمك ایچین حرکت ایتمشدی . (صفوان) بوحال ایله یاقالانارق رسول اکرمك حضورینه کتیریلمش، رسول اکرم اونی بوحرکتدن واز کچیرمش ، حسانی‌ده چاغیرارق تلطیف ایتمشدی .

حضرت عائشه‌نك معصوم اولدیغنده شبهه یوقدی . بونی هرکسه کوسترمك ایچین، تحقیقات اجراسی ایجاب ایدییوردی . رسول اکرم، حضرت علی وحضرت اسامه ایله استشاره ایتدی . اسامه ، حضرت عائشه‌نك معصوم اولدیغنی سویله‌دی . حضرت علی ایسه « دنیاده قادین

قیطلغی یوقدر.» دیدی وبوصورتله دیدی قودیدن قورقولویورساونی بوشامق لازم کلدیکنی آ کلاتدی، صوکرا عائشه‌نك خدمتجیسندن تحقیقات اجراسنی توصیه ایتدی. عائشه‌نك خدمتجیسی چاغیریلارق کندیسنه بعض سؤاللر ایراد اولوندی. اوده یالکز حضرت عائشه‌نك دالغین اولدیغنی وخامورك باشنده بکلرکن اویویارق خاموری کچیلره یدیردیکنی سویله‌دی. حضرت عائشه‌نك معصومیتنه شهادت ایتدی. بعض روایتلره کوره حضرت (علی) خدمتجی‌یی اقراره سوق ایچین دوکمش، حضرت (علی)نك کوستردیکی بوشدت، اونك عائشه‌یه قارشی بر اعتباری اولدیغی حسنی ویرمش؛ امویلر، حضرت علی علیهنده‌کی ادعالرنده بوندن‌ده بحث ایتمشلردی. امام زهری، بونی او زمان شدتله رد ایتمشدی. زوجات طاهرات ایچنده کندینی حضرت عائشه‌نك مقامنده کورەن بری، حضرت (زینب)دی. زینبك همشیره‌سی (حمنه) عائشه علیهنده ایدی. حضرت (علی) زینبه کیدرك عائشه حقنده فکرینی صورمش، اوده «عائشه‌نك ایلیکندن باشقه برشی بیلمیورم.» دیمشدی. بونك اوزرینه رسول اکرم اصحابی طوپلادی. حرملرینك معصوم وپاك دامن اولدیغنی آ کلاتدی. صوکرا اهل بیتی حقنده اسناداتده بولونان بوآدامك جزاسنی کیملك ویره‌جکنی صوردی. اوس رئیسی (سعد بن معاذ) آیاغه قالقدی : « یارسول‌الله ، بن ! دیدی . شاید بو آدام اوس قبیله‌سندن ایسه ، اوکا درحال جزاسنی ویررم. خزرجدن ایسه، امر ایدیکنز، اونی‌ده بوله کتیریرم.»سعدك بوسوزی خزرج رئیسی (سعد بن عباده)یه دوقوندی. (سعدبن عباده)، (سعد بن معاذ)ه شدتله اعتراض ایتدی: « سن بنم قبیله‌مه منسوب برآدامی اولدیره‌مزسك ! سن‌ده او قوت یوقدر.» دیدی . بوسفر ،

«سعد بن معاذ»ك عجمه زاده‌سى (اسيد بن حضير) قالقدى: «بو منافقانه بر سوزدر، سن منافقلره طرفدار اولويورسلك.» ديدى. ايكى طرفك حسياتى آله‌ونمش، وضعيت صوك درجه نزاكت كسب ايتمشدى. رسول اكرم مداخله ايدرك ايكى طرفى صوصدوردى و غليانه باشلايان حسياتى تسكين ايتدى.

بونى متعاقب رسول اكرم حضرت عائشه‌نك أوينه كيتدى. حضرت عائشه خسته و مضطربدى. آناسى و باباسى اونك صحتيله مقيدديلر. رسول اكرم، عائشه‌نك يانينه كيتدى. حضرت عائشه‌يه شو سوزلرى سويله‌دى: «عائشه، بر كناه ايشله‌دكسه توبه ايت، جناب حق توبه‌لرى قبول ايدر. بر كناه ايشله‌مه‌دكسه، جناب حق سنك پاك و طاهر اولديغكه شهادت ايده‌جكدر.» حضرت عائشه، جواب ويرمه‌لرى ايچين والده‌سيله باباسنك يوزينه باقدى. فقط اونلرده برشى ديمه‌ديلر. حضرت عائشه ديبوركه: «بو حالى كوروبجه كوزلرمك ياشلرى قورودى. قلبمده معصوميتك ويرديكى حضور حاكمدى. بى كناه اولديغم حالده كنديمى كناهكار كوسترسه‌م هر كس بوكا ايناناجق، بى كناه اولديغمى سويله‌سه‌م كيمسه ايناناماياجق، بوكا قارشى نه‌ياپايم. بنده حضرت يوسفك باباسى كبى «سزك بو حال و حركتكزه تلاشسز قاتلانمقدن باشقه چاره‌يوق. سزك بو حال و حركتكزه قارشى آنجاق اللهك ياردميمى ديلرم، ديبوردم.»

منافقلر بو فتنه و فساد ايله شو مقصدلرى استهداف ايديبورلردى:

۱ — رسول اكرم و حضرت ابوبكرك شان و شرفنه اهانت ايتمك.

۲ — اهل بيت آراسنده تفرقه وجوده كتيرمك.

۳ — مسلمانلرك اتحادى بوزمق و اونلرك اجتماعى قوتنى تارمار ايتمك.

منافقلر ياواش ياواش امللرينه نائل اولويورلردى.

فقط بو صیراده غیبك لسانی قونوشدی وحق ایله باطلی آییردی. حضرت عائشه دییورکه : « رسول اکرمه ، وحی زمانلرنده دوچار اولارق الك صووق کونلرده آلنندن اینجی دانه‌لری کبی تر دوکدیرن حالت کلمش ، صوکرا بو حال کچمش ورسول اکرم شو آیتلری تلاوت بویورمشدی :

« حضرت عائشه‌یه قارشی بهتان ایدنلر سزك ایچکزدن بر طائفه‌در. سز بو افترایی حقکزده فنا برشی صانمایك. بلکه بو افترا سزك حقکزده خیرلیدر. اونلرك هربری ایشله‌دیکی کناهك جزاسنه چارپیلاجق افترانك بویوکنی اوزرینه آلان مدهش بر عذابه اوغرایاجقدر. مؤمنلر ومؤمنه‌لر بو افترایی ایشتدکلری زمان عائله‌لری حقنده حسن ظنده بولونه‌رق ، « بو آب آچیق بر افترادر . » دیمه‌لیدی. مفتریلر نیچین درت شاهد کتیرمدیلر ؟ مادام‌که شاهد کتیرمه‌دیلر ، اونلر نظر الٰهیده یالانجیدرلر. اللهك دنیا و آخرتده حقکزده عنایت ورحمتی اولماسه‌یدی بو افترا کزدن دولایی بویوك بر عذابه اوغراردیکز . سز بو افترا حقنده بر بیلکیکز اولمادیغی حالده دیللریکزله نقل ایدییور ، آغزلریکزله سویله‌یوردیکز. نظر الٰهیده بویوك بر وبال اولدیغی حالده سز اونی اهمیتسز برشی صانیوردیکز . بو افترایی دویدیغکز زمان نیچین « بویله برشیئی آغزه آلمق بزه یاراشماز. آمان اللهم بز سنی تنزیه ایدرز. بو نه بویوك بهتاندر ! » دیمه‌دیکز ؟ مؤمن ایسه‌کز جناب حق سزه بوکا بکزر برشیئی اصلا تکرار ایتمه‌مکزی اخطار ایدر . جناب حق سزه آیاتی بیلدیرییور. علیم وحکیم اودر. اونلر که اهل ایمانی بدنام ایتمه‌یی سوه‌رلر ، اونلر ایچین دنیاده ، آخرتده‌ده الیم بر عذاب واردر . جناب حق بیلیر وسز بیلمزسکز. اونلر که پاکدامن ،

معصوم ومؤمن قادینلر حقنده افترا ده بولونورلر ، دنیاده ده عقباده ده لعنته دوچار اولورلر ، قیامت کونی اونلرك دیللری ، اللری و آیاقلری یاپدقلرینه شهادت ایدر .۱]

رسول اکرمك بو آیات کریمه یی تلاوتی متعاقب حضرت عائشه نك والده سی قیزینه « قیزم ، قالق ، زوجکك یانینه کیت . » دیدی . حضرت عائشه : « بن یالکز جناب حقه شکر ایده رم . باشقه کیمسه یه منتم یوقدر . » دیدی . بونی متعاقب مجرملر حقنده جزالر تطبیق اولوندی . ۲] شاعر حسان اوله‌جه وقوع بولان قصورینه قارشی حضرت عائشه مدحنده برقاچ شعر یازدی . ابن اسحاق بونلری نقل ایدر . بخاری حسانك یازدیغی شعرلردن برینی نقل ایدر . ۳] بو بیتده حضرت عائشه نك معصومیتی ، وقاری آکلاشیلمقده ، اونك بو صفتلرینك هرشك وشبهه نك فوقنده اولدیغی سویله نیلمکده در .

انکلیز مستشرقی ویلیام میور (حیات محمد) عنوانلی أثرنده

---

۱) ان الذین جؤا بالافك عصبة منكم لاتحسبوه شراً لكم بل هو خیرلكم لكل امرئ منهم ما اكتسب من الاثم والذی تولی كبره منهم له عذاب عظیم . لولا اذسمعتموه ظن المؤمنون والمؤمنات بانفسهم خیراً وقالوا هذا افك مبین . لولا جاؤا علیه باربعة شهداء فاذلم یأتوا بالشهداء فاولئك عندالله هم الكاذبون . ولولا فضل الله علیكم ورحمته فی الدنیا والاخرة لمسكم فی ما افضتم فیه عذاب عظیم اذتلقونه بالسنتكم وتقولون بافواهكم مالیس لكم به علم وتحسبونه هیناً وهو عندالله عظیم . ولولا اذسمعتموه قلتم مایكون لنا ان نتكلم بهذا سبحانك هذا بهتان عظیم . یعظكم الله ان تعودوا لمثله ابداً ان كنتم مؤمنین . ویبین الله لكم الایات والله علیم حكیم . ان الذین یحبون ان تشیع الفاحشة فی الذین آمنوا لهم عذاب الیم فی الدنیا والآخرة والله یعلم وانتم لاتعلمون .. ان الذین یرمون المحصنات الغافلات المؤمنات لعنوا فی الدنیا والآخرة ولهم عذاب عظیم یوم تشهد علیهم السنتهم وایدیهم وارجلهم بما كانوا یعملون . (سورهٔ نور)

افك حادثه‌ینی مناسبتیله سورو سورو خطالرده بولونور . بو اثرده‌کی هدفمز بو خطالری بر بر تصحیح ایتمك دكلسه‌ده بونلرك بر نمونه‌سنی کوستره‌جکز . میور دیبورکه :

« (بنی مصطلق) ه قارشی کوندریلن قوت مدینه‌یه عودت ایتدیکی زمان عائشه‌نك تخت روانی مسجده متصل قاپی یاننده یره ایندیریلدی . تخت روان آچیلنجه ایچنده برکیمسه بولونمادیغی آکلاشیلدی . براز صوکرا مهاجرلردن اولان صفوان کورولدی . عائشه اونك دوه‌سنك اوزرنده‌ایدی . صفوان دوه‌نك یولارینی طوتیوردی . صفوان استعجال کوسترمه‌سنه رغماً اوردویه یتیشه‌مه‌مشدی . اونك ایچون عائشه آنجاق خلقك کوزی اوکنده شهره کیره بیلدی . »

میورك بو بیاناتی حدیث کتابلرینك روایتلرینه و بوتون اسلامی روایتلره مخالفدر . میورك مقصدی حقیقتی تماميله تحریف ایتمکدر . چونکه بالاتفاق ثابت اولدیغی وجهله صفوان حضرت عائشه‌یی اوردویه یتیشدیرمش و حضرت عائشه اوردو ایله برلکده مدینه‌یه کیرمشدی . بناءً علیه میورك بو تصویری کندی خیالاتنك محصولیدر .

میور دها صوکرا حسانك عائشه حقنده یازدیغی نظمدن بحث ایدرك شو سوزلری سویلر :

« حسان حضرت عائشه حقنده‌کی فکرینی دکیشدیردرك اونك حقنده غایت کوزل برنظم یازدی . بو نظمده عائشه‌نك عفتندن ، حسنندن ، کیاستندن ، سیماسنك لطافتندن ، وجودینك تناسبندن بحث ایتدی . حسانك عائشه‌یی بوشکلده مدحی باریشمالرینه سائق اولدی . »

انکلیزلرك اك بویوك مستشرقی ، اك متبحر اسلامیات عالمی طانیلان بو آدام ، حسانك هانکی بیتندن ، عائشه‌نك حسنندن ، وجودندن بحث ایدلدیکنی چیقاریبور ؟ حسانك شعرنده بویله برشیدن ذره قدر اثر یوقدر . میورك بو شخصی و کیفی بیاناتی اونك وقوفسزلغنی

بوتون چيپلاقلغيله تشهير ايديور .

انكليزلرك بومتبحر مستشرقی بوتخيلاتنده دوام ايدرك ديركه :

« حسانك شعرنده عائشه‌نك كوزه‌لكی وبدننده‌كی تناسب تعريف ايدلدكدن باشقه عائشه‌نك نحيف اولديغندن‌ده بحث اولونيوردی . حسان شعرينی انشاد ايدركن بومصراعه كلديكی زمان عائشه شاعرك شيشمانلغنی يوزينه اوردی . »

ميورك بوسوزلری نره‌دن چيقارديغنی آكلامق ايچين حضرت عائشه‌دن باحث بوتون اثرلری ، بوتون روايتلری بر بر تدقيق ايتدك . فقط هيچ بريرده بوكا بكزه‌ر برشيئه راست كلمه‌دك . نتيجه‌ده آكلادق كه اوروپاليلرك الك متخصص عربيات عالمی صاييلان (ميور) ده عربجه‌يی آكلامقدن عاجزدر . حسان شعرنده حضرت عائشه‌نك عفيف ، وقور برقادين اولديغنی ، عفت ووقارينك هرشك وشبهه فوقنده اولديغنی سويله‌دكدن صوكرا اونك هيچ بر زمان انسان أتی يمه‌ديكنی سويله‌يوركه عربجه‌ده بوتعبير حضرت عايشه‌نك بركيمسه‌نك غيبتنده بولونماديغنی آكلاتير . حسان بو سوزله حضرت عايشه‌نك عمرنده بركيمسه‌يه فنالق ايتمديكنی ، بركيمسه حقنده ديدی قودی ياپماديغنی آكلاتيوردی . حسان بو مصراعنی اوقوديغی زمان حضرت عائشه اوكا ، بالخاصه اونك افك حادثه‌سنده اختيار ايتديكی وضعيته ايما ايده‌رك « فقط سن بويله دكلسك ، يعنی سن غيبت ايدرسك . » ديمشدی . ويليام ميور ، حضرت عائشه‌نك وجودندن ، نحيفلكندن ، حسانك شيشمانلغندن بحث ايدن سطرلرينی حسانك بو مصراعندن چيقاريور . اونك بو كولونج علمنه شاشمامق ممكن دكلدر . بو كبی حاللر آوروپا علماسنه مخصوصدر . مع‌مافيه (ميور) ده حضرت عائشه حقنده‌كی بهتانك باطل اولديغنی انكار

ایده‌میه‌رك اثرنده بونی اعتراف ایدییور .

[بوتون روایتلر حضرت عائشه‌نك معصومیتنی اثبات ایتدیکی کبی درایت اساسلرینی بوحادثه‌یه تطبیق ایتدیکمز تقدیرده یینه حضرت عائشه‌نك معصومیتی درحال توضح ایدر . برکره حضرت عائشه ابوبکرك کریمه‌سی ایدی. حسب ونسب تربیه واصالت اعتباریله اك یوکسك موقعده اولان حضرت عائشه رسول اکرمك زوجه‌سی اولمق اعتباریله ، بوتون مسلمانلرك اك یوکسك واك علوی حرمتیله قارشیلانیوردی . اك نزیه محیط ایچنده بویوین، کندینی بیلدیکی کوندن بری مسلمان اولان حضرت عائشه ، اك تمیز اخلاق ایله متخلق ، عفیف ووقور برقادیندی ، هرکسه حرمت حسی ویرەن کامل بر انساندی . انك ایچین حیاتده احراز اولوناجق اك یوکسك موقع ، رسول اکرمك زوجه‌سی اولمقدی . حضرت عائشه ، بو موقعی احراز ایتمش ، بو موقعی احراز ایتدکدن صوکرا هراعتبار ایله اوکا اهل اولدیغنی اثبات ایتمش، تقواسیله، مسلمانلغك احکامنی قاورامقده‌کی ذکاسیله، صمیمی ایمانیله، الحاصل تام معناسیله دیندار بر انسانك کوستره بیله‌جکی بوتون مزایا ایله محیطنده طانتمشدی . حضرت عائشه ، رسول اکرمه هر خصوصده پیرو ایدی . رسول اکرمه بوتون حیاتنده پیرو اولان حضرت عائشه رسول اکرمك ارتحالندن صوکراده عینی خط حرکتی تعقیب ایتدی . چونکه دینی بوتون برقادیندی، چونکه‌سجیه‌سی صاغلام، روحی تمیز، تربیه‌سی‌مکمل برانساندی. بویله بر انسانك ، برآنده موقعنی ، حیثیتنی ، شرفنی ، دیننی ، تقواسنی ، فدا ایتمه‌سنه امکان تصور اولونورمی ؟ حضرت عائشه‌نك نه سویه‌ده برقادین، مسلمانلر آراسنده ناصل برموقعی حائزاولدیغنی آکلادقدن صوکرا (صفوان)ك ناصیل برآدام اولدیغنی نظر دقته آلمق ایجاب ایدر . (صفوان) ده اسلام مهاجرلرندندی . یعنی مسلمانلق اوغورنده دار ودیارینی ترك ایدن ، دینی قناعتی یولنده هیچ بر فداکارلقدن چکینمه‌ین برآدامدی . بو آدام غزادن دونویوردی . دینی اوغرنده جانی فدا ایتمه‌سنی استلزام ایدن برحربه‌اشتراك ایتمشدی . بونلری بیلدکدن صوکرا عجبا اك کوچوك شبهه‌یه محل قالیرمی ؟ بویله بر شبهه‌یه دوشمك ایچین بر انسانك هرشیدن فضله سویهٔ اخلاقیه اعتباریله چوق کریده اولماسی ایجاب ایدر . نته‌کیم حضرت عائشه علیهنده اتهامده بولونانلر، منافقلردی، برطاقم ایکی‌یوزلو آداملردی. مسلمانلره دوست

کورونن ، ایچین ایچین دشمنلق ایدن، دساس ، حیله‌کار آداملردی . کرك حضرت عائشه ، کرك صفوان حقنده برشبهه‌یه دوشمکه امکان بولونمادقدن صوکرا منافقلرك تصنیعاتنه ایناغغه هیچ امکان قالماز .

(صفوان)ك بوتون یاپدیغی یولده تصادف ایتدیکی حضرت عائشه‌یی قافله‌یه اولاشدیرمقدن عبارتدی . صفوان ، بر اشقیا ویا برمتسلط دکل ، رسول اکرمله غزایه چیقان برمجاهددی . هم مهاجر ، هم مجاهد اولان صفوان ، وظیفه‌سنی ایفا ایتمش، حضرت عائشه‌یی کورور کورمز ، درحال اوکادوه‌سنی تقدیم ایتمش واونی درحال قافله‌یه اولاشدیرمشدی .

بوتون بوتاریخی حقائق تحاکمه ایدنجه واراجغمز نتیجه، غایت قطعیدر . منافقلرك حضرت عائشه‌یی اتهاملری، اصلی اولمایان براتهامدی. چونکه عفتلری، نزاهتلری هرشبهه‌نك فوقنده اولان انسانلره متوجهدی . منافقلر، سیاستلری اوغورنده هر اخلاقی قیدی استحقار ایتدکاری ایچین بو تصنیعاتی ایلری سورمشلر و مسلمانلر آراسنده برهرج مرج وجوده کتیرمشلردی . فقط منافقلرك مقصدلری سرعتله آکلاشیلمش ، وحی الٓهی سایه‌سنده مسلمانلر حقیقتی آکلامش ومنافقلرك سیاستی عقیم قالمشدی . ع . ر . ا

اونجی فصل

تیممه عائد احكامك نزولی

حضرت عائشه دیکر برسفرده رسول اکرمه رفاقت ایدییوردی. بویونده ینه همشیره‌سی حضرت اسمایه عائد کردانلق بولونیوردی. کردانلق ینه یولده دوشمش، حضرت عائشه درحال رسول اکرمی خبردار ایله‌مشدی. رسول اکرم کردانلغی آرامق ایچین برآدام کوندردی. [۱] صباح وقتی حلول ایتمشدی. عسکرك قرارکاه اتخاذ ایتدیکی یرده صو یوقدی. نماز وقتی حلول ایدنجه هر کس صو فقدانه مبنی تلاشه دوشدی. اصحاب حضرت ابوبکره مراجعت ایتدیلر، حضرت عائشه‌نك کردانلغی یوزندن قافله‌نك حرکت ایده‌میه‌رك نماز وقتنی قاچیراجاغنی سویله‌دیلر. حضرت ابوبکر قیزینك یانه کیتدی و «بو سنك یاپدیغك نه‌در؟ بوتون خلقی نمازدن آلیقویورسك.» دیدی. رسول اکرم وقعه‌دن خبردار اولدیغی زمان تیممه عائد احکامی تبلیغ ایتدی. اساساً بوتون احکام اسلامیه‌نك خصوصیتلرندن بری، بو احکامك مناسب وقعه‌لر مناسبتیله تقرر ایتمسیدر. نماز ایچین، آبدست فرضدر. فقط انسان صو بولونمادیغی بریره واریرسه نماز قیلمایه‌جقمی؟ خایر، انسان بویله بروضعیتده تیمم ایدر وفریضه‌یی ایفا ایدر. بوسفر اثناسنده‌ده بویله اولمشدی. رسول اکرم‌ده تیممه

[۱] مسند ابن حنبل جلد ٦ صحیفه ٢٧٢

عائد آیت کریمه‌یی تبلیغ ایتدی. بو آیت کریمه شودر :

« شاید خسته اولور، یاخود یولده بولونور، یاخود قضای حاجت ایدر ، یاخود قادینلره یاقلاشیرده صو بولمازسه‌کز تمیز طوپراق ایله تیمم ایدیکز. یوزلریکزی واللریکزی اونکله مسح ایدیکز. جناب حق عفو ایدیجی، مغفرت بخش ایدیجیدر. » ١]

رسول اکرمه رفاقت ایدن مجاهدلر بو رحمت ربانیه‌دن سوینديلر، هپسی‌ده ام‌المؤمنینه دعایه باشلادیلر. اصحاب کزیندن اولان (اسید ابن حضیر) حضرت عائشه‌یه « ای حضرت ابوبکرك قیزی! سنك اسلامیته بوایلك خدمتك دکلدر.» دیدی. ٢] حضرت ابوبکرده قیزینی آزارلادیغندن متأثر اولدی. اوکا : « بن سنك بوقدر مبارك اولدیغکی بیلمیوردم. مسلمانلرك نه‌قدر سهولته نائل اولملرینه سبب اولدك.» دیدی. ٣]

١] وان کنتم مرضی اوعلی سفر اوجاء احد منکم من الغائط اولامستم النساء فلم تجدوا ماءً فتیمموا صعیداً طیباً فامسحوا بوجوهکم وایدیکم منه ان الله کان عفواً غفوراً (نساء سوره‌سی)

٢] وقعه‌نك تمامی صحیح بخاری‌نك کتاب التیممنده مفصلاً مذکوردر.

٣] مسند ابن حنبل جلد ٦ صحیفه ٢٧٣

اون برنجی فصل

تحریم ، ایلاء وتخییر وقعه‌سی

تحریم:

اولجه‌ده بحث ایتدیکمز وجهله زوجات طاهرات ایکی دائره‌ده اقامت ایدییورلردی. دائره‌نك برنده حضرت عائشه، حفصه، سوده، صفیه اقامت ایدییور، دیکر دائره‌ده حضرت زینب ایله سائرزوجات طاهرات اقامت ایدییورلردی.

رسول اکرمك عادتی ایکندی نمازینی ادادن صوکرا بوتون زوجات طاهراتی زیارت ایتمك، اونلرله اوتورمقدی. رسول اکرم بوتون زوجه‌لرینه مساوات دائره‌سنده معامله ایتمکله برابر تصادفاً برقاچ کون حضرت زینب نزدنده فضله قالمش ایدی. حضرت عائشه بونك سببنی تحقیق ایتدی. نتیجه‌ده احبادن برینك حضرت پیغمبره بر مقدار بال کوندردیکی، رسول اکرمك‌ده بونی تناول ایچین زینبك نزدنده کجیکدیکی آکلاشیلدی. عائشه، حفصه‌یه وسوده‌یه دیدی که: «رسول اکرم نظافته صوك درجه دقت ایدر. حال بوکه آریلر هانکی چیچکی امرلرسه بالده‌داو چیچکك رایحه‌سی حس ایدیلیر. عربستانده (مغافر) دینیلن چیچکك قوقوسی براز سرتدر.» حضرت عائشه حفصه ایله

۱] مسند احمد جلد ٦ صحیفه ۲٤۹

سوده‌یه تنبیه ایتدی: « رسول اکرمك آغزنده بونك قوقوسنی حس ایدرسه‌کز بونك مغافر بالی اولدیغنی کندیسنه سویله‌یکز. » رسول اکرمه بو نقطه‌ا کلاتیلمش، اوده بالدن تیکسینمش و برده‌ا بال تناول ایتمه‌مه‌یه عهد ایتمشدی.

بو حادثه عوام ناسدن برینه تعلق ایتسه ذره قدر اهمیتی حائز اولمازدی. فقط بو حرکت برشارعك حرکتی ایدی، اویله برشارع که اونك هرقولندن، هرفعلندن حکملر استخراج اولونیور. بونك ایچون قرآن رسول اکرمك بوحرکتنی عتابکارانه برصورتده یادایدر ودیرکه:

«ای پیغمبر! زوجه‌لریکی خوشنود ایتمك ایچین نه‌دن اللهك حلال قیلدیغنی حرام ایدییورسك؟ الله غفوردر، رحیمدر. جناب حق عهدلریکز ایچین کفارة امر ایتمشدر، مولاکز اودر، علیم وحکیم اودر.» ١]

بوصیرالرده رسول اکرم حضرت حفصه‌یه برسوز سویله‌مش، اوده بوسوزی حضرت عائشه‌یه آچمشدی. قرآن کریم بوندن بحث ایده‌رك دیرکه:

«پیغمبر زوجه‌لرندن بعضیلرینه کیزلی برسوز سویله‌مشدی. وقتا که زوجه‌سی او سوزی خبر ویردی، الله‌ده پیغمبری بو حالدن آگاه ایله‌دی. پیغمبر اوسوزك برقسمنی بیلدیرمش، برقسمی حقنده سکوت ایتمشدی. پیغمبر زوجه‌سنه اولانی بیتنی خبر ویرنجه زوجه‌سی «بونی سکا کیم خبر ویردی؟» دییه صوردی. پیغمبرده « بونی بکا حقیله عالم وهرشیدن خبردار اولان الله خبر ویردی، دیدی؛ سز ایکیکز

١] یاایها النبی لم تحرم مااحل الله لك تبتغی مرضاة ازواجك والله غفور رحیم قد فرض الله لکم تحلة ایمانکم والله مولاکم وهوالعلیم الحکیم (تحریم)

توبه ایدرسه‌کز قلبلرکز اخلاص ایله دولار . پیغمبره قارشی بر یکدیکزه مظاهرت ایده‌جك اولورسه‌کز اونك یاردیمجیسی اللهدر، جبریلدر و مؤمنلرك صالحاسیدر . بوندن صوکرا ملکلرده اوکا ظهیردر . » ١]

عجبا اخفاسنه بوقدر اهمیت ویریلن سر نه ایدی؟ صحیح بخارینك بیانینه نظراً بو واقعه بالك تحریمی وقعه‌سندن عبارتدی. غیر صحیح بعض روایتلره کوره ٢] رسول اکرمك (ماریه) نامنده بر حرمی واردی ؛ رسول اکرم حضرت عائشه ایله حفصه‌یی خوشنود ایتمك ایچین اونی کندینه حرام ایتمش ، اونی حفصه‌یه سویله‌مش ، فقط بونی حضرت عائشه‌یه آچماسنی تنبیه ایتمشدی، بو آیت کریمه بونك اوزرینه نازل اولمشدی. فقط بوندن مقصد ، یالکز حضرت عائشه‌نك خوشنودیسی دکلدی . سائر زوجات‌ده بونکله علاقه‌دار ایدی . حضرت عائشه‌نك بوندن خبردار ایدیلمه‌مسنده بر معنی قالمایوردی . باخصوص بو وقعه عائشه‌یی ممنون ایتمك ایچین وقوع بولدیغی جهتله اوندن اخفاسی دوغرو اوله‌مازدی. اوحالده حادثه رسول اکرمك کندیسنه حرام قیلدیغی بر زوجه‌یه متعلق اوله‌مازدی . چونکه آیت کریمه الك آز اوچ زوجه‌یه اشارت ایدییور . صوکرا رسول اکرمك ییه‌جك برشیئه ، یاخود ماریه‌یه متعلق برسر ، یرده‌کی مسلمانلرك ، کوکده‌کی ملکلرك یاردیمنی نیچین

١] واذ اسر النبی الی بعض ازواجه حدیثاً فلما نبأت به واظهره الله علیه عرف بعضه و اعرض عن بعض فلما نبأها به قالت من انبأك هذا قال نبأنی العلیم الخبیر . ان تتوبا الی الله فقد صغت قلوبکما وان تظاهرا علیه فان الله هو مولاه وجبریل وصالح المؤمنین والملئکة بعد ذلك ظهیرا (تحریم)

٢] اکابر محدثین بو روایتلرك صحیح بر طریق ایله ثابت اولمادیغنی تصریح ایدرلر .

استلزام ایتسین ؟ رسول اکرم بال یمه‌مش ، یاخود زوجه‌سی ماریه ایله مناسباتده بولونمامش اولسه هر کس رسول اکرم بویله یاپدی دیردی ومسئله بوندن عبارت قالیردی. حالبوکه حقیقت بام باشقه‌در. چونکه نص قرآنده تحریمدن بحث اولوندقدن صوکرا (و اذ) کلمه‌سیله باشلایان آیت دیگر برحادثه‌دن بحث ایدییور. قرآن کریمك لسانه‌وطرز بیانه واقف اولانلر بونی بیلیرلر. تحریم سوره‌سنك ایلك آیت کریمه‌سی رسول اکرمك بالی کندیسنه تحریم ایتدیگنی موضوع بحث ایتدکدن صوکره (واذاسرالنبی) کلمه‌لریله باشلایان آیت باشقه برحادثه‌دن بحث ایدییور . بوحادثه ایلاء حادثه‌سیدر .

ایلاء حادثه‌سی :

مدینه منافقلری حقنده آکلاتدیغمز حادثه‌لردن آکلاشیلاجغی وجهله بونلر هروسیله‌دن استفاده ایده‌رك درلودرلو ترتیباتده بولونورلر، مسلمانلر علیهنده متمادیاً چالیشیرلردی . منافقلرك بوحاللری نصوص قرآنیه ایله‌ده ثابتدر . قرآن کریم دییورکه : « ای پیغمبر ، کافرلر ومنافقلرله جهادایت ، اونلره‌قارشی شدت کوستر . اونلرك کیده‌جکی یر جهنمدر . او ، نه فنایردر . » ۱] بونی متعاقب قرآن کریم نوحك ولوطك زوجه‌سنی موضوع بحث ایده‌رك بونلرك ایکی پیغمبره خیانت ایتمکله برشی قازانمادقلری، بالعکس اونلرك‌ده جهنمه کیردکلری بیان اولونیور. بوصورتله منافقلرك بعض زوجه‌لر طرفندن کوستریلن عدم خوشنودیدن دولایی رسول اکرمه‌ده برضرر کلمه‌یه‌جکی آکلاشیلمقده‌در . ۲]

۱] یاایهاالنبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم ومأویهم جهنم وبئس المصیر (تحریم) ۲] صحیح المسلم ، باب الایلاء

مفسرلر (واذاسرالنبی) یعنی «پیغمبر بعض زوجه‌لرینه گیزلی برسوز سویله‌دی .» آیت کریمه‌سنی تفسیر ایدییورکن بعض خطالرده بولونمشلردر. مفسرلره گوره (ان تتوبا) آیت کریمه‌سنڭ شوشکلده آکلاشیلمسی ایجاب ایدر: « سز توبه ایدرسه‌کز - که بوء پك ضروریدر - چونکه قلبلریکز گمراه اولمشدر . اوکا قارشی بربریکزه ظهیر اولورسه‌کز جناب حق اونڭ مولاسیدر . » فقط بو آکلایش دوغرو دکلدر . چونکه :

۱) جمله‌نڭ اصلی شرطیدر، شرطڭ جزاسی محذوفدر. جزا محذوف اولونجه اونڭ (لا بأس) یعنی «سز توبه ایدرسه‌کز بونده بر بأس یوقدر.» دیمك لازم کلیر. عربجه‌ده جزا محذوف اولدیغی زمان بویله حرکت ایدرلر واونڭ یرینه « لابأس » یعنی « بأس یوقدر » یاخود (لاحرج) حرج یوقدر، (لاضرر: ضرر یوقدر، یاخود «فهو هیئی: بوقولای برایشدر.» کلمه‌لری تقدیر اولونور . قرآن کریمده بونڭ مثاللری چوقدر. ۱]

۲) « صغت » کلمه‌سنڭ (زاغت) معناسنده تلقیسی دوغرو دکلدر . (زاغ) میل ایتدی ، صاپدی دیمکدر . حضرت عائشه ایله دیکر امهات مؤمنینڭ قلبلری هیچ بر وقت صاپمامشدر . (صغت) کلمه‌سنڭ معناسی ، برشیدن چکیلمك ، برشیئه دوغرو میل ایتمکدر. ۲] برنجی معنا ایچین عربجه‌ده (انحرف ، ارعوی ، زاغ ، حاد) کلمه‌لری ، ایکنجی معنا ایچین (فاء ، تاب ، التفت ، توجه) بو ایکی معنایه‌ده (مال ، شغل ، عدل ، رجع) کلمه‌لری قوللانیلیر . (صغی)

۱] ان یکذبوك فقد کذب رسل من قبلك . ۲) الا تنصروه فقد نصره الله . ۳) وان یعودوا فقد مضت سنة الاولین . ٤) فان یکفر بها هؤلاء فقد وکلنا بها قوماً لیسوا بها کافرین .

۲] لسان العرب ، بیضاوی . مولانا حمیدالدین ؛ سورۀ تحریم تفسیرنده بو نقطه‌یی غایت محققانه برصورتده ایضاح ایدر .

کلمه‌سی ایکنجی معناده مستعملدر . بعض مفسرلر بونی اوچونجی معناده تلقی ایتمشلر ، مفسرلرك اکثریسی برنجی معنایی قبول ایتمشلردر . حال بوکه بودوغرو دکلدر . قرآن کریمك بریرنده (ولتصغی الیه افئدة الذین لایؤمنون) یعنی « تا که ایمان ایتمه ینلرك قلبلری اونی خواهشله دیکله‌سین . » دینیلیورکه بوراده (تصغی) کلمه‌سی (میل) معناسنده قوللانیلمامقده‌در .

٣) موضوع بحث اولان آیت کریمه‌ده حضرت عائشه ایله حفصه‌نك هانکی شیئه متمایل بولوندقلری ذکر اولونمامقده‌در . بعض مفسرلره کوره بونلر ، العیاذبالله ، حضرت پیغمبره اذا وجفایه متمایلدیلر . حال بوکه قاعده‌یه کوره بریرده محذوف اولان لفظ دائما یاذها اول ویا دها صوکره بریرده ذکر اولونور ، یاخود قرینهٔ غالبه ایله آکلاشیلیر . آیت کریمه‌ده توبه‌دن بحث اولونیور . بونك ایچین بونقطه اولده محذوفدر . آیته‌ده‌کی محذوفاتی ذکر ایدرلك عباره شویله اولور : ان تتوبا الی الله (فهو هین) فقد صغت قلوبکما (الی التوبة الی الله) . بواعتبارله آیتك معناسی شویله اولور : « اللهه قارشی توبه ایدرسه کز بوتوبه قولایدر . قلبلریکز توبه ایله اللهه رجوع ایتمش اولور . »

تحریم ایله ایلاء وقعه‌لری هجرتك دوقوزنجی سنه‌سنده تحدث ایتمشدی . اوزمان عربستانك الك اوزاق یرلری مسلمانلره اطاعت ایدیورلردی . هر طرفدن مدینه‌یه کلن اموال وغنائم ، واردات صوك درجه مبذولدی . مدینه‌یه ذخیره کوندریلیوردی . بوکا رغماً رسول اکرم اونده‌کی حیاتی ذره قدر دکیشدیرمدی .

خیبرك فتحندن صوکرا ازوجات طاهراته بغدای ایله خورما تخصیص

اولونمشدی. فقط فقرایه تصدق وهر مسافری اعزاز دولاییسیله بو واردات کافی کلمه‌یوردی. بعض کونلر بوتون اهل بیت عادتا آج قالیورلردی. زوجات طاهرات ایچنده ایسه امرا ورؤسا قیزلری ده واردی. بونلر بابالرینك ویا سابق قوجه‌لرینك اولرنده غایت مرفه یاشایورلردی. بونلر مدینه‌ده هر کسك رفاه ایچنده یاشادیغنی کوره‌رك بوندن مستفید اولمق ایسته‌دیلر. حضرت عمر بو حادثه‌دن خبردار اولونجه صوك درجه متأثر اولدی. اولا قیزی حفصه‌یی کوره‌رك دیدی که: «سن رسول اکرمدن وارداتك تزییدینی ایسته‌یورمش سك. سن نه ایسته‌یورسه‌ك بندن ایسته. یمین ایدرم که حضرت پیغمبر سنم خاطریمی صاییورده سنی طوتیور. یوقسه سنی تطلیق ایدردی.» دیدی. صوکرا دیکر زوجات طاهراته‌ده اوغرایه‌رق اونلره‌ده نصیحت ایتدی. حضرت ام سلمه عمره شو جوابی ویرمشدی: «عمر، سن هر شیئه مداخله ایدییورسك، شمدی‌ده رسول اکرمك زوجه‌لرینه عائد ایشلره کیریشیورسك.» دیدی. حضرت عمر بو سوز قارشیسنده سکوت ایتدی.

بر دفعه حضرت ابوبکرله حضرت عمرك ایکیسی‌ده حضور نبویده بولونیورلردی، عمر، زوجات طاهراتك معیشتلرینك ترفیهی ایچین اصرار ایتمکده اولدقلرینی کوردی. حضرت ابوبکر ایله حضرت عمر کندی قیزلرینك بو حرکتلرندن متأثر اولدیلر. بوکا قارشی عائشه ایله حفصه‌ده بعدما بوکبی مطالب درمیان ایتمه‌یه‌جکلرینه سوز ویردیلر. دیکر زوجات ایسه طلاقلرنده اصرار ایدییورلردی. بو صیرالرده رسول اکرم آتندن دوشمش، بر آغاجه چارپارق وجودی براز زده‌لنمشدی. [۱] رسول اکرم حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه متصل

---

[۱] ابو داوود، امامة من صلی قاعداً.

مشربه‌یه چکیلدی. ۱] بوراده اقامت ایتدی وزوجات طاهراتدن برآی آیریلمایه عهد ایتدی. منافقلر بوندن استفاده ایدرك حضرت پیغمبرك بوتون زوجه‌لرینی بوشادیغنی اشاعه ایتدیلر. بوشایعه هر کسی متأثر ایتمشدی. اصحاب، مسجد نبویده طوپلاندی. هرأوده عادتا بر ماتم حاصل اولدی. زوجات طاهرات ایسه صوك درجه مأیوس ومکدر بر حالده حجره‌لرینه چکیلمشلردی. اصحابدن هیچ بری وقعه‌یی رسول اکرمدن صورمایه جسارت ایده‌میوردی.

حضرت عمر بو شایعه‌یی دویاردویماز درحال مسجده کلمشدی. بوتون اصحاب متأثر اوتوریورلردی. عمر حضور نبوی‌یه قبول اولونمق ایچین مساعده ایسته‌دی. ایکی دفعه برجواب آلامادی. اوچونجی مراجعت اوزرینه مساعده ایدیلدی. رسول اکرم برسدیر اوزرنده اوزانمشدی. مشربه‌نك بوتون مفروشاتی بر سدیر ایله بر قاچ طوپراق طباقدن عبارتدی. حضرت عمرك بومنظره‌دن کوزلری طولدی وشو سؤالی صوردی: «زوجه‌لریکزی بوشادیکزمی؟» رسول اکرم: «خایر.» دیدی. عمر، بو مژده‌یی مسلمانلره بیلدیرمك ایچین مساعده ایسته‌دی، رسول اکرم‌ده مساعده ایتدیکندن عمر دیشاری چیقدی وهر کسه حقیقتی بیلدیردی. رسول اکرم ۲۹ کون دوام ایدن برآیریلقدن صوکرا اولا حضرت عائشه‌یی زیارت ایتدی.

تخییر:

زوجات طاهراتك توسیع نفقه خصوصنده‌کی مراجعتلری اوزرینه تخییر آیتلری نازل اولدی. بوآیت کریمه زوجات طاهراتی دنیا زینتی

۱] ابو داوود، امامة من صلی قاعداً.

ایله رسول اکرمك زوجیتی آراسنده مخیر براقیوردی . بونلردن ایسته‌یه‌نه ایسته‌دیکی ویریله‌جك ، رسول اکرمله قالمایی ترجیح ایدنلر زوجیت شرفنی ادامه ایده‌جکلردی. تخییر آیتنی اوجه یازمش وایضاح ایتمش بولونیورز[۱] رسول اکرم بوآیتی حضرت عائشه‌یه اوقومش، عائشه‌نك ابوینیله استشاره‌دن اول قرار ویرمه‌مسنی سویله‌مش ، فقط حضرت عائشه شو جوابی ویرمشدی: « یارسول‌الله، بن اللهی واونك رسولنی اختیار ایدییورم . » رسول اکرم اونك بوخط حرکتندن ممنون اولمشدی.[۲]

۱] صحیفه ٦٤ . ۲] صحیح بخاری، صحیح مسلم ، باب‌الایلاء .

اون ایکنجی فصل

حضرت عائشه‌نك دوللغی

حضرت عائشه رسول اکرمله دوقوز سنه قدر یاشادقدن صوکرا دول قالمشدر. هجرتك اون برنجی سنه‌سنك صفر آینك صوك کونلرنده رسول اکرم باش آغریسندن مضطرب اولدیغی حالده حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه کلمشدی. بوشکلده باشلایان خسته‌لق رسول اکرمك ارتحالنه قدر دوام ایتمشدر. رسول اکرم صوك کونلرینی عائشه‌نك نزدنده کچیرمك ایسته‌یه‌رك اورایه کیتمش وصوك نفسنی اوراده ویرمشدر.

حضرت پیغمبرك صوك کونلرینی عائشه‌نك نزدنده کچیرمه‌سنك سببی یالکز عائشه‌یه محبتی دکل، بوندن فضله صوك کونلرینه عائد اقوال و افعالك اونك طرفندن حفظ ایدیلمسیدر. عائشه‌نك عقلنده‌کی، حافظه‌سنده‌کی کمالی، هرمسئله‌یی قاورامقده‌کی اقتدارینی، الحاصل معنوی کمالاتی حائز اولدیغنی اوجه ایضاح ایتمشدك. بواعتبارله رسول اکرم صوك کونلرینی عائشه‌نك نزدنده کچیرمه‌یی ایسته‌مشدی. نته‌کیم رسول اکرمك ارتحالنه متعلق الك صحیح روایتلر حضرت عائشه‌دن منقولدر.

رسول اکرمك خسته‌لغی کسب شدت ایتدیکی زمان امامت وظیفه‌سنی ایفا ایده‌میوردی. رسول اکرم جماعته امامت ایتمك

ایچین یرندن قالقمغه غیرت ایتمش ، فقط هر دفعه‌سنده بیهوش دوشدیکی ایچین حضرت ابوبکرك جماعته نماز قیلدیرماسنی امر ایتمشدی. حضرت عائشه دییورکه : رسول اکرمك مقامنه کچه‌جك اولان هرهانکی ذاتك (اومقامك رسول اکرمدن بوشالدیغنی کوستره‌جکی ایچین) مشئوم عد ایدیله‌جکنی صانه‌رق ابوبکرك امامته کچمه‌سنی ایسته‌مشدم. رسول اکرمه : یارسول‌الله ، حضرت ابوبکر صوك درجه قلبی رقیق بر آدامدر ، اونك ایچین بو ایشی یاپه‌ماز. سزك مقامکزه کچه‌جك اولورسه آغلامغه باشلار. باشقه برینی امامته کچیریکز دیدم. رسول اکرم امرینی تکرار ایتدی .۱ [حضرت عائشه بونی متعاقب عینی رجایی حضرت حفصه واسطه‌سیله تکرار ایتدیردی . رسول اکرم عینی امری ویردی: ابوبکر جماعته امامت ایتسین، دیدی. حضرت ابوبکرده امامت ایتدی .

رسول اکرم خسته‌لغندن اول حضرت عائشه‌یه برمقدار پاره امانت ایتمش ، بوپاره اونك نزدنده قلمشدی . رسول اکرم خسته‌لاندقدن صوکرا بونلری خاطرلایه‌رق عائشه‌یه «بوپاره‌لری همان الله یولنده صرف ایت ! محمد اللهنه قاووشورکن ذمتنده بویله برشی قالماسون.» دیدی. حضرت عائشه‌ده بوپاره‌یی درحال فقرایه داغیتدی .۲ [

رسول اکرمك صوك دقیقه‌لری یاقلاشمشدی . حضرت عائشه رسول اکرمك یاننده اوتورییوردی، پیغمبریمز باشنی اونك کوکسنه دایامشدی . بو صیراده عائشه‌نك برادری عبدالرحمن النده طاشیدیغی برمسواك ایله ایچری کیرمش، رسول اکرم مسواکه باقمش ، عائشه

---

۱ [بخاری ، باب الهجره ۲ [مسند احمد ٦ جلد صحیفه ۲٤۹ .

اونك مسواك قوللانمق ایسته‌دیکنی آ کلامش، مسواکی یوموشاتدقدن صوکرا حضرت پیغمبره ویرمشدی .

حضرت عائشه رسول اکرمك صحت و عافیتی ایچین دعا ایله مشغولدی . رسول اکرم عائشه‌نك الی ایچنده اولان النی بردن بره چکدی ، « اللهم الرفیق الاعلی — اللهك رفاقت علیاسنه ! » کلمه‌لرینی سویله‌دی . ١] حضرت عائشه دییورکه : رسول اکرم هنوز حال صحتده ایکن شو سوزلری سویله‌مشدی : « پیغمبرلر اولورکن کندیلرینه دنیوی ویا اخروی حیاتدن برینی ترجیح ایتملری تکلیف اولونور . » بن بو سوزلری ایشیدنجه قورقمشدم . چونکه حضرت پیغمبرك آرامزدن چکیلمك اوزره اولدیغنی آ کلامشدم . » ٢] حضرت عائشه پیغمبریمزك صوك دقیقه‌لرینی تصویر ایده‌رك دییورکه : « رسول اکرمك بردن بره وجودینك آغیرلاشدیغنی حس ایتدم . کوزلرینك فری اوچمشدی . مبارك باشنی یاصدیغك اوزرینه قویدم . و آغلامغه باشلادم . » ٣] بو حجره، یعنی عائشه‌نك حجره‌سی، رسول اکرمك مدفنی اولمشدی .

حضرت عائشه پیغمبریمزك ارتحالندن بر مدت اول بر رؤیا کورمشدی . کویا اوچ قمر برر برر قیریلوب اونك حجره‌سنه دوشمشدی . عائشه رؤیاسنی باباسنه آ کلاتدی . رسول اکرم وفات ایتدیکی زمان حضرت ابوبکر قیزینه : ایشته بو، اوچ قمرك بری و اك ایی‌سیدر ، دیدی . بالآخره آ کلاشیلدی که دیکر ایکی قمرك بری حضرت ابوبکر ، بری حضرت عمردی . چونکه بونلرده حضرت عائشه‌نك حجره‌سنده رسول اکرمك یاننده دفن اولونمشلردی .

١] مسند احمد ٦ صحیفه ١٢٦ ٢] کذا . ٣] بو واقعه‌لرك تفصیلاتی صحیح بخاری باب وفات النبی ده‌در .

حضرت عائشه رسول اکرمك وفاتندن صوکرا عمرینك متباقیسنی دول اولارق کچیردی و مرقد مبارکك یانندن آیریلمادی . بر کون حضرت عائشه رؤیاده رسول اکرمی کورمش، اونك اوزرینه حجره‌دن یاتمقدن واز کچمشدی .

ازواج طاهراتك رسول اکرمدن صوکرا تکرار ازدواجلری نص قرآن ایله ممنوعدر. قرآن کریم دیرکه: پیغمبر مؤمنلره جانلرندن دها یقیندر . اونك زوجه‌لری مؤمنلرك آنه‌لریدر . « ۱] « سزك رسول‌اللهه اذیت ایتمکز یاقیشماز . صوکرا اونك زوجه‌لری قطعیاً آلینه‌ماز . « ۲]

بونك اصل سببی شودر : ازواج طاهراتدن هر بری رسول اکرمك محرم رازی ایدی . اونلره یاقیشان حال حیاتلرینی رسول اکرمك تعلیماتی دائره‌سنده یاشامق ، اونك سیرتنی جانلاندیرمقدر . زوجات طاهراتك وظیفه‌سی وقارنبوتی محافظه ایتمکدر . اونلرك باشقه برار کشکله اولمالری ، باشقه ارککلرك تأثیری آلتنده قالمالری بوکامانع اولور . زوجات طاهرات مؤمنلرك آنه‌لری اولمق اعتباریله اونلرك وظیفه‌لری اولادلرینك تعلیم وتربیه‌سیله مشغول اولمقدر. قرآن کریم اونلرك بو وظائفنی تعیین ایدرك دیرکه : «ای پیغمبرك زوجه‌لری ! ایچکزده هرکیم بر فنالق ایشلرسه اوکا ایکی قات جزا ویریلیر که بو ، الله ایچین چوق قولایدر . ایچکزده اللهه وپیغمبرینه اطاعت ایدن ، اعمال صالحه ایشله‌ین ایکی قات ثوابه نائل اولور . بوندن باشقه جنده بویوك بر اجره نائل اولور . ای پیغمبرك زوجه‌لری

---

۱) النبی اولی بالمؤمنین من انفسهم و ازواجه امهاتهم (سورهٔ احزاب)
۲) ما لکم ان تؤذوا رسول‌الله ولاان تنکحوا ازواجه من بعده ابداً .

سزدیکر قادینلرك هیچ بری کبی دکلسکز . اللهدن قورقیور و پیغمبرك رضاسنی قازانمق ایستهیورسهکز سوزی یوموشاق سویلهمهیکز . تا که قلبلرنده مرض اولانلر سزه کوز دیکمهسونلر . سز سوزك ایسنی وهر شبههدن اوزاق اولانی سویلهیکز ، سز أولریکزده قرار قیلیکز . اسکی جاهلیت قادینلرینك زینتلرینه هوسلنمهیکز . نمازی ادا ایدیکز ، زکاتی ویریکز . اللهه وپیغمبرینه اطاعت ایدیکز . الله ، سز اهل بیتی لکهلیهجك هر شیدن پاك ایلهمك ، هر معصیتدن آزاده ایلهمك ایستر . أویکزده اوقونان آیات الـٰهیهیی وحکم ربانیهیی دائما یاد ایدیکز . جناب حق لطیف وخبیردر . » ١]

حضرت عائشهنك بوتون حیاتی بو آیات کریمهنك عملی وجانلی بر تفسیری ایدی .

١] یانساء النبی من یأت منکن بفاحشة مبینة یضاعف لها العذاب ضعفین وکان ذلك علی الله یسیراً ومن یقنت منکن لله ورسوله وتعمل صالحاً نؤتها اجرها مرتین واعتدنا لها رزقاً کریماً یانساء النبی لستن کاحد من النساء ان اتقیتن فلا تخضعن بالقول فیطمع الذی فی قلبه مرض وقلن قولاً معروفاً وقرن فی بیوتکن ولا تبرجن تبرج الجاهلیة الاولی واقمن الصلاة وآتین الزکاة واطعن الله ورسوله انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت ویطهرکم تطهیراً واذکرن مایتلی فی بیوتکن من آیات الله والحکمة ان الله کان لطیفاً خبیراً . (احزاب)

اون اوچنجی فصل

خلفای راشده دورنده حضرت عائشه

حضرت ابوبکر دورنده عائشه:

پیغمبرك ارتحالنی متعاقب حضرت عائشه‌نك باباسی حضرت ابوبکر ریاست اسلامیه مقامنی احرازایتدی. رسول اکرمك تجهیزوتکفینی متعاقب زوجات طاهرات حضرت عثمانی ابوبکرك نزدینه کونده‌ره‌رك میراث طلبنده بولونمق ایسته‌دیلر. حضرت عائشه اونلره رسول اکرمك شو حدیث شریفنی ایراد ایتدی: «بز پیغمبرلرك وارثلری یوقدر. بوتون متروکاتمز صدقه‌در.» زوجات طاهرات بو حدیث شریفی دیکله‌دکدن صوکرا بر مطالبه‌ده بولونمقدن واز کچدیلر. [1]

اساساً رسول اکرم حال حیاتنده میراث اولابیله‌جك برشی براقمامشدی. صحیح بخاریده بیان اولوندیغنه کوره پیغمبر درهم ودینار نامنه برشی براقمادیغی کبی پاره ایده‌جك برشی ده براقمامشدر. [2] یالکز رسول اکرم حال حیاتنده ولایت عامه طریقیله ومختلف مقاصده صرف اولونمق اوزره برقاچ پارچه اراضی‌یه متصرف بولونیوردی. رسول اکرم بو اراضینك وارداتنی نه‌یه صرف ایدییورسه حضرت ابوبکرده بو وارداتی عینی طرزده صرف ایتدی. رسول اکرم

1) صحیح بخاری، کتاب الفرائض. 2) صحیح بخاری، کتاب الوصایا.

بواراضینك وارداتندن زوجات طاهراتك تخصیصاتنی ویریوردی.
حضرت ابوبکرده عینی خط حرکتی تعقیب ایتدی. ١]

حضرت ابوبکرك ریاستی ایکی سنه دوام ایتدی. مشارالیه هجرتك
اون اوچونجی سنه‌سنده ارتحال ایتدی. ابوبکر صوك نفسنی ویررکن
حضرت عائشه یاننده بولونیوردی. حضرت ابوبکر کندی املا کندن
برقسمنی اوکا ویردی همشیره‌لرینه، برادرلرینه‌ده باقیاسنی توصیه
ایتدی. ٢] بونی متعاقب حضرت ابوبکر رسول اکرمك نه صورتله
تکفین اولوندیغنی صوردی. حضرت عائشه پیغمبریمزك اوچ بیاض
قوماش پارچه‌سیله تکفین اولوندیغنی سویله‌دی. بونی متعاقب حضرت
ابوبکر، رسول اکرمك هانکی کون اولدیکنی صوردی. عائشه:
پازار ایرتسی کونی، دیدی. او کونده پازار ایرتسی ایدی.
حضرت ابوبکر، بن‌ده بو کیجه ارتحال ایدییورم، دیدی. نیته کیم
کندیسی صالی کیجه‌سی ارتحال ایتدی. حضرت عائشه‌نك حجره‌سنده
مرقد مبارکك براز کریسنده دفن ایدیلدی. بوصورتله زوجنك ارتحالیله
دول قالان حضرت عائشه باباسنك ارتحالیله‌ده یتیم قالدی.

حضرت عمر دورنده عائشه:

حضرت عمر دوری تنظیمات وتنسیقات نقطهٔ نظرندن صوك درجه
ممتاز وفیاض بر دوردر. حضرت عمر مسلمانلره باغلانان تخصیصاتی
نقده تحویل ایتمشدی. قاضی ابو یوسف کتاب الخراجده ایکی روایت
ایراد ایدییور. بو روایتلرك برینه کوره حضرت عمر زوجات طاهراتدن
هر برینه اون ایکیشر بیك درهم تخصیصات باغلادی. دیکر روایته

١) صحیح بخاری، کتاب الفرائض. ٢) ترجمهٔ سعد، ترجمهٔ حضرت ابی بکر.

کوره زوجات طـاهراتك هر برینه اوز بیك درهم ویریلدیکی حالده حضرت عائشه‌یه اون ایکی بیك درهم تخصیص ایتمشدی. ۱] بو صوك روایتی حاکم، بخاری و مسلم تأیید ایتمکده‌درلر. حضرت عمر، عائشه‌یه دیکر زوجاتدن فضله تخصیصات ویرمه‌سنك سببنی ایضـاح ایدرکن، اونك حضرت پیغمبر نزدنده حائز اولدیغی موقعدن بحث ایتمشدر.

حضرت عمر زوجات طاهراتك هر شیدن حصه‌لرینی آییرر، اونلره کوندرودی. ۲] عراقك فتحی اثناسنده غنائم آراسـنده بر مقدار اینجی کلمشدی. بو اینجیلرك تقسیمنده مشکلات ظهور ایتدیکـندن حضرت عمر: « مساعده ایدرسه‌کز بن بونلری حضرت عائشه‌یه کوندریرم. » دیدی. جماعت‌ده موافقت ایتدی. حضرت عمر بونلری عائشـه‌یه کوندردی. ۳]

حضرت عمرده عائشـه‌نك حجره‌سنده، رسول اکرمك آیاقلری دیبنده دفن اولونمایی تمنی ایدییوردی. عمر فراش احتضارنده ایکن بو تمنیسـنی تکرار ایتدی. کریمه‌سنی حضرت عائشه‌نك نزدینه کوندردی. اوکا: « ام المؤمنینه کیت. بندن سلام سویله. دی که: عمر ایکی آرقاداشنك یاننده دفن اولونمق ایسته‌یور. » دیدی. حضرت عائشه شو جوابی ویرمشدی: « بن او یری کندم ایچین صاقلایوردم. فقط عمری کندی نفسمه تقدیم ایدرم. »

حضرت عمر بو مساعده‌یی آلدقدن صوکرا جنازه‌سنی حجره‌یه قدر کوتوردکدن صوکرا تکرار اذن و مساعده ایسته‌ملرینی، ام المؤمنین مسـاعده ایدرسه کندیسنی دفن ایتملرینی، عکس تقدیرده مزارلغه

۱] مستدرك: حاکم، جزؤ صحابیات، ذکر عائشه. ۲] امام مالك، باب جزیة اهل الکتاب. ۳] مستدرك، حاکم.

کوتورولوب دفن ایدیلمسنی وصیت ایتمشدی. ۱] حضرت عائشه عمرك مرقدمبارکده دفننه مساعده ایتدیکندن اوده رسول اکرمله یار غارك یاننده دفن اولونمشدی .

حضرت عثمان دورنده عائشه :

حضرت عثمانك دوری اون ایکی سنه دوام ایتدی . بو مدتك نصفی حضور وسکون ایچنده دوام ایتمش، اوندن صوکرا شکایتلر باشلامشدی . حضرت عائشه دیبورکه: «رسول اکرم حضرت عثمانه شویله بر وصیتده بولونمشدی : « جناب حق سکا خلافت کوملکنی کیدیررسه سن اونی کندی آرزوك ایله چیقارما . » ۱]

حضرت عائشه عامهٔ امت نزدنده بویوك براعتباری حائزدی . ۲] کندیسی اساساً امالمؤمنین موقعنده بولونیوردی . بوندن دولایی حجازده ، عراقده ، شامده ، مصرده ، هریرده هرکس طرفندن بروالده یه کوستریلن حرمت ومحبتله قارشیلانیوردی . بالآخره بونی دها مفصل صورتده موضوع بحث ایده جکز . خلق شکایتلرینی حضرت عائشه یه عرض ایدر ، اوده اونلره تسلی ویرردی . ۳]

حضرت ابوبکرك وعمرك دوریله حضرت عثمان دورینك ایلك زمانلرنده اصحاب کزین وارباب مشورت برحیات بولونیورلردی . مهام امور بونلرله استشاره اولونیوردی . بوذواتدن هر بری استعداد واستحقاقنه کوره ممتاز بر موقع اشغال ایدییوردی . حضرت ابوبکر ایله حضرت عمر صوك درجه عادلانه برنظام وجوده کتیرمشلردی . بونکله عمومی موازنه یی تأمین ایتمشلردی . بوندن دولایی حاکمیتلری

۱] مسند احمد ، جلد ٦ صحیفه ۲٦۲ . ۲] مستدرك: حاکم وغیره ۳] طبری.

آلتنده اولان بوتون مملکتلرده امن وامان قائمدی . اکا براصحابدن هیچ بری بوذواته قارشی برادعا درمیان ایده‌میوردی. کنجلر بوایکی ذاته قارشی حدلرندن فضله برشی ایسته‌یه‌میورلردی . مثلا عبدالله بن زبیر ، محمد بن ابی بکر ، مروان بن حکم ، محمد بن ابی حذیفه ، سعید بن العاص کبی کنج ، فقط اقتدار واستعداد صاحبی آداملر کرك حضرت ابوبکر ، کرك حضرت عمر دورلرنده کندی استحقاقلرندن فضله برشی ایسته‌مه‌یه جسارت ایده‌میورلردی .

عبدالله بن زبیر حضرت ابوبکرك طورونی ایدی . حضرت پیغمبرك خاله‌زاده‌سی ، یکنی ایدی. اونك باباسی حضرت زبیر رسول اللهك حواریسی ایدی . عبدالله هرکسدن فضله کندی باباسنی خلافته لایق کورور وخلافتك باباسندن کندینه انتقالنی برحق طانیردی .

محمد بن ابی بکر ، حضرت ابوبکرك کوچوك اوغلی ، حضرت عائشه‌نك برادری ایدی . محمد بن ابی بکرك والده‌سی حضرت ابوبکرك وفاتندن صوکرا حضرت علی ایله ازدواج ایتمشدی . محمد بن ابی بکر حضرت علی طرفندن تربیه اولونمشدی . حضرت علی اونی کندی اولادلری درجه‌سنده سوه‌ر وتعزیز ایدردی [۱] .

محمد بن ابی حذیفه حضرت عثمان طرفندن تربیه ایدیلمش ، بالآخره بویوك برمأموریته طالب اولمشدی . حضرت عثمان بومأموریتی اوکا مناسب کورمدیکندن محمد بن ابی حذیفه مصره چکیلمش وغیرممنونلره التحاق ایتمشدی .

مروان ایله سعید بن العاص اموی ایدیلر . ایکیسی‌ده چوق کنج اولدقلری حالده بویوك منصبلر ایسته‌مشلردی ، حضرت عثمان‌ده

[۱] اصابه ، ترجمهٔ محمد بن ابی بکر

امویاولدیغندن بنی امیه‌یه منسوب گنجلری انتخاب و ترجیح ایدردی.
اونك ایچین مروان ایله سعید بن العاصه بویوك مأموریتلر ویرمشدی.
حضرت عثمانك امویلری ترجیح ایتمسی ، قریشك دیگر گنجلرینی
رنجیده ایتدی . بونك نتیجه‌سی اوله‌رق ابوبکرك اوغلی محمد ، ابو-
حذیفه‌نك اوغلی محمد حضرت عثمانه قارشی وقوع بولان اغتشاشلره
اشتراك ایتمشلر ایدی . طبیعی حضرت عثمانك تعیین ایتدیکی بو گنجلرده
کبار اصحاب درجه‌سنده عدل ومساوات ، صدق واخلاص ، زهد
وتقوی یوقدی. بوندن دولایی اصحاب کرام حضراتنك خط حرکتلرینی ،
معامله‌لرینی گورن اهالی وعسکر بو گنجلرك حالندن غیرممنون ایدیلر.
بو خوشنودسزلغك برنجی سببی شو ایدی : عربلر اوته‌دنبری بر سلطه‌یه
تابع اولمایی برلکه عد ایدرلر ، چولك سربست هواسی ایچنده باشی
بوش دولاشمق ایسترلردی . اسلامیت بین الناس مساواتی تعمیم ایتدیکی
ایچین بوتون قبائل بر سویه‌یه یوکسه‌لمشدی . بو مساوات قبیله‌لر
آراسنده‌کی منافرتلری ازاله‌یه خدمت ایتدیکندن اصحاب کزین اونلره
معامله ایدرکن بو قاعده‌یه رعایتی دائما نظردقته آلیرلردی . اصحابدن
صوکرا گلن مأمورین ورؤسا بونی اهمال ایتدیلر . بوندن باشقه
کندی اصالت وشرافتلرینی ایلری سوره‌رك بر طاقیم امتیازلر ایدیندیلر.
بو کیفیت دیگر عربلره آغیر گلدی . عرب قبیله‌لری عصر سعادتدن
صوکرا فتح اولونان ایران ، سوریه ، مصر وآفریقانك یالکز امویلر ایله
قریشیلر طرفندن دگل ، بلکه بوتون عرب ملتی طرفندن فتح ایدیلمش
اولدیغنی ، بناءً علیه اونلرك ده قریشیلر وامویلر درجه‌سنده حق فتحده
مشترك اولدقلرینی سویله‌مشلردی . بونك ایچین عربلر هر فتنه‌یه
وهر فساده قاریشیرلر وبو حرکتی مشروع گورورلردی .

کوفه شهری عربلرله عجملرك نقطهٔ اتصالی صاییلا بیلیردی. بونك ایچین فتنه وفساد بوشهردن باشلامشدر. بوشهر عرب قبیله‌لرینك تحصنگاهی ایدی. سعید بن العاص ایسه کوفه والیسی ایدی. شهر رؤساسی اکثریتله اونك أونده طوپلانیر، هپسی ده عربلرك مفاخرندن بحث ایدرلر، اوراده طوپلاندقلرندن هر بری کندی قبیله‌سنی یوکسه‌لتمکه، دیگر قبیله‌لری آلچالتمغه باقار، نتیجه‌ده بونلر آغیر سوزلر مبادله ایده‌رك آیریلیرلردی. بردفعه سعید بن العاصك آغزندن قریشیلك حقنده صادر اولان مفتخرانه سوزلر بوفتنه آتشنی بوسبوتون آلهولندیرمشدی. هر قبیله رئیسی بوسوزلری کندی قبیله‌سنه یتیشدیرمش وبوصورتله بونلر فساد ترتیبنه قویولمشلردی.

بوصیراده (ابن سبأ) نامنده بریهودی مسلمان اولدیغنی اعلان ایتدی. یهودیلرك کندیلرینه خاص عادتلرندن بری دشمنلرندن انتقام آلمق ایسته‌دکلری زمان اونلره دوست کورونملری وال آلتندن گیزلی گیزلی ترتیباتده بولونمالریدر. مثلا یهودیلر حضرت عیسانك دعوتنی قوت استعمالیله عقیم براقامایه‌جقلرینی آکلادقلری زمان ایچلرندن (پاولوس) نامنده بری خریستیانلغی قبول ایدر کوروندی وحضرت عیسانك بوتون دینی کوکندن افساد ایتدی. (ابن سبأ)ده عینی منافقانه مقصدله اسلامیتی قبول ایتدی. بوسیاسی اغتشاش اونك مفسدانه ترتیباتی ایچین الك مساعد فرصتی تشکیل ایدییوردی. ابن سبا همان هر طرفده دولاشمغه باشلادی. کوفه، مصر، بصره واوردو مرکزی اولان بوتون یرلری بر بر زیارتله غیر ممنونلرله تماس ایتدی. حضرت عثمانك حکومتنی تقلیب ایتمك فکرنده اولانلرله دوشوب قالقدی. مصرده یرلشه‌رك برزندن آیری بولونان غیر ممنونلری

بر آرایه کتیردی. بو جمعیته (سبأیه) نامی ویریلمشدر.

حضرت عثمانك زماننده آق دکز آدالرنده و آفریقاده محاربه‌لر دوام ایدییوردی. عسکرك چوغی بو حوالیده ایدی. محمد بن ابی بکر، محمد بن حذیفه محاربه‌یه اشتراك ایتمك اوزره کله‌رك عسکرلرله سربستجه تماس ایدییور و بونلری کندی لهلرینه تحریك ایدییورلردی. بونك نتیجه‌سی اولارق مصر، عصیان مرکزی اولمشدی. حضرت عثمانك مصره تعیین ایتدیکی والی، عبداله بن ابی سرح ایدی. ابوبکرك اوغلی محمد، محمد بن ابی حذیفه واونلرك طرفدارلری مصرده حضرت عثمان ایله عبداله بن ابی سرح علیهنه علناً تحریکاتده بولونیور و بو صورتله مصرده تعضو ایتمه‌یه باشلایان مخالف فرقهٔ سیاسیه‌یه رهبر اولیورلردی.

بو صیراده حج موسمی یاقلاشدیغندن اتخاذ اولونان تدبیرلره توفیقاً کوفه، بصره ومصردن بیکر کیشیلك بر جماعت حجی بهانه اتخاذ ایله حجازه حرکت ایتدیلر ومدینه‌یه یاقین بر یرده چادیرلرینی قووروب حضرت عثمانك علیهنده دیدی قودی‌یه باشلادیلر. بونلر حضرت علی ایله اصحاب کبارینك مداخله‌سی نتیجه‌سنده داغیلمشلردی. فقط داغیلدقدن صوکرا تکرار دوندیلر، حضرت عثمان طرفندن مصر والیسنه یازیلان بر مکتوبی ابراز ایده‌رك حضرت عثمانك عصیان مرتبلرینك قتل وحبسنی توصیه ایتدیکنی کوستردیلر. بو مکتوبك مروان طرفندن یازیلمش اولدیغی ظن اولونیوردی. اونك ایچین یا مروانك عاجلاً تسلیمنی، یاخود حضرت عثمانك مقامندن چکیلمسنی ایسته‌دیلر وحضرت عثمانك أوینی محاصره ایتدیلر. حضرت عثمان بو مطالبك ایکیسنی ده رد ایتدی. حضرت عائشه، برادری محمد بن ابی بکرك عاصیلرله برلکده اولدیغنی کوره‌رك اوکا مخالفین صیراسندن چکیلمه‌سنی اخطار

ایتدی، محمد بو اخطاری دیکله‌مدی . بونی متعاقب حضرت عائشه حجه چیقمش، قارداشی محمدی برلکده کوتورملك ایسته‌مش، فقط محمد بونی‌ده رد ایله‌مشدی. بو حادثه‌نك نتیجه‌سی اوله‌رق حضرت عثمان ایکی اوچ هفته محصور قالدقدن صوکره عاصیلر طرفندن شهید ایدیلمشدی .

حضرت عثمانك شهادتندن صوکرا خلافته لایق کورولن درت ذات واردی: ۱) طلحه، ۲) زبیر، ۳) سعد بن ابی وقاص، ٤) علی. حضرت سعد بن ابی وقاص انزوایه چکیلمش بولونیوردی. بصره‌لیلر طلحه‌یه طرفداردیلر . کوفه‌لیلر زبیری ایسته‌یورلردی . مصرلیلرله تقلیب حکومت طرفدارلرینك اکثریسی حضرت علینك لهنده‌ایدیلر. مخالفلرك بر قسمی حضرت عمرك اوغلی عبداللهی ، امویلر حضرت عثمانك اوغلی (ابان)ی نامزد کوستریورلردی. نامزدلر آراسنده حضرت ابوبکرك اوغلی عبدالرحمنك‌ده اسمی کچیوردی . حضرت عثمانك شهادتندن اوچ کون صوکره عاصیلرك اصراری و برقاچ کیشینك استثناسیله مدینه‌اهالیسی حضرت علی‌یه بیعت ایتمشلر و بوصورتله‌اوده خلافته کچمشدی .

حجازده بو حادثات جریان ایدیبورکن شامده معاویه استقلال اعلان ایتمه‌یی دوشونیوردی. مصرده محمد بن ابی حذیفه مستقلاً حرکت ایدییوردی.

حضرت عثمانك حرام آیلردن برنده حضرت پیغمبرك مرقدی جوارنده عاصیلر طرفندن شهید ایدیلمسی مهم بر حادثه ایدی . عامهٔ امت بو حادثه‌دن دهشتناك اولمشدی . چونکه حضرت عثمانه مخالفت ایدنلرك اکثریسی اونك قتلنی ایسته‌میورلردی . (اشتر نخعی) حضرت عائشه‌دن عثمانك قتلی حقنده فتوا ایسته‌دیکی زمان حضرت عائشه شو جوابی ویرمشدی: « معاذالله بن امام مسلمینك قتلی ایچین قطعاً

حکم ویره‌مم . ١] بر کون حضرت عثمانك ذکری کچرکن عثمانك مخالفلرندن اولان حضرت عائشه‌نك اونك قتلی حقنده‌کی مطالعه‌سی صورولمش، اوده شو جوابی ویرمشدی: «قسم ایدرم که بن حضرت عثمانك قتل اولونماسنی ایسته‌مدم. شاید بویله بر شی ایسته‌دمسه بن‌ده عینی عاقبته اوغرایایم.» ٢]

حضرت عائشه، باباسی حضرت علینك رفقاسندن اولان (عبداه بن عدی)ه شو سوزلری سویله‌مشدی: «اصحاب رسول بو وقته قدر بویله بر حقارته دوچار اولمادی. آنجاق او فرقه پیدا اولدقدن صوکرا شویلنمه‌سی ایجاب ایدن شیلر سویله‌ندی، اوقونماسی ایجاب ایتمه‌ین شیلر اوقوندی. نمازلر، ادا اولونماسی ایجاب ایدن شکلك غیریسنده ادا اولوندی. اونك حرکاتی تدقیق وتعمیق ایتدیکم زمان اونك، یعنی حضرت عثمانك آرقداشلری طرفندن وقوع بولان حرکاته بیله واقف اولمادیغنی کوردم.» ٣]

حضرت علی دورنده عائشه:

حضرت علینك ریاست اسلامیه‌یه کچدیکی صیرالرده بوتون مملکت ایچین ایچین قاینایوردی. اصحاب کزیده‌دن متشکل کوچوك بر زمره الك بویوك فدا کارلقلر اختیاریله قورولان بنیانك یاواش یاواش خراب اولمقده اولدیغنی تأثرله مشاهده ایدییورلردی. بوزمره‌نك ارکانی میاننده حضرت طلحه، حضرت زبیر وحضرت عائشه بولونیوردی. طلحه قریشی ایدی. اسلامیتی ایلك قبول ایدنلردندی. عصر سعادتده بر چوق غزالره اشتراك ایتمشدی. حضرت ابوبکرك دامادی ورسول

١] ابن سعد، جزؤ النساء صحیفه ٣٥٦. ٢] ابن سعد، کذا
٣] صحیح بخاری، خلق افعال العباد.

اکرمك ده باجاناغی ایدی. حضرت زبیر قهرمان بر آدامدی. الك شجیع مسلمانلردن صاییلیوردی. حضرت پیغمبرك حواریسی نامیله معروفدی. پیغمبرك خالا زاده‌سی و حضرت ابوبکرك ده دامادی ایدی. بونلرك ایکیسی ده حضرت عثمانی انتخاب ایدن شورا ارکانندن بولونیورلردی.

روایته کوره حضرت عثمان محاصره‌ده ایکن حضرت عائشه هر سنه یاپدیغی کبی حجه چیقمش، فریضه‌یی ایفا ایده‌رك عودت ایدرکن یولده طلحه و زبیر ایله قارشیلاشمش و اونلرله قونوشمشدی. بونلر حضرت عائشه‌یه شو سوزلری سویله‌مشلردی: «بز مدینه‌دن قاچیورز، اوراده‌کی آیاق طاقیمندن، بدویلردن اوزاقلاشیورز، کریده بر اقدقلریمز شاشیرمشلر، اوقدرکه نه بر حقی طانیور، نه بر باطلی انکار ایدیبور، نه ده کندیلرینی مدافعه ایده‌بیلیورلر.» [١] بالمقابله حضرت عائشه: «او حالده استشاره ایدیکز، بویله بر وضعیتده نه یاپمق لازمسه اونی یاپیکز.» دیدی. صوکرا مدینه‌یه کیتمه‌یه‌رك مکهٔ مکرمه‌یه چکیلدی. خلق بونی دویارق فوج فوج اونك اطرافنه طوپلانمغه باشلادی. حضرت عائشه ده اصلاح دعوتنه ابتدار ایله‌دی. عمره بنت عبدالرحمندن روایت اولوندیغنه کوره حضرت عائشه شو سوزی سویله‌مشدر: «بو ملت قدر شو آیت کریمه‌نك معناسنه اویمایان و اوندن یوز چویرن بر ملت کورمه‌دم: (مؤمنلردن ایکی طائفه دوکوشه‌جك اولورسه اونلری باریشدیریکز. بری دیکرینه ظلم و تجاوز کوسترەجك اولورسه تجاوز ایده‌نله اللهك امرینه رجوع ایدنجه‌یه قدر حرب ایدیکز. رجوع ایتدیکی دیکر طرفی باریشدیریکز.) [٢]»

---

[١] تاریخ طبری. [٢] وان طائفتان من المؤمنین اقتتلوا فاصلحوا بینهما فان بغت احدیهما علی الاخری فقاتلوا التی تبغی حتی تفیٔ الی امر الله فان فائت فاصلحوا بینهما. موطأ، امام محمد بن مالك، باب التفسیر

اون دردنجی فصل

حضرت عائشه‌نك اصلاح دعوتی

دور نبوتده اصحابدن بری، قیزینك رأیی صورمقسزین ووضاسنی آلمقسزین اونی برینه تزویج ایتمشدی. قیز حضور نبوی‌یه کله‌رك استمداد ایتدی. رسول اکرم قیزك باباسنی چاغیرتدی واوکا نکاحی فسخ ایتدیرملك ایسته‌دی. قیز: (یارسول‌الله، بو نکاحی قبول ایدیورم. مقصدم، حقوقمزك توضیحیدر.) [1] دیدی.

حضرت عائشه‌نك سیاسی ایشلره اشتراکی مسلمان قادینك حائز اولدیغی حقوقك محدود اولمادیغنی کوسترن بردلیلدر. حضرت عائشه بوکسك فطرتلی، آچیق ذهنلی برقادیندی. حضرت عائشه‌نك، قادینلرك جهاده اشتراك ایتمه‌یه‌رك حجه کیتملری امر ایدیلمه‌دن وحجابه عائد حکم نازل اولمادن اول بعض غزالره اشتراك ایتدیکی آکلاشیلیور. [2] حتی بعض روایتلره کوره حضرت عائشه بدر محاربه‌سنده حاضر بولونمشدر. احد محاربه‌سنده حضرت عائشه یارالیلره صیرتنده طاشیدیغی قیربادن صو ویریوردی. [3] خندق محاربه‌سنده مسلمانلر محصور ایکن حضرت عائشه محاربه‌یی سیر ایدیبوردی. [4]

---

1) سنن نسائی، باب البکر. سنن دارقطنی، کتاب النکاح. مسند احمد
2) صحیح بخاری، باب حج النساء 3) صحیح بخاری، غزوهٔ احد. 4) مسند ابن حنبل جلد 6 صحیفه 141

قادینلره مخصوص بعض طبیعی احوال شبهه‌سز امامت فرائضنه منافیدر . امامت ایچین ضروری اولان شرائط قادینلرده اجتماع ایتمه‌مکده‌در . بوندن دولاییدر که قادینلر جمهوره امامت ویاخود عمومی ریاست کبی فرائضی ایفادن مستثنادرلر . بوندن قادینلرك سیاسی و عسکری رهبرلك وظیفه‌لرینی درعهده ایتمه‌یه‌جکلری آکلاشیلمامليدر . امام مالك وطبری ، برروایته کوره‌ده امام اعظم ابوحنیفه ایله سائر ائمه قادینلرك امارت وقضاوظیفه‌لرینی درعهده ایتملرینه جواز ویرمشلردر.١] حضرت عمر کندی زماننده پازار وچارشی ایشلرینك تدویرینی بر قادینه ترك ایتمشدی . ٢] حضرت عائشه قادینلرك اجتماعنده بولوندیغی زمان نمازوقتی حلول ایدرسه اونلره امامت وظیفه‌سنی ایفاایدردی . ٣] حج موسملرندن برنده وقوع بولان دعوت اوزرینه حرمین اهالیسندن آلتیوز کیشی عائشه‌نك دعوتنه اجابت ایتمش ، ابن عامر ایله ابن منیه لازم اولان دوه‌لری حاضرلادقدن صوكراوه‌یه کیدیله‌جکنی قرارلاشدیرمق ایچین حضرت عائشه‌نك اونده طوپلانمشلردی . حضرت عائشه (ابن سبأ) ایله‌عموم عاصیلر مدینه‌ده بولوندقلری جهتله اوطرفه کیدیلمسنی مناسب کوردی . بونقطه مناقشه اولونمش ، نتیجه‌ده بصره طرفنه کیدیلمسی تقرر ایدرك حضرت عائشه بصره‌یه دوغرو حرکت ایتمشدی . حضرت عائشه بتون زوجات طاهرات طرفندن تشییع اولونمش ، خلق اوکا وداع ایدیورکن هم آغلایور ، هم ده (یارب نه‌حاله دوچار اولدق که‌قارداش قارداشلك قاننه صوصامش ، ام‌المؤمنین أوینی بیراقه‌رق

١] فتح‌الباری وقسطلانی ، باب کتاب رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم الی کسری . ٢] کتاب اسماءالرجال ، شفاءالعدویه . ٣] طبقات ابن سعد ، جزؤالنساء ، کتاب‌الام ، امام شافعی ، جلد اول ، صحیفه ١٤٥

سفره چیقمش بولونیور !) دیوردی . حضرت عائشه‌نك بصره‌یه کیتمسی مکه‌یه فرار ایده‌رك حرم شریفه التجا ایدن امویلر ایچین بر فرصت تشکیل ایتدی . بونلر همان حضرت عائشه‌نك قافله‌سنه قاریشدیلر واونکله برلکده حرکت ایتدیلر. یولده حضرت عائشه‌نك بصره‌یه کیتدیکنی دویان خلق اوکا التحاق ایتمش ، بوصورتله بصره‌یه واریلدیغی زمان قافله‌نك اوچ بیکه بالغ اولدیغی کورولمشدی. حضرت عائشه‌نك هدفی اصلاح دعوتی ایدی . امویلر ایسه بودعوتك عقامته اوغراماسنی ایسته‌یور وبوصورتله حضرت علینك مشکلاتنی آرتیرمانی استهداف ایدییورلردی .

حضرت عائشه‌نك حرکتنده اوچنجی برقوتك ظهورینی کوره‌ن فتنه‌جیلر درحال کیملك رئیس حکومت اولاجغی مسئله‌سنی ایلری سوردیلر، بوصورتله حضرت عائشه‌نك اطرافنده طوپلانانلری ایکی‌یه بوله‌رك وریاست اطرافنده دیدی قودی چیقاره‌رق اصلاح دعوتی عقامته اوغراتمق ایسته‌دیلر .

حضرت عائشه بوفتنه‌یی برطرف ایتمکده موفق اولمقله برابرایکنجی رفتنه قارشیسنده قالدی . اوده شوایدی : ریاست مسئله‌سی صوکرا حل اولوناجق، فقط نمازده کیم امامت ایده‌جك؟ طلحه‌می، زبیرمی؟ حضرت عائشه بومسئله‌یی‌ده حل ایتدی . نمازده امامته طلحه ایله زبیرك اوغللرینی مناوبه ایله تعیین ایتدی . (حوأب) ایرماغنه مواصلت ایدیلدیکی زمان ایرماغك اطرافنده طوپلانان کوپکلر قالابالقدن اورکه‌رك حاولامغه باشلادیلر . حضرت عائشه بودقیقه‌ده رسول اکرمك حدیث شریفنی خاطرلادی : « الله بیلیر ، حوأب کوپکلری هانکیکزه قارشی حاولایه‌جق ! » حضرت عائشه بوحدیث شریفی خاطرلادقدن صوکرا

دونمكه عزم ایتدی . قافله كونلرجه بوراده قالدی . بالآخره كوی اهالیسندن اللی كیشی بورانك (حوأب) اولمادیغنه شهادت ایتدكلرندن حضرت عائشه‌ده مطمئن اولارق یولنه دوام ایتدی . حضرت علی عائشه‌نك بصره‌یه حركت ایتدیكنی خبر آلینجه اوده اورایه كیتمك نیتیله مدینه‌دن چیقدی . بوخبرواصل اولونجه حضرت عائشه‌نك قافله‌سی سرعتله ایلریله‌یه‌رك بصره‌یه مواصلت ایتدی . طبری وسائر تاریخ كتابلری بووقعه‌یی روایت ایدرلر . بالذات حضرت عائشه بووقعه‌یی شویله‌جه آكلاتیور :

« حوأبه مواصلت ایتدیكم زمان كوپكلرك حاولاماسنی دویدم . آرتیق بكا دونمك كرك ، دیدم . رسول اكرم صلی الله علیه وسلم بزه (عجبا هانكیكزه قارشی حوأب كوپكلری حاولایه‌جق؟) دیمشدی . بوكا قارشی زبیر عائشه‌یه : دونه‌جكمیسك ؟ دیدی ؛ دونمه ، بلكه جناب حق انسانلر آراسنده صلح ومسالمتی سنكله تأمین ایدر . ١]

دیكر برروایتده شو شكلده‌در : « حضرت عائشه‌نك رفاقتنده بولونانلر اوكا : دونمه‌یكز ، ایلریله‌یكز ، مسلمانلر سزی كورسونلر . جناب حق انسانلر آراسنده صلح ومسالمتی سنكله تأمین ایدر . » ١]

بوروایتلر بزه حضرت عائشه‌نك محضا صلح وصلاح مقصدیله حركت ایتدیكنی كوستریور .

مكهٔ مكرمه ، مدینهٔ منوره وبصره‌دن صوكرا الك بویوك اسلام شهری كوفه ایدی . بورانك حاكمی ابوموسی الاشعری ایدی . بوصیرالرده هرطرف ، هرفرقه كندی حقنی مدافعه واثبات ایله مشغول اولدیغی ایچین ابوموسی الاشعری خطبه‌لرنده هركسه عزلت

١] مسند ابن حنبل ، جلد ٦ ؛ صحیفه ٩٦

وانزوایی توصیه ایدییوردی . حضرت عائشه کوفه رؤساسنه مکتوبلر گوندردی . حضرت علی ایسه عمار بن یاسر ایله اوغلی حضرت حسنی گوندردی . عمار کوفه جامع شریفنده احوال حقنده بر نطق ایراد ایتدی . و حضرت عائشه‌نك مناقبنی ذکر ایتدکدن صوکرا شو سوزلری سویله‌دی : « جناب حق سزی امتحان ایدییور . تا که حق و باطلی بر برندن آییرد ایده‌بیلوب ایتمدیککزی آکلاشلسین . » عمارك بو سوزلری تأثیر ایتدی ، برقاچ بیك مسلمان اونکله بر اولدی . بونکله برابر هرکس متردددی . چونکه بر طرفده حضرت ام‌المؤمنین ، دیکر طرفده پیغمبرك عمجه زاده‌سی و دامادی حضرت علی بولونیوردی . عجبا بونلرك هانکیسنه التحاق ایتملی ایدی ؟ حضرت عائشه بصره‌یه یاقلاشدقدن صوکره شهره برقاچ کیشی گوندردی . شهرده‌کی رؤسایه مکتوبلر یازدی . بصره‌یه مواصلتدن صوکرا بصره رؤساسنك اولرینه گیتدی ، قبیله رئیسلرندن بری حضرت عائشه‌نك فکرنده دکلدی . حضرت عائشه اونك اوینه گیتدی . دعوتنی آکلاتدی . اوده اوکا : « والده‌مك سوزینی دیکله‌مه‌مکدن حیا ایدرم . » دیدی .

حضرت علی طرفندن نصب اولونمش بصره والیسی عثمان بن حنیف ایدی . عثمان بن حنیف عمران ایله ابوالاسودی حضرت عائشه‌نك نزدینه گوندردی . بونلرك ایکیسی حضرت عائشه‌یه ملاقی اولارق سبب سیاحتنی صوردیلر . عائشه شو جوابی ویردی : « قسم ایدرم که بنم کبی بر انسان گیزلی بر مقصد ایچین اودن چیقماز . بر والده حقیقتی اولادلرندن صاقلاماز . وقعه شویلدر : بر طاقم سرکش قبیله‌لر حرم رسول اولان مدینه‌یه هجوم ایتدیلر . اوراده فتنه چیقارانلری حمایه ایتدیلر . بونلر اللهك و رسول اللهك

لعنته مستحقدرلر. بوندن باشقه بونلر بیگناه اولان خلیفه‌یی اولدوردیلر، اونك معصوم قانی دوکدیلر. مالّلرینی آلمق جائز اولمایانلرك مالّلرینی یاغما ایتدیلر. پیغمبرك حرم محترمنه حرمتسزلك کوستردیلر. حرام برآی اولان ذی‌الحجه‌نك حرمتنی هتك ایتدیلر. حضرت عثمانك شهادتی، خلقی تذلیل ایتدی، مسلمانلرك ناحق یره قانلرینك دوکولمسنه سائق اولدی. یابانجیلری اولرینه صوقمق ایسته‌مه‌ینلرك حریمنه جبراً کیریلدی. مسلمانلرك بونلردن قورتولمق و کندیلرینی صیانت ایتمك ایچین قدرتلری یوق. کریده براقدیغم مسلمانلرك بونلردن نه‌قدر ضرر کوردکلرینی، بونلرك نه‌قدر جنایتلر ارتکاب ایتدکلرینی آکلاتمق ایچین یانمده‌کی مؤمنلری آلوب یوله چیقدم. جناب حق دییورکه: (اونلرك سوزلرینك چوغنده خیر یوقدر. خیر بر صدقه ویرن، معروفی امر ایدن، انسانلرك آراسنی تألیف ایدنده‌در.) [١] بزده جناب حق ایله رسول اکرمك بویوك، کوچوك، ارکك، قادین هرکسه امر ایتدیکی اصلاح دعوتی ایچین قیام ایتدك. مقصدیمز بوندن عبارتدر.»

عمران ایله ابوالاسود حضرت عائشه‌نك حضورندن قالقارق زبیرك یانـه کیتدیلر. اونلرله‌ده قونوشدیلر. صوکرا تکرار حضرت عائشه‌نك نزدینه کلدیلر. حضرت عائشه ابوالاسوده شو سوزلری سویله‌دی: «ابوالاسود! دقت یت، نفسك سنی جهنمه کوتورمسون.» صوکرا شو آیت کریمه‌یی اوقودی: (کونوا قوامین لله شهداء بالقسط) یعنی (الله ایچین قیام ایدنلردن اولوك. انصاف و عدالت دائره‌سنده شهادت ایدك.)

---

[١] لاخیر فی کثیر من نجواهم الامن امر بصدقة او معروف او اصلاح بین الناس.

بوملاقاتك نتیجه‌سی شو اولدی : بصره والیسی عثمان بن حنیفك کوندردیکی ایکی کیشیدن بری اولان عمران مجادله‌دن چکیله‌جکنی سویله‌مش ، بصره والیسنه‌ده چکیلمه‌یی توصیه ایتمشدی . فقط عثمان بن حنیف بو توصیه‌یی دیکله‌مه‌مش ، جمعه کونی بر آدام تدارك ایده‌رك اوکا شو نطقی ایراد ایتدیرمشدی : « ای ناس ! دیشاریده طوپلانان انسانلر ، ظالملردن قاچوب کلیور وسزدن یاردیم دیله‌یورلرسه بونك اصلی یوقدر . چونکه بونلر مکه‌دن کلیورلر . مکه‌ده هیچ بر کیمسه برقوشه بیله دوقونماز . یوق ، بونلر بزدن عثمانك انتقامنی آلمق ایچین کلیورلرسه عثمانك قاتللری بز دکلز . بونلر نره‌دن کلدیلرسه اورایه کیتسونلر . » خطیبك بو مطالعه‌سی منطقی تأثیرینی اجرا ایتمشکن جماعتك ایچندن قالقان بر خطیب شو جوابی ویردی : « دیشاری‌یه کلنلر بزه ، سز عثمانك قاتلیسکز ، دییورلرمی ؟ بونلر بورایه عثمانك قاتللرینی تأدیب ایچین بزدن یاردیم ایسته‌یورلر . بو کلنلر کندی یوردلرندن قوغولمشلرسه اونلری محافظه کیمه ترتب ایدر ؟ »

نطقلر بو صورتله ایراد اولونیور ، خطیبلر بربرینی تعقیب ایدییورکن بردن بره حضرت عائشه ایله طلحه و زبیر طرفدارلریله برلکده کوروندیلر . اولا ، طلحه ایله زبیر نطقلر ایراد ایتدیلر ، ایضاحات ویردیلر . دها صوکرا حضرت عائشه قالقدی وصوك درجه متانت وبلاغتله ، یوکسك وحاکم بر سسله سوزه باشلادی ، اللهه حمد ایتدکدن صوکرا شوشکلده نطقنه دوام ایتدی : « حضرت عثمانه اعتراض ایدنلر چوقدی . هرکس اونك مأمورلرندن شکایت ایدییور ، مدینه‌یه کلنلر بزمله استشاره ایدییور و بو حالی اصلاح ایتمه‌نك یولنی صوریورلردی . اونلر صلح ومسالمتك دوامی ایچین سویله‌دیکم سوزلری آکلایورلردی .

بونلرك عثمان حقنده‌كی شكایتلرینی عریض وعمیق تدقیق ایتدكدن صوكرا عثمانی بیكناه، متقی وصمیمی بولویوروم. فتنه وفساد چیقارانلر ایسه كناهكار، غدار ویالانجی كیمسه‌لردی. اونلرك دیللریله سویله‌دكلری قلبلرنده كیزله‌دكلرینه اویمایوردی. اونلر عددلرینك آرتماسندن استفاده ایده‌رك عثمانك أوینه كیردیلر، اونك معصوم قانی دوكدیلر، أل اوزاتیلماسی حرام اولانماللری یاغما ایتدیلر، حرمت كوستریلمسی فرض اولان یرلره حرمتسزلك ایتدیلر. شیمدی یاپیلماسی لازم اولان شی، عثمانك قاتللرینی یاقالامق واحكام الٰهیه‌یی حقلرنده تطبیق ایتمكدر.» حضرت عائشه صوكرا شو آیت كریمه‌یی اوقودی: «كتابدن نصیبی اولانلرك كتاب‌الله‌ه كوره حكم ویرمه‌یه دعوت اولوندقلری حالده ایچلرندن برفرقه‌نك یوز چویروب دوندكلرینی كورمیورمیسكز؟» ١)

حضرت عائشه‌نك بومناسبتله ایراد ایتدیكی دیكر برنطق‌ده قید اولونمقده‌در. بونطق بلاغت وبیان اعتباریله دەمینكی نطقدن دها یوكسكدر. حضرت عائشه خلقی سكوته دعوت ایتدكدن وهركس صوصدقدن صوكرا شو سوزلری سویله‌مشدی: «ای ناس! بنم اوزریكزده والده‌لك حقم واردر. سزه نصیحت ایتمك شرفنی حائزم. اللهك مطیع قولی اولمیاندن باشقه‌سی بكا برسوز سویله‌یه‌مز. رسول اكرم باشنی كوكسمه دایایه‌رق ارتحال ایتدی. بن اونك زوجه‌سی‌یم. جناب حق بنی هرصورتله محافظه بویورمشدر. بنمله، مؤمن منافقدن آیرلمشدر. وینه بنم سببمله، تیمم حكمی نازل اولمشدر. بابام

---

١) الم ترالی الذین اوتوانصیباً من الكتاب یدعون الی كتاب الله لیحكم بینهم ثم یتولی فریق منهم وهم معرضون. (آل عمران)

مسلمانلغی قبول ایدنلرك اوچونجیسیدر . حرا غارینه التجا ایدن ایکی آرقداشك ایکنجیسی او ایدی . صدیق لقبنی احراز ایدنلرك برنجیسی او ایدی . حضرت پیغمبر اوندن خوشنود اولارق اونی امامته کچیردی . پیغمبرك ارتحالندن صوکرا اسلامیت رابطه‌سی کوشه‌مه‌یه باشلادیغی زمان بابام اوکا رصانت ویردی . نفاقك اوکنی او آلدی . وارتدادك منبعنی قورودی ، یهودیلرك فسادلرینی ازاله ایتدی . سز اوزمان فتنه وفسادی بکله‌یوردیکز . شورش واختلال ایچنده قالاجقکزی ظن ایدییوردیکز . فقط او ، بوتون فسادلری برطرف ایتدی . هردرده بردرمان بولدی ، صوسزلره صوویردی ، یولسزلقلری قالدیردی ، الحاصل هرایشی تملادقدن صوکرا اللهنه قاووشدی . بابامدن صوکرا اونك یرینه اویله بری کلدی که هرشیئی محافظه ایتدی . دائما ضلالتدن اوزاق قالدی . دشمنلری تأدیب ایتدی . جاهللری عفو ایله‌دی . اسلامیتك نصرتی اوغورنده کیجه‌لری کوزینه اویقو کیرمه‌دی . هریرده ، هرخصوصده هرآدیم باشنده امته رهبرلك ایتدی . فتنه وفسادی تارمار ایتدی . شیمدی بکا عسکرله نیچین یوله چیقدیغمی صورییورسکز ! معصیت پشنده قوشمیورم . فتنه وفساد چیقارمق ایسته‌میورم ، کمال صدق وانصاف ایله سویله‌یورم ، جناب حقدن حجتی اتمام وبزی ایقاظ ایتمسنی تضرع ونیاز ایدییورم . »

حضرت عائشه‌نك بو بیاناتی اوقادار تأثیر ایتدی که مخاصملر ایچندن برچوقلری اونك طرفنه کچدیلر وسوء ظن بسله‌ینلر سینوب قالدیلر . بونی متعاقب ایکی طرف آراسنده مناقشه باشلادی . حضرت عائشه کندی جماعتنه عودت امرینی ویردی . بصره والیسنك طرفدارلرندن انضمام ایدنلرده اونکله برابر حرکت ایتدیلر . ایرتسی کون ایکی

طرف میدانه چیقدی. مخالفلرك قوماندانی (حکیم) نامنده بری ایدی.
اصلاح طلب ایدن عسکرلر سکونتلرینی محافظه ایدییورلردی. حضرت
عائشه اونلره تأنی توصیه ایتمشدی . فقط حکیم تجاوزکارانه بر خط حرکت
تعقیب ایدییوردی. اصلاح طرفدارلری اوکا مقابله ایتمدیلر . حضرت
عائشه نك طرفنه طاش وطوغله پارچه لری آتیلدیغی حالده حضرت
عائشه ینه حرب ایتمه مه یی وعسکرلرینه باشقه بر یره چکیلمه یی امر
ایتدی. حکیم اورایه ده کلدی وتکرار تجاوزه باشلادی . یالکز
اورته لق قاراردیغندن کری چکیلدی . حضرت عائشه بوندن استفاده
ایده رك بر منزل کریله دی. حکیم، صباحلین تکرار عائشه یی تعقیب ایتدی.
مناسبتسز بر طاقیم سوزلر سویله دی. بونلر حرب وضربه حاضرلانمش
بولونیورلردی . حضرت عائشه ینه حربدن توقی ایچین امر ویردی.
فقط متجاوزلرك خط حرکتی هر کسی حدتلندیردیکندن وهر کسی
مداخله یه مجبور ایتدیکندن ایستر ایسته مز حرب باشلادی . حرب
شدتله جریان ایتمش، بر چوق مقتوللر دوشمشدی. بوکا قارشی صلح
قرارلاشدیریلمش ، طلحه ایله زبیرك حضرت علی یه ایسته یه رك می ،
ایسته میه رك می بیعت ایتدکلری مسئله سنك تحقیقاتنده حاضر بولونمق
اوزره کندی طرفلرندن مدینه یه بر ممثل کوندرملری تقرر ایتمشدی.
ایکیسنك ایسته یه رك بیعت ایتدکلری ثابت اولورسه بصره اونلره
ویریله جك ، عکسی تقدیرده اوراسنی ترك ایدوب چکیله جکلردی.

طلحه ایله زبیرك ممثلی بر جمعه کونی اصحاب ایله اهالی مسجد
نبویده نماز قیلارکن مدینه یه واردی. نمازدن صوکرا مسئله یی اورتایه
آتدی: زبیر ایله طلحه نه شکلده بیعت ایتمشلردی؟ ایسته یه رك می، مجبور
اولارق می ؟ بوتون جماعت سکوت ایتدی . نهایت اسامه بن زید

قالقدی واونلرك جبراً بیعت ایتدكلرینی سویله‌دی . بونك اوزرینه انصاردن سهل بن حنیف اسامه‌نك اوزرینه آتیلدی واونی چكدی، بوحالی كوره‌ن حضرت صهیب ، حضرت ابی ایوب ومحمد بن مسلمه ایله سائر اصحاب «اسامه‌نك دیدیكی دوغرودر.» دیدیلر، اسامه‌یی سهل بن حنیفك اللـدن قورتاراراق أوینه كوتوروب بیراقدیلر . حضرت صهیب ، اسامه‌یه : « بز ناصیل سكوت ایتدك ایسه سن‌ده سكوت ایتملیدك . » دیدی. حضرت علی‌ده بصره والیسنه شوسوزلری یازدی. « خلقدن جبراً بیعت آلینمش ایسه مسلمانلر آراسنده افتراقه میدان ویرمه‌مك ایچیندی.»

سفیر بصره‌یه عودتنده مدینه‌ده‌كی وضعیتی آكلاتدی. بوصیراده حضرت علینك مكتوبی ورود ایتدی . طرفین‌ده بوزمانه قدر عینی جامعده عینی امامه اقتدا ایدییورلردی. فقط اصلاً عجم اولان قرق كیشی بوحادثات اوزرینه مخالفلره قیلیج چكدیلر ومقابله‌ده كوردیلر بوصیراده بصره والیسی اولان عثمان بن حنیف‌ده توقیف ایدلمشدی . حضرت عائشه بوندن خبردار اولونجه اونی تخلیه ایتدیردی وعثمانك قاتللرندن باشقه بر كیمسه‌یه تعرض اولونمامسنی امر ایله‌دی . بوندن باشقه خلقك اللرنده‌كی سلاحلری بیراقملرینی امر ایتدی. حكیم بوتنبیهاتی دیكله‌مه‌یه‌رك حال حربی ادامه ایتدی وبر كیجه حضرت عائشه‌نك قراركاهنه صوقولوب اونی اولدورمك مقصدیله عائشه‌نك اقامتكاهنه قدر واردیسه‌ده مقصد آكلاشیلدی وبومجادله اصلاح طلب ایدنلرك موفقیتله نتیجه‌له‌نه‌رك بصره شهری اونلرك النه كچدی. بصره اهالیسنك اكثریسی حضرت عائشه‌یه التحاق ایتمشدی. عسكرلره بصره‌ده‌كی خزینه‌دن معاشلر ویریلدی. بورادن مدینه ، كوفه، شام وسائر شهر

وقصبه‌لره نامه‌لر کوندریلدی.

حضرت عائشه‌نك کوفه‌یه کوندردیکی مکتوب شو مألده‌در :
« سزه جناب حق واسلامیتی خاطرلاتیر، کتاب‌اللهك احکامنه توفیقاً حرکت ایتمکزی دیلرم. اللهدن قورقوکز وحبل الٰهی‌یه صیم صیقی صاریلیکز. اللهك کتابندن آیریلمایکز. بن بصره‌یه کلوب خلقی کتاب‌اللهه دعوت ایتدم. صلحای امت بو دعوتی قبول ایتدیلر. صلح وصلاحه قارشی کلنلر بزه قیلیجله مقابله ایتدیلر: «سنی ده عثمانك یانینه کوندره‌جکز» دیدیلر. عناد کوستره‌رك بزی کفر ایله اتهام ایتدیلر. حقمزده مناسبتسز سوزلر صرف ایتدیلر. بز اونلره قرآن کریم اوقودق. اونلره (کتابدن نصیبی اولانلرك کتاب‌الله موجبنجه حکمه دعوت اولوندقلرینی کورمیورمیسکز؟) آیتنی تلاوت ایله‌دك. بونی ایشیدنلرك بعضیلری بزه اطاعت ایتدیلر. بعضیلری اختلاف چیقاردیلر. بز اونلره التفات ایتمدك. بصره والیسی عثمان بن حنیف بزمله حرب ایچین هرکسدن عهد ومیثاق آلدی. فقط جناب حق بزه یاردیم ایتدی. اونلری مقهور وپریشان ایله‌دی. بز اونلری ۲٦ کون کتاب‌اللهه دعوت ایتدك. مجرملردن ماعدا کیمسه‌لرك قانی دوکولمه‌سی ایچین اخطاراتده بولوندق. اونلر علیهمده دلائل اقامه ایتمك ایسته‌دیلر. بوکا رغماً بز اونلرله صلح ایتدك. اونلر عهدلرنده ثبات ایتمدیلر. خیانت ایتدیلر. عسکر طوپلادیلر. جناب حق عثمانك قصاصنی آلمق اسبابنی اکمال ایتدی. فتنه‌جیلر ایچنده بر کیشیدن باشقه کیمسه قورتولمادی. جناب حق بزه قیس، رباب، ازدقبیله‌لری واسطه‌سیله یاردیمده بولوندی. سزده دقت ایدیکز. عثمانك قاتللرندن ماعدا هرکسه حسن معامله‌ده بولونوکز. یالکز بوخائن قاتللره طرفدار اولمایکز. اونلری حمایه

و محافظه ایتمه‌یکز . عذاب الٓهی‌یه مستحق اولانلره خیرخواه کوروتمه‌یکز . اونلره خیرخواه اولورسه‌کز سزده اونلره التحاق ایتمش اولورسکز . »

حضرت عائشه دیکر اشخاصه کوندردیکی مکتوبلرده شو سوزلری سویله‌یوردی : « خلقی قاتللره یاردیمدن منع ایدیکز . هر کس کندی أونده کندی ایشیله مشغول اولسون . حضرت عثمانی اولدورنلر ، دائما امتی اضلال ایده‌رك ، کتاب‌اللهه قارشو کلنلر بو یاپدقلریله اکتفا ایتمه‌یه‌رك امتی کتاب‌اللهه دعوت ایتدیکندن دولایی بنی تکفیره قیام ایتدیلر . حقمده مناسبتسز الفاظ استعمال ایتدیلر . صلحای امت بونلره : سز حضرت امامك قتلیله اکتفا ایتمه‌یور ، سزه حق یولنی کوسترن زوجهٔ مطهره‌یه‌ده عصیان ایدیور ، پیغمبرك اصحابیله مسلمانلرك رهبرلرینی اولدورمك ایسته‌یورسکز ، دیدیلر . کرك بو آداملر ، کرك بصره والیسی عثمان بن حنیف ۲٦ کون بزمله مجادله ایتدیلر . بز اونلری دائما طریق حقه دعوت ایتدك . فقط اونلر دائما خیانت ایتدیلر . طلحه ایله زبیرك بیعتنی بهانه اتخاذ ایتدیلر . بر کیجه قارا کلغنده قراوکاهمه کیزلیجه صوقولارق بنی اولدورمك ایسته‌دیلر . بنم محافظه‌مله مشغول اولان قیس ، رباب ، ازد قبیله‌سنه منسوب آداملر جانیلری کوره‌رك جرملرینه مانع اولدیلر . بوتون بصره اهالیسی طلحه ایله زبیره التحاق ایتدی . قصاصدن صوکرا عفو اعلان اولونه‌جقدر . »

بو حادثه هجرتك ۳٦نجی سنه‌سی ربیع‌الآخر آینك ۲٦نجی کونی وقوع بولمشدی .

اون بشنجی فصل

جمل وقعه‌سی

حضرت علی مدینه‌دن ایکی یوز کیشی ایله یوله چیقدی، کندیسنه کوفه‌دن التحاق ایدن یدی بیك کیشی ایله بصره‌یه حرکت ایتدی. بصره‌یه مواصلت ایتدیکی آنده عسکرلرینك یکرمی بیك کیشی‌یه واردیغنی کوردی. حضرت عائشه‌نك اطرافنده طوپلانانلر ایسه اوتوز بیك قدر واردی. ایکی طرف قارشی قارشی‌یه کلدی. هر قبیله رقیبی اولان قبیله‌یه قارشی وضعیت آلدی. بوندن دها شایان تأسف بر حال وحرکت کوروله‌مزدی. صرف سیاسی مقصدلر وقناعتلر، قارداشلری بربریله دوکوشمه‌یه سوق ایدیوردی. دونه قدر دشمنله مجادله ایدن قارداشلر بوکون بربرینك جاننه قییاجقلردی. برچوق مسلمانلر بو منظره‌دن متأثر اولدیلر. حضرت زبیر «مسلمانلر برقایا کبی متین ایکن بوکون بوقایایی پارچالایورلر.» دیدی. هرطرف کندینی اوقادار حقلی صانیوردی که بری ده دونمك ایسته‌میوردی. کوفه‌لیلردن بعض رؤسا بصره‌ده مقیم کندی قبیله منسوبلرینه فتنه‌دن واز کچمه‌لرینی سویله‌دیلر. بونلرك هپسی ده «ام المؤمنینی یالکز بیراقامایز.» دیدیلر.

قبیله رئیسلرندن بری حضرت علینك یانینه کیتدی. صلح تکلیفنده بولوندی. حضرت علی صلحه ذاتاً راضی ایدی. اونك ایچین صلحه موافقت ایتدی. عینی آدام طلحه وزبیرك نزدینه کیتدی. اونلر ده

عینی تکلیفی درمیان ایتدی . صوکرا حضرت عائشه‌یه خطاباً شو سوزلری سویله‌دی :

— ای مؤمنلرك والده‌سی ! بو حرکتدن مقصدیکز نه‌در ؟

حضرت عائشه شو جوابی ویردی :

— عثمانك قاتللرینی تأدیب وهرکسی صلاحه دعوت !

— او حالده دوشونوکز . حرکتکزك نه‌لره واردیغنی تأمل ایدیکز . بشیوز قاتل ایچین بش بیك کیشینك قانی هدر اولدی . شیمدی‌ده بش بیك کیشینك قانی ایچین دها بیکلرجه انسانك قانی آقه‌جق . صلاح واصلاح بومیدر . ؟

بو سوزلر اوقدر بلیغ ومؤثر برطرزده ایراد اولوندی که برکیمسه جواب ویره‌مدی . هرکس صلحه موافقت ایتدی . نهایت اصحاب برلشدی وائتلاف حاصل اولدی ١]

آرتیق هرایکی طرف دوکوشمك فکرندن وازکچمشدی . صلحك تقرر ایده‌جکنه شبهه قالمامشدی . فقط حضرت عثمانك قاتللری صلحك تقرری تقدیرنده فلاکته اوغرایه‌جقلرینی ، جزایه چارپیلاجقلرینی آکلایارق فساددن کری قالمادیلر . حضرت علینك معیتنده (ابن سبأ) فرقه‌سنه منسوب برچوق آداملر واردی . بونلرك هدفی یوقاریده سویله‌دیکمز وجهله مسلمانلری بربرینه کچیرمکدی . بونك ایچین جنك وجدال فکری تماميله زائل اولدیغی وهرکس راحت راحت اویودیغی صیراده یرلرندن آیریلارق قارشی طرفه آکسزین هجوم ایتمشلر وبوتون صلح وصلاح تشبثلرینی عقامته اوغراتمشلردی . حضرت علی معیتی حرکته کچمکدن آلقویمق ایسته‌مش ، فقط برکیمسه‌یه سوز دیکله‌ته‌مه‌مش ،

١] بو حادثات طبری تاریخندن آلنمشدر .

سلاحه صاریلان حربه قوشمش ، هر طرف دیکر طرفی خیانت وعهدشکنلکله اتهام ایتمشدی .

بومجادله صباحه قدر دوام ایتدی. حضرت عائشه بردن بره وقوعه کلن بو کورولتونک نه اولدیغنی صورمش، هرکسک حربه طوتوشدیغنی آکلامشدی . بصره قاضیسی کعب بن سور حربه مانع اولمق ایچین میدانه چیقمش ، صوکرا حضرت عائشه‌یه کله‌رك وضعیته مداخله ایتمسنی رجا ایتمشدی . حضرت عائشه قالقدی ، عسکرلرك اورتاسنه کلدی ، طلحه ایله زبیری چاغیردی ، اوچی ده آتلری اوزرنده دوردیلر . برطرفده بدر قهرمانلری ، دیکر طرفده احد قهرمانلری قارشی قارشی‌یه کلمش ، بربرلرینه قلیج چکمش بولونیورلردی. حضرت علی بردن بره رسول اکرمك برحدیثنی خاطرلادی . حضرت طلحه ایله زبیرده بررؤیایی خاطرلادیلر. زبیر بردن بره آتنی چویردی. مدینه یولنه قویولدی. اونی کوره‌ن (ابن جرموز) نامنده برسبأی آرقاسندن تعقیب ایتدی . حضرت زبیر برمدت ایلریله‌دکدن صوکرا نمازایچین آتندن اینمش، نمازقیلارکن ابن جرموزك برقیلیج ضربه‌سیله أولمش ، ابن جرموز اونك باشنی وجودندن آییرارق حضرت علی‌یه کتیرمشدی ، علی بومنظره قارشیسنده متأثر اولمش ، « زبیر پیغمبرك قارشیسندن نیجه نیجه مشکلاتی قیلیجله برطرف ایتمشدی.» دیمشدی ، طلحه عودت ایتمك اوزره ایدی . مروان اونی کوره‌رك امویلره قارشی برمانع تلقی ایتدیکی طلحه‌یه زهرلی براوق آته‌رق اونی أولدوردی، حضرت عائشه (کعب بن سور)ه کندی مصحفنی وردی، کعب بو مصحف شریفی آچارق ایکی طرفی صلحه دعوت ایتدی . خائنلر اوکاده براوق آته‌رق أولدوردیلر .

وقت اوکله اوزری ایدی. اوردو قوماندانلری مجادله ساحه‌سندن اوزاقلاشمشلردی . عائشه طرفدارلرینك جناحلری ضعیفدی . فقط محاربلرك علیانی اکسیلمه‌مشدی . قارشی طرفك عسکرلری حضرت عائشه‌یی یاقالایوب اوکا حقارت ایتمك ایسته‌یوردی . کوفه‌لیلر طلحه ایله زبیرك ارتحالندن صوکرا بوتون قوتلریله حضرت عائشه‌یه هجوم ایتمشلردی . عائشه‌نك طرفدارلری اونك درت طرفنی احاطه ایتمشلر، بوتون قوتلریله مدافعه ایله‌مشلر ، قانلرینك صوك داملاسنی اونك اوغورنده فدا ایتمه‌یه عهد ایتمشلردی . حضرت عائشه‌یی مدافعه ایدنلر (عدی) ، (ضبه) ، (بکر بن وائل) ، (ازد) ، (بنو ناجیه) قبیله‌لری ایدیلر . بونلر معارضلرینی بوسکورتیورلردی . حضرت عائشه‌نك دوه‌سنی طوتانلر ایچنده بری دوشدکجه دیکری اونك یرینی طوتیور، بو صورتله یتمش کیشی جان ویرمش بولونیوردی. حضرت عبدالله بن الزبیرده حضرت عائشه‌نك یاننده ایدی. عائشه‌نك دوه‌سنه یاقلاشانلری برر برر اورییوردی. حضرت علی بو ازدحامی داغیتمق ایچین بالذات ایلریله‌دی. اشتر نخعی، عبدالله بن زبیر ایله دو کوشمش ، ایکیسی‌ده یارالانمشدی .

بو صیراده حضرت عائشه‌نك دوه‌سنك آیاغنه بر ضربه اصابت ایتمش ، دوه یره دوشمشدی . عمار بن یاسر ایله محمد بن ابوبکر همان قوشدیلر ، حضرت عائشه‌یه یتیشدیلر . محمد همشیره‌سنك تخت روانه‌النی صوقدی، اونك یارالانوب یارالانمادیغنی صوردی. حضرت عائشه تخت روانك ایچنه برال کیردیکنی کورونجه «بو هانکی ملعونك الیدر؟» دییه باغیردی. محمد عائشه‌یه کندی برادری اولدیغنی سویله‌دی. عائشه اوکا «سن ممدوح بر آدام دکل، مذموم بر آدامسك.» دیدی .

حضرت علی‌ده کلدی . حضرت عائشه‌نك بر ضربه دوچار اولوب اولمادیغنی صوردی. حضرت علی حضرت عائشه‌نك خاطرینی استفسار ایتدی . صوکرا اونی کندی طرفدارلرندن بر بصره‌لینك اوینه کوندردی. بصره‌لیلردن مجروح دوشنلرده اوراده‌ایدیلر. متعاقباً حضرت علی ایله حضرت ابن‌عباس وسائر ذوات حضرت عائشه‌یی زیارت ایده‌رك اونکله قونوشدیلر . بونی متعاقب عائشه محمد بن ابی بکرك محافظه‌سی آلتنده معیتنه ترفیق اولونان قرق قدار قادینله حجازه دوغرو حرکت ایتدی . ۱]

حضرت عائشه حرکت ایدرکن « قسم ایدرم‌که علی‌یه قارشی هیچ براغبرارم یوقدر . آرامزده اولسه‌اولسه برزوجه‌ایله‌قوجه‌سنك اقرباسی آراسنده اولا بیلن شیلردن باشقه برشی یوقدر . » دیدی ، حضرت علی‌ده عینی طرزده مقابله ایتدی . اونك اوزرینه عائشه‌نك قافله‌سی یوله قویولدی .

حج موسمنه برقاچ آی قالمشدی . اونك ایچین حضرت عائشه مکه‌یه کیتمش ، حجدن صوکرا مدینه‌یه عودت ایده‌رك روضهٔ نبی‌یه مجاورت‌ایتمشدی . حضرت عائشه بوتون حیاتی اثناسنده اصلاح ایچین طوتدیغی یولك طوغرو اولوب‌اولمادیغنی دوشونور وحرکت‌واقعه‌سنی تأثرله‌خاطرلاردی. ابن‌ابی شیبه‌مسندنده حضرت عائشه‌نك شوسوزلری نقل اولونیور : « کاشکی بن یکرمی سنه اول أولمش اولایدم ! » ۲] طبرینك روایتنه کوره برکون بصره‌لیلردن بری حضرت عائشه‌یی

۱] بوتون بوحادثات طبرینك آلتنجی جلدنده مفیددر . مع‌الاسف بوواقعه‌لرك معتبر سندلری پك یوقدر . حدیث کتابلری بووقعه‌لردن بحث ایتمز . ۲] ازالة‌الخفا، شاه‌ولی‌الله صاحب

مدینه‌ده زیارت ایتمش ، حضرت عائشه اوكا : « سن محاربه‌ده بزمله برابرمیدك ؟ » دیه‌صورمشدی . اوده « اوت » دیمشدی . حضرت عائشه اوحالده اوكون « ای والده‌لرك الك خیرلیسی ! » طرزنده شعر انشاد ایده‌نك كیم اولدیغنی صورمش ، اوده « اوشعری انشاد ایدن بنم قارداشمدی . » دیمشدی . حضرت عائشه متأثر اولمش وآغلامشدی . صحیح بخاری‌نك بیانه نظراً ، حضرت عائشه ارتحالی آننده حیاتنده بویله بویوك برخطا ایشله‌دیكنی سویله‌یه‌رك ١] روضهٔ مطهره‌یه دفن اولونمامسنی ودیكر زوجات طاهراتك یاننه ، بقیعه دفن ایدیلمسنی وصیت ایتمشدی . ٢] ابن سعد حضرت عائشه‌نك جمل وقعه‌سندن صوكره (وقرن فی بیوتكن) یعنی « ای پیغمبرك زوجه‌لری ! اولریكزده قرار قیلیكز . » آیت كریمه‌سنی اوقودقجه اوینی بیراقوب بویله بر ایش پشنده قوشدیغندن دولایی خطا ایتدیكنی وقرآنك زوجات طاهراته اولان امرینه مخالفت ایتدیكنی دوشونه‌رك چوق درجه متأثر ونادم اولوردی .

---

١) مستدرك حاكم ٢) صحیح بخاری كتاب الجنائز .

اون آلتنجی فصل

علی ایله عائشه آراسنده‌کی کرکینلک

بعض سوء نیت صاحبلری حضرت عائشه‌نك افك واقعه‌سی اثناسنده حضرت علی طرفندن سویله‌نن سوزلره حدت ایده‌رك اوكا قارشی مغبر اولدیغنی و بویوزدن اوكا قارشی مشكلات چیقاردیغنی سویلرلرسه‌ده حضرت عائشه‌نك حضرت علی‌یه قارشی فنا بر فكر بسله‌دیكی دوغرو دكلدر. چونكه حضرت عائشه‌نك ایراد ایتدیكی خطبه‌لری، یازدیغی مكتوبلری نظر دقته آلدیغمز تقدیرده بونلرك برنده‌ده علی حقنده ایما ایله‌ده اولسون، اك كوچوك بر تعریضك بیله بولونمادیغنی كورورز. ایكی طرف آراسنده‌كی حرب، اونی ایقاعه تشبث ایدن و بونك ایچین دسیسه‌كارانه بر صورتده حركت ایدنلرك اثری ایدی.

(ابن سبأ) فرقه‌سی حضرت علی‌نك خلافته هركسدن فضله لایق اولدیغنی، حضرت پیغمبرك بو مقامی اوكا وصیت ایتدیكنی ادعا ایدییوردی. حضرت عائشه بوكا جواباً: «رسول اكرم، باشی بنم كوكسمده ایكن ارتحال ایتدی. بویله بر وصیتده بولونمش اولسه هركسدن اول بنم خبریمز اولماسی ایجاب ایدردی. اولمادیغنه كوره بو وصیت نه‌زمان وقوع بولدی؟»[2] دیمشدی. حضرت عائشه‌نك (سبأ) لیلر طرفندن وقوع بولان ادعایه

1) ابن سعد، جزؤالنساء، صحیفه ٥٦، سفیان ثورینك روایتی

2) صحیح بخاری، باب وفات النبی صلی الله علیه وسلم.

بوجوابی ویرمسی اونك حضرت علی علیهنده اولدیغنی هیچ بر وجهله کوسترمز. چونکه حضرت عائشه تاریخی بر وقعه‌یی ایضاح وبیان ایتمش اولویوردی.

بر کون آدامك بری حضرت عائشه‌یه مراجعت ایده‌رك شو آیتك معناسنی صوردی: « کتابی قوللریمزدن اصطفا وانتخاب ایتدکلریمزه میراث بیراقدق. اونلرك ایچنده کندیلرینه ظلم ایدنلر، ایچلرنده معتدل اولانلر وایلکلره مسابقه ایده‌نلر واردر. » [١] حضرت عائشه شو جوابی ویردی : « اوغلم » دیدی ، بو اوچ فرقه‌ده جنته کیره‌جکدر. چونکه بو آیتدن صوکرا بونلر عدن جنتلرینه کیررلر، ده‌نیلیور . » صوکره دولم ایدوب شو بیاناتده بولوندی: « ایلکلره مسابقه‌ایدنلر حضرت پیغمبرك کوزی‌اوکنده اولنلر، اونك تبشیراتنه نائل اولانلردر. معتدللرده حضرت پیغمبره تمامیله پیرو اولانلر، حتی او یولده‌استحقار حیات ایده‌نلردر . کندی نفسلرینه ظلم ایدنلرسه اونلرده سنك وبنم کبی اولانلردر . » [٢]

حضرت علینك طرفدارلرندن وجمل وقعه‌سی قهرمانلرندن اولان عمار بن یاسر ایله اشترنخعی حضرت عائشه‌یی زیارته کلمشلردی . عمار حضرت عائشه‌یه « آنه !.. » دیدی . حضرت عائشه : « بن سزك آنه کز دکلم » دیدی .

عمار : — سز ایستر قبول ایدیکز ، ایستر ایتمه‌ییکز . هرحالده سز بزم آنه‌مزسکز .

---

١) ثم اورثنا الکتاب الذین اصطفینا من عبادنا فمنهم ظالم لنفسه ومنهم مقتصد ومنهم سابق بالخیرات .

٢) مسند طیالسی، مسند عائشه.

بونك اوزرینه حضرت عائشه صوردی : « یانکزده‌کی کیمدر؟ » عماد جواب ویردی : اشتر نخعیدر . » حضرت عائشه اشتره خطاباً « دائی زاده‌می اولدورمك ایسته‌ین سن دکلمیدك ؟ » اشتر : « اونی اولدورمه‌یه قالقیشدی . اونك ایچین بن ده اونی اولدورمك ایسته‌دم » دیدی . بونك اوزرینه حضرت عائشه شو سوزلری سویله‌دی : « اکر سن اونی اولدورسه‌یدك هیچ بر وقت راحت یوزی کورمه‌یه‌جکدیکز . » ابن حنبلك بر روایتنه کوره حضرت عائشه رسول اکرمدن نقلاً ، طیالسی‌نك روایتنه کوره بالذات حضرت عائشه شو سوزلری سویله‌مشدر : « ارتداد ، زنا ، قتل مستثنا اولمق اوزره هیچ بر مؤمنك حق حیاتنه تجاوز اولونه‌ماز . » بونلر کوستریور که جمل حادثه‌سنده حضرت عائشه هیچ بر زمان قان دوکولمسنه طرفدار دکلدی .

بالآخره امویلر حضرت علی علیهنده حرکته کچدکلری زمان اونك علیهنده بولونمق ایچین بو حادثه‌لری ایلری سورمشلر و درلو درلو پروپاغاندالرده بولونمشلردی . مثلا بونلر حضرت علینك حضرت عائشه‌یی اتهام ایدنلردن اولدیغنی ، عائشه‌یی اتهام ایدنلرك نص قرآن ایله جهنملك اولدقلرینی سویله‌یور ، قرآنده کنایه ایله موضوع بحث اولان شخصك ده علیدن باشقه کیمسه اولمادیغنی سویله‌یورلردی .

بر دفعه امام زهری ، امویلردن ولید بن عبدالملك نزدنده بولونیورکن ولید افك حادثه‌سندن باحث آیت کریمه‌یی اوقومش ، (والذی تولی کبره منهم له عذاب عظیم) یعنی « ایچلرندن افترانك اك بویوکنی ایلری سورن بویوك بر عذابه اوغرایه‌جقدر . » بو آیتده موضوع بحث اولان شخصك حضرت علی اولدیغنی سویله‌مشدی . امام زهری ، ولیدك بو جرأتندن شدتله متأثر اولمش

وحضرت عائشه‌نك شو سوزلرینی ایراد ایتمشدی : « حضرت علی حضرت عائشه‌نك شاننی تسلیم ایدنلردندر . » امام زهرینك بو بیاناتی ولیدی اقناع ایتمه‌مشدی ۱] .

پیغمبریمز خسته‌لاندقلری زمان عباس ایله علینك قوللرینه کیره‌رك عائشه‌نك حجره‌سنه کلمشدی . حضرت عائشه بونی روایت ایدرکن «رسول اکرم عباس ایله دیکر برذاته دایانه‌رق کلدی . » دیر . سوه نیت اصحابی حضرت عائشه‌نك حضرت علی‌یه قارشی اغبراریندن دولایی بو روایتده اونك اسمنی ذکر ایتمدیکنی سویلرلر . حضرت پیغمبرك بر طرفدن حضرت عباسه ، دیکر طرفدن بعضاً اسامه‌یه ، بعضاً علی‌یه دایانه‌رق کلمه‌سندن دولایی حضرت عائشه ایکیسنك‌ده اسملرینی ذکر ایتمه‌مشدر . بونك سببی حضرت علی‌یه اغبرار دکل، روایتی اختصاردن عبارتدر . ۲]

حضرت عائشه‌نك حضرت علی‌یه قارشی اغبراری بولونمادیغنی اثبات ایدن دلائلدن بری اونك شو روایتیدر : بر کون حضرت عائشه‌دن رسول اکرمك الك چوق کیمی سودیکی صورولمش، اوده شو جوابی ویرمشدی : «رسول اکرم الك چوق حضرت فاطمه‌یی سوه‌ردی . » رسول اکرمك ارککلر ایچنده الك چوق کیمی سودیکی صورولوجه، اوده « فاطمه‌نك قوجاسی ! دیدی . چونکه او ، چوق نماز قیلار و چوق اوروج طوتاردی . »

حضرت علینك اهل بیت و آل عبایه داخل اولدیغنی بز اهل سنت

---

۱) بو واقعه صحیح بخاریده و فتح الباریده افك حدیثنك شرحنده مذکوردر .
۲) صحیح بخاری ، ذکر وفات النبی

حضرت عائشه‌نك روایتندن اوکره‌نیورز.١] حضرت عائشه کندیسندن فتوی آلمق ایچین مراجعت ایدنلرك برچوغنی حضرت علی‌یه کوندریردی.٢] حضرت علی سفردن دوندکجه عائشه اوکا ضیافت ویرردی.٣]

حضرت علی کوفه‌ده خارجیلر طرفندن شهید ایدیلمشدی. معاویه ایله علی آراسنده حکمه مراجعت ایدیلمسنه خوارج مخالفت ایتمشلر وعلی‌یی‌ده، معاویه‌یی‌ده اولدورمه‌یه عهد ایتمشلردی.

حضرت عائشه حضرت علینك شهادتنی خبر آلدیغی زمان متأثر اولمش، «الله علی‌یه رحمت ایتسین، بر سوز بکنددیمی (صدق الله ورسوله) دیردی. اهل عراق اونی حقسز یره اتهام ایتمشلردر.٤]» دیمشدی.

١] ترمذی، مناقب. ٢] صحیح مسلم، ٣] مسند احمد بن حنبل، جلد ١ صحیفه ٩٦ وجلد ٦ صحیفه ١٥٥. ٤] مسند بن حنبل، جلد ٦

اون یدنجی فصل

معاویه دورنده حضرت عائشه

حضرت علینك خلافتی درت سنه دوام ایتدی. اوندن صوکرا معاویه کلدی. یکرمی سنه قدر حکم سوردی. حضرت عائشه معاویه دورینك ختامندن ایکی سنه اول ارتحال ایتدی، حضرت عائشه بوتون بومدتی سکون ایچنده کچیرمشدر. بردفعه معاویه مدینه‌یه کلمش وحضرت عائشه‌یی زیارت ایتمشدی. حضرت عائشه اوکا: «سن بورایه قورقمادن، پروا ایتمه‌دن ناصیل کلدك؟. دیدی؛ بوراده سنی برینه اولدورتمك ممکن دکلمیدی؟» معاویه: «بوراسی دارالامانڊر. ایمانلی بر انسان بغتةً بر کیمسه‌یی قتل ایتمز.» دیدی. بونی متعاقب حضرت عائشه‌یه قارشی معامله‌سنك ناصیل قارشیلاندیغنی صوردی. عائشه ایی ودوغرو معامله کوردیکنی سویله‌دی. اونك اوزرینه معاویه: «اوحالده بنی هاشم ایله آرامزده کنی بزه بیراقیکنز. اونلرله حضور الٰهیده آکلاشه‌جغز.» دیدی. [۱]

حضرت علینك طرفدارلرندن (حجر بن عدی) کوفه‌ده علوی فرقه‌نك رؤساسندندی. بو آدام بعض اشخاصك شهادتی اوزرینه کوفه والیسی طرفندن طوتوله‌رق شامه کوندریلدی. حجر (کنده)

---

[۱] مسند بن حنبل، جلد ٤ صحیفه ٩٢

قبيله‌سنه منسوبدى. كوفه‌ده كنده قبيله‌سنه منسوب بركيمسه‌يوقدى. بونك ايچين اوكايارديم ايدن بولونمامشدى. حضرت عائشه بووقعه‌دن خبردار اولونجه اصحابدن اولان (حجر)ى قورتارمق ايچين درحال برآدام كوندردى. بوآدام شامه‌وارمادن حجراولدورولمشدى. معاويه‌نك مدينه‌يى زيارتى اثناسنده حضرت عائشه بومسئله‌يى آچه‌رق اوكا «حجرك قتلى زمانى نره‌ده ايدك؟ اللهدن قورقمادكمى؟» ديدى. معاويه «بوخصوصده برقصورى اولماديغنى، قصورك اونك عليهنده شهادتده بولونانلره عائد اولديغنى» سويله‌دى.[١]

عراق ايله مصر اهاليسى حضرت عثمان، شام اهاليسى حضرت على عليهنده ايديلر. خارجيلر هرايكيسنه عليهدار ايديلر. عائشه بوفرقه‌لرك حالنه مطلع اولديغى زمان: «قرآن كريم، پيغمبرك اصحابنه رحمت ومغفرت ديله‌ييكز، ديديكى حالده بونلر اصحابه ديل اوزاتيورلر.» ديمشدى.[٢]

خارجيلر فرقه‌سنك اصل اسمى (حروريه) ايدى. بردفعه برقادين حضرت عائشه‌يه شويله برسؤال صورمشدى: «اوروجك بالآخره قضاسى جائز اولديغى حالده نمازك قضاسى نچين جائز اولمايور؟» حضرت عائشه بوسؤاله قارشى قاشلرينى چاتدى: «سن حروريه‌دنميسك؟» ديدى.[٣] بوندنده حضرت عائشه‌نك بوفرقه‌دن نفرت ايتديكى آكلاشيليور.

بركره معاويه حضرت عائشه‌يه برمكتوب كوندره‌رك اوندن وجيز برنصيحت ايسته‌دى. حضرت عائشه شو جوابى ويردى:

---

١) طبرى، جلد ٧ صحيفه ١٤٥ ٢) صحيح مسلم، كتاب التفسير، نووى ٣) صحيح بخارى، كتاب‌الحيض ٤) جامع ترمذى: ابواب‌الزهد

« سلام علیکم . امابعد . رسول اکرمدن دویدم که بر آدام انسانلرك رضاسنی تحصیله دکل‌ده رضای باری‌یی قازانمغه چالیشیرسه جناب حق اونی انسانلرك رضاسنی قازانمادیغندن حاصل اولاجق هرشیدن صیانت و محافظه ایدر . الله رضاسنی بر طرفه بیراقوب‌ده انسانلرك رضاسنی تحصیله چالیشانلری الله‌ده انسانلره بیراقیر . والسلام . » معاویه حضرت عائشه‌نك بو نصیحتنی بوتون حیاتنده رهبر اتخاذ ایتمشدی .

معاویه کندی حیاتنده اوغلی یزیده بیعت آلدیغی زمان حضرت عائشه‌نك برادری عبدالرحمن بوکا مخالفت ایتدیکندن مروان اونی توقیف ایتمك ایسته‌مش ، عبدالرحمن‌ده همشیره‌سنك أوینه التجا ایتمشدی . مروان حضرت عائشه‌نك أوینه کیرمکه جسارت ایده‌مه‌مش و « بو أو اوکیمسه‌نك أویدر که اونك حقنده (والذی قال لوالدیه اف لکما) آیتی اینمشدر . » دیمش ، حضرت عائشه بونی دویارق « حقمزده یالکز بر آیت نازل اولمشدر . اوده بنم برائتمی اعلان ایدییوردی . » جوابنی ویرمشدی . ١] بوندن‌ده حضرت عائشه‌نك یزیده بیعت اولونماسنه طرفدار کورونمدیکی آکلاشیلیور .

حضرت حسنك تدفینی :

حضرت حسن هجرتك ٤٩ نجی سنه‌سنده معاویه‌نك زماننده ارتحال ایتمشدر . حضرت حسن ، عائشه‌نك حجره‌سنده رسول اکرم ، ابوبکر و عمرك یاننده دفن اولونمه‌یی ایسته‌مش ، فقط بو وصیتك انفاذی ایچین برقاوغا ویا کورولتو چیقمامسنی‌ده سویله‌مشدی . مروان بوکا مخالفت ایتدی . حضرت حسین ایسه وصیتك یرینه کتیریلمسی اوزرنده

١) صحیح بخاری ، تفسیر سورهٔ احقاف

اصرار ایتدی . بو حادثه هاشمیلرله امویلرك سنلاحلانملرینه منجر اولدی . حضرت ابوهریره ایکی طرفك آراسنه کیره‌رك مروانه شو سوزلری سویله‌دی : « حسین ، قارداشنی بویوك باباسنك یاننه کومملك ایسته‌یور . بوندن سکا نه ؟ » صوکرا ابوهریره حسینه دوندی واوکا شو سوزلری سویله‌دی : « مرحومك وصیتی ، حضرت عائشه‌نك حجره‌سنه دفنی ممکن اولمادیغی تقدیرده قاوغا ویا مجادله چیقارمایه‌رق باشقه بریره دفنی دکلی؟ » بونك اوزرینه ایکی طرفده مجادله‌دن واز کچمش ، حضرت حسین (بقیع) ده والده‌سی حضرت فاطمه‌نك یاننه دفن اولونمشدی .

بو وقعه‌ده حضرت عائشه‌نك وضعیتی نه‌ایدی؟ بعض شیعی مورخلره کوره ، حضرت عائشه حضرت حسنك جنازه‌سی یولنده دورارق عسکرلرینه اوق آتملری ایچین امر ایتمش ، فقط بو صیراده برادری کله‌رك « هنوز جمل وقعه‌سی اونوتولمادن باشقه برحربه‌می آتیلیورسك؟ » دیمش ، حضرت عائشه‌ده بونك اوزرینه کری دونمش ! بو روایتی طبرینك هندستانده مطبوع بر فارسی ترجمه‌سنده کوردك . عینی اثرك اوروپاده طبع اولونان اصل عربی نسخه‌لرینی بر بر تدقیق وتتبع ایتدیکمز حالده هیچ بر یرده بویله بر روایته تصادف ایده‌مه‌دك . بوندنده طبرینك فارسی ترجمه‌سنده برچوق شیلرطی وبعض شیلرده علاوه اولوندیغنی آکلادق .

اوچنجی عصرده یاشایان اهل شیعه مورخلرندن یعقوبی بونی نقل ایتمکده‌ایسه‌ده اونك بو نقل واقتباسی برسند تشکیل ایده‌مز . بو وقعه‌ده اصل شخص مرواندر ، حضرت عائشه طرفندن اوق آتیلدیغی ، یاخود حرب ایدیلدیکی حقنده هیچ برشی یوقدر .

مورخ ابو الفداء بنی هاشم ایله بنی امیه آراسنده منازعه وقوع بولدیغی زمنی حضرت عائشه نك شو سوزلری سویله دیکنی نقل ایدیيور: «بو خانه بنم مالکمدر. بر کیمسه نك بوراده کومولمه سنه مساعده ایتمیورم.» فقط بو روایت صحیح دکلدر. ابن الاثیر ایله دیکر معتبر مورخلر ام المؤمنینك کوکل رضاسیله مساعده ویردیکنی بیان ایدیيورلر. معاویه نك مدینه ده کی والیسی ده بوکا مساعده ایتمشدی. مروان ایسه بو فسادی ترتیب ایدرك حضرت حسنك اوراده دفننه مانع اولمشدی. اساساً حضرت حسین ده قارداشنك باشقه بر یره دفنیله وصیتدن انحراف ایدیله جکنی قبول ایتمشدی. اسماء رجال کتابلری ایله معتبر تاریخلر بو وقعه یی بام باشقه بر صورتده نقل ایتمکده در. محدث ابن عبدالبر (استیعاب)نده، ابن الاثیر (اسد الغابه)سنده، سیوطی (تاریخ الخلفا)سنده حضرت حسنك ارتحالی اثناسنده یاننده بولونان برذاتك شو روایتی نقل ایتمکده اتحاد ایدیيورلر:

حضرت حسن دیيورکه: «ارتحال ایتدیکم زمان رسول اکرمك یاننده دفن اولونمقلغم ایچین حضرت عائشه نك اذن و مساعده سنی ایسته مشدم، او ده موافقت ایتمشدی. بلکه اونك بو موافقتی حیا اثریدی. اولدیکم زمان بونی اوکا خاطرلاتیکز، قبول ایدرسه بنی اونك حجره سنه دفن ایدیکز. فقط هر حالده بوکا مانع اولاجقلرینی ظن ایدیيورم. بویله بر شی وقوع بولورسه بر مراجعتده بولونمایيکز و بنی بقیعه دفن ایدیکز...» حضرت حسن ارتحال ایتدیکی زمان حضرت حسین عائشه یه مراجعت ایتمش، حضرت عائشه «ممنونیتله قبول ایدیيورم.» دیمش، مروان بونی خبر آلنجه «بویله شی اوله مازه» دیمش، حسن هیچ بر وقت اوراده کومولمه مز. حضرت عثمانك قبرستانده دفننه مساعده ایتمدکلری حالده حسنی عائشه نك حجره سنه می کومك ایسته يورلر ؟»

اون سکزنجی فصل

حضرت عائشه‌نك ارتحالی

حضرت عائشه، معاویه دورینك صوك زمانلرینه قدر یاشامشدر. عائشه هجرتك ٥٨ نجی سنه‌سنده خسته‌لانمش، خسته‌لنی شیوع بولور بولماز هر کس عیادته قوشمشدی. [١] بو صیراده حضرت عائشه‌یی عیادت ایدن ابن عباس « عائشه ازلدن بری مؤمنلرك والده‌سی ایدی. حضرت پیغمبرك اك سوکیلی زوجه‌سیدر، اونك یوزندن تیمم حکمی نازل اولمشدر. قرآن کریمك اونك شاننده نازل اولان آیتلری مسلمانلر طرفندن مسجدلرده و محرابلرده اوقونیور. » دیمش، [٢] حضرت عائشه‌ده اوكا « ابن عباس! بنی بوکبی ثنالردن عفو ایت. » دیمشدی. [٣]

حضرت عائشه‌نك صوك دقیقه‌لرنده وصیتی شو ایدی: « بنی حضرت پیغمبرك یانینه دکل، سائر زوجات طاهراتك یاننده بقیعده دفن ایدیکز. چونکه بن رسول اکرمدن صوکرا بویوك بر خطا ایشله‌دم. » [٤]

حضرت عائشه هجرتك ٥٨ نجی سنه‌سی رمضانك ١٧ نجی کونی، میلادك ١٣ نجی حزیران ٦٧٨ تاریخنده وتر نمازینی متعاقب کیجه‌لین ارتحال ایتمشدر. حضرت عائشه‌نك ارتحالی بوتون امت اسلامیه‌نك قلبنده صوك درجه‌ده حزن و تأثر وجوده کتیردی. بوتون انصار اولرندن

١) ابن سعد، جزؤ النساء صحیفه ٥١ ٢) بو روایت صحیح بخاریده حضرت عائشه‌نك مناقبنده، سورهٔ نور تفسیرنده، حاکمك مستدرکنده، امام احمدك مسندندن منقولدر. ٣) بخاری، کتاب الجنائزك صوك طرفلری، الاعتصام بالسنة. ٤) موطأ، امام محمد، باب النوادر.

چیقارق جنازه‌یه اشتراك ایتدیلر. حضرت عائشه ارتحالنی متعاقب درحال تجهیزیله تکفیننی وصیت ایتمش اولدیغندن جنازه کیجه‌لین قالدیریلمش، عظیم بر جماعت اونی مزارینه قدر تشییع ایله‌مشدی. قادینلر جنازه‌یه اوقدر واسع مقیاسده اشتراك ایتمشلردی که بویله بر منظره هیچ بر وقت کورولمه‌مشدی. حضرت ام سلمه بو صیراده «جناب حق عائشه‌یه رحمت ایله‌سین. اونی باباسندن صوکرا الك چوق سوه‌ن ذات حضرت پیغمبردی.» دیمشدی. ١]

بو صیراده حضرت ابو هریره مدینه والیسنك قائممقامی ایدی. حضرت عائشه‌نك نمازینی‌ده اوقیلدیردی. جنازه‌یی قبرینه ایندیرنلر قاسم بن محمد بن ابی بکر، عبداه بن عبدالرحمن بن ابی بکر، عبداه بن عتیق، عروة بن زبیر، عبداه بن زبیردی. ٢] بونلر حضرت عائشه‌نك برادر زاده‌لری وهمشیره‌زاده‌لری ایدیلر. مدینه‌ده‌کی حزن وتأثر صوك درجه‌یی بولارق هرکس « حرم نبوتك بر مشعله‌سی دها سوندی ! » دییه‌رك آغلامشدی.

بر کون تابعیندن بری مدینه‌لیلردن برینه «حضرت عائشه‌نك ماتمی کیملر طوتدی؟» دیمش، اوده «حضرت عائشه‌یی والده طانیانلرك هپسی!» دیمشدی. ٣]

حضرت عائشه‌نك متروکاتی میاننده بر اورمان واردی. بو اورمان حضرت عائشه‌نك آبلاسی اسمایه اصابت ایتمش، معاویه بونی یوزبیك درهم مقابلنده تبركاً صاتین آلدیغندن اسماء بومهم مبلغی عزیز دوستلری آراسنده تقسیم وتوزیع ایتمشدی. ٤]

---

١) طیالسی، مسند ام سلمه، صحیفه ٢٢٤ . ٢) بو حادثات حاکمك مستدرکندن آلینمشدر . ٣) ابن سعد، جزؤالنساء، صحیفه ٥٤ . ٤) صحیح بخاری، باب هبة الواحد للجماعة .

اون طقوزنجی فصل

حضرت عائشه‌نك اولادلقلری

حضرت عائشه‌نك اوز أولادی یوقدی . ۱] کندیسی بوندن مشتکی دکلدی . فقط عرب اصیلزاده‌لری اولادلرینك اسملریله کنیه‌لندکارندن واثر حرمت اولارق اسملریله چاغیریلمادقلرندن حضرت عائشه‌ده همشیره‌سنك اوغلی عبداللهك اسمیله کنیه‌لنمش ، (ام عبدالله) کنیه‌سیله طانینمشدر . ۲] ابن الاعرابی حضرت عائشه‌نك (ام عبدالله) عنوانیله طانیماسنی اساس اتخاذ ایده‌رك اونك عبدالله نامیله تسمیه اولنمان برچوجوق دوشوردیکنی ۳]، بوچوجوغه عبدالله نامی ویریلدیکنی سویلرسه‌ده بوروایتی قبوله امکان یوقدر . اساساً بوروایتك سندی‌ده صوك درجه ضعیفدر . بوتون صحیح روایتلر بالاتفاق بوخصوصده برشی سویله‌میور . احادیث شریفه‌ده حضرت عائشه‌نك چوجوق دوغورمادیغی تصریح اولونیور . ٤]

حضرت عائشه‌نك همشیره‌زاده‌سی اولان عبدالله بن زبیر هجرت محمدیه‌دن‌صوکرا تولدایدن ایلك مسلمان چوجغی ایدی. حضرت عائشه بوچوجغی اولادلق ایدینمش ، اونی تربیه ایتمش ، یتیشدیرمشدی . عبدالله‌ده حضرت عائشه‌یی کندی اوز آنه‌سندن فضله سوه‌ردی .

---

۱) ابوداوود ، کتاب‌الادب . ۲) کذا . ۳) زرقانی ، جلد ۳ صحیفه ۲٦۹ . ٤) مسنداحمد جلد ٦ صحیفه ۱۵۱ .

حضرت عائشه عبدالله‌دن باشقه متعدد چوجقلری یتیشدیرمشدر . ۱] رسول‌اکرمك زماننده اونك انصار قیزلرندن برینی بویوتدیغی و قوجه‌یه ویردیگی احادیثده مذکوردر . ۲]

حضرت عائشه‌نك تربیه ایتدیگی چوجقلر آراسنده مسروق ابن اجدع ۳] ، عمره بنت عائشه بنت طلحه ، عمره بنت عبدالرحمن ، اسماء بنت عبدالرحمن بن ابی بکر الصدیق ، عروة بن زبیر ٤] ، قسم بن محمد ٥] واردر . قاسمك برادری عبدالله بن یزید ٦] ایله دها باشقه‌لری حضرت عائشه‌نك بویوتدكلری آراسنده بولونیورلر . عائشه‌نك برادری محمد بن ابی بکرك قیزلری ده اونك طرفندن یتیشدیرلمشدر . ۷] حضرت عائشه بوقیزلری بویوتدقدن صوكرا اونلری اولندیرمشدر . ۸]

۱) موطأ ، امام محمد ابن مالك ، كتاب الزكاة . ۲) مسند احمد ، جلد ۳ صحیفه ۲٦۹ . ۳) تذكرة المعالی ، ترجمهٔ مسروق . ٤) اسماء رجال اثرلرندن . ٥) موطأ ، امام مالك ، كتاب الزكاة اموال الیتامی . ٦) مسند احمد ، جلد ٦ صحیفه ۳۲ . ۷) موطأ ، زكاة الحلی . ۸) موطأ ، كتاب الطلاق .

یکرمنجی فصل

حضرت عائشه‌نك اخلاق وعاداتی

حضرت عائشه‌نك كنجلكندن كمالنه قدر حیاتی مكارم اخلاقك جانلی برنمونه‌سی اولان رسول اكرمك زوجیتنده كچمشدر. الك یوكسك تربیه‌یی انسانلغك مربیسندن وحریم نبوتدن آلان حضرت عائشه اخلاقك الك یوكسك درجه‌سنده ایدی. حضرت عائشه متین، متقی، سخی، قناعتكار، شفیق وعبادته منهمك برقادیندی.

حضرت عائشه‌نك قناعتكارلغی:

قادینلق ایله قناعتكارلق مفهوملری بربرینه ضد ایكی مفهوم كبی كورونور. بونلرك ایكیسی‌ده حضرت عائشه‌ده طوپلانمشدر. رسول اكرمك خانه‌سنده معیشتك ناصیل كچدیكنی كوسترمشدك. حضرت عائشه هیچ بروقت معیشت‌دارلغندن شكایت ایتمه‌مشدر. حضرت عائشه خانهٔ سعادتده رفاه كورمه‌مكله برابر باشقه‌لرینك رفاهنی ایسته‌ر وقناعت حیاتنی هرشیئه ترجیح ایدردی. اسلام فتوحاتنك نتیجه‌سی اولارق بوتون خلق رفاهه ایردیكی حالده حضرت عائشه رسول اكرمك دورنده‌كی حیاتندن قیل قدر آیریلمادی. دائما قناعتكار یاشادی.

ابناى جنسنه معاونت :

حضرت عائشه چوجق طوغورماديغى حالده مسلمانلرك اولادلرينى، بالخاصه يتيم چوجقلرينى آلير، بونلره باقار، تربيه ايدر، يتيشديرر وأولنديرردى. بونى ياپماقى بر بورج عد ايدردى ١].

اطاعتى :

حضرت عائشه رسول اكرمك هر أمرينه اطاعت ايدر، اونى خوشنود ايتمه‌يى الك بويوك وظيفه بيليردى. رسول اكرمى كورمك، اوندن برشى صورمق ايسته‌ين قادينلر حضرت عائشه واسطه‌سيله مراجعت ايدرلر، عائشه كيجه كوندوز رسول اكرمه خدمت ايدردى. رسول اكرمك ذره قدر انجينمسى اوكى صوك درجه متأثر ايدردى.
حضرت پيغمبرك اقربا وتعلقاتى عائشه‌نك هيچ بر تكليفنى رد ايتمزلردى ٢].

غيبت وذمدن احترازى :

حضرت عائشه كيمسه‌يى انجيتمز، كيمسه‌يه فنالق ايتمزدى. عائشه بيكلرجه روايت ايراد ايتديكى حالده اونك بر كيمسه حقنده فنا بر سوز سويله‌ديكى واقع دكلدر. قادينلرك اورتاقلرينه فنا كوزله باقمالرى اونلرك باشليجه خصائصندن بريدر. حضرت عائشه ايسه اورتاقلرندن برينه‌ده بر دفعه اولسون سرت وياچاتيق بر سيما ايله باقمامشدر بالعكس حضرت عائشه رسول اكرمك زوجه‌لرنده آرقداشلرى اولان قادينلرك

١) مسند احمد، جلد ٦. صحيح بخارى، باب شهادة القاذف. ٢) صحيح بخارى، باب الاعتصام بالسنة.

فضائل ومناقبنی ، محاسن اخلاقنی حرمتله نقل ایتمشدر. شاعر حسان عائشـه‌یه فنالق ایتدیکی حالده عائشـه اونك زیارتنی قبول ایدر واوكا قارشی هیچ مغبر دکلمش کبی اوكا حسن قبول کوستردی . بر کون بعض ذوات حسان علیهنده سوز سویله‌مشـلر ، اونك افك حادثه‌سی أثناسنده مفتریلره اشـتراك ایتمسنی تقبیح ایتمشلر ، حضرت عائشـه اونلره شو مقابله‌ده بولنمشدی : « حسان علیهنده فنا سویله‌مك بزه یاقیشماز . چونکه او ، رسول‌الله طرفندن مشرك شـاعرلره جواب ویروردی . » ١]

بردفعه آدامك بری حضرت عائشه‌نك مجلسـنده موضوع بحث اولمش ، حضرت عائشه اوشخصه ایی نظرله باقمادیغنی احساس‌ایتمش، بونك اوزرینه بوشخصك وفات ایتدیکی سویله‌نجه ام‌المؤمنین اللرینی قالدیرارق او آدام ایچین مغفرت نیاز ایتمشـدی . حاضرونلدن بری حضرت عائشه‌یه : «دمین بوآدامی بکنمدیککزی کوسترمشدیکز . شیمدی ایسه اوكا دعاء اونك ایچین مغفرت نیاز ایدیبورسکزه بونك حکمتی نه‌در ؟ » دیدی . حضرت عائشه شوجوابی ویردی: «رسول اکرم بزی بویله ارشـاد ایتدی . أولولری ایلکله یاد ایدیکز ، دیدی . » ٢]

احسانه قبول ایتمـسی :

حضرت عائشه کیمسه‌نك احسانی قبول ایتمزدی . شـاید قبول ایدرسه همان‌مقابله‌ده بولونوردی. بردفعه عراقدن کلن غنائم آراسنده برمقدار اینجی چیقمش، حضرت عمر بونك عائشه‌یه اهداسنی تکلیف

١] صحیح بخاری، مناقب‌حسان. ٢) طیالسی ، مسند عائشه

ایتمش و بو تکلیف قبول اولونمشدی. حضرت عایشه بو انجیلری آلدیغی زمان: «یارب، بنی عمرك هدیه‌لرینی آلمق ایچین یاشاتما.» دیمشدی. ١]

مدح وثناده خوشلانماسی :

حضرت عائشه مدح وثنادن خوشلانمازدی . دها مقدم اونك احتضاری اثناسنده ابن عباسك مدح و ثناسنه فاصیل مقابله ایتدیکنی کوسترمشدك . ابن عباس حضرت عائشه‌یی زیارت ایتدکجه عائشه اونك کندیسنی مدح وثنا ایچین کلدیکنی آکلار ، اوکا مساعده ایتمزدی . ٢]

عزت نفسی :

حضرت عائشه بوتون محویتکارلغی وتواضعی ایله برابر چوك درجه وقور، چوك درجه عزت نفس صاحبه‌سی ایدی. افك حادثه‌سی موضوع بحث ایدرکن کوستردیکمز وجهله عائشه‌نك معصومیتی آکلاشیلدقدن صوکرا عائشه‌نك والده‌سی اوکا رسول اکرمه تشکر ایتمه‌سنی سویله‌مش، عائشه، یالکز جناب حقه شکر ایتدیکنی و کیمسه‌یه منتدار اولمادیغنی سویله‌مشدی .

حضرت عائشه‌نك همشیره زاده‌سی عبدالله بن الزبیر ، تیزه‌سنه چوك درجه حرمت ایدردی. برکون عبدالله، تیزه‌سنك سخاسنه مانع اولمق ایسته‌مش، اوکا بو وادیده برقاچ سوز سویله‌مش، حضرت عائشه اوکا داریلمش و آنجاق برچوق ذواتك توسطی نتیجه‌سنده اونکله باریشمشدی. ٣)

١) مستدرك حاکم ٢) صحیح بخاری ، مستدرك حاکم ، مسند احمد
٣) صحیح بخاری ، زیارةالقبور

حضرت عائشه‌نك جسارتی:

حضرت عائشه صوك درجه جسور برقادینیدی . كیجه‌لری قالقوب یالكز باشنه قبرستانه قادار كیده‌بیلیردی. حرب میدانلرنده دولاشیر و خدمت ایدردی . احد غزاسنده طاشیدیغی برقیربادن یارالیلره صو داغیتمشدی .١] خندق محاربه‌سنده تهلكه‌نك اك شدتلی هنگامنده قادینلرك بولوندیغی قلعه‌دن دیشاری چیقوب مسلمانلرك وضعیتنی تدقیق ایتمشدی. ٢] حضرت عائشه حربلره اشتراك ایچین ده مساعده ایستر، فقط رسول اكرم مساعده ویرمزدی . ٣] حضرت عائشه جمل وقعه‌سنده عسكرلرینی مكمل ومنتظم برصورتده اداره ایتمش ، اونلره قوماندانلقده بولونمش ، بوده اونك جسارتنی كوسترمشدر .

حضرت عائشه‌نك سخاسی :

حضرت عائشه‌نك ممتاز اولدیغی خصائلدن بری اونك سخاوتلو جنابیدر. عائشه‌نك همشیره‌سی اسماده عینی صفتلرله ممتازدی. ابن زبیر دیيوركه: «بو ایكی همشیره‌دن فضله سخی وكریم بركیمسه كورمدم.» حضرت عائشه آلنه كچنی بیریكدیرر ، اونلر بیریكنجه تقسیم وتوزیع ایدردی . اسماء ایسه آلنه كچنی ویرردی . ٤]

حضرت عائشه كندیسندن برشی ایسته‌نیلدیكی ، آز اولسه‌ده اونی ویرردی . آلنده برخورما دانه‌سی بیله اولسه اونی تصدقدن كری قالمازدی. بوخصوصده اونك رهبری (من یعمل مثقال ذرة خیراً

---

١) صحیح بخاری ، ذكر احد . ٢) مسند احمد ، جلد ٦ صحیفه ٩٩
٣) صحیح بخاری ، حج النساء ٤) ادب المفرد ؛ امام بخاری . باب سخاوة النفس .

یره) یعنی « بر ذره آغیرلغنجه ایلك ایدن اونی بولور.» آیت کریمه‌سی ایدی. بر کره معاویه حضرت عائشه‌یه یوزبیك درهم کوندردیکی حالده بو پاره‌دن اقشامه برشی قالمامش ، هپسی محتاجینه توزیع اولونمشدی . او کون حضرت عائشه اوروجلیدی. خدمتجیسی اوکا : اقشامه برشی بیراقالیدیکز» دیدی . حضرت عائشه « بونی اولجه سویله‌ملیدیکز.» جوابنی ویردی . ١]

حضرت عائشه کندی اوتوردیغی بر اوی بیله معاویه‌یه صاتمش ، اونك پاراسنی محتاجینه داغیتمشدی . ٢]

رقت قلبی والله‌دن قورقوسی :

حضرت عائشه‌نك قلبی رقیق ایدی . قلبی خشیة الله ایله طولوایدی. کندیسی وقتنك قسم اعظمنی عبادت ایله کچیردی . رسول اکرمله برلکده کیجه‌لری تهجد نمازینه دوام ایدردی . کندیسی رسول اکرمك ارتحالندن صوکراده بو نمازلری ترك ایتمه‌مشدی . بر کون حضرت عائشه تهجد نمازینی ادا ایدرکن یکنی قسم کلمش ، عائشه نمازینی اکمال ایتدکدن صوکرا اوکا نه نمازی قیلدیغنی صورمشدی . حضرت عائشه‌ده رسول اکرمك قیلدیغی تهجد نمازی اولدیغنی آکلاتمشدی . ٣]

حضرت عائشه رمضانده تراویح نمازینه بویوك بر اهمیت ویرردی . اونك کوله‌سی ذکوان اوکا امام اولور ، حضرت عائشه‌ده اوکا اقتدا ایدردی . ٤]

حضرت عائشه کونلرینك چوغنی اوروجلی کچیررد، بر روایته کوره

١) مستدرك حاکم ٢) ابن سعد ، ذکر حجرات امهات المؤمنین .
٣) دارقطنی ، کتاب الصلاة . ٤) موطأ ، بخاری ، باب قیام رمضان .

دائما اوروج طوتاردی . ١]

بردفعه حضرت عائشه عرفه کونی اوروج طوتمش ، هوانك صوك درجه صیجاق اولماسنه مبنی بایغینلق کچیرمشدی . عائشه نك برادری عبدالرحمن هوانك صیجاقلغنه مبنی اوروجی بوزماسنی سویله مش ، حضرت عائشه ده شو مقابله ده بولونمشدی : « رسول اکرمدن دویدم ، عرفه کونی أوروج طوتانك برسنه لك کناهلری باغیشلانیر . » ٢ .]

حضرت عائشه فریضهٔ حجی ده منتظماً ایفایه اهتمام ایدردی . اونك ایچین حیاتده بولوندیغی مدتجه هر حجه اشتراك ایتمشدر . حضرت عمر کندی دورنده حضرت عثمان ایله عبدالرحمن بن عوفی زوجات طاهراتله برلکده حجه چیقاریردی . ٣] زوجات طاهراتك حج اثناسنده کی یرلری معیندی . رسول اکرم عرفات میدانینك سرحدنده اونلره بش رقملی موقعی تخصیص ایتمشدی . شاید ازدحام فضله اولورسه زوجات طاهرات چادیرلرینی بر آز دها کری یه قورارلردی . زوجات طاهرات ایله معیتلرنده بولونان اشخاص اوراده بولوندقلری مدتجه تکبیر کثیر لردی . اولدن بری جاری اولان برعادته کوره حجدن صوکرا ینه ذی الحجه آینده عمره ادا اولونوردی . بالآخره محرم هلالی کوروندکدن صوکرا عمره یه نیت ایدیلیردی . ٤] حج موسمنده عرفه کونی اوروج طوتولور ، آقشام اوستی افطار ایدیلیردی . ٥]

کوله لره شفقتی :

حضرت عایشه طرفندن ازاد اولونان کوله لرك عددی ٦٢ یه

---

١) ابن سعد . جزؤ النساء . ٢) مسند احمد ، جلد ٦ صحیفه ١٢٨
٣) صحیح بخاری ، باب حج النساء . ٤) موطأ ، صحیح بخاری ، باب طواف النساء ٥) موطأ ، امام مالك ، صیام یوم عرفه

بالغدر ١٠] مدينه‌ده ياشان (بريره) نامنده برجاريه صاحبلرينه برمقدار پاره اوده‌مك مقابلنده آزاد ايديله‌جكدى. بريره اهاليدن اعانه ايسته‌دى. حضرت عائشه بوندن خبردار اولارق تكميل پاره‌يى ويردى واونى آزاد ايتدى . ٢] بردفعه حضرت عائشه خسته‌لانمشدى. خسته‌لق اثناسنده بركيمسه‌نك اوكا بددعا ايتمش اولاجغنه ذاهب اولمش وجاريه‌سنى چاغيرارق اوكا صورمشدى . جاريه : «اوت ، اولورسه‌ك قورتولورم ديه سكا بددعا ايتمشدم.» ديدى . حضرت عائشه‌ده بو جاريه‌يى ازاد ايتمشدى . ٣]

فقرا پرورلكى :

حضرت عائشه فقرا ومحتاجلره حيثيتلريله متناسب برشكلده يارديم ايدردى. بركون برسائل مراجعت ايتمش، اوكا برديلم اكمك ويريلمش، اونى متعاقب اوستى باشى تميزجه ديكر برسائل كلمش ، اوكا دها فضله حرمت كوستريلمش وكنديسنه يمك اكرام اولونمشدى. حضرت عائشه‌يه بونك سببى صورولمش ، اوده رسول اكرمك شو حديثنى اوقومشدى: « هر كسه حيثيتنه كوره معامله ايديكز.» ٤]

تستره رعايتى :

حضرت عائشه تستره صوك درجه رعايت ايدردى. حجاب آيتلرينك نزولندن صوكرا تستر فرض اولمشدى. ٥] بر دفعه حج موسمنده قادينلر حضرت عائشه‌يه كله‌رك، اونكله برلكده حجر اسودى زيارت

١) شرح بلوغ المرام ، اميراسماعيل ، كتاب العتق ٢) صحيح بخارى ، صحيح مسلم ، مسند احمد ٣) دارقطنى ٤) ابوداود ، كتاب الادب .
٥) صحيح بخارى ، حديث افك

اتمك ایسته‌دیلر. حضرت عائشه اونلره« سز کیده‌بیلیرسکز. فقط بن ارککلرله برلکده کیده‌م.»دیدی. ١] حضرت عائشه کعبه‌یی، ارککلردن بوشالدقدن صوکرا طواف ایدردی.

تابعیندن اسحاقك کوزلری کورمزدی. حضرت عائشه اونی قبول ایتدکجه باشنی اورتردی. بر کون اسحاق حضرت عائشه‌یه « بن اعما اولدیغم حالده بندن ده‌تستر ایدییورسکز. حال بوکه بن سزی کورمیورم.» دیدی. حضرت عائشه: « اوت،دیدی، کرچه سن بنی کورمیورسك، فقط بن سنی کوریورم.»٢]

١) صحیح بخاری ، کتاب الحج ، طواف النساء ، ٢) ابن سعد ، جزؤ النساء .

یکرمی برنجی فصل

حضرت عائشه‌نك فضل وكمالی

صحیح مسلمده کتاب الفضائلده رسول اکرمك شو حدیث شریفی منقولدر: «سزه ثقلینی ترك ایدییورم. بونك برنجیسی اللهك کتابی... ایکنجیسی اهل بیتمدر.»

بو حدیث شریفدن مراد شودر: کتاب الله سهولت بیانی اعتباریله انسانلری عملی مثاللره محتاج بیراقمایه‌جق بر حالده‌در. بونکله برابر کتاب اللهك اسرارینی، علمی وعملی بیاناتنی تفسیر ایده‌جك ذواته‌دائما احتیاج واردر. رسول اکرمدن صوکرا بوذواتی اهل بیت ایچنده آرامق ایجاب ایدر. اهل بیت تعبیرندن مقصد نه‌اولدیغی احزاب سوره‌سنده بیان اولونمشدر.

[احزاب سوره‌سی زوجات طاهراتدن بحث ایدر، اونلر طرفندن تعقیب اولونه‌جق خط حرکتی ایضاح واونلرك حائز اولملری ایجاب ایدن صفاتی تقریر ایدرکن هم اونلرك اهل بیت اولدقلرینی، هم‌ده اونلرك اولرنده اوقونان آیات الٰهیه‌یی وحکم ربانیه‌یی دائما یاد ایتملری ایجاب ایتدیکنی بیان ایلر. بواعتبار ایله قرآن کریمك افاده‌سنه کوره اهل بیت زوجات طاهراتدر.] ١]

١] بوفقره بنم طرفمدن علاوه اولونمشدر. ع.ر.

اهل بيت ايچنده رسول اكرمك حضرت عائشه حقنده‌كى محبتى اونك رسول اكرمك رفاقت وتربيه‌سندن صوك درجه استفاده ايتمسنى تأمين ايتديكى كبى بالذات حضرت عائشه‌نك فطرى استعدادى‌ده بوكا ياردیم ايتمشدى. بونك ايچين اهل بيت ايچنده حضرت عائشه‌نك ممتاز بر موقعى واردى. كتاب اللهك الك قيمتلى مفسرى، سنت محمديه‌نك الك دكرلى شارحى، احكام اسلاميه‌نك الك ممتاز معلمى اوايدى. هر كس رسول اكرمى يالكز حيات عامه ايچنده كورديكى حالده حضرت عائشه اونك هم حيات عموميه‌سنى، هم حيات خصوصيه‌سنى كوريبوردى.

حضرت عائشه موقعى اعتباريله عموميتله قادينلره وزوجات طاهراته تفوق ايتدكدن باشقه بر چوق اصحابه‌ده تفوق ايتمكده ايدى. ترمذى حضرت ابوموسى الأشعرينك شو روايتنى نقل ايتمكده‌در: « بز اصحاب رسول بر حديث اوزرنده مشكلاته اوغرايه‌رق اونى حضرت عائشه‌يه صورديغمز زمان محقق اونك اوكا دائر علمى بولونديغنى كوروردك.»[١]

متعدد اصحابك تلميذلرندن اولان عطاء ابن ابى رباح ديوركه: « حضرت عائشه فقهده الك متبحر، علمده الك درين انسان اولديغى كبى عامهٔ ناس حقنده الك اى فكر صاحبه‌سى ايدى.»[٢]

تابعينك رئيسى اولان امام زهرى اكابر اصحاب طرفندن يتيشديرلمشدر، مشاراليه ديوركه: « حضرت عائشه هر كسك الك عالمى ايدى. اصحاب كزينك الك بويوكلرى اوكا مراجعت ايدرلردى.»[٣]

اصحاب كزيندن حضرت عبدالرحمن بن عوفك اوغلى اولوب قدرى يوكسك تابعيندن اولان (ابوسلمه) ديوركه: «حضرت عائشه

١] جامع ترمذى، مناقب عائشه. ٢) مستدرك حاكم ٪ ٣) طبقات ابن سعد، جزؤ ثانى، قسم ثانى ١٢٦

قدر رسول اکرمك سننه وفقهه واقف بر کیمسه کورمیورم. نازل اولان بوتون آیتلر، بوتون فرائض حقنده عائشه‌دن فضله علم صاحبی اولان کیمسه یوقدی.» [١]

بر کون معاویه آداملرندن برینه « اك بویوك عالم کیمدر؟» دیمش، کندیسنه : « سزسکز ! » دیمشلر ، معاویه : « بونك طوغروسنی سویله‌ییکز» دیمش، بالمقابله «او حالده عائشه‌در» جوابنی ویرمشلردی.[٢]

پیغمبریمزك حواریسی زبیرك اوغلی عروه دییورکه: « ام المؤمنین حضرت عائشه قدر حلال و حرامه، علمه، شعره، طبه واقف بر کیمسه کورمدم.» [٣] دیگر بر روایته کوره عروه شو شکلده ادارۀ کلام ایتمشدر : «حضرت عائشه قدر قرآن بیلن، فرائضی طانیان، حلال وحرامه واقف اولان، فقهده متبحر، شعرده، طبده، تاریخ وانسابده رسوخ صاحبی بر کیمسه کورمدم.»

حضرت عائشه طرفندن تربیه اولونان مسروق تابعی یه حضرت عائشه‌نك وقوفی حقنده بر سؤال صورولمش، اوده شو جوابی ویرمشدی: « نفسمی ید قدرتنده طوتان ذات کبریا نامنه قسم ایدرم که اصحابك اختیارلرینی حضرت عائشه‌یه فرائضی صورارکن کوردم.» [٤]

حدیث ازبرله‌مك، سنت نبویه‌یی نشر ایتمك خدمتنی دیگر زوجات طاهرات ده ایفا ایدییوردی. فقط بونلرك هیچ بری حضرت عائشه‌نك مرتبه‌سنه ایره‌مه‌مشدر. محمود بن لبید دییورکه: زوجات طاهرات احادیث نبویه‌نك چوغنی ازبرله‌مشلردی . فقط ایچلرنده حضرت عایشه ایله حضرت ام سلمه درجه‌سنده بر کیمسه یوقدی . [٥]

---

١) ابن سعد، جزؤ ثانی، قسم ثانی ١٢٦ ٢) مستدرك حاکم ٣) کذا ٤] زرقانی جلد ٣ ٥] ابن سعد ، ایکنجی قسم ایکنجی جزؤ صحیفه ١٢٦

امام زهرى ديبور كه: «هر كسك علميله زوجات طاهراتك علمى طوپلانسه عائشه‌نك علمى هپسندن فضله قالير » .

بعض محدثين حضرت عائشه‌نك فضائلنه دائر شو حديثى نقل ايتمشلردر: رسول اكرم ديبور كه : «دينكزك نصفنى شو حميرادن» يعنى شو بياض قادينندن آليكز . »

فقط بو حديثك سندى ثابت دكلدر .

یکرمی ایکنجی فصل

حضرت عائشه‌نك علم واجتهادی

حضرت عائشه‌نك علم واجتهاد اعتباریله موقعی چوق یوکسکدر. عائشه، کتاب وسنته، فقه واحکامه وقوف اعتباریله حضرت عمر، حضرت علی، عبدالله بن مسعود وعبدالله بن عباس ایله برسویه‌ده صاییلیوردی. حضرت عائشه‌نك هرعلمده‌کی وقوفندن آیری آیری بحث ایده‌جکز.

قرآن کریم :

قرآن کریم یکرمی اوچ سنه‌ده جسته جسته نازل اولمشدر. حضرت عائشه قرآن کریمك نزوله باشلاماسنك ۱٤ نجی سنه‌سنده رسول اکرمله ازدواج ایتمشدر. عائشه، رسول اکرمله تقریباً اون سنه یاشامشدر. قرآن کریمك نصفندن زیاده‌سی حضرت عائشه‌نك ازدواجندن اول نازل اولمقله برابر رسول اکرم حضرت ابوبکرك خانه‌سنی دائما زیارت ایتدیکندن، حضرت ابوبکرك خانه‌سنده یاپدیردیغی مسجدده دائما قرآن تلاوت ایدلدیکندن فطرةً ذکی وحافظه‌سی قوتلی اولان حضرت عائشه رسول اکرمه وارمادن‌ده قرآن ایله مشغول اولویوردی. حضرت عائشه دییورکه: «بل الساعة موعدهم والساعة ادهی وامر» آیتی نازل اولدیغی زمان بن اویون

اوينايان برقيزدم . » ١]
قرآن كريم حضرت پيغمبرك ارتحالنه قادار برجلد حالنده جمع اولونمامش ، حضرت ابوبكرك زماننده طوپلانمشدر . حضرت عائشه‌نك بر كوله‌سى اولان (ابويونس) يازمشدى اشنا ايدى . ٢]
(ابويونس) حضرت عائشه ايچين برمصحف يازمشدى . قرآن كريمك قرائتنده‌كى اختلاف، ايرانه‌قريبى حسبيله‌الك‌زياده عراقده شايعدى.٣]
عراقدن كلن برآدام حضرت عائشه‌يه شو سوزلرى سويله‌دى : بزده خلق قرآن كريمى ترتيبسز اوقويور ، مصحفكزى ويريكزده قرآنى اوكا كوره ترتيب ايده‌لم.» حضرت عائشه شو جوابى ويرمشدى: «سوره‌لرك تقديم وتأخيرنده برباس يوقدر. » صوكره كندى مصحفى چيقاروب كوستردى وهرسوره‌نك باش آيتنى اوقويوب اوكا يازديردى. ٤]
معناسى آكلاشيلامايان آيتك معناسى حضرت پيغمبردن صورولوردى. نته‌كم حديث شريفده رسول اكرمدن صورولان سؤاللر نقل اولونويور، زوجات طاهرات ايسه شو امر الٰهى‌يى تلقى ايتمش بولونويورلردى: «اويكزده اوقونان آيات الٰهيه وحكم ربانيه‌يى خاطريكزده طوتيكز.»٥]
حضرت پيغمبر تهجد نمازنده اوزون سوره‌لرى اوقوردى . حضرت عائشه‌ده رسول اكرمه بونمازده اقتدا ايدر، رسول اكرمك اوقوديغى سوره‌لرى خضوع وخشوع ايله ديكله‌ردى. ٦] قرآن، نازل اولديغى زمان بونى ايلك ايشيدن، حضرت عائشه اولوردى . رسول

١] صحيح بخارى ، تفسير سورهٔ قمر . ٢] بخارى . تفسير صلاة الوسطى .
٣] صحيح بخارى ، باب جمع القرآن .
٤] صحيح بخارى : باب تأليف القرآن
٥] واذكرن مايتلى فى بيوتكن من آيات الله والحكمة (احزاب)
٦] مسند احمد جلد ٦ صحيفه ٩٢

اكرم قرآنى اونك حجره‌سنده تلقى ايدردى ١]

حضرت عائشه ديورکه : بقره ايله نسا سوره‌لرى ، بن حضرت پيغمبرك نزدنده ايكن نازل اولدى. ٢] حضرت عائشه قرآن كريمدن هر آيتك طرز قرائتنه، هر آيتك معنوى اشارتنه، هر آيتدن نه‌صورتله استدلال ونه‌صورتله استنباط اولوناجغنه تماميله واقفدى . عائشه هر مسئله‌يه دائر جواب ويرمه‌دن قرآنه مراجعت ايدر ، صوكرا جواب ويرردى . حضرت عائشه هر شيدن فضله رسول اكرمك اخلاق وآدابنى كنديسنه رهبر اتخاذ ايتمشدى . بركون حضرت پيغمبرك اخلاقى حقنده صورولان سؤاله جواباً ، حضرت عائشه: «سز قرآن اوقويورميسكز ، حضرت پيغمبرك اخلاقى باشدن باشه قرآندى .» بونى متعاقب رسول اكرمك كيجه‌لرى ناصل عبادت ايتديكى صورولمش، حضرت عائشه‌ده (مزمل) سوره‌سنه اشارت ايتمشدى . ٣]

حضرت عائشه عقائد ، فقه واحكامك استنباط واستدلالنده قرآن كريم آيتلرينه استناد ايدردى . بو اصول استناد، اونك مسائلك غوامض ودقائقنه نه‌قدر واقف اولديغنى اظهار ايدر .

اصحاب كرامدن قرآن كريمك تفسيرى پك آزى مرويدر . امام بخارينك صحيحنده بونك بويوك بر قسمى موجوددر . فقط بو قسمده موضوع بحث اولان لغتلرك زيانه تابعينك روايتلريله حل اولونمشدر . اونلر عادتلرى وجهله تفسيرده مختلف وقايعى ، بونلرله جزئى بر علاقه‌يى حائز آيته نظراً نقل ايدرلر . يوقسه اصل تفسير پك آزدر . ترمذيده‌ده تفسيره عائد بويوك برباب واردر. فقط بورادە

١] صحيح بخارى ، باب تأليف القرآن ٢] كذا ٣] ابى داوود : قيام الليل ، مسند احمد جلد ٦ صحيفه ٥٤

سندلرك صحتنه اهمیت ویرلمه مشدر. ثانیاً حقتی تفسیر نظر دقته آلینمامشدر. امام مسلم خاص تفسیرك برقسمنی صحیحنه نقل ایتمش و بونك نقلنده بویوك براحتیاط كوسترمشدر. بونلرك زیاده ابن عباس ایله حضرت عائشه نك روایتلریدر. حضرت عائشه نك تفسیره عائد روایتلری آز اولمامقله برابر بز یالكز شایان دقت برنكته یی حائز آیتلرك تفسیرینی نقل ایله اكتفا ایده جكز.

۱ ـــ حج مناسكندن بری «صفا» ایله «مروه» آراسنده قوشمقدر. قرآن كریمده بوكا متعلق آیت كریمه شودر : « صفا ایله مروه شعائر اللهیه دندر. بیتی حج ایدنك، یاخود عمره‌یی ایفا ایدنك اونلری طواف ایتمه سنده برباس یوقدر. » [۱] زبیرك اوغلی (عروه) تیزه سی حضرت عائشه یه مراجعت ایدرك بو آیتی اوقودی. صوكرا شو سؤالی صوردی: « او حالده صفا ایله مروه آراسنده طواف ایدیلمزسه بونده برباس اولمازمی ؟ » حضرت عائشه : خایر ، دیدی. مقصد او اولسه آیت كریمه‌ده « بونلری طواف ایتمه‌مكده باس یوقدر » دینیلیردی. بو آیت اساساً انصار حقنده نازل اولمشدر. اسلامیتدن اول « اوس » ایله « خزرج » « منات » ه دعا ایدرلردی. « منات » (مشلل) ده نصب اولونمش برتدی. بونك ایچون انصار نزدنده «صفا» و «مروه» نك طوافی حسن تلقی اولونمازدی. انصار اسلامیتی قبول ایتدكدن صوكره رسول اكرمه مراجعت ایدرك « براسكیدن بویله یاپاردق. » دیدیلر. بونك اوزرینه آیت كریمه نازل اولدی: «صفا و مروه‌یی طواف ایدیكز. بونده برباس یوقدر. » حضرت عائشه‌نك « حضرت پیغمبر صفا و مروه‌نك طوافی امر ایتمشدر. بناءً علیه كیمسه بونی ترك

---

[۱] ان الصفا والمروة من شعائر الله فمن حج البيت اواعتمر فلا جناح عليه ان يطوف بهما .

ایده‌مز » دیدی .

محدثیندن ابوبکر بن عبدالرحمن بومناسبتله دیبورکه : ایشته علم بویله اولور . ١]

حضرت عائشه بوصورتله اصول تفسیرک بویوك برعقده‌سنی چوزمش ، مهم براساسنی تنویر ایتمش بولونیور .

چونکه عربجه‌نك عربلر آراسنده قونوشولدیغنی و آکلاشیلدیغنی وجهله لغتلرك معناسنه کوره قرآنی تفسیر ایتمك کرکدر .

٢ــ قرآن کریمده دەنیلیورکه : «پیغمبرلر نومید اولمغه باشلایارق انکار ایله قارشیلاندقلرینی ظن ایتدکلری زمان اونلره نصرتمز ایریشیر . » ٢] (عروه) حضرت عائشه‌دن بونك معناسنی صوردی وشو جوابی آلدی : « بوآیت کریمه‌نك معناسی شودر : پیغمبرلر وظیفه‌لرینی ایفا ایده‌رلر . اونلره ایناننلر ایناریر ونبوتلرینی تصدیق ایدرلر . ایناغایانلر بونلره تجاوز ایتدکلری حالده امداد الٓهی اونلره یتیشمکده تأخرایدر . اوقادارکه پیغمبر کندی قومنده‌کی منکرلرك ایماننددن نومید اولور ومدد الٓهی‌نك تأخرندن دولایی مؤمنلرك صارصیلمغه باشلادقلرینی ظن ایدر . اوزمان الٓهی نصرت یردن‌یره تجلی ایدر . » ٣]

٣ــ تعدد زوجاته جواز ویرن آیت کریمه شودر: «یتیملر حقنده انصاف وعدالت دائره‌سنده حرکت ایده‌مه‌مکدن قورقارسا کز قادینلردن

١] صحیح بخاری باب وجوب الصفا والمروه .

٢] حتی اذا استأیس الرسل وظنوا انهم قد کذبوا جاءهم نصرنا

٣] صحیح بخاری ، تفسیر سورة یوسف .

بکه‌ندیککزدن ایکی ، اوچ ، دورت آلیکز .» ۱] عروة حضرت عائشه‌دن بو آیت کریمه‌نك ایضاحنی رجا ایتدی . حضرت عائشه شو جوابی ویردی: «بوندن مقصد اوا وکسوزدرکه ولیسنك قوجاغنده بویورسه ولیسی اونك کوزه‌للکنی بکه‌نیر ، اونك مالنه طمع ایدر ، اوکا مهرینی ویرمکده عدالت وانصاف کوسترمه‌دن اونی آلمق ایستر. اونك ایچین بونلره مهرلرینی اعطا خصوصنده عدالت کوسترمه‌دکجه اونلرله اوله‌نیلمه‌سی نهی اولونمش ، وباشقالریله اوله‌نمه‌سنه مساعده اولونمشدر .»

٤ ــ بو سوره‌ده‌کی دیکر آیت کریمه شودر: «سندن قادینلر حقنده استفتا ایدرلر، ده که جناب حق حکمنی بیان ایدر، کتابلرده سزه اوقونان ده اونی توضیح ایلر.» ۲) حضرت عائشه بونك معناسی حقنده صورولان سؤاله شو جوابی ویردی: «قرآن کریمده بوندن اول بو مسئله حقنده نه وارسه بوکاده شامل‌در . بو حکم کوزه‌ل اولمادقلری ایچین ولیلری طرفندن آلینمایان ومالارینه طمع اولوندیغی ایچین باشقالرینه‌ده تزویج اولونمایانلر حقنده‌در .»

٥ ــ شو آیت کریمه حقنده اختلاف واردی: «زنکین اولان عفت کوسترسین ، فقیر اولان معروف ایله‌ییسین .» ۳]

بو آیت اوکسوزلرك ولیلری حقنده نازل اولمشدر ، بو آیته کوره ولیلر محتاج اولورلرسه بو مالاردن آلابیلیرلر .

ابن عباس دییورکه : بو مساعده شو آیتله نسخ ایدلمشدر :

۱] وان خفتم الا تقسطوا فی الیتامی فانکحوا ماطاب لکم من النساء مثنی وثلاث ورباع ۲) ویستفتونك فی النساء قل الله یفتیکم (نساء) ۳] من کان غنیا فلیستعفف ومن کان فقیراً فلیأکل بالمعروف

« یتیملركماللرینی ظلم ایله ییه‌نلر ، آنجق قارینلرینه آتش ییورلر . » ۱)

حضرت عائشه دیورکه : « بوندن مقصد شودر : اوکسوزلرك ماللرینی محافظه و اداره ایدن ولیلر ایچنده حال ووقتی یرنده اولانلر طبیعی اوکسوزلرك ماللرندن برشی آلمغه محتاج دکلدرلر. فقط اونلردن محتاج اولان آداملرك ایشلری ایچین مصرف اختیارندن عاجز اولان ولیلر بوماللردن اصولی دائره‌سنده آله‌بیلورلر .

٦ — قوجه‌لری حقنده شکایتی اولان قادینلرك وضعی حقنده نازل اولان آیت شودر :

« قوجه‌سندن عدم خوشنودی ویاعدم اهتمامدن قورقان قادین بولونورسه بونلرك بینلرینی تألیف ایتمکده بأس یوقدر. صلح خیردر . » ۲)

حضرت عائشه بوآیت حقنده دیورکه: « بوآیت ، قوجاسی یانینه چوق کلوب کیتمه‌ین، یاخودقوجه‌سنك کوزندن دوشن، یاخودقوجه‌سنه خدمت ایده‌مه‌ین ، زوجیت وظائفنی ایفا ایده‌مه‌ین قادین حقنده‌در . شاید قادین بوکبی شرائط تحتنده بوشانمق ایسته‌میورسه وقوجه‌سنی کندینه عائدفرائض عمومیه‌دن تجرید ایدییورسه بوصلح قطعی آیریلمقدن دها ایودر . »

۷ — قرآن کریمده وعد ووعیده متعلق برشی واردالدقجه مفسرلر اونی قیامته متعلق عدایدر واوطرزده تفسیر ایلرلر ، اصحاب کرام حقیقته واقف اولدقلری ایچون بوآیتلری اك دوغرو شکلده تفسیر ایدرلردی .

---

۱) ان الذین یاکلون اموال الیتامی ظلماً انما یأکلون فی بطونهم ناراً (نساء)

۲) وان امرأة خافت من بعلها نشوزا اواعراضاً فلاجناح علیهما ان یصلحا بینهما صلحاً والصلح خیر . (نساء)

حضرت ابن عباس، یاخود ابن مسعود « یوم تأتی السماء بدخان مبین » یعنی «او کون سما آب آچیق بر دومانله کورونور» آیتندن بحث ایده‌رك بونك حاصل اولان قحطدن کوزلرك فرسز قلماسی دولاییسیله اویله اولدیغنی سویلر.

قرآن کریمده « هانی اونلر، اوستکزدن، آلتکزدن کلمشلر، کوزلر قایمش، جانلر بوغازلره کلمشدی » ده‌نیلیور. ۱)

حضرت عائشه دیبورکه: «بو آیت مسلمانلرك خندق غزاسنده‌کی اضطرابلرینی تصویر ایدییور.»

۸ — قرآن کریمده نمازه تعلق ایدن حکم شودر: «نمازلره وصلات وسطایه مواظبت ایدیکز.» ۲) صلات وسطادن مقصد نه‌در؟ بعض روایتلره کوره بوندن مقصد اویله نمازی، اصحابه کوره صباح نمازیدر.

حضرت عائشه‌یه نظراً بو صلات وسطی ایکندی نمازیدر. حضرت عائشه بوندن اوقدر امین ایدی که بونی کندی مصحفنك بر کنارینه بیله یازدیرمشدی. بو تفسیرك صحتی، حضرت علی، حضرت عبدالله بن مسعود وحضرت عروة بن جندب طرفندن ده تأیید ایدلمشدر.

۹ — سورهٔ بقره نهایتنده (ایچکزده کینی بللی ایتسه‌کزده، کیزله‌سه‌کزده الله اونی سزدن سؤال ایدر، ایسته‌دیکنه مغفرت احسان ایدر، ایسته‌دیکنی عذابه اوغراتیر.) ۳] آیتی، جناب حقك انسانك ایچندن کچه‌نی ده صوراجغنی کوستریبور. انسانك ایچندن کچن شیلردن ده حساب صورولورسه انسانك حالی نه‌یه وارر؟ حضرت علی ایله ابن

---

۱) اذ جاؤکم من فوقکم ومن اسفل منکم واذ زاغت الابصار وبلغت القلوب الحناجر. ۲) حافظوا علی الصلوات والصلاة الوسطی ۳) وان تبدوا مافی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله فیغفر لمن یشاء ویعذب من یشاء.

عباسه کوره «جناب حق انسانه طاقتندن فضله برشی یوکله‌مز». [۱
آیت کریمه‌سی بو آیتی نسخ ایتمشدر. بو آیتك تفسیری حضرت عائشه‌دن صورولمش، اوده بو مآلده دیکر بر آیت اوقومشدی: (برفنالق ایدن اوننك جزاسنی بولور.) ۲] فقط حضرت عائشه‌یه صورولان سؤالدن مقصد، انسان ایچندن کچه‌ن ایچین‌ده جواب ویره‌جکسه حالنك نه‌یه واراجغنی آکلامقدی. عائشه شو سوزلری سویله‌دی:

«جناب حقك سوزی دوغرودر. فقط، جناب حق کندی قوللرینك کوچوك کوچوك کناهلرینی، اوفاق اوفاق امتحانلر وابتلالر مقابلنده باغشلایور. برمؤمن خاستا اولدیغی، برمصیبته دوچار اولدیغی، حق کندی جیبنه برشی قویوب اونی اونوتدیغی وبونی بویوك برتلاش ایله آرادیغی زمان بوکا مقابل اوکا مغفرت ورحمت قپوسی آچیلور، آلتون آتشدن نصل خالص چیقارسه مؤمن‌ده دنیادن اوقادار پاك وصاف چیقار. ۳)

حضرت عائشه بو آیتلرك تفسیرندن باشقه آیتلرك تفسیرینی‌ده روایت ایتمشدر. فقط بو آیتلر عمومیتله معلوم واونلر حقنده معاصرلری آراسنده بر اختلاف موجود بولونمادیغندن اونلری موضوع بحث ایتمه‌یورز. حضرت عائشه‌نك قرآن کریمه متعلق واسع معلوماتندن حدیث، فقه وکلامه عائد فصللریمزده‌ده بحث اولوناجقدر.

حضرت عائشه‌نك (رضاع) حقنده شو روایتی نقل اولونمقده‌در. «اولا اون یودوم ایچیلدیکی زمان رضاعك ثابت اولاجغی بیان

۱) لایکلف الله نفسا الا وسعها (بقره) - (جامع ترمذی) .
۲) من یعمل سوء یجزبه (بقره)
۳) جامع ترمذی .

اولونمشکن بالآخره بش یودوم ایچین حکم ویریلدی . بوکا متعلق آیت قرآن کریمده موجود ایدی. » قرآن کریمده بویله آیت بولونمادیغی بالاتفاق ثابتدر. حدیثك سندی صحیح اولمقله برابر روایتده یاکلشلق وقوعی محتملدر. راوی حضرت عائشه‌نك سوزینی یاکلیش آکلامش اولاجق .[١]

[١] حضرت ابوبکر عنوانلی اثریمزده جمع قرآن قسمنده حضرت عائشه‌نك بوروایتی حقنده مفصل تنقیداتمزه مراجعت ایدیکز . م . ر

یکرمی اوچنجی فصل

حضرت عائشه‌نك علم حدیثه خدمتی

حدیث علمنك اصل موضوعی حقیقت حالده، رسول اکرمدر. بو علمه اك زیاده واقف اولانلر رسول اکرمه اك چوق ملازمت ورفاقت ایدنلردر. حضرت عائشه کرك رسول اکرمه وارمادن، کرك رسول اکرمه واردقدن صوکرا اوزون برمدت رسول اکرمله برلکده بولونمش، بو اعتبارله دیکر زوجات طاهراتدن فضله احادیثه وقوف کسب ایتمشدی.

حضرت سوده رسول اکرمه عائشه‌دن اول وارمش اولمقله برابر ایکیسی آراسنده‌کی استعداد فرقی چوق بیوکدی. حضرت سوده رسول اکرمه واردیغی زمان یاشلیدی. ملکاتی انحطاطه باشلامشدی. حضرت عائشه ایسه کنجلکنك اك فیاض دورنده ایدی. قوای عقلیه‌سی تماميله انکشاف ایتمشدی.

دیکر زوجات رسول اکرمه بالآخره وارمشلردر. حضرت عائشه‌نك حجره‌سی هر کون مسجد نبویده قورولان حلقهٔ تدریسك اتصالنده ایدی. اونك ایچین هیچ برکیمسه احادیثه وقوف اعتباریله حضرت عائشه‌یه رقابت ایده‌میوردی.

حضرت عائشه‌نك روایتلری اوقدر چوقدرکه بونلر یالکز زوجات

طاهراتك روایتلرندن دكل ، درت بش ذاتك استثناسیله بوتون اصحابك روایتلرندن فضله‌در .

حضرت ابوبكر ، حضرت عمر ، حضرت عثمان و حضرت علی كبی اصحاب كزین شبهه‌سز هر اعتبار ایله حضرت عائشه‌یه فائق اولمقله برابر رسول اكرمك ارتحالندن صوكرا پك مهم ایشلرله مشغول اولدقلری ایچین رسول اكرمدن روایتلرده بولونه‌مامشلردر . اونلردن روایت اولونان احادیث ویردكلری قرارلرله حكملردن عبارتدر . فقهمزك اصل تملی بو روایتلردر . فقط بوتمل اوزرینه قورولان بنا باشقه‌لری طرفندن انشا ایدلمشدر .

اكابر اصحاب دورنده بالذات رسول اكرمی كورەن واونكله برلكده یاشایان بوذواتك باشقه كیمسه‌لره مراجعت ایتملرینه احتیاج یوقدی . علم پشنده قوشان تابعین ۲۵ ، ۳۰ سنه صوكرا ظهور ایتدیلر . اوزمان اصحاب كزین دوری كچمش بولونیوردی . هركس رسول اكرمك حال وشاننی آكلامق ایچین هرطرفه باش اوریوردی . خلقك بواحتیاجنی اصحاب ایچنده نسبةً كنج اولانلر تطمین ایتدیلر . بوندن دولایی حدیث كتابلری بونلرك روایتلریله دولودر .

روایتلری پك چوق اولان اصحاب یدیدر :

۱) حضرت ابوهریره‌نك	۵۳٦٤
۲) حضرت ابن عباسك	۲٦٦۰
۳) حضرت ابن عمرك	۲٦۳۰
٤) حضرت جابرك	۲٥٤۰
٥) حضرت انسك	۲٦۸٦

٦) حضرت عائشه‌نك ٢٢١٠

٧) حضرت ابو سعید خدری‌نك ٢١٢٠ روایتی واردر.

کثرت روایت اعتباریله حضرت عائشه آلتنجیدر .

اسملری حضرت عائشه‌یه تقدم ایدن ذواتك اکثریسی حضرت عائشه‌دن صوکراده یاشامشلر وروایتلرینی ایراداتمکده دوام ایتمشلردر . بوندن باشقه حضرت عائشه‌نك برقادین اولدیغی ، کندینه معاصر ارککلر کبی هرمجلسده بولونه‌مادیغی ، طالب علم اولانلرك اوکا قولایلقله ملاقی اولامادقلرینی ، صوکرا حضرت عائشه‌نك دیکر ذوات کبی اسلام مملکتلرینك بویوك شهرلرینه کیدوب کله‌مدیکنی نظردقته آلیرسه‌ق اونك دیکر ذواتك کافه‌سنه تفوق ایتدیکنی درحال آکلارز .

یوقاریده کوستردیکمز وجهله حضرت عائشه‌دن روایت اولونان حدیثلر ٢٢١٠ در . بونلرك ٢٨٦ سی صحیحینه داخلدر . صحیحینه داخل اولانلردن ١٧٤ ی هرایکیسنده‌ده موجود ، ٥٤ ی یالکز بخاریده ، ٥٨ ی یالکز صحیح مسلمده مرویدر . بوحسابه کوره حضرت عائشه‌نك صحیح بخاریده ٢٢٨ ، صحیح مسلمده ٢٣٢ حدیثی واردر . اونك دیکر حدیثلری سائر حدیث کتابلرنده‌در . امام احمدك مسندینك آلتنجی جلدنده حضرت عائشه‌نك حدیثلری طوپلانمشدر . ٢٥٣ صحیفه اشغال ایدن بوحدیثلر یالکز باشنه برآرایه کتیریلیرسه مستقل برحدیث کتابی تشکیل ایدر .

حضرت عائشه‌نك حائز اولدیغی مزیت یالکز روایتلرینك کثرتنده دکلدر . اونك اصل مزیتی اعتنا ودقتنده‌در . اصحاب کرینك اك بویوك عالملری قلیل الروایه‌درلر . هرکون هرانسانه سوز سویله‌مك مجبوریتنده اولان ذوات اکثریتله اعتنا ودقتدن محروم اولورلر .

نیته کیم کثیرالروایه اولمقله معروف یدی ذاتدن بشی ارباب اصول نزدنده محضا راوی عد اولونورلر ، فقهای صحابه‌دن عد اولونمازلر . مثلا ابوهریره ، عبدالله بن عمر ، انس بن مالك ، جابر ، ابوسعید خدری هرهانکی فقهی اجتهاد ویا قرآن وسنتدن عقلی بر استنباط مروی دکلدر . بوفضیلت ومزیت حضرت عائشه ایله عبدالله بن عباسه عائددر . بونلر کثرت روایتله برابر مجتهد ، متفقه واستنباط قوتنی حائزدیلر .

حضرت عائشه روایتلرینك کثرتی ، اجتهادی وقوهٔ استنباطی ایله ممتاز اولدقدن باشقه اونك روایتلرنده برخصوصیت دهاواردر . اوده روایت ایتدیکی احکام وحادثاتی نقل ایله قالمایه‌رق بونلرك علل واسبابی‌ده بیان وبونلرك هانکی مصالحه متعلق اولدیغنی تشریح ایتمسیدر .

صحیح بخاریده حضرت عبدالله بن عمر ، حضرت ابوسعید خدری وحضرت عائشه‌دن شوحدیثی روایت ایدر : «جمعه کونی غسل ایتمك لازمدر . »

بو اوچ ذاتك روایتلرینی بر بر اوقویالم . ابن عمر دییورکه : «رسول اکرمك شو سوزی سویله‌دیکنی دویدم : « جمعه‌یه کلن غسل ایتسین . »

ابو سعید خدری دییورکه : «جمعه کونی غسل ایتمك هراحتلام اولانه واجبدر .»

عینی مسئله‌یی حضرت عائشه شوشکلده روایت ایده‌رك دییورکه : « هر کس ، اولرندن اوزاق یرلردن کلیوردی . بونلر توز طوپراق ایچنده قالیور و ترله‌یورلردی . رسول اکرم بنم یانمده ایکن بونلره

شو سوزلری سویله‌دی : « کاشکه بو کون ایچین تمیزله‌نه‌یدیکز ! »

حضرت عائشه‌نك دیکر بر روایتی شودر : « انسانلر جمعه‌یه چیقدقجه ایش البسه‌لریله چیقیورلردی . اونك ایچین اونلره « یقانسه‌کز ایی اولور ! » ده‌نیلمشدی .

بردفعه حضرت پیغمبر قربان أتنك اوچ کون ایچنده یه‌نیلمسنی سویله‌مشدی . عبدالله بن عمر ، ابوسعید خدری وسائر ذوات بو حکمی دائمی اولارق تلقی ایتمشلردی . فقط حضرت عائشه بو حکمك استحبابی اولدیغنی آکلامش ، بو حکمه عائد روایتی شوشکلده نقل ایتمشدی :

« قربان اتی طوزلار ومدینه‌ده رسول اکرمه تقدیم ایدردك ، رسول اکرم « قربان اتی اوچ کوندن فضله یمه‌ییکز ! » دیدی . رسول اکرم بو صورتله باشقه‌لرینك ده اطعامنی ایسته‌یوردی . » [١]

حضرت عائشه دیکر برروایتده بونك اصل سببنی آکلاتمشدر . بر کون حضرت عائشه‌یه صوردیلر : « ام المؤمنین ! قربان أتی یمك ممنوعمیدر ؟ » حضرت عائشه شو جوابی ویردی : « خایر . فقط قربان کسنلر آزدی . رسول اکرم قربان کسمه‌ینلرك ده أت یمه‌لرینی ایسته‌دی . » [٢]

احادیث شریفه‌ده بیان اولوندیغنه کوره رسول اکرم هرسنه خیبره بر آدام کوندریردی . بو آدام اوراده‌کی محصوللری کورور واونلرك مقدارینی تخمین ایدردی . بوکا عائد روایتلردن یالکز بونی آکلایورز . فقط حضرت عائشه بونی شو صورتله ایضاح ایدیور : « رسول اکرمك هدفی ، محصولك طوپلانماسندن ، میوه‌لرك ویریلمه‌سندن زکاتی تعیین ایدی . » [٣]

---

١) صحیح بخاری ، کتاب الاطعمه . ٢) ترمذی . ٣) مسند احمد ، جلد ٦ صحیفه ١٦٣

حضرت عائشه طرفندن روایت اولونان مسئله لرده خطا بولونمامسنك سببی باشقه لرینك رسول اکرمدن ایشتدکلری ویا کوردکلری شیلری عیناً حکایه ایدوب آکلاندقلری حالده حضرت عائشه نك کوردیکی ایشیتدیکی هر مسئله یی تمامیله آکلایجه یه قدر اونی رسول اکرمدن تحقیق ایتمه سی، اونی تمامیله آکلادقدن صوکرا مستریح اولماسیدر .

حضرت عائشه باشقه لرینك ایشتدیکی روایتلر حقنده پك احتیاطلی داورانیر ، اونلری ایجه اولچوب بیچدکدن صوکرا نقل ایدردی . بردفعه عبدالله بن عمرو برحدیث روایت ایتدی . عبدالله برسنه صوکرا تکرار کلدیکی زمان حضرت عائشه اونك یاننه برآدام کوندره رك اوحدیثی تکرار صوردوردی : حضرت عائشه نك کوندردیکی آدام قارشیسنده حدیثی قصورسز، نقصانسز تکرار ایتدی. حضرت عائشه ده عبدالله بن عمروك بوحدیثی حافظه سنده ایجه ضبط ایتدیکنه قانع اولدی.

حضرت عائشه، رسول اکرمدن ایشیتمدیکی شیلر حقنده صوك درجه احتیاطلی داورانیردی . اونی آنجق تحقیق ایتدکدن صوکرا اوکا اعتماد ایدردی. ۱)

بر روایتی تحقیق ایتمك ایسته ین اولورسه حضرت عائشه اونی اصل راوی یه کوندریردی . حضرت پیغمبر ایکندی نمازندن صوکره اوه کلوب سنتی ادا ایدیوردی. حال بوکه ایکندی نمازندن صوکرا بویله بر نماز یوقدی. برذات بونی تحقیق ایچین حضرت عائشه یه مراجعت ایتمش، حضرت عائشه اونی (ام سلمه) یه کوندره رك : « اوکا کیت! چونکه بونك اصل راویسی اودر.» دیمشدی. ۲)

۱] صحیح بخاری ، جلد ۲، باب مایذکر من ذم الرأی .

۲) صحیح بخاری : مسح خفین

بر كره آدامك برى مست اوزرينه مسح مسئله سنى صورمغه كلمشدى . حضرت عائشه اونى حضرت على يه كوندردى. چونكه حضرت على سفرلرده حضرت پيغمبره رفاقت ايديوردى .

امام حازمى حيدر آبادده طبع اولونان (كتاب الاعتبار) نده حضرت عائشه نك اصولنه اشارت ايتمشدر.

حضرت عائشه يالكز كندى رواياتنى هردرلو خطا واهمالدن صيانته چاليشمايور، باشقه لرينك ده خطا وسهولرينى تصحيح ايديوردى.

حضرت عائشه نك اسلاميته ايفا ايتديكى خدمتلرك الك بويوكى، علم حديثه عائددر. عائشه، معاصرينك ذهوللرينه دقت ايدر، اونلرك ياكليش آكلادقلرى هرشيئى تصحيح ايدردى. محدثلرك اصطلاحنده بوكا (استدراك) ديرلر. متعدد ائمهٔ حديث بو (استدراك) لرى برآرايه كتيرمشلردر. بووادى ده يازيلان الك صوك اثر جلال الدين سيوطينك (عين الاصابه فى ما استدركته عائشه على الصحابه) در. محرر عاجز بو اثرى فقه بابلرينه كوره ترتيب ايتمشدر.

علم حديث اصحاب كزين زماننه قدر مدون اولمامقله برابر بونك مالزمه سى تكون ايتمشدى . حضرت عائشه نك معاصرلرى حقنده كى تدقيقات وتنقيداتى بونى صريح برصورتده كوستريور .

حضرت عائشه نك (حديث) ده الك زياده رعايت ايتديكى اساس، روايتلرك قرآنه مخالف اولماسيدر. (عبداله بن عباس) ، (عبداله بن عمر) ايله بعض اصحاب، رسول اكرمدن شو حديث شريفى روايت ايديورلر: «اولو، عائله نك اوكا آغلاماسيله عذابه اوغرار.» بو روايت حضرت عائشه نك حضورنده ايراد اولونديغى زمان حضرت عائشه بونى قبول ايتمدى، (حضرت پيغمبر قطعياً بويله برشى سويله مدى.) ديدى.

وقعه شو شكلده جريان ايتمشدر: بر كون رسول اكرم ، بر يهودى قادينك جنازه‌سى يانندن كچدى. قادينك اقربا و تعلقاتى فرياد ايديورلردى. رسول اكرم: « بونلر فرياد ايديور و بو فريادلر اونك اوزرينه عذاب اولويور . » ديدى. بخارى ، بدر غزاسندن بحث ايدركن آغلامانك عذابى موجب اولماديغنى ايضاح ايدر. براولو، آنجق كندى عملنك جزاسنى چكر . حال بوكه آغلامق اولونك دكل، باشقه‌سنك عمليدر . بو عملك برجزاسى وارسه اونى ياپان چكر . يوقسه اولو مسئول اولماز. بونك ايچين حضرت عائشه بو ايضاحاتى ويردكدن صوكرا « برشيئك وبالنى باشقه‌سنه يوكله‌مه‌يكز! » مألنده‌كى آيت كريمه‌يى اوقومشدر.

راوى ديبوركه: ابن عمر ، حضرت عائشه‌نك بو بيان واستدلالنى ايشيتديكى زمان بر جواب ويرمه‌مشدر.

امام بخارى حضرت عائشه ايله ابن عمرى محاكمه ايديوركن ، اولن آدامك اقرباو تعلقاتى بوكبى مذموم عادتلردن منع ايتمديكى واونلرى بوكبى عادتلرى قبولدن منع ايده‌جك بر تربيه ويرمديكى ايچين عذابه اوغراياجغنى سويلر وقرآن كريمك « اى ايمان ايدنلر ، كنديكزى واهلكزى آتشدن صيانت ايديكز . » ١] آيت كريمه‌سنى ايراد ايدر. شايد بر آدامك عائله‌سى اونك تعليم وتربيه‌سنه رغماً فرياد ايدرسه حضرت عائشه‌نك رأينه اتباع اولونه‌جغنى ، چونكه جناب حقك « هيچ برشيئك وبالنى باشقه‌سنه يوكله‌مه‌يكز. » بويورديغنى علاوه ايدر.

فقط بزجه بو مطالعه دوغرو دكلدر . حضرت عائشه‌نك مطالعه‌سى صحيحدر . نيته كيم ائمهٔ مجتهدين ايچنده امام شافعى ٢] ، امام محمد بن

---

١) ياايها الذين آمنوا قوا انفسكم واهليكم ناراً .

٢) جامع ترمذى ، كتاب الجنائز .

مالك ١] ، امام اعظم ابوحنیفه ٢] بونقطه‌ده حضرت عائشه ایله متفقدرلر .

بدرده مقتول دوشن کفارك قبرلری اوزرنده رسول اکرم شوسوزلری سویله‌مشدی : « اللهك سزه وعد ایتدکلرینك حق اولدیغنی گوردیکزمی ؟ » اصحاب ، برروایته گوره حضرت عمر ، شوسؤالی صوردی : « یارسول‌الله ! سز اولولری چاغیرییورسکز . » رسول اکرم جواب ویردی : « سز اونلردن فضله دویمازسکز ، یالکز بونلر جواب ویره‌مزلر . »

بوروایت حضرت عائشه‌یه نقل اولوندیغی زمان ، حضرت عائشه : (رسول اکرم بویله دکل ، شویله سویله‌مشدی : اونلر محقق شیمدی بیلیرلرکه بنم دیدیکم دوغرودر » دیدی . بونی متعاقب حضرت عائشه شو آیتی اوقودی : « سن اولولره برشی دویوراماز سك وسن مزارلرنده اولانلردن برشی دویمازسك . » ٣]

برکون بعض کیمسه‌لر حضرت عائشه‌یه گله‌رك شو سوزلری سویله‌مشدی : « ابوهریره سزك اوچ شیده ـ قادینده ، آتده ، اوده ـ اوغور اولمادیغنی سویله‌دیککزی سویله‌یور . نه‌دیرسکز ! » حضرت عائشه : « خایر » دیدی ، دوغرو دکلدر . ابوهریره سوزك یاریسنی ایشیتمش ، یاریسنی ایشیتمه‌مشدر . بن شونی دیمشدم : یهودیلر دیرلرکه اوغورسزلق اوچ شیده واردر : قادینده ، آتده ، اوده » ٤]

امام (احمد بن حنبل)‌ك مسندنده روایت اولوندیغنه گوره ، رسول

١) کذا . ٢) موطأ امام احمد ، کتاب الجنائز .

٣) انك لاتسمع الموتی ـ وماانت بمسمع من فی القبور .

٤) ابوداود طیالسی ، مسند عائشه (حیدر آباد طبعی)

اکرم بدبختلغك اثر تقدیر اولدیغنی سویله‌مشدر . بر روایته کوره حضرت عائشه ، ابو هریره‌نك بو روایتنی دویدیغی زمان حضرت پیغمبرك بویله برشی سویله‌مه‌دیکنی بیان ایدرك ١] شو آیت کریمه‌یی اوقومشدر : «یر یوزنده ، یاخود نفسکزده هیچ برمصیبت یوقدرکه یارادیلمادن اول برکتابده خبر بولونماسین .» ٢]

٤ — حضرت ابن عباس (غالبا کعب تابعی‌یه استناداً) رسول اکرمك ذات کبریایی ایکی دفعه کوردیکنی روایت ایدر . حضرت عائشه ، بوکا قارشی: «اویله برشی سویلیورسکزکه تویلری اورپریر . حضرت پیغمبرك ذات کبریایی کوردیکنی سویله‌ین یالان سویلیور .» دیدی ، صوکره شو آیت کریمه‌یی اوقودی : «کوزلر اونی ادراك ایده‌مز . او هر شیئی کورور . لطیف وخبیر اودر .» ٣] حضرت عائشه بونی متعاقب شو آیت کریمه‌یی اوقودی . «بر انسانك الله ایله قونوشماسی امکانسزدر . مکرکه وحی ایله ، یاخود ماورای حجابدن اول !» ٤]

٥ — متعه نکاحی ، جاهلیت زماننده واسلامك بدایتی اثناسنده جاری ایدی . هجرتك یدنجی سنه‌سنه قدار بوکا جواز واردی . خیبر اثناسنده بوکا نهایت ویریلدی . بونی متعاقب روایتلرده اختلاف واردر . ابن عباس ایله دیکر بعضیلری متعه‌نك جائز اولدیغنی سویلدی . جمهور اصحاب متعه‌نك حرام اولدیغنده متفقدرلر . بو مسئله حضرت

١] مسند احمد ، جلد ٦ صحیفه ١٣٠

٢] ما اصاب من مصيبة فى الارض ولا فى انفسكم الا فى كتاب من قبل ان نبرأها .

٣] لاتدركه الابصار وهو يدرك الابصار وهواللطيف الخبير .

٤] وما كان لبشر ان يكلمه الله الا وحيا اومن وراء حجاب

عائشه‌دن صورولونجه، حضرت عائشه بومسئله‌نك جوابنی حديث ايله ده‌كل ، كتاب‌الله ايله ويردی وشـو آيتی اوقودی : « اونلركه ، زوجه‌لرندن وملك يمينلرندن باشقه هرشيئه قارشی عفتلرينی محافظه ايدرلر ، بونلره هيچ برمؤاخذه توجه ايتمز . » ١]

اوحالده بوايكی صورتدن باشقه برصورتله مناسبات زوجيه وجود بولاماز .

٦ — برمطلقه‌نك عدتی زوجنك اونده‌كچيرمه‌سی احكام‌اسلاميه جمله‌سندندر . حال‌بوكه فاطمه نامنده برقادين « رسول اكرم ، عدت‌اثناسنده زوجك خانه‌سندن چيقوب كيتمكلكه اذن‌ويرمشدی . » ديدی وبووقعه‌يی مختلف زمانلرده متعدد عالملر حضورنده تكرار ايتدی . بعضيلری بونی قبول ، بعضيلری رد ايتديلر . مروانك‌مدينه اميرلكی زماننده بوحادثه مدينه‌ده مناقشه اولوندی . چونكه بوكاعمائل بردعوت ظهور ايتمشدی . اوزمان حضرت عائشه شوجوابی‌ويردی : « فاطمه‌نك سـوزی دوغرو دكلدر . چونكه رسول اكرمك عدت زماننده زوجنك أوندن چيقماسنه مساعده ايتمه‌سنك سببی زوجه‌عائد خانه‌نك غيرمحفوظ اولماسيدر . » ٢]

حضرت‌عمرايله ديكراصحابك روايتنه كوره‌صباح‌وايكندی نمازندن صوكرا نماز جائز دكلدر . حضرت عائشه بوكا قارشی شوسوزلری سويله‌دی : «الله عمره رحمت ايتسون . بوخصوصده وهمه دوشمش ! حضرت‌پيغمبرديوركه كونشك‌طلوع‌وغروبی‌وقتنده نمازقيلمامالیدر . »

١] والذين‌هم لفروجهم حافظون الا على ازواجهم اوماملكت ايمانهم فانهم غير ملومين .

٢] صحيح بخاری ، جامع ترمذی ، كتاب‌الطلاق .

فقها دیورکه: بووقتلرده نماز قیلنماماسنك سببی كونشه طاپانلره امثال ایتمکدن احتراز اولونماسیدر. بوصحیح ایسه حضرت عائشه‌نك روایتی دها دوغرودر.

بر روایته کوره صباح نمازینك سنتی قضا اولونورسه بوسنتك صوکره قیلنمسی جائزدر. اهل مکه بویله یاپارلردی. احادیثك افاده‌سنه کوره حضرت پیغمبر ایکندی نمازندن صوکره ایکی رکعت قیلاردی. حضرت عائشه دیورکه: «حضرت پیغمبر بونمازی بتم اومده هیچ ترك ایتمدی.» نته کیم بعض اصحاب ده بونمازی قیلارلر، بعضیلری بونمازی حضرت پیغمبرك خصائصندن عدایدرلری. حضرت (ام سلمه) بوایکی رکعت حقنده سؤال صوردیغی زمان حضرت پیغمبر: «بوایکی رکعت بر کون قضا ایدیلن اوکله نمازینك سنتیدر» دیمشدی.

اساساً کونش طلوع وغروب ایتدیکی زمان نماز ممنوعدر. فقط بوممنوعیت احتیاطاً صباح وایکندی نمازلرینه حصر اولونمشدر.

حضرت ابوهریره‌نك روایتنه کوره «من لم یوتر فلا صلوة له» یعنی «وتر نمازینی ادا ایتمه‌ینك نمازی یوقدر.»

حضرت عائشه بونی ایشیتدیکی زمان شو جوابی ویردی: «بر حضرت پیغمبردن ایشیتدك که بش وقت نمازی ترك ایتمیان کیمسه کندوسنه عذاب ایدلمیه‌جکنه دائر جناب حقدن عهد آلمش اولور. نمازینی نقصان قیلان بر کیمسه‌یی جناب حق ایسترسه عفو ایدر، ایسترسه حساب صورار، وتر سنتدر. بونك قضارا ترکندن دولایی بر کیمسه‌نك هرهانکی نمازینك قبول اولونماسی جای دقتدر. اوحالده وتری ترك ایده‌نك عفوی برامر یقینی دکلدر. عذاب، فرائضی ترکه عائددر.»

بر زوجه ، انسانك اك یاقین دوستلرندن فضله اونك هرحالنی بیلیر. حضرت پیغمبرك افعالی حقنده زوجات طاهراتك وقوفی هر کسدن زیاده ایدی. زوجات طاهراتك بیلدکلرینی باشقه‌لری بیله‌مزلردی. حضرت عائشه وقوف ذاتیسنه استناد ایدرك دیکر اصحابك روایتلرینی رد ایدییوردی. اونك بومسائلده سوزی سند تشکیل ایدر.

حضرت (ابو درداء) وعظ اثناسنده شو سوزلری سویله‌مشدی: صباح اولور، وتر نمازی قضا ایدیلمه‌مش اولورسه تکرار وتر قیلمق جائز دکلدر.» حضرت عائشه بونی ایشیدنجه شو جوابی ویردی: «حضرت پیغمبر صباح اولدیغی حالده ینه وتر قیلاردی.»

بعضیلرینه کوره حضرت پیغمبر یمن بزلریله تکفین ایدلدی. حضرت عائشه «خلقك کفن ایچون یمندن بز کتیردکلرینك طوغری اولدیغنی، فقط رسول اکرمك او بزلرله تکفین اولونمادیغنی» سویلادی.

حضرت ابوهریره بر کون وعظ اثناسنده «اوروج کونلرنده صباحلین ییقانمق ضرورتی حاصل اولورسه او کون اوروج بوزولور» دیمشدی. حضرت عائشه، رسول اکرمك بونك خلافنده حرکت ایتدیکنی سویله‌دی. خلق حضرت ابوهریره‌یه کیدوب بونی آکلاتدیلر، اوده فتواسندن رجوع ایتدی.

حضرت عائشه دییورکه: «حضرت پیغمبر احرامه کیردیکی صباحك کیجه‌سی عطر سورردی. بن کندی الله حضرت پیغمبره عطر سورردم.»

حضرت عائشه هم ذکی، هم‌ده حافظه‌سی قوتلی اولدیغی ایچون چوجقلقندن بری ایشتدیکی هر آیتی حافظه‌سنده طوتاردی. نته‌کیم احادیث نبویه‌نك اس الاساسی‌ده اونك قوتلی حافظه‌سیدر. زیرا رسول اکرمك افعال وحرکات یومیه‌سنی حافظه‌سنده طوتمق، بونلری

اولدیغی کبی خلقه آکلاتمق ، اونلری حضرت پیغمبرک لسانندن نه صورتله وهانکی الفاظ وجمله‌لرله ایشیتدی ایسه اونلری اویله‌جه نقل ایتمك ، بر محدثك اك مهم وظیفه‌سیدر. شو صورتله ام‌المؤمنین حضرت عائشه‌نك معاصرلرینی تنقید ایتمه‌سنده حافظه‌سنك قوتی بویوك بر عامل اولمشدر.

حضرت سعد بن ابی وقاص وفات ایتدیکی زمان حضرت عائشه اونك جنازه نمازنده بولنه‌بیلمك ایچین جنازه‌نك مسجده کتیرلمسنی ایسته‌دی. خلق بوکا اعتراض ایتدی. حضرت عائشه : « خلق نه قدر چابوق اونوتیور ، حضرت پیغمبر ، سهل بن بیضانك جنازه نمازینی مسجده قیلمشیدی . » دیدی. [1]

(عبدالله بن عمر) رسول اکرمك عمره‌لرندن بحث ایدرکن بونلرك دورت اولدیغی ، برینك رجبده وقوع بولدیغنی سویله‌مشدی. بونی دویان عروه حضرت عائشه‌یه مراجعت ایتمش ، ابن عمرك سویله‌دکلرینی سویله‌مش ، حضرت عائشه‌ده شو سوزلری سویله‌مشدی : « رسول اکرمك هر عمره‌سنه اشتراك ایتدم. بونلرك بری‌ده رجب آینده وقوع بولمادی. »

برکره (ابن عمر) آیك یکرمی دوقوز کون اولدیغنی سویله‌مش ، حضرت عائشه بونی تصحیح ایدرك آیك بعضاً اوتوز کون اولدیغنی سویله‌مشدی.

اصحابدن ایکی اوچ ذات طرفندن روایت اولوندیغنه کوره رسول اکرم « اولو ، اقرباسنك فریادندن دولایی عذابه اوغرار » دیمشدی. حضرت عائشه بوکا قارشی : « سز یالانجی اولمایان ذواتدن نقل

---

[1] صحیح مسلم کتاب الجنائز.

ایدییورسکز. فقط سامعه خطا ایدر. » دیکر بر روایته کوره « الله (ابوعبدالرحمن)ه رحمت ایتسین، برشی طویمش ، فقط اونی ازبرنده طوتامامشدی. » دیدی. دیکر برروایته کوره حضرت عائشه شو سوزلری سویله‌مشدی : « جناب حق ابوعبدالرحمنی غریق رحمت ایتسین. او یالان سویله‌مه‌مش ، آنجاق اونوتمش، یاخود خطا ایتمشدی. »

حضرت عائشه بو مسئله‌یی شوشکلده توضیح ایتمشدر : رسول اکرم یهودی بر قادینك جنازه‌سنی کوردی . أولن قادینك اقرباسی آغلایور و فریاد ایدییورلردی . رسول اکرم « بونلر آغلایورکن جنازه عذابه اوغرایور . » دیدی. [١]

اصحابك احادیث نبویه‌یی قید و تحریر ایتمه‌لری هجرتك برنجی عصرندن اعتبارآ باشلار، هجرتك ١٠١ نجی سنه‌سنده (عمربن عبدالعزیز)ك دورنده (ابوبکر بن عمرو بن حزم الانصاری) مدینه قاضیسی ایدی. (ابوبکربن عمرو) علم وفضلی ایله مشهور تیزه‌سندن درس آلمش ، عمر بن عبدالعزیزده ، اوکا (عمرو) ك بوتون احادیثنی طوپلاماسنی امر ایتمشدی . [٢]

١] صحیح مسلم : کتاب الجنائز

٢] ابن سعد ایکنجی جزء .

یکرمی دردنجی فصل

حضرت عائشه‌نك فقه علمنه خدمتی

کتاب وسنت فقه علمنك دلائل منزله‌سندندر . فقه بو دلائلدن استنتاج واستنباط اولونان احکامك اسمیدر. حضرت عائشه‌نك قرآن ایله حدیثه خدمتندن بحث ایدرکن اونك فتوالری حقنده ویردیکمز معلومات اونك فقهده‌کی تبحرینی‌ده کوسترر .

رسول اکرمك حیاتی اثناسنده علمی هر مسئله ایچین اوکا مراجعت اولونور وهر فتوی اوندن آلینیردی . رسول اکرمك ارتحالندن صوکرا شریعتك اسرارینه ودین مبینك احکامنه وقوفی ایله معروف بولونان اصحاب او مقامی اشغال ایتدیلر . حضرت ابوبکر ایله حضرت عمر یکی برمسئله چیقدیغی زمان علمایی طوپلار ، اونلرله استشاره ایدرلردی . ایچلرندن بری برحدیثه واقف ایسه اونی نقل ایدردی . بویله برحدیث نقل اولونمازسه خصوصی احکام اوزرینه قیاس ایدیلیر ومسئله اویولده حل اولونوردی .

ایلك فقه مکتبی حضرت ابوبکر وحضرت عمر دورنده مدینه‌ده تأسس ایتدی . فقط حضرت عثمانك زماننده فتنه‌لر باش کوستردی. هرکس مکه ، طائف ، شام وبصره‌یه داغیلدی . حضرت علینك زماننده کوفه مقر حکومت اولمشدی . تعلیم وتربیه کوره‌نلر اوته‌یه

بری یه داغیلمقله برابر اسکی اجتماعی رونقدن اثر قالمادی . بورونق بالکز حرم نبوینك درودیوارینه منحصر قالدی .

مدینهٔ منوره‌ده فقه وفتوی مرجعی ، اکابر اصحابدن عبدالله بن عمر، عبدالله بن عباس، ابوهریره وحضرت عائشه ایدی. منصوص اولان احکامك حل وفصلنده بودرت ذاتك حکمی قبول اولونوردی. بونلرك قواعد واصولی بر برندن آیری ایدی. عبدالله بن عمر، ابوهریره‌نك مسلکی قرآن کریم وسنت نبویه‌ده برشی وارسه همان اونی کوسترمك، کتاب وسنتده برشی یوق ایسه سکوت ایتمك ایدی. عبداه بن عباس ایسه منصوص احکام ومقرراته کوره قیاس ایدرك کندی عقل وفهمنه کوره جواب ویرردی. ۱]

حضرت عائشه‌نك استنباط اصولی هرشیدن اول قرآن کریمی نظر ملاحظه‌یه آلمق ایدی . شاید قرآن کریمده آرادیغنی بولمازسه احادیثه مراجعت ایدردی . اوندن صوکرا قیاس عقلی یه مراجعت صیراسی کلیردی . مثلا حضرت عائشه‌یه (متعه) مسئله‌سی صورولدیغی زمان حضرت عائشه بونك حرمتی حقنده‌کی (والذین هم لفروجهم حافظون...) آیت کریمه‌سنی اوقومشدی.

بر کره حضرت عائشه‌دن (مجوسیلرك معبدلرنده کسدکلری حیوانلرك أتنی یمك جائز اولوب اولمادیغنی) صوردیلر . حضرت عائشه جائز اولمادیغنی سویله‌دی وشو آیتی اوقودی : « اللهك نامنه کسیلمه‌یه‌نی یمك حرامدر. » ۲)

قرآن کریم قادینك طلاقدن صوکرا (اوچ قروء) بکله‌مسنی سویلر. (قروء) ك معناسنده اختلاف واردر. حضرت عائشه‌نك براقرباسی زوجه

۱] ابن سعد ۲] وما اهل لغیرالله به

طرفندن تطلیق اولونمشدی . اوچ طهر مدتی کچدکدن صوکرا حضرت عائشه اونی قوجه‌سنك اوندن جلب ایتدی . بونك اوزرینه بعض کیمسه‌لر اعتراض ایتدیلر، (ثلاثة قروء) آیتیله استدلال ایدرك بونك قرآنه مخالف اولدیغنی سویلدیلر . حضرت عائشه : «اوت ، دیدی ، (ثلاثة قروء) دوغرودر . فقط (قروء) نه‌در، بیلیورمیسکز ؟ (قروء) دن مقصد ، طهر مدتیدر .» ۱]

امام مالکك بیانه کوره مدینه فقهاسی حضرت عائشه‌یه تبعیت ایدرلردی. اهل عراق ایسه (قروء) دن «ایام مخصوصه» معناسنی آکلارلردی.

قرآن کریمدن صوکرا حدیث کلیر . برزوج زوجه‌سنه طلاق حقی ویرر ، زوجه بوحقی اعاده ایدر وزوجنی قبول ایلرسه زوجه اوزرینه طلاق واقع اولورمی؟ بویله برمسئله تحدث ایتمشدی. حضرت علی ایله حضرت زیده کوره واقع اولویور ، حضرت عائشه‌یه کوره ایسه طلاق وقوع بولمایوردی . حضرت عائشه دلیل اولارق تخییر وقعه‌سنی ذکر ایتدی واوزمان زوجات طاهراتك بوش دوشمه‌دیکنی سویله‌دی .

حجة الوداعده یوز بیکه یاقین مسلمان حاضردی . بوتون اعاظم اصحاب کزین اوراده ایدی . رسول اکرمدن بوحج اثناسنده صادر اولان افعال وحرکاتی هرکس کندی حافظه‌سنده صاقلامشدی . بوتون بوافعال وحرکات حدیثلرده مذکوردر . فقها ومجتهدین حضرت عائشه‌نك بوکا عائد بیاناتندن برچوق اصول استخراج ایتمشلردر . حضرت عائشه حجة الوداع اثناسنده راحتسزلانمش وفوق العاده متأثر اولمشدی . رسول اکرم اوکا تسلی ویره‌رك اونك بالآخره طواف ایتمسنی سویله‌مشدی .

حافظ ابن قیم مذکور روایتی ذکر ایتدکدن صوکرا دیبورکه : حضرت عائشه‌نك مذکور حدیثندن حجك مناسکنه عائد بویوك اساسلر وقاعده‌لر استنباط اولونیور :

۱) هم حج ، هم عمره‌یی بردن نیت ایدن برکیمسه ایچون بر طواف کافیدر .

۲) معذرت حالنده اولان قادین ایچین قدوم طوافی ساقط اولیور .

۳) معذرتی بولونان قادین ایچین حجدن صوکرا عمره‌یتی جائزدر .

۴) برقادین معذرت حالنده طواف کعبه‌دن ماعدا بوتون مناسك حجی ادا ایده‌بیلیرلر .

۵) تنعیم حرمده داخل دکلدر . او مثل‌در ..

۶) عمره برسنه‌ده ایکی دفعه ، حتی برآیده ایکی دفعه اداایدیله‌بیلیر .

۷) متمتع اولان ، یعنی حج وعمره ایچین آیری آیری نیت ایدن وعمره فوت اولور دیبه قورقان برشخص حجدن صوکرا عمره‌یی ایفا ایده‌بیلیر . ۱]

۸) عمرهٔ مکیه‌نك جوازی حقنده‌کی استدلال صرف بوندندر .

حضرت صفیه برکره حجك صوك طوافنده معذرته دوچار اولمشدی . حضرت صفیه رسول اکرمدن بونی صورمش ، رسول اکرم : « دها اول طواف ایتمه‌دیکنزمی ؟ » دیمشدی . حضرت عائشه رسول اکرمك بوسؤالنده حجك صوك طوافنك لازم وضروری اولمادیغنی استنباط ایتمکده‌در . ومعذور اولان قادینلر بوندن مستثنادر . صوکرا حج موسمنده معذور اولان قادینلر بوکا کوره حرکت ایدییورلردی . ۲]

۱] زادالمعاد ، برنجی جلد ، صحیفه ۲۰ ، مصرطبعی

۲) موطأ امام مالك : افاضة الحائض .

قیاس عقلی :

قیاس عقلیدن مقصد ، اهلیتی اولان ویا اولمایان هر کسک کندی عقلی ایله احکام شرعیه‌یی حل ایتمسی دکلدر . قیاس عقلی ، اسرار شریعته وعلوم دینیه‌یه واقف، بونلری آکلامغه مقتدر ، کتاب وسنتده ممارسه صاحبی ، هرهانکی یکی مسئله‌یی قاورامقده ملکه احراز ایتمش اولان ، شارع علیه‌السلام برحیات اولسه‌یدی اونلک ویره‌جکی جوابی ویره‌بیلن علمانک ویردیکی حکمدر .

۱ — زمان سعادتده قادینلرده ارککلر کبی مسجده کیدوب جماعتله نماز قیلارلردی. مسجدده ارککلرک صفندن صوکرا چوجقلرک وچوجقلرک صفندن صوکرا قادینلرک صفلری تشکل ایدردی . رسول اکرم قادینلرک مسجده کلمه‌لرینه ممانعت ایدیلمه‌مسی ایچین امر ویرمش ، « اللهک قوللری اولان قادینلری اللهک مسجدلرندن منع ایتمه‌یکز » دیمشدی .

نبوت دورندن صوکرا اقوام مختلفه ایله تماس واختلاط ، مدنی ترقی وانکشاف ، رفاه وثروت نتیجه‌سی اولارق قادینلر زیب وزینته انهماك کوسترمشلر ، اوزمان حضرت عائشه «بوکون رسول اکرم حیاتده اولسه‌یدی قادینلری مسجده کلمکدن منع ایدردی.» دیمشدی. حضرت عائشه‌نك قوللاندیغی الفاظ عیناً شویله‌در : « رسول اکرم قادینلرك یاپدقلرینی کورمش اولسایدی ، بنی اسرائیل قادینلری معبده کیرمکدن منع اولوندقلری کبی اوده قادینلری جامعه کیرمکدن منع ایدردی.» کرچه بورأی ایله عمل اولونمامش ایسه‌ده بورأیك اساسی عقلی قیاسدر .

۲ — حضرت ابوهریره شوفتوایی ویرمشدی : «أولو بیقایان بیقانمالیدر. جنازه قالدیرانلرده یکیدن آبدست آلمالیدرلر.» حضرت عائشه بونی ایشیتدیکی زمان «مسلمانلرك جنازه‌سی انسانلری تلویث‌می ایدییور؟ صو کرا برتابوتی طاشیمقدن نه چیقار؟» دیمشدی .

سننك تقسیمی :

فقهك پك اینجه برنقطه‌سی شودر: رسول اکرمدن صادراولان افعالدن برقسمی دینی برحیثیتی حائزدر. برقسمی‌ده محضا عادت اثری ویاهرهانکی دنیوی مصلحت دولاییسیله وقوع بولمشدر . رسول اکرمدن صادر اولان فعله (سنت) ده‌نیلیر . فقها سنتی اولا ایکیه تقسیم ایدرلر : عبادی ، عادی . عبادی افعال ، صرف ثواب نیتیله دینی طرزده وقوع بولان افعالدر . بوده ایکی قسمدر : ۱) مؤکد افعال ، یعنی رسول اکرمك دائما یاپدیغی وهیچ ترك ایتمدیکی افعال؛ ۲) مستحب اولان افعال ، یعنی رسول اکرمك بعضاً ترك ایتدیکی افعال .

عادی افعال ایسه رسول اکرمك ثواب قازانمق ایچین یاپدقلریدر. رسول اکرم بونلری دینی برحیثیتله یاپمامش، دنیوی برمنفعت، یاخود شخصی ویا آنی بر ضرورت سوقیله یاپمشدر . افعال عادیه‌یه اتباع ، امت ایچین ضروری دکلدر.

احادیث شریفه‌دن آکلاشیلدیغنه کوره حضرت عائشه، فقهادن اول بواصولی تعقیب ایدییوردی. یالکز حضرت عائشه‌دن،رسول اکرمك اوچ کون جماعتله تراویح قیلدیردیغی روایت اولونیور. دردنجی کون رسول اکرم تراویحه کلمه‌مش،صباحلین نیچین کلمدیکنی ایضاح ایتمش،

تراویحك فرض تلقی ایدیلمه‌سندن اندیشه ایده‌رك اوكا دوام ایتمدیكنی سویله‌مشدر . دیمك كه حضرت عائشه ، رسول اكرمك دواملی بر صورتده یاپدیغی افعالك مؤكد اولدیغنی ورسول اكرم طرفندن آرا صیرا ترك اولونان افعالك وجوب وتأكید درجه‌سنه وارمادیغنی بیلیور وآ كلایوردی.

(ابن عمر) عبادی افعال ایله عادی افعالك تقسیمنی دوغرو تلقی ایتمیوردی. اوكا كوره رسول اكرمدن هرهانكی سببله صادر اولان فعل، سنتدر. اونك ایچین ابن عمر یوله چیقدیغی زمان رسول اكرمك اوغرادیغی یرلره اوغرار، رسول اكرم نه یاپدیسه اونی یاپاردی.

(ابن عباس) ایله حضرت عائشه افعال نبویه‌یی تقسیم ایدیورلردی. رسول اكرم حج اثناسنده (ابطح)ه اینیوردی . ابن عباس ایله حضرت عائشه بونی سنت عد ایتمزلردی. صحیح مسلم ایله امام احمدك مسندنده شو روایت واردر : « ابطحه اینمك ، سنت دكلدر . رسول اكرم بورادن حركت قولای اولدیغی ایچین اورایه اینمشدی. »

حضرت عائشه‌نك معاصرلریله اختلاف ایتدیكی نقطه‌لر :

حضرت عائشه ایله معاصرلری آراسنده آتیده‌كی مسائل فقهیه اوزرنده اختلاف حاصل اولمشدر . بو اختلافدن حضرت عائشه حقلی چیقمشدر . بز طوپلادیغمز مسائلی جامع ترمذی ایله دیكر حدیث كتابلرندن انتخاب ایتدك :

١) حضرت عائشه‌یه كوره زوجه‌یی تقبیل ایله آبدست بوزولماز. ابن عمر ، بوزولور ، دیر .

٢) حضرت عائشه ، جنازه قالدیرمقله آبدست بوزولماز ، دیر .

ابوهریره ، بوزولور ، دیر .

٣) حضرت عائشه، قادینك ییقانیرکن صاچلرینی آچماسی ضروری دکلدر ، دیر . ابن عمر ، ضروریدر ، دیر .

٤) حضرت عائشه، ار ککلرله قادینك تماسیله غسل واجب اولور، دیر . جابر ، خروج شرطدر ، دیر .

٥) حضرت عائشه‌یه کوره ، (قروء)دن مقصد «طهر»در. دیکر اصحابه کوره «حیض»در .

٦) حضرت عائشه ، اولو ییقامقدن دولایی غسل واجب اولماز، دیر . ابوهریره ، واجب اولور ، دیر .

٧) حضرت عائشه‌یه کوره، أولو برقادینك صاچی طارانمامالیدر. اصحابدن ام‌عطیه‌یه کوره، طارانمالیدر . حنفیلرده حضرت عائشه‌نك قولیله عمل ایدرلر .

٨) حضرت عائشه ، نمازده قادینك اوکدن کچمسیله نماز باطل اولماز ، دیر . ابوهریره ، باطل اولور، دیر .

٩) حضرت عائشه، صباح نمازی اورتالق قاراکلق ایکن قیلینمالیدر، دیر. رافع بن خدیج، اورتالق آلاجالاندیغی زمان قیلینمالیدر ، دیر .

١٠) حضرت عائشه، ایکندی نمازینك اداسی تسریع اولونمالیدر، دیر . ام سلمه ، تأخیر اولونابیلیر ، دیر .

١١) حضرت عائشه ، آقشام نمازنده سرعت لازمدر ، دیر . ابوموسی ، تأخیر اولونا بیلیر ، دیر .

١٢) حضرت عائشه انسانك جنب اولارق اویانماسیله اوروج بوزولماز ، دیر . ابوهریره بوزولور ، دیر .

١٣) حضرت عائشه، افطارده استعجال لازمدر، دیر. ابوموسی ،

دکلدر ، دیر .

۱٤) حضرت عائشه، قربان أتی اوچ کون صوکرا یمك جائزدر، دیر . حضرت علی وابن عمر ، خاییر ، دیرلر .

۱٥) حضرت عائشه ، سجده وادی محصبه ایتمك سنت دکلدر ، دیر . ابن عمر ، سنتدر ، دیر.

۱٦) حضرت عائشه ، سجده صاچلر کسیلدکدن صوکرا عطر سورمك جائزدر ، دیر . ابن عمر ، دکلدر ، دیر .

۱۷) حضرت عائشه، کعبه‌یه قربان کونده‌رنلر قربان کوندردکلرندن دولایی حج شرائطی ایفا ایله مکلف دکلدرلر ، دیر . ابن عباس ، مکلفدرلر ، دیر .

۱۸) حضرت عائشه ، معذرت شهریه‌یه دوچار اولان قادینك وداع طوافی ایچین بکله‌مسی لازم دکلدر ، دیر .

۱۹) حضرت عائشه ، سجده بر قادینك صاچندن جزئی بر مقدار کسمه‌سی ، کافیدر ، دیر . ابن زبیر ، لااقل درت پارمق کسمك ضروریدر ، دیر .

۲۰) حضرت عائشه ، مزینات ایچین زکات یوقدر ، دیر . بعض اصحاب ، زکات واردر، دیرلر .

۲۱) حضرت عائشه ، اوکسوز وغیر بالغ اولانك مالندن زکات آلینیر ، دیر . ابن مسعود آلینماز ، دیر .

۲۲) حضرت عائشه‌یه کوره ، حامله بر قادین دول قالیرسه اونك عدتی وضع حملدر. ابن عباس ، دوللق عمومی عدتدر و وضع حملده‌کی مدتدن زیاده اولان زمان عدت زمانیدر ، دیر .

۲۳) حضرت عائشه‌یه کوره ، زوج زوجه‌سنه طلاق و مفارقت

اختیارینی ویرر ، زوجه بو اختیاری اعاده ایدر وزوجنی ایسترسه طلاق واقع اولماز . زید بن ثابت ایله حضرت علی‌یه کوره بر طلاق واقع اولور .

٢٤) حضرت عائشه‌یه کوره ، رشید وبالغ بر آدام برقادینك سودینی ایچرسه حرمت ثابت اولور . سائر امهات مؤمنینه کوره ، ثابت اولماز .

٢٥) حضرت عائشه‌یه کوره ، رضاع لااقل بش یودوم سوت ایچمکله ثابت اولور . جمهورده بو فکرده‌در . بعض اصحاب بر یودومله رضاعك ثابت اولاجغنی سویلرلر .

٢٦) حضرت عائشه‌یه کوره ، اوزرینه بر حبه بیله واجب الادا اولدقجه بر کوله مکاتبدر ، دیر . زیدبن ثابته کوره ، کوله‌نك اوزرینه واجب اولان بر درهمدن آز ایسه مکاتب اولماز .

٢٧) حضرت عائشه‌یه کوره ، مال مسروقك قیمتی لااقل اوچ درهم بیله اولسه سارقك الی کسیلیر . (بخاری ، باب السرقه والحدود) ابن عباس وابن مسعوده کوره مال مسروقك قیمتی بر درهمدن آشاغی اولمامليدر . (دارقطنی : کتاب الحدود)

٢٨) حضرت عائشه‌یه کوره ، بر قادین قوجه‌سندن جبراً تطلیق ایتدیریلیر ، یاخود بر کوله جبراً افندیسنه آزاد ایتدیریلیرسه ، نه بو طلاق ، نه‌ده بو آزاد واقع اولماز .

٢٩) حضرت عائشه‌یه کوره ، طلاق ثلاثه ایله بوشانان زوجه‌ده عدت زمانتی زوجنك خانه‌سنده کچیره بیلیر . (فاطمه بنت قیس) ه کوره زوجنك أونده اوتوراماز .

٣٠) حضرت عائشه‌یه کوره ، بر انسان ایکی قیز ایله بر حفیده ،

وبرحفید ترك ایدرسه میراثنك ثلثانی ایکی قیزه ، متباقیسی حفید ایله حفیده‌یه عائددر . عبدالله بن مسعوده کوره متباقی حصه حفیدکدر ، حفیده برشی آلاماز .

بوندن ماعدا حضرت عائشه‌نك موضوع بحث ایتدیکی دیکر مسائل، فقهاایچین بویوك برخزینه‌در. بونلرك اکثریسی امام‌مالکك (موطأ)نده محفوظدر. مدینه فقهنك تملی بونلرك اوزرینه قورولمشدر.

یکرمی بشنجی فصل

حضرت عائشه‌نك كلام و عقائد علمنه خدمتی

كلام علمنك مسلمانلر آراسنده ظهورینك اسبابی حقنده اختلاف افکار واردر. حضرت پیغمبرك حال حیاتنده هر مسئله حضرت پیغمبرك ارشادیله قطعی صورتده حل و فصل اولونوردی. بر مسئله‌یی آکلامق ایسته‌ین رسول اکرمه کیدر، ایسته‌دیکی تفصیلاتی آلیردی. حضرت پیغمبرك ارتحالندن صوکرا بو کبی احوالده کتاب اللهه مراجعت ایجاب ایدییوردی. بویله بر وضعیتده ایکی ذات آراسنده اختلاف ظهوری ممکندر. مع مافیه اصحاب دورنده عقائد اختلافنه میدان قالمادیغی کبی عقائد مسائلنده مباحثه و مناقشه‌یه محل قالمازدی. هر کس کندی فکر استنباطندن، کندی مسئول ایدی. بو مسئله‌لرده حضرت عائشه‌دن روایت اولونان اجتهادلری بورایه نقل ایده‌جکز.

یدالله، عین الله کبی تعبیرلرده مقصد. — حضرت عائشه‌نك ارتحالندن بر مدت صوکرا هجرتك ایکنجی عصرنده شو مسئله اوزون اوزادی‌یه موضوع بحث اولدی: قرآن کریم و احادیث شریفه‌ده (یدالله، عین الله) کبی تعبیرلر واردر. بوندن مقصد، حقیقیمی، یوقسه مجازی معنامی؟ مثلا (ال) دن مقصد، بزم بیلدیکمز ال میدر، یوقسه قدرت میدر؟ (کوز) دن مقصد، بصر میدر، یوقسه علم میدر؟ حضرت

عائشه‌نك برنجی مسلکه متمایل اولدیغنی آکلاشیلمقده‌در. بخاریده بونك مثالی‌مذ کوردر: « حمد اواللهه که سسی بوتون سسلری صیفار. »

رؤیت باری. — انسان جناب حقی کوره‌بیلیرمی، کوره‌مزمی؟ معتزله نزدنده بو، محالدر. بوبابده حضرت عائشه‌دن پك صریح روایتلر منقولدر. حضرت عائشه جواز رؤیته قائل دکلدر. حضرت عائشه کندینه مراجعت ایدنلره: « حضرت محمدك اللهی کوردیکنی سزه سویله‌ین یالان سویله‌مشدر. » دیدی. حضرت عائشه بو خصوصده قرآن کریمك ایکی آیتی ایله استدلال ایتدی. معتزله‌ده قرآن کریمده بونلردن دها قوتلی دلیل بولامامشدر. بونلردن بری: (لاتدرکه الابصار وهو یدرك الابصار) یعنی « کوزلر اونی کوره‌مز، او هرشیئی کورور. » دیکری (وما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیاً او من وراء حجاب) یعنی « هیچ بر بشر مخاطبهٔ الهیه‌یه نائل اولاماز. مکرکه وحی ایله، یاخود ماورای حجابدن اولا. »

ابن عباس رؤیتك امکانه قائل ایدی و بوکا سورهٔ نجمك شو آیتلریله استدلال ایدییوردی: (ولقد رآه نزلةً اخری) یعنی « اونی بر کره دها کورمشدی. »، (لقد رأی من آیات ربه الکبری) یعنی « او، اللهك الك بویوك آیتلرینی کورمشدی. »

حضرت عائشه بوندن مرادك الله دکل، جبرائیل اولدیغنی سویله‌یور نیته کیم (سورهٔ نجم)ه عائد آیات کریمه بر آراده اوقونورسه بومعنی درحال آکلاشیلیر.

معتزله، روایات صحیحه‌یه استناداً، حضرت عائشه‌یی رؤیت باری امکانی انکار ایدنلر آراسنه صوقارلرسه‌ده حقیقت حالده حضرت عائشه

بورؤیتك یالکز بوعالمده ممکن اولمادیغنه قانعدر. فقط محشرده رؤیتك منکری دکلدر. حضرت عائشه (من حدثك ان محمداً رأى ربه فقد كذب) [۱] یعنی «محمدك ربنی کوردیکنه دائر سوز سویله‌ین یالان سویله‌مشدر.» دیور.

علم غیب. — غیبی اللّهدن باشقه بیلن یوقدر. بعض کیمسه‌لر پیغمبرلرکده غیبی بیلدکلرینی ظن ایدرلر. حضرت عائشه بوکاشدتله اعتراض ایدرك «پیغمبرك غیبی بیلدیکنی سویله‌ینلر یالان سویله‌مشدر.» دیور. حضرت عائشه قرآن کریمك شو آیتیله استدلال ایدیور. (لا تدری نفس ماذا تکسب غداً) یعنی «هیچ بر کیمسه یارین نه ایدینه‌جکنی بیلمز.»

بردفعه برقاچ قیز تغنی ایدرکن شو مصراعی اوقومشلردی: (وفینا نبی یعلم مافی غد) یعنی «ایچمزده یارین نه اولاجغنی بیلن برپیغمبر واردر.» حضرت عائشه قیزلری بوسوزلری سویله‌مکدن منع ایتمشدی. [۲]

وحیك اخفاسی مسئله‌سی. — حضرت پیغمبرك کندینه نازل اولان وحیك بعضیسنی اخفا ایتدیکنه امکان یوقدر. حضرت عائشه دیورکه: «سزه حضرت محمدك بعض احکام الٰهیه‌یی اخفا ایتدیکنی وبونلری خلقه تبلیغ ایتمدیکنی سویله‌ین یالان سویله‌یور. اوکا ایناغمایکز. قرآن (یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیك من ربك وان لم تفعل فما بلغت رسالته) دیور، یعنی «ای پیغمبر، سکا کوندریله‌نی تبلیغ ایت. تبلیغ ایتمزسه‌ك رسالتکی ایفا ایتمش اولمازسك.»

---

[۱] صحیح بخاری، ترمذی، مسند احمد.
[۲] بخاری، کتاب النکاح

حضرت عائشه ، دیکر وقایع ایله‌ده بونقطه‌یی تنویر ایتمشدر.

قرآن کریمده بعض آیتلر واردرکه حضرت پیغمبره وقوع بولان اخطارات وتنبیهات الهیه‌یی کوسترر. حضرت پیغمبرك زیدك مطلقه‌سی زینبله ازدواجی عرب جاهللرنجه شایان اعتراض کوروله‌بیلیردی. حال بوکه بووقعه قرآن کریمده صراحةً ذکر ایدیلمشدر. حضرت عائشه دیبورکه: « محمد جناب حقك بر وحینی صاقلامق ایستەسه‌یدی بوآیتی صاقلار [۱] وجاهللرك اعتراضلرینه میدان ویرمزدی. حال بوکه حضرت پیغمبر بویله یاپمادی. بوندن‌ده آکلاشیلیرکه رسول اکرم تلقی ایتدیکی وحیی نقصانسز تبلیغ بویورمشدر. »

انبیانك عصمتی. — سورهٔ یوسفده بر آیتك قرائتنده حضرت عائشه ایله ابن عباس آراسنده اختلاف واردر. ابن عباس بوطرزده اوقویور: (حتی اذا استأیس الرسل وظنوا انهم قد کُذِبوا) یعنی « تاکه پیغمبرلر نومیدی‌یه دوچار اولمغه‌باشلار وتکذیب ایدیلدکلرینی ظن ایدرلر. » حضرت عائشه‌نك طلبه‌سندن بری بونك دوغرو اولوب اولمادیغنی صورونجه حضرت عائشه: « پیغمبرلر ملتلری طرفندن تکذیب اولونور، ملتلرینك ایمان ایتمه‌سندن مأیوس اولورلر. یوقسه جناب حقك نصرتندن مأیوس اولمازلر » دیدی. [۲]

معراج روحانی. — بعض روایتلره کوره اصحاب آراسنده معراجك جسمانی ویا روحانی اولوب اولمادیغی حقنده اختلاف واردر. معراج یقظه حالنده‌می، یوقسه منام حالنده‌می وقوع بولمشدر؟

---

[۱] مسند احمد، جلد ۶ صحیفه ۲۳۷

[۲] بخاری، سورهٔ تفسیر.

قرآن کریم بوکا « رؤیا » دییور . (وماجعلنا الرؤیا التی اریناك الافتنة للناس) یعنی « سکا کوستردیکمز رؤیایی انسانلر ایچین امتحان ایله‌دك . » صوکرا باشقه بریرده بونك رؤیت قلب ایله اولدیغنی افاده ایدییور و (ما کذب الفؤاد مارأی) دییور .

« صحاح » ده تصریح اولونان روایت شودر : « رسول اکرم نوم ایله یقظه آراسنده ایدی . » معراجك بوتون مشاهدات ووقایعی ذکر اولوندقدن صوکرا رسول اکرم (فاستیقظت) ، یعنی « صوکرا اویاندم » دییور .

ابن اسحاقك روایتنه کوره حضرت عائشه روحانی معراجه قائلدی .

قاضی عیاض (شفا) ده بوکا اعتراض ایتمش ، (قسطلانی) ده بو اعتراضی حرفیاً نقل ایتدکدن صوکرا حضرت عائشه‌نك معراج زماننده حضرت پیغمبرك نکاحنده اولمادقدن باشقه دنیایه بیله دها کلمه‌دیکنی بیان ایتمش ، روایت واقعه‌نك صحیح اولمادیغنی ایضاح ایتمشدر .

قاضی عیاضك بو تنقید اصولی قبول اولوندیغی تقدیرده حضرت عائشه‌دن روایت ایدیلن دها برچوق حدیثلری برطرفه بیراقمق ایجاب ایدر . حال بوکه اونك بوتون روایتلری قاضی عیاض ایله جمهور محدثین نزدنده صحیحدر . وحیك مبادیسی حقنده حضرت عائشه‌دن باشقه صحابه‌دن هیچ بری بوقدار وضوح ایله تفصیلات ویرمه‌مشدر . بلکه وحیه عائد تفصیلاتك اساسی ، حضرت عائشه‌نك روایتلریدر . اوحالده تنقیده لزوم وارسه وحیه متعلق روایتلر تنقید اولونمالیدر . چونکه معراجك وقوعی اثناسنده حضرت عائشه یتیشمش برخانمدی ،

زرقانی ، ابن دحیه ایله ابن شریح بو حدیثك روایةً صحیح اولمادیغنی تصریح ایدییورلر . (زرقانی ، جلد ۶) بالذات ابن اسحاق

بعض محدثین نزدنده ضعیفدر . بوندن باشقه ابن اسحاق کیمدن اخذ ایتدیکنی ذکر ایتمه‌یور . یالکز (ابوبکر خاندانه منسوب برشخص) دییور . صوکرا بوراوی حضرت عائشه‌نك اسمنی تصریح ایدییور . حال بوکه اونکله حضرت عائشه آراسنده لااقل برراوی دها بولونمسی ایجاب ایدر .

الصحابة عدول . — اهل سنتك مسلکی شودر : اصحاب کرامك عدالت وموثوقیتلرینك علیهنده برشی ثابت اولمادقجه تماميله عادل ، ثقه وامین صاییلیرلر .

حضرت عثمان وقعه‌سندن صوکرا حضرت علی ایله امیر معاویه آراسنده وقوع بولان داخلی محاربه‌ده مصرلیلر ایله عراقلیلر وشاملیلر ، طرفدارلرندن اولمایان اصحابه طعن ایدییورلردی . حضرت عائشه بونلره طعن ایتمه‌نك علیهنده بولوندی : «اونلر پیغمبرك اصحابنه مغفرت نیازیله مأمور ایدیلر . حال بوکه طعن ایدییورلر .» دیدی . [مسلم ، کتاب التفسیر]

حضرت عائشه بوحکمی قرآن کریمك مهاجرین وانصاری تعریف ایدن آیتندن استنباط ایتدی . (والذین جاؤوا من بعدهم یقولون ربنا اغفرلنا ولاخواننا الذین سبقونا بالایمان ولاتجعل فی قلوبنا غلاً للذین آمنوا انربك لرؤف رحیم .) یعنی «اونلردن صوکرا کله‌نلر دیرلرکه : یاربی ، بزی وبزه ایمانده سبقت ایدن قارده‌شلریمزی باغیشلا . ایمان ایده‌نلره قارشی قلبمزده برکین بولوندورما . سن ، رؤوف ورحیمسك !»

پیغمبریمزك خلقلری . — صحیح مسلمده بیان اولوندیغنه کوره

(ابن ابی ملیکه، حضرت عائشه‌یه رسول اکرمك کیمی خلیفه تعیین ایتمك فکرنده اولدیغنی صورولمش، حضرت عائشه شو جوابی ویرمشدی: « رسول اکرم بر کیمسه‌یی تعیین ایتمش اولسه‌یدی او کیمسه ابوبکر، ابوبکردن صوکرا عمر، عمردن صوکراده ابوعبیدة بن الجراح اولوردی . »

— اوندن صوکرا ؟

سؤالنه قارشی حضرت عایشه سکوت ایتدی .

عذاب قبر . — قرآن کریمده عذاب قبر حقنده صراحت یوقدر، بونك ایچین بوتون اصحاب بوکا واقف دکلدی . بعض اسلام فرقه‌لری بوکا معتقد دکلدر . بو مسئله‌ده حضرت عایشه‌دن تحقیق ایدلمشدر . ایکی یهودی قادینی حضرت عایشه‌نك نزدینه کلمش، سوز آراسنده بو قادینلر « الله سزی عذاب قبردن قوروسون » دیمشلردی . حضرت عایشه ایلك دفعه اولارق ایشیتدیکی بو سوز اوزرینه حیرته دوشدی وعذاب قبری قبول ایتمه‌دی . صوکرا حضرت عایشه بو مسئله‌یی حضرت پیغمبردن تحقیق ایتمش، رسول اکرم (عذاب قبر دوغرودر) دیمشدی . بونی متعاقب حضرت عایشه رسول اکرمی بویوك بر دقتله دیکله‌مکه باشلامش، رسول اکرمك قبر عذابندن الله‌ه صیغندیغنی کورمشدی .

يكرمى آلتنجى فصل

حضرت عائشه‌نك حكمت تشريع علمنه خدمتى

مسلمانلغك بوتون احكامى مصالحه مبنى اولديغى حالده بعض اسلام فرقه‌لرى بونى قبول ايتمه‌مكده‌درلر . قرآن كريم هريرده احكامنك متضمن اولديغى مصالحى ايضاح ايدر . رسول اكرم‌ده وضع ايتديكى احكامى بعضاً بالذات كنديسى توضيح بويورور ، بعضاً ايراد اولونان سؤالله جواب ويره‌رك بونقطه‌لرى آكلاتيردى . اصحابدن حكمت تشريعه آكاه اولان ذوات ، بودقائقه تماميله واقف بولونيورلردى.

« حكمت تشريع » ه دائر (حجة الله البالغه) عنوانلى اثرى تصنيف ايدن شاه ولى الله دهلوى بواثرنده « اسلاف ، حكمت تشريعه اهميت ويرمدكلرى حالده سن بوكا ناصيل اهميت ويريورسك ؟ » سؤالنه شوجوابى ويريور : اسلافك برعلمى تدوين ايتمه‌ملرى برضرر ويرمز . چونكه رسول اكرم بوعلمك اساسلرينى وضع ايتمش ، تفرعاتنى تثبيت ايتمش ، حضرت عمر وحضرت على ، زيد ، ابن عباس وحضرت عائشه كبى ذوات اونك ايزندن كيتمش ، اونك وجوهنى كوسترمش بولونويورلر . »

شاه ولى اللهك يرنده اولسهم حضرت عائشه‌نك اسمنى صوكه دكل ، باشه قوياردم . چونكه حضرت عايشه بوعلمه هركسدن فضله

خدمت ایتدی . بو ادعامك دلیلی حدیث کتابلرینك صحیفه‌لریدر .

اوله‌جه‌ده بیان ایتدیکمز وجهله عصر سعادتده قادینلر صورت عمومیه‌ده مسجد نبوی‌یه کیدوب کلیرلر ، ارککلرله چوجوقلرك آرقالرنده دوررلرایدی، رسول اکرم، قادینلرك جامعدن منع اولونمالرینی مؤکد بر صورتده امر ایتمشدر .

بالآخره نبوت دورینك ساده‌لکی و نزاهتی زائل اولدقدن ، ثروت ورفاهیت عمومیله‌شدکدن و اجنبی ملتلرله اختلاط ایدلدکدن صوکرا حضرت عائشه قادینلرك حالنه باقارق « رسول اکرم بوکون برحیات اولایدی قادینلرك حال وحرکت وطرز تلبسنه باقارق اونلرك جامعه کلمه‌لرینی منع ایدردی.» دیدی. (بخاری: خروج النساء الی المساجد)

بو پك مهم بر حادثه ده‌کلدر. فقط حضرت عائشه، بو بیاناتیده اسباب ومصالحه استناد ایتدیرمش ، اسبابك تغیر وتبدلیله احکامکده تبدلنی کوسترمشدر . اسبابك تغیر وتبدلندن احکام دخی تبدلاته اوغرار .

بر کون حضرت عائشه‌نك ، سوت والده‌سنك قائن برادری اونی زیارته کلمشدی . حضرت عائشه اونی قبول ایتمه‌دی . رسول اکرم اوکا بومسافری نیچین قبول ایتمه‌دیکنی صوردی . حضرت عائشه شو جوابی ویردی: «بکا بو آدامك برادری سوت ویرمه‌دی. اونك برادرینك زوجه‌سی سوت ویردی . ینکه ایله قائن برادر آراسنده نه‌مناسبت واردر ؟ » رسول اکرم : «خاییر ، دیدی ، بو آدام سنك عمجه‌ك صاییلیر . » [مسلم ، رضاعه]

بو احکامده عقلی مصالح بولوندیغی استدلال اولونویور . حضرت عائشه‌نك حکمتنی توضیح ایتدیکی مسائلی برر برر نقل ایده‌جکسز ـ

بو مسائلی طوپلامغه المدن کلدیکی قدر چالیشمش بولونیورم .

قرآن کریمك ترتیبی . — قرآن ایکی دوره‌ده نازل اولمشدر : مکه دوری، مدینه دوری. بو دورلر، معنوی خصوصیت نقطهٔ نظرندن بربرندن آیریلدر . عوام بونك فرقنه وارامازسه‌ده ارباب کمال بونك دقائق وغوامضنی تقدیر ایدرلر ، سوره‌نك الفاظندن اونك هانکی دوره‌منسوب اولدیغنی آکلارلر. ایکی دور آراسنده‌کی فرقلر شونلردر:

۱) مکی سوره‌لر روحانی جذبه‌لرله جوشار . مدنی سوره‌لرده درین درین دوشونجه‌لر حاکمدر.

۲) مکی سوره‌لرده الفاظ، عظمت واحتشام ایله تمایز ایدر. مدنی سوره‌لرده دها فضله شرعی الفاظه تصادف اولونور .

۳) مکی سوره‌لر نصائح و مواعظله دولودر . بونلرده اللهك وحدانیتندن ، قیامتدن، حشر ونشردن بحث اولونور. مدنی سوره‌لر الهی احکام ایله مالامالدر.

٤) مکی سوره‌لرده آیتلر قیصه‌جه‌در . مدنی سوره‌لرده آیتلر اوزوندر.

٥) مکی سوره‌لرده یهود ونصارادن بحث یوقدر. مدنی سوره‌لرده یهود ونصارادن بحث اولونور .

٦) مکی سوره‌لرده اعمال وعباداتدن فضله عقائددن بحث اولونور. مدنی سوره‌لرده اعمال وعباداتدن بحث اولونور.

۷) مکی سوره‌لرده جهادك ذکری کچمز، دعوت وتبلیغ ایله اکتفا اولونور . مدنی سوره‌لرده دعوت وتبلیغ ایله برابر جهاددن بحث اولونور.

اوروپا مستشرقلری بو فارقه‌لری طانیمقده مشکلاته اوغرایورلر. فقط بونلر حضرت عائشه‌نك ۱۳۳۵ سنه اول بونلری ایضاح و بیان ایتدیکنی بیلمزلر.

(صحیح بخاری) ده حضرت عائشه دیور که : « قرآن کریمدن ایلك نازل اولان «مفصل»دن بر سوره‌ایدی. بو سوره جنت و جهنمدن بحث ایدیوردی . وقتا که هر کس مسلمانلغی قبول ایتدی ، حلال وحرام‌ده بیان اولوندی؛ ایلك نازل اولان شی، (ایچکی ایچمه‌یکز!) طرزنده اولسایدی ، هر کس ، «ایچکی‌یی اصلا ترك ایتمه‌یز!»، یاخود ایلك نازل اولان شی ، (زنا)یی ترك ایدیکز ! اولسایدی ، هر کس « زنایی اصلا ترك ایتمه‌یز!» دیردی. مکه‌ده اویناپان برقیز ایکن «اونلرك وعده‌لری قیامتدر. قیامت، نه‌مدهش، نه آجی شیدر. «مآلنده‌کی آیت نازل اولمشدی . بقره ایله نسا سوره‌لری ایسه بن رسول اکرمك نزدنده ایکن نازل اولمشدی .» [بخاری، باب تألیف القرآن]

اسلامك وضع ایتدیکی اصول ، کندی دائرهٔ فیضنی تدریجاً کنیشله‌تمکدی ، اسلامیت جاهل بر ملت ایچنده ظهور ایتدیکندن اولا بو ملتی مؤثر سوزلرله ارشاد ایتمك، اونلره جنت و جهنمی آکلاتمق ایجاب ایدیوردی . خلق بوندن متأثر اولدقدن صوکره اسلامیتك احکامی، قوانینی ، اوامر ونواهیسی نازل اولدی .

زنا وایچکی کبی مذموم عادتلرك ترکی تا بدایتدن طلب ایدیلمش اولسایدی، بونی بر کیمسه دیکله‌مزدی. قرآنك طرز بیانی هر موضوعه کوره الك مناسب والك کوزل لساندر.

حضرت عایشه بقره ونساء سوره‌لرینك مدینه‌ده نازل اولدقلرینی ایضاح ایدیور . مدینه‌ده یهود ونصارا بولونیوردی . بوندن دولایی

بو سوره‌لرده بونلره جوابلر ویرلمکده‌در . اسلامیت مدینه‌ده نشر وتبلیغ وظیفه‌سنی ایفا ایتدیکی کبی احکامی‌ده تبلیغ ایله‌مشدر . قمر سوره‌سی ایسه مکه‌ده نازل اولمشدر . بو سوره‌ده قیامتدن ، حشر ونشردن بحث اولونیور . بویله‌جه‌ مکی ومدنی سوره‌لر آراسنده فرقلر آکلاشیلمش بولونیور .

مدینه‌ده اسلامیتك موفقیتی .— مسلمانلرك اول امرده نه کبی مشکلاته معروض قالدقلری قارئلریمزك معلومیدر . اسلامیت بونجه مخالفت و مقاومتلره رغماً انتشار ایتمشدر. معجزه‌نك اسباب عادیه ایله ظهور ایتمسی ضروری دکلدر . فقط بر شیئك حصول بولماسی ایچین مختلف سببلرك مناسب بروقتده برآرایه کلمسی‌ده برمعجزه‌در .

اسلامیت ظهورندن اول مدینه‌ده مقیم اولان قبیله‌لر آراسنده شدتلی اختلافلر ومنازعه‌لر واردی. بواختلافلر یوزندن محاربه وقوع بولمش، سل کبی قانلر دوکولمشدی. انصاربوحالدن اوقدربیقمشدی که اسلامیتك بویوك رحمت اولدیغنی آکلامش و اونی سرعتله قبول ایتمشدی . بوصورتله جناب حق مدینه‌ده اسلامك یولنی آچمشدی .

حضرت عایشه دیبورکه : « انصار آراسنده وقوع بولان بعاث محاربه‌سی رسول اکرمدن اول‌وقوع بولمشدی. رسول اکرم کلدیکی زمان انصارك جمعیتی پریشان اولمش ، رئیسلری اولدورولمشدی . بو صورتله بوحادثه ایله‌جناب حق انصاری مسلمانلغه کیرمکه حاضرلامشدی.»
[بخاری : باب‌القسامة فی‌الجاهلیة]

سفرده ایکی رکعت نماز قیلنماسی .— درت رکعت اولان نمازلر قصر ایدیلدیکی زمان ایکی رکعت اولارق ادا ایدیلیر . بو صورتله

درت رکعتك قولایلق ایچین ایکی یه ایندیریلدیکی ظن اولونور. حقیقت حالی حضرت عایشه‌دن دیکله‌ییکز : «نماز ایکی رکعت اولارق فرض اولونمشـدی . رسول اکرمك هجرتندن صوکرا درت رکعت فرض ایدیلدی . سفرده برنجی فرض قالدی . » [بخاری : باب الهجره]

صباح وایکندی نمازندن صوکرا نماز قیلمق . — حضرت عمر، ایکندی وصباح نمازلرندن صوکرا هرهانکی نمازك یعنی نافله وسنتك ده اداسی جائز اولمادیغنی روایت ایدر . بو عدم جوازك سببی نه‌در ؟ اورتاده هیچ بر سبب یوقدر ، ظن اولونور . حضرت عایشـه بونی ایضاح ایدرك دیبورکه: «رسول اکرم نمازك طلوع وغروب آنلرنده قیلنماسنی نهی ایتمشدر . » [مسند احمد ، جلد ٦]

اوحالده بو ممنوعیتك سببی کونشه طاپانلره بکزه‌مه‌مك ، یاخود کونشه طاپانلرله برزمانده نماز قیلمامقدر .

نمازی اوطوروركن قیلمق . — حضرت پیغمبرك نافله نمازی اوتورورکن ادا بویوردیغی ثابتدر . بونك ایچین بر چوق کیمسه‌لر، معذرتلری اولماسا بیله، نافله نمازینی اوتورارق قیلمایی مستحب عد ایدرلر . حضرت عائشـه‌دن، رسول اکرمك اوتورارق نماز قیلوب قیلمادیغنی صورولمش ، عایشه شوجوابی ویرمشدی : « رسول اکرم، آنجاق هر کسك ایشنی کورمك یوزندن بیتاب قالدیغی زمان، اوتورارق نماز قیلدی . »

دیکر برروایته کوره حضرت عایشـه شو جوابی ویرمشدر : « رسول اکرمك کیجه نمازینی اوتورارق قیلدیغنی کورمه‌دم . آنجاق اختیارلادیغی زمان بویله یاپمشدی . »

بو ایکی روایت (ابوداود) ك (سنن) نده «باب صلاة القاعد» ده در . مسلمده ده (باب صلاة الليل) ده بوکا مماثل روایتلر واردر . بو روایتلرك برینه کوره حضرت عایشه شو سوزلری سویله مشدر : « رسول اکرم شیشمانلادیغی و آغیرلاشدیغی زمان نمازینك چوغنی اوتورارق ادا ایدردی . »

آقشام نمازی . — هجرتدن صوکرا نمازلر ایکی رکعت یرینه درت رکعت اولدیغی حالده اقشام نمازی ایچین اوچ رکعت قالدی ؛ حضرت عایشه بو سؤاله شو جوابی ویریور : « اقشام نمازی کوندوزك وتریدر . » (مسند ، جلد ٦ صحیفه ٢٤١) دیمك که کیجه نمازنده اوچ رکعت وتر اولدیغی کبی کوندوز نمازنده ده اوچ رکعت وتر واردر .

صباح نمازی . — صباح نمازی ایچین ایکی رکعتدر ؛ حضرت عایشه دیيور که : « صباح نمازنده اوقونان قرآن اوزون اولدیغی ایچین ایکی رکعت اولارق قالمشدر . صباح نمازنده بالخاصه خضوع وخشوعه رعایت ایجاب ایدر . رکعتلرك عددینه بدل تلاوت قرآن اوزادیلیر . » (مسند احمد ، جلد ٦ ، صحیفه ٢٤١)

عاشورا اوروجی . — جاهلیت زماننده عاشورا کونی ، یعنی محرمك دوقوزونجی ویا اونونجی کونی (روایتده اختلاف واردر) اوروج طوتولوردی . رسول اکرم ده او کون اوروج طوتاردی . رسول اکرم بو اوروجی اسلامك بدایتنده طوتمش ، فقط رمضان اوروجی فرض اولوندیغی زمان بو اوروج نسخ اولونمشدی . حضرت عایشه بو اوروجك جاهلیت زماننده نیچین طوتولدیغنی ایضاح ایدییور : « رمضان اوروجنك فرض اولماسندن اول عاشورا کونی اوروج طوتولوردی .

چونکه او کون کعبه اورتولوردی . » (مسند احمد)

ابن عباسك ، بخاری ، مسلم ، ابوداوود وابن‌ماجه طرفندن نقل اولونان روایتی باشقه درلودر . بو روایته کوره رسول اکرم مدینه‌یه کلدیکی زمان موسویلرك عاشورا کونی اوروج طوتدقلرینی کورمش ، بونك سببنی صورمش ، اونلرده او کون جناب حقك فرعونی غرق ایتدیکنی و حضرت موسی ایله قومنی قورتاردیغنی سویله‌مشلر . رسول اکرم ده او کونك اوروجه لایق اولدیغنی سویله‌مش و اوروج طوتمشدی . اصحاب کزین ده بو خصوصده رسول اکرمه اتباع ایتمشلر . (بخاری) ده بوکا دائر (ابوموسی الاشعری) دن بر روایت واردر . حضرت عایشه‌نك روایتی ایسه موطأ ، صحیح بخاری ، صحیح مسلم ، ابی داوود ، ترمذی ، مسند و ابن ماجه ده‌در . ابن عمرك ، (ابوداوود) و (ابن‌ماجه) ده‌کی روایتی حضرت عایشه‌یی تأیید ایدییور . (طبرانی) نك (معجم کبیر) نده‌کی حضرت زیدك روایتی ده حضرت عایشه‌یی تأیید ایتمکده‌در .

حضرت عایشه‌نك روایتی اوچ وجه ایله (ابن عباس) ك روایته مرجحدر : چونکه بر چوق روایتلر ، عایشه‌نك روایتنی تأیید ایدییور . (ابن عمر) ده اونی تأیید ایتمکده‌در . صوکرا رسول اکرمك یهودیلره اویماق ایچین محرمك دوقوزنجی کونی اوروج طوتدیغی سویله‌نیور . رسول اکرم ، عاشورا کونی اوروج طوتمایی یهودیلردن کورمشسه اونلره مخالفته لزوم قالمازدی . صوکرا ایکی روایتی تألیف ده ممکندر . مکه‌لیلرده یهودیلرده عاشورا کونی اوروج طوتارلردی . رسول اکرم (مکه) ده بولوندیغی مدتجه بو اوروجی طوتمش ، مدینه‌یه کیتدیکی زمان یهودیلرك عینی کون اوروج طوتدقلرینی کورمش ، یهودیلری تقلید ایتمه‌مش اولمق ایچین دوقوزنجی کون اوروج

طوتمامی تنسیب ایتمشدر .

تراویح نمازی. — رسول اکرمك کیجه قیلدیغی نمازلری حضرت عائشه‌دن فضله بیلن یوقدر . عائشه ، رسول اکرمك کرك رمضان آینده، کرك سائر زمانلرده کیجه‌لری اون اوچ رکعتدن فضله ادا ایتمه‌دیکنی سویله‌یور. رسول اکرم رمضانده بر کون مسجدده تراویح نمازینی قیلمش ، بونی کورەن خلق‌ده رسول اکرمه اتباع ایتمش ، ایکنجی کون جماعت فضله‌لاشمش، اوچونجی کون دها آرتمش، دردنجی کون مسجد دولمش ، فقط او کیجه رسول اکرم حجره‌سندن چیقمامش ، خلق بر مدت بکله‌دکدن صوکرا چکیلمشدی . رسول اکرم صباحلین تراویحه‌ ایچین چیقمادیغنی ایضاح ایدرك شو سوزلری سویله‌دی : «دون آقشامکی حالکزی بیلیورم . فقط کیجه نمازینك اوزریکزه فرض اولماسندن و سزك بو یوزدن زحمته دوچار اولماکزدن اندیشه ایتدم.» (صحیح مسلم و صحیح بخاری صلاة‌اللیل)

حجك حقیقتی. — بعض عوام ناس ایله بعض وقوفسزلر حج اثناسنده طواف ، سعی ، قیام ، بعض یرلرده توقف، رمی جمار... کبی حجك ارکانندن اولان اعمال وافعالی معناسز وفائده‌سز تلقی ایدرلر. حضرت عائشه دیبورکه: « انما جعل الطواف بالبیت وبالصفا والمروة ورمی الجمار لاقامة ذکر الله عز وجل - بیت‌الله ایله صفا و مروه‌نك طوافی ، رمی جمار ، آنجق جناب حقك ذکری ایچیندر . » او حالده بونلردن قصد وغایه، اعمال وافعال دکل، بلکه ذکراللهدر. حتی قرآن کریمك بیانینه کوره حضرت ابراهیم زماننده بوکبی اعمال وافعال ، عبادتده شامل ایدی .

حج، حضرت ابراهیمك یادکاریدر. بوندن دولایی اونك طرز عبادتی ابقا ایدیلمشدر.

محصب وادیسنده اقامت. — رسول اکرم حج موسمنده محصب وادیسنده اقامت ایدردی. رسول اکرمدن صوکرا خلفاء راشدین ده اوراده اقامت ایتمشلردر. (ابن عمر) اوراده اقامتی حجك اعمالندن عد ایدییور. فقط حضرت عائشه بونك علیهنده ایدی. اونك ایچین اوراده اقامت ایتمه‌یوردی و « انما نزله رسول الله صلعم لانه کان منزلا اسمح لخروجه : رسول اکرم اورادن چیقیلماسی قولای اولدیغی ایچین اوراده اقامت ایدییوردی. » دییوردی. بوخصوصده ابن عباس ایله ابورافع ده حضرت عائشه ایله همفکردرلر.

کعبه‌نك تعمیری. — کعبه‌نك بر طرفنده آچیق بیراقیلمش بر یر واردر. اورایه (حطیم) دیرلر. اوراسی ده طوافه داخلدر. عجبا کعبه داخلنده اولمایان بو یر نیچین طواف اولونییور؟ حدیث کتابلری بوندن بحث ایتمه‌یور. یالکز حضرت عائشه بونی توضیح ایتمشدر.

حضرت عائشه بر کون رسول اکرمه شو سؤالی صورمشدی: « حطیم ده کعبه‌یه داخلمیدر؟ » رسول اکرم « اوت! » دیدی. حضرت عائشه: « او حالده نیچین بو یرده کعبه‌نك ایچنه آلینمادی ؟ » دیدی. رسول اکرم : « سنك قومنك النده سرمایه یوقدی. اونك ایچین انشاآتك بوقدری نقصان قالدی. » دیدی. حضرت عائشه تکرار صوردی : « بونك قاپوسنی نیچین اوقدر یوکسك یاپمشلر ؟ » رسول اکرم جواب ویردی: « ایسته‌دکلرینی ایچری بیراقمق، ایسته‌مدکلرینی منع ایتمك ایچین! »

حضرت پیغمبر کعبه‌نك اصل تملی اوزرنده قائم اولمادیغنی بیلیوردی. رسول اکرم شریعت ابراهیمیه‌نك مجددی صفتیله بونی ییقدیروب یکیدن انشا ایتدیرمك ایستردی. رسول اکرم حضرت عائشه‌یه «سنك قومنك جاهلیت و کفر دوری پك یاقین اولماسایدی، بن کعبه‌یی ییقوب اونی حضرت ابراهیمك قوردیغی تمل اوزرنده تعمیر ایتدیررډم.» دیمشدی.

حضرت عائشه‌نك یکنی ابن زبیر خلیفه اولدیغی زمان، حضرت عائشه‌نك روایتنه کوره کعبه‌یی ییقمش، اونی اصل تملی اوزرینه انشا ایتمشدی. زبیرك شهادتندن صوکرا عبدالملك مکه‌یی اشغال ایتدیکی زمان (ابن زبیر)ك بو انشا آتی کندی اجتهاد ذاتیسی اوزرینه یاپدیردیغنه ذاهب اولارق کعبه‌یی ییقمش واسکی هیئتی اوزرینه انشا ایتمش، فقط بالآخره حقیقتی آکلایارق نادم اولمشدی. (مسلم، باب نقض الکعبه، مسند احمد جلد ٦ صحیفه ۲۴۲، ۲۵۳)

طواف. — رسول اکرم وداع حجنده دوه‌سی اوزرنده طواف ایتمشدی. بوندن دولایی بر حیوانه بینه‌رك طواف ایتمه‌نك سنت اولدیغنه قائل اولانلر واردر. بعض مجتهدلرده بو فکرده‌در. حال بوکه رسول اکرم بونی خصوصی بر سبب دولاییسیله یاپمشدر. بو خصوصده اصحابدن اوچنك روایتلری واردر. ابن عباسه کوره رسول اکرم خاستا ایدی. بونك ایچین دوه‌سی اوزرنده طواف ایتدی. حضرت جابره کوره رسول اکرم خلق طرفندن کوروله بیلمسی واوکاهر سؤالی ایراد ایدیله بیلمسی ایچین بو شکلده حرکت ایتدی. ازدحامده بونی ایجاب ایدییوردی.

حضرت عائشه‌یه کوره سبب شوایدی: قالابالق مدهشدی. رسول اکرم اوزرنده تزاحم واردی. رسول اکرم خلقك جبراً داغیدیلمسنی ایسته‌میوردی. بونك ایچین دوه‌سنه بینمشدی.

ابن عباسك افاده‌سی قناعت بخش دکلدر. جابرك افاده‌سی ایله حضرت عائشه‌نك افاده‌سی بربرینه یاقین و آرالرنده‌کی فرق چوق جزئیدر.

هجرت. — بوکون (هجرت)دن آکلاشیلان معنی، انسانك دار ودیارینی ترك ایده‌رك مکه‌یه ویا مدینه‌یه کیدوب اوراده اختیار اقامت ایتمسیدر. ائمهٔ تابعیندن عطاء بن ابی رباح بردفعه هجرتك نه اولدیغنی صورمش وشو جوابی آلمشدی:

« بوکون هجرت یوقدر. مؤمنلر دینلری اوغورنده هجرت ایدییور وفتنه‌یه اوغرامقدن اندیشه ایدییورلردی. بوکون ایسه، مسلمانلق مظفر اولمشدر، هرانسان ایسته‌دیکی کبی اللهنه عبادت ایتمکده‌در. فقط جهاد ونیتك ثوابی باقیدر. » (صحیح بخاری باب الهجرة)

بونقطه توضیح ایدلدکدن صوکرا حضرت ابن عمرك نیچین (لاهجرة بعد الفتح) یعنی « مکه‌نك فتحندن صوکرا هجرت یوقدر. » دیمه‌سنك معناسی آکلاشیلیر. مکه‌نك فتحندن صوکرا هجرت یوقدر. چونکه اوندن صوکرا بوتون مملکتده امن وأمان قائم اولمشدی.

رسول اکرمك حجره‌ده دفنی. — رسول اکرمك ارتحالنی متعاقب دفن اولوناجغی محل حقنده اصحاب آراسنده اختلاف چیقدی. حضرت ابوبکر « پیغمبرلر أولدکلری یرده دفن اولونورلر. » دیدی. بلکه رسول اکرم بویله دیمشدر. فقط بوتاریخی بر مسئله‌در. اونی اثبات ایتمك لازمدر. بونك اصل سببنی حضرت عائشه ایضاح ایدرك دییورکه:

« رسول اکرم ارتحاللریله نتیجه‌لنن خاستالقلری اثناسنده شو سوزی سویله‌مشدی: «جناب حق یهودیلره و نصرانیلره لعنت ایتدی. چونکه اونلر پیغمبرلرینك قبرلرینی عبادتگاه اتخاذ ایتدیلر . » بویله اولماسا رسول اکرم آچیقده دفن اولونوردی . حال بوکه اونك مسجدینك عبادتگاه اتخاذ اولونماسندن اندیشه اولوندی . » [صحیح بخاری ، کتاب الجنائز .]

یکرمی یدنجی فصل

حضرت عائشه‌نك تاریخ وادبیاته وقوفی

حضرت عائشه‌نك تاریخ وادبیاته وقوفی ، خطابت وشعرده‌کی قوتی، اوندن درس اوقویانلر طرفندن روایت ایدیلمکده‌در. هشام بن عروه دیبورکه : « حضرت عائشه قادار قرآنه ، حلال وحرامه واقف ، شعر وانسابده رسوخ صاحبی بر کیمسه کورمدم . » [تذکرة الحفاظ ، ذهبی]

حضرت عائشه او زمانك طبنه‌ده واقف ایدی . حضرت عائشه رسول اکرمك خستالغی اثناسنده اونی زیارت ایدن طبیبلرك ویردیکی علاجلری بللەر ، بونلری رسول اکرمه حاضرلار ، بوندن باشقه محاربه‌لره اشتراك ایتدیکی زمان یارالیلری تداوی ایدر ویارالرینی صارار اودی .

تاریخ :

حضرت ابوبکر عربلرك احوالنی ، زمان جاهلیته‌ده‌کی عرف وعادتلرینی، عرب قبیله‌لرینك حسب ونسبنی بیلیردی. [اصابه‌واستیعاب] حضرت عائشه‌ده بونلری عائله‌سنك قوجاغنده اوکره‌نمشدی . [مسندابن حنبل]هشام بن عروه بر آز یوقاریده نقل ایتدیکمز بیاناتنده حضرت عائشه‌نك بومزیتلرینه اشارت ایتمشدی .

عربلرك جاهلیت دورنده‌كی احوالی حقنده حدیث كتابلرنده كورولن قیمتلی معلومات حضرت عائشه طرفندن ویرلمشدر. مثلا جاهلیت نكاحلری، طلاقلری، دوكونلری، اوروجلری، حجلری، قریشك حج اثناسنده نه یاپدیغی حضرت عائشه طرفندن ایضاح اولونمشدر. [بخاری، ترمذی، معجم صغیر طبرانی، مسنداحمد]

انصارك بعاث محاربه‌سی، انصارك جاهلیتده طاپدیغی بتلر حقنده‌كی معلومات، وحیك باشلانغجی ایله نبوتك بدایتی و هجرت حقنده‌كی تفصیلات، اسلام تاریخنه متعلق وقایع حقنده‌كی ایضاحات، قرآنك ناصیل نازل ونه صورتله ترتیب ایدیلدیكنه دائر معلومات، نمازك نه صورتله ادا اولوندیغنه دائر بیانات، رسول اكرمك صوك خاستالقلرینه و اوتحاللرینه، تجهیز و تكفینلرینه عائد تفصیلات حضرت عائشه طرفندن ویرلمشدر. [صحیح بخاری]

بوندن باشقه بدر، خندق، بنی قریظه غزالرینه متعلق معلومات، ذات الرقاع غزاسی اثناسنده خوف نمازی قیلنماسنك سببلری، مكه‌نك فتحنده قادینلرك بیعتنه متعلق معلومات، حجة الوداعه عائد تفصیلات، حضرت عائشه طرفندن ایضاح اولونمشدر.

حضرت پیغمبرك كیجه عبادتلری، مشاغل بیتیه‌سی، اخلاق ذاتیه‌سی حضرت عائشه طرفندن تصویر اولونمشدر. حضرت پیغمبرك حیاتنده كچیردیكی الك مشكل كونلرك هانكی كونلر اولدیغنی بزه آكلاتان حضرت عائشه‌در.

رسول اكرمدن صوكرا حضرت ابوبكرك ریاستی، حضرت فاطمه وزوجات طاهراتك ادعالری، حضرت علینك بیعتی حقنده‌كی صحیح روایتلری حضرت عائشه‌یه مدیونز.

حضرت عائشه‌نك اسلام تاریخنه عائد معلوماتی کندی مشاهداتنه مبنی ایدی. عربستانك جاهلیته‌ده‌کی احوال ووقایعی حقنده‌کی معلوماتی ایسه اوکا باباسندن انتقال ایتمشدر. حضرت عائشه‌نك طلبه‌سی بوخصوصده دیبورکه : « حضرت عائشه‌نك عربلرك احوالنه مطلع اولماسی شایان حیرت دکلدر . چونکه عائشه ابوبکرك قیزیدی . »

ادبیات :

ادبیاتدن مقصدیمز ، عمومی بر سوزی بدیعی بر ترتیب ایله انشا ایتمکدر . روایتلر حضرت عائشه‌نك صوك درجه فصیح وبلیغ سوز سویله‌دیکنی آکلاتیور . حضرت عائشه‌نك طلبه‌سی موسی بن طلحه دیبور: «حضرت عائشه‌دن دها فصیح بر کیمسه کورمه‌دم.» [مستدرك حاکم] احنیف بن قیس دیبورکه: «حضرت عائشه‌نك آغزندن دویدیغم سوز قدر محتشم و کوزه‌ل سوز دویمادم . » [مستدرك ، حاکم]

حضرت عائشه رسول اکرمك رؤیاسندن بحث ایدرکن «اونك کوردیکی هر رؤیا کونك ایشیغی کبی ایدی. » ، اونك وحی اثناسنده تردوکدیکنی آکلاتیرکن « آلنندن ترلر اینجی دانه‌لری کبی دوکولوردی.» دیمه‌سی اونك بلاغت بیاننه مثال اولارق کوستریلیور .

خطابتی :

خطابت، یاخود تقریر قدرتی عربلرك بویوك مزیتلرندن بریدر. اسلامك ایلك عصرلرنده مسلمانلرده اسلامیت روحی جانلی ایکن قادینلردن چوق قوتلی خطیبلر ظهور ایتمشدر . (٢٠٤) ده ارتحال ایدن (احمد بن ابی طاهر) «بلاغات النساء» عنوانلی اثرنده مسلمانلرك قادین خطیبلری طرفندن ایراد اولونان خطبه‌لرینی درج ایتمش وبو

ميانده حضرت عائشه‌نك خطبه‌لرينى‌ده طوپلامشدر. طبرينك تاريخنده و (ابن عبدربه)نك (عقدالفريد) نده‌ده حضرت عائشه‌نك خطبه‌لرى نقل اولونمقده‌در.

حضرت عائشه‌نك بصره‌ده ايراد ايتمش اولدقلرى نطقلرى ديكله‌مش اولماسى محتمل اولان تابعيندن (حنيف بن قيس) : «بن حضرت ابوبكر، حضرت عمر، حضرت عثمان و حضرت على ايله او زمان ظهور ايدن خطيبلرك نطقلرينى ديكله‌دم. بونلرك ايچنده هيچ برينك تقريرى حضرت عائشه‌نك تقريرى قدر يوكسك وكوزل دكلدى.» ديبور. [مستدرك : حاكم]

بكا قاليرسه حنيفك بو سوزلرى مبالغه‌سز دكلدر. مع مافيه حضرت عائشه‌نك فصاحتنده هيچ شبهه يوقدر.

معاويه ديبوركه : «بن حضرت عائشه‌دن بليغ، ذكى بر خطيب كورمه‌دم.» موسى بن طلحه‌ده حضرت عائشه‌نك صوك درجه فصيح اولديغنى سويله‌يور. [زرقانى]

بر مقرر وخطيبده حسن افاده وفصاحت شرطدر. حضرت عائشه‌ده بو شرطى جامعدى. بوندن باشقه عايشه‌نك سسى يوكسكدى. طبرى ديركه : «عائشه‌نك سسى يوكسك وصوك درجه حاكمدى.»

حضرت عائشه وشعر :

اسلاميتدن اول عربلرك بوتون علمى، شاعرلكدن عبارت ايدى. عرب شاعرلرى لسانلرينك قوتنى كوسترمك ايچين بعضاً آتش ياغديرر، بعضاً رحمت سرپرلردى. بو مزيت ارككلره منحصر دكلدى. قادينلرده شاملدى. اسلاميتدن يوزسنه صوكرايه قدر مسلمانلرده

بومزیت دوام ایتدی . بیکلرجه قادین شعر وادبیاتده احراز کمال ایتدی . بوقادینلرك شعرلری وسوزلری بوکونه قدر عرب ادبیاتنی تزیین ایدییور . حضرت عائشه بودورده یتیشمشدی . اونك باباسی عربلر آراسنده شعره وفوقیله ممتاز ایدی . حضرت عائشه‌ده بونی باباسندن اوکره‌نمشدی .

امام بخاری‌نك «ادب المفرد» ده (عروه) دن نقلنه کوره حضرت عائشه (کعب بن مالك) ك بوتون قصیده‌سنی ازبردن انشاد ایدردی. حضرت پیغمبرك شعر اوقویوب اوقومادیغنی صوران برکیمسه‌یه حضرت عائشه شوجوابی ویردی : «أوت عبدالله بن رواحه‌نك بعض شعرلرینی اوقوردی .»

قریش مشرکلرینك رسول اکرمی هجو ایچین یازدیغی قصیده‌لره شعرای اسلامك ویردیکی جوابلر یالکز حضرت عائشه طرفندن نقل اولونمقده‌در .

حضرت عائشه‌نك شعره اولان مراقنی بیلن شعرا شعرلرینی اوکا اوقورلردی . بونلر میاننده حسان ، کعب بن مالك ، عبدالله بن رواحه واردر .

یکرمی سکزنجی فصل

حضرت عائشه‌نك تعلیم وافتاسی

حضرت عائشه‌نك علمی کمالنی بر چوق مثاللرله کوسترمش بولونیورز . فقط علمك غایه‌سی اونی باشقه‌لرینه اوکره‌ته‌رك اونلری مستفید ایتمك ، اونکله صلاح وتعالی‌یه خادم اولمقدر . عجبا حضرت عائشه بووظیفه‌یی ایفا ایتمش میدر ؟ بز بوفصلده بوسؤالك جوابنی ویرمکه چالیشاجغز .

تعلیم :

انسانلری تعلیم وتربیه ایتمه‌نك ارککلره مخصوص اولدیغنی ظن ایدنلر حضرت عائشه‌نك علمی وتربیوی مساعیسی قارشیسنده حیرته دوچار اولاجقلردر . حضرت پیغمبرك ارتحالندن صوکرا اصحاب علمی ومسلمانلغی نشر ایچین هرطرفه داغیلمشلردی . مکه ، طائف ، بحرین ، یمن ، شام ، مصر ، کوفه ، بصره وسائر مرکزلر ، بویوکسك معلم ومرشدلرك قرارکاهی اولمشدی . بر آرالق کوفه حکومت مرکزی اولمش ایسه‌ده مدینهٔ منوره اسکی روحانی قوتی ، اسکی علمی وقاری محافظه ایتمشدی . ابن عمر ، ابوهریره ، ابن عباس ، زید بن ثابت وسائر ذوات مدینه‌ده بر علم اوجاغی تأسیس ایتمشلردر .

فقط مدینه ده کی اك بویوك علم مرکزی ، حضرت عائشه نك أوی ایدی .
هر کس چوجوق ، قادین ، ارکك بورایه دوام ایدر واونلرك درسلرینی
دیکارلردی . [مسند احمد ، جلد ٦]

خلق حضرت عائشه یه سؤال صورار ، اوده جواب ویردی .
حضرت عائشه ، طلبه سنك لساننه ، صحت تلفظلرینه اهمیت ویردی .
بردفعه قاسم ایله ابن عتیق حضرت عائشه نك نزدینه کلدیلر . قاسمك
لسانی پروزسزدکلدی . اعرابده خطاایدردی . حضرت عائشه اوکا :
« سن نیچین برادر زادهم کبی سویله میورسك ؟ آکلاشیلان ، أونك
آننه سی اوکا دوغرو سویله دی ، سنك والده کده سکا یاکلیش سویله دی . »
دیدی . قاسمك آناسی جاریه ایدی . [صحیح مسلم ، کتاب الصلاة
باب الاخبثین]

حضرت عائشه یالکنز تعلیم ایله اکتفا ایتمه یور ، بیکس وفقیر
چوجقلری ده حمایه سنه آلیور ، اونلره هم باقیور ، هم اوقوتیوردی .
حضرت عائشه نك همشیره زاده لری اونك درسلرینه دوام ایدرلردی .
(قبیصه) دیبورکه : « عروه نك بکا علمده تفوق ایتمه سنك سببی ، اونك
حضرت عائشه نك همشیره زاده سی اولماسی حسبیله اونك یاننه سربست
سربست کیروب چیقماسی ایدی . »

عراقك امامی اولان امام نخعی چوجقلغنده حضرت عائشه نك
نزدنده بولوندیغی ایچین بوتون معاصرلری طرفندن غبطه یه شایان
کورولوردی . هرسنه حج موسمنده حضرت عائشه نك چادیری
(حرا) ایله (مروه) آراسنده قورولور ، مختلف ممالك اسلامیه دن
حج ایچین کلن ارباب علم اونك درسنده بولونور ، بوتون مشکللرینی
حل ایدرلردی . حضرت عائشه خلقه تام بر والده کبی معامله ایدر ،

طلبه‌سنه مادرانه شفقتله باقار ، بيكس اولانلرك مصارفنى تسويه ايدردى .

حضرت عائشه‌نك طلبه‌سى ده اوكاعينى صميميتله مربوط وحرمتكار ايديلر . حضرت عايشه‌دن استفاده وتعلم ايدنلرك عددى مهم بريكون تشكيل ايدر .

(ابن حنبل) مسندنده‌كى حديثلرك چوغى حضرت عايشه‌دن مرويدر . حضرت عايشه‌دن حديث روايت ايدنلرك مقدارى ايكى يوزى كچيور .

حضرت عايشه‌نك آرقاداشلرى آراسنده ابوموسى الاشعرى ، ابوهريره ، ابن عمر ، ابن عباس ، عمرو بن العاص ، زيد بن خالد جهمى ، ربيعه بن عمرو الجرشى، سائب بن زيد ، حارث بن عبدالله بولونيوردى .

ذهبى ، (تهذيب) ك حضرت عائشه‌نك كوله‌لرندن ابويونس ، ذكوان ، ابوعمرو ايله ابن فرخك اسمنى قيد ايديور . بونلردن باشقه ترمذى (ابومدله) نك اسمنى علاوه ايديور . ابن سعد (ابولبابه مروان) ك اسمنى يازيور . امام احمد (ابويحيى) ايله (ابويوسف) دن بحث ايديور .

حضرت عايشه‌نك سودكلرى آراسنده اونك همشيره‌سى ام‌كلثوم بنت ابى بكر ، سوت قارداشى عوف بن حارث ، قاسم بن محمد ، عبدالله بن محمد ، حفصه بنت عبدالرحمن ، اسماء بنت عبدالرحمن ، عبداه بن عتبه ، محمد بن عبدالرحمن بن ابى بكر ، عبداه بن زبير ، قاسم بن زبير ، عائشه بنت طلحه ، عباد بن حبيب ، عباد بن حمزه واردى . بونلر اونك قوجاغنده يتيشمشدى .

حضرت عائشه‌یه معاصر تابعین میانده او زمانك بوتون حدیث علماسی واردی . بونلرك صاییسی یوز اللی ، ایکییوزه بالغ اولیور ، بونلرك هپسی اوندن فیض آلمشلردی. هپسنك اسمنی ذکر ایتمکدن ایسه یالکز قادینلری قید ایتمه‌یی مناسب کوردك.

اسماء بنت عبدالرحمن ، بریره مولاة عائشه ، بنانه بنت زید، بنانه مولاة عبدالرحمن ، بهینه ، تباله بنت یزید البشیمه ، جسره ، حفصه بنت عبدالرحمن ، خیره حسن بصری ، ذفره ، رمیشه ، زینب بنت ابی سلمه ، زینب بنت محمد ، زینب بنت نصر ، سائبه ، سلمی البکریه ، سمیة البصریه ، شمسیه ، صفیه بنت الحارث ، صفیه بنت شیبه صاحبة عائشه ، صفیه بنت عبید ، صفیه بنت عطیه ، عائشه بنت طلحه ، عمرة بنت عبدالرحمن ، عمرة بنت قیس العدویه ، فاطمه بنت ابی جیش ، قمیر بنت عمیر الکوفیه ، کریمه بنت همام ، کلثم بنت عمرو صاحبة عائشه ، معاذه ، میمونه بنت عبدالرحمن ، هنید ، هنیده ، ام بکر ، ام جحدر ، ام حمیده ، ام الدوداد ، ام ذره مولاة عائشه ، ام سالم ، ام سعید ، ام عاصم ، ام علقمه ، ام کلثوم بنت ابی بکر الصدیق ، ام کلثوم بنت ثمامه ، ام کلثوم اللیثیه ، ام محمد ، ام عبدالله ، ام هلال .

حضرت عائشه‌نك آغوش تربیه‌سنده یتیشن واونك علمندن مستفید اولان ارباب کمال آراسنده حضرت زبیرك اوغلی وحضرت ابوبکرك طورونی ، حضرت اسماء بنت ابوبکرك اوغلی وحضرت عائشه‌نك همشیره زاده‌سی (عروه) ایدی. بوذات مدینه‌ده بر شهریار کمال ایدی. امام زهری ایله سائر ذوات عروه‌نك شاکردی ایدیلر . (عروه) سیرتده امام صاییلیوردی . حضرت عائشه‌نك روایتلریله فتوالرینه،

بوذاتدن دها واقف کیمسه یوقدی. عروه هجرتك ٩٤نجی سنه‌سنده ارتحال ایتمشدر.

عروه‌دن صوكرا قاسم بن محمد کلیر. قاسم حضرت ابوبکرك طورونی ومدینه‌نك فقهاء سبعه‌سندن بری ایدی. زماننده (امام الفقه) صاییلیردی. (قاسم) حدیث روایتنده صوك درجه احتیاط کوستردی. قاسم هجرتك ١٠٨نجی سنه‌سنده وفات ایتدی.

قاسم‌دن صوكرا (ابوسلمه) کلیر. ابوسلمه حضرت عبدالرحمن بن عوفك اوغلی ایدی، هنوز چوجق ایکن باباسندن محروم قالمش، حضرت عائشه طرفندن تربیه ایدیلمشدی. ابوسلمه، عروه‌نك سویه‌سنده ایدی. کندیسی مدینه‌ده درس اوقوتمش وبویوك محدثلر اوندن روایت ایتمشلردر. ابوسلمه هجرتك ٩٤نجی سنه‌سنده وفات ایتمشدر.

اوندن صوكرا (مسروق کوفی) کلیر. مسروق داخلی حربلره اشتراك ایتمشدی. امام احمد ابن حنبل (مسند)نده، بخاری (صحیح)نده حضرت عائشه‌نك بر چوق روایتلرینی اوندن نقل ایدرلر. مسروق، عراق فقهاسندن، عابد وزاهد برذات ایدی. کوفه‌ده قاضیلق ایدن مسروق، زهد وتقواسندن دولایی معاش آلمازدی. مسروق، هجرتك ٩٣نجی سنه‌سنده ارتحال ایتدی.

حضرت عائشه‌نك تلمیذلرندن قادینلر ایچنده اك ایلری صفده بولونانلر آراسنده (عمره بنت عبدالرحمن)ی کورورز. محدثین عمره‌نك اسمنی بویوك بر تعظیمله ذکر ایدرلر.

(عمره) حقنده (ابن المدینی) شو سوزلری سویلیور: «عمره، حضرت عایشه‌یی اك ایی بیلن موثوق عالملردندر.» (ابن حبان) اونك حقنده «حضرت عایشه‌نك احادیثنی اك ایی بیلنلردندر.» دییور. سفیان

ثوری اونك حقنده شو بیاناتده بولونیور : « حضرت عایشه‌نك اك دوغرو حدیثلری عمره ، قاسم ، وعروه طرفندن روایت اولونمشدر . »

امام بخارینك روایتنه كوره (عمره) حضرت عائشه‌نك باش كتابت وظیفه‌سنی ایفا ایدییوردی . [بخاری : ادب المفرد] حضرت عائشه‌یه تقدیم اولونان هدایا واستدعالر اونك واسطه‌سیله تقدیم اولونوردی .

امام زهری حدیث تحصیلنه باشلادیغی زمان محدثیندن بری اوكا « علم تحصیلنه خواهشكرسه‌ك ، سكا برعرفان خزینه‌سی كوستره‌یم : عمره . اونك حضورینه كیت ، اوندن درس آل . چونكه او ، حضرت عائشه‌نك آغوشنده یتیشمشدر . » دیدی .

زهری دییوركه : « عمره‌نك یاننه كیتدیكم زمان اونك علم وعرفان اعتباریله اوجی بوجاغی اولمایان بر دكیز اولدیغنی كوردم . » [ذهبی]

(عمر بن عبدالعزیز) احادیثی طوپلامغه قرار ویردیكی زمان مدینه قاضیسی (ابوبكر بن محمد بن عمرو بن حزم الانصاری) یه (عمره) نك روایتلرینی دقت واعتنا ایله طوپلاماسنی امر ایتمشدی . [موطأ]

(صفیه بنت شیبه) تابعین آراسنده مشهوردر . حدیث كتابلری اونك روایتلرینی ذكر ایدروندن بحث ایدركن (حضرت عائشه‌نك دوستی صفیه بنت شیبه) دیرلر . شیبه ، كعبه‌نك آناختارلرینی محافظه‌یه مأمور ایدی . صفیه‌ده حضرت عائشه‌نك تلمیذلرندن ایدی . [مسند احمد] ابو داوود ، (باب الطلاق علی الغلط) ده شوروایتی نقل ایدر : « عدی بن عدی الكندی ایله برلكده چیقارق (مكه) یه واردق . او بنی حضرت عائشه‌دن حدیث حفظ ایدن (صفیه بنت شیبه) یه كوندردی . »

(اسماء رجال) كتابلری (كلثوم بنت عمرو القرشیه) دن بحث ایدركن

«عائشه‌نك آرقاداشیدر.» دیرلر واوندن بعض احادیث روایت ایدرلر.

حضرت طلحه‌نك كریمه‌سی وحضرت ابوبكرك حفیدی (عایشه بنت طلحه) ده حضرت عایشه طرفندن تربیه اولونمشدر. (ابن معین) اوندن بحث ایدركن «ثقه‌در، حجت‌در.» دیر. محدث (عجلی) اونك حقنده «مدینه‌لیدر، تابعیدر، ثقه‌در.» دیر، ابوزرعه اوكا دائر «فضل وكمالنه مبنی اوندن حدیث روایت اولونمشدر.» دییور.

(معاذه بنت عبدالله العدویه) بصره‌لی اولوب حضرت عایشه‌دن درس كورمشدر. حضرت عایشه‌نك حدیثلرینك چوغی اوندن روایت اولونمشدر. معاذه صوك درجه متقی بر قادیندی. معاذه بر كره خسته‌لانمش، طبیب اوكا شراب توصیه ایتمشدی. معاذه شرابی آلنه آلدی ودعا ایتدی: «یاربی، بیلورسین كه حضرت عایشه رسول اكرمك شرابی منع ایتدیكنی بكا سویله‌مشدی.» معاذه‌نك النده‌كی شراب قدحی دوشمش، كندیسی ده خسته‌لقدن شفایاب اولمشدی.

فتوالری:

حضرت عایشه‌نك فضل وكمالنه متعلق بحثلریمزده اونك، رسول اكرمك ارتحالندن صوكرا قرق سنه دوام ایدن حیاتی، ناصیل كچیردیكی آكلاشیلمشدر. الیمزده موجود وثائقه كوره، حضرت عایشه، فتوی بحثنده خلفای اسلام ایله علمای اصحابك وعامهٔ اهل اسلامك مرجعی ایدی. محدثین فتوالری اوچ طبقه‌یه آییرمشلردر: برنجی طبقه‌ده‌كی فتوالر آیری آیری طوپلانیرسه تقدیرده معظم جلدلر تشكیل ایدر. ایكنجی طبقه‌ده‌كی فتوالر بر رساله قادار‌در. اوچونجی طبقه‌ده‌كی فتوالر ایسه بر رساله تشكیل ایدر.

برنجی طبقه‌ده حضرت عمر، حضرت علی، حضرت عبدالله

بن مسعود ، حضرت زید بن ثابت ، حضرت عبدالله بن عباس ، حضرت عبدالله بن عمر وحضرت عائشه بولونیور. بوذواتدن هر برینك فتوالری طوپلانه‌جق اولورسه برر مستقل اثر وجود بولور. [اعلام الموقعین : ابن قیم]

خلفای راشدین دورنده حضرت عائشه . — رسول اکرمك ارتحالندن صوکرا حضرت ابوبکرك ریاستی دورنده حضرت عائشه فتوا مرجعی اولدی وبوتون خلفای راشدین زماننده بومقامی محافظه ایتدی. اصحابدن صوکرا مدینه‌نك فقهای سبعه‌سندن اولان (قاسم): «حضرت عائشه ؛ ابوبکر ، عمر وعثمان دورنده فتوا ایشنی مستقلاً درعهده ایتدی . دها صوکرا ارتحالنه قدر بووظیفه‌یی ایفا ایتدی.» دیبور . [ابن سعد]

بر اسلام مجتهدی اولان حضرت عمر بیله حضرت عائشه‌نك فتوالرندن مستغنی قالامایوردی . ابن سعد بونی ایضاح ایده‌رك : «حضرت عائشه، عمروعثمانك دورلرنده‌ودها صوکرا فتوی‌وریبوردی. عمر ایله عثمان اوندن سنتی صورارلردی .» دیبور . حضرت عمر دورنده اصحاب کنزیندن باشقه‌سنه افتا ایچین اجازت ویریله‌مشدی . بوندن ، حضرت عمرك، حضرت عائشه‌نك علم ووقوفنه نه‌درجه اعتماد ایتدیکی آکلاشیلیر .

معاویه زماننده عائشه . — معاویه‌شامده اجرای حکومت ایتدیکی حالده مسئله تحدث ایتدکجه مدینه‌یه آدام کوندریر وهرمسئله حقنده حضرت عایشه‌نك نقطهٔ نظرینی آکلار، بوندن باشقا حضرت عایشه‌نك مواعظ ونصایحندن مستفید اولوردی. [مسند احمد، جامع ترمذی]

اکابر اصحاب وعائشه. ــ مدینهٔ منوره اکابر اصحابك مرکزی ایدی. حضرت ابوبکر ایله عمر دورنده حضرت عمر، حضرت علی، حضرت عبداه بن مسعود، حضرت ابو موسی الاشعری، حضرت معاذ بن جبل، حضرت عبدالرحمن بن عوف، حضرت ابی بن کعب، حضرت ابوذر، حضرت ابودرداء، حضرت زید بن ثابت اسلامك علم وفتواده مرجعلری ایدی. حضرت عثمانك دورنده بونلرك اکثریسی ارتحال ایتمشلردی.

اکابر اصحابدن صوکرا نسبةً کنج اولان اصحابك دوری باشلادی. بونلرك باشی حضرت عبداه بن عباس، حضرت عبداه بن عمر، ابو سعید خدری، جابر بن عبداه، عبداه بن زبیر وابو هریره ایدی. حضرت عایشه ایسه کنجلکیله برابر اکابر اصحاب آراسنده ایدی واکابر اصحابك حیاتنده بیله افتا صلاحیتنی احراز ایتمشدی. اکابر اصحابك الك نامدارلری مشکل مسائلده حضرت عایشه‌یه مراجعت ایدرلردی.

جامع ترمذینك بیانه کوره اصحاب کزین مشکل بر مسئله قارشیسنده قالدقجه حضرت عایشه‌یه مراجعت ایدر، مشکلاته اوغرادقلری حدیث حقنده اونك وقوفی بولوندیغنی کورورلردی.

ابن سعد، اکابر اصحابك حضرت عایشه‌دن هرشیئی صوردقلرینی بیان ایدییور.

(مسروق تابعی) شو سوزلری سویلیور: « شیوخ صحابه‌نك حضرت عایشه‌یه مراجعت ایدرك اوندن فرائض صوردقلرینی کوردم. » [ابن سعد، حاکم]

فقه واجتهادده حضرت عایشه ایله بر سویه‌ده اولان ابن عباس،

ابن عمر كبی ذوات بعض مسائلده حضرت عايشه‌دن استيضاح كيفيت ايدرلردی .

علمای اصحابدن اولان ابوموسی الاشعری‌ده حضرت عايشه‌يه مراجعت ايدردی .

حضرت عائشه و اسلام عالمی . — مدينه بوتون ممالك اسلاميه‌نك قلبگاهی ايدی . اسلام عالمنك هر طرفندن مدينه‌يی زيارته كلنلر رسول اللهك زوجه‌سی حضرت عايشه‌يی‌ده زيارت ايدرلر ، اوكا مشكللرينی آكلاتيرلر ، اوده اونلره جواب ويرردی . بونلر آلدقلری جوابلردن ممنون اولور ، ام المؤمنينی زيارت ايتمك شرفيله مباهی اولورلردی .

حضرت عايشه فريضهٔ حجی هيچ بر وقت اهمال ايتمه‌مشدر . حج موسمنده حضرت عايشه‌نك چادرى هر كس طرفندن زيارت اولونور ، حضرت عايشه كنديسنه ايراد اولونان سؤاللرك هپسنه قرآن ايله حديثدن جواب ويرردی . بعضاً حضرت عايشه كعبه‌ده زمزم صوينك آلتنده اوتورور و علمه تشنه اولانلر اونك قارشيسنده طوپلانيرلردی . [مسند ، بخاری ، موطأ]

اصحاب آراسنده‌كی اختلافلرده عائشه . — اصحاب آراسنده بر اختلاف حاصل اولدقجه بو اختلاف حضرت عائشه طرفندن حل اولونويوردی .

عبدالله بن مسعود ايله ابوموسی الاشعری آراسنده افطار وقتنه دائر بر اختلاف حاصل اولمشدی . عبدالله بن مسعود افطار ايدر و درحال اقشام نمازينه طورووردی . ابوموسی الاشعری ايسه ايكيسنده‌ده تأخر ايدردی . كيفيت حضرت عايشه‌يه عرض اولوندی . حضرت عايشه : « تعجيل ايدن كيمدر؟ » ديدی . (عبدالله بن مسعود)

دیدیلر. حضرت عایشه‌ده « رسول اکرمك عادتی بویله ایدی. » دیدی.

حضرت ابوهریره‌یه کوره رمضان صباحنده ییقانمق لزومی حاصل اولورسه او کون اوروج طوتمق دوغرو اولماز. ابوهریره‌نك بو فتواسی حضرت عایشه‌یه وام سلمه‌یه عرض اولوندی. ایکیسی‌ده فتوانك دوغرو اولمادیغنی سویله‌دیلر. اوصیراده مدینه امیری اولان (مروان) مسئله‌یی ابوهریره‌یه بیلدیردی. ابوهریره‌ده فتواسندن رجوع ایتدی. [مسلم ، کتاب الصیام]

بر مجلسده ابوهریره ایله ابن عباس حاضر بولونیورلردی. مجلسده « حامله بر قادین دول اولور ، صوکرا وضع حمل ایدرسه اونك عدت زمانی نه‌قدردر ؟ » مسئله‌سی موضوع بحث اولدی. قرآن کریمده هرایکی مسئله حقنده آیری آیری حکملر واردر. دوللق ایچین عدت مدتی درت آی اون کوندر. حامله‌لك ایچین وضع حمل زماننه قداردر. ابن عباس « بو ایکی مدت ایچنده الك اوزونی عدت اولور. » دیدی. ابوهریره « عدت زمانی وضع حمله قداردر. » دیدی. ایکیسی‌ده اتفاق ایده‌مدیلر. مسئله حضرت ام سلمه ایله حضرت عایشه‌یه عرض اولوندی. عایشه « وضع حمله قدار. » دیدی. ودلیل اولارق سبیعه وقعه‌سنی ذکر ایتدی. سبیعه دول قالدقدن اوچ کون صوکرا دوغوردی. دوغوردقدن صوکرا باشقه برنکاح ایچین مساعده آلدی. جمهورده بوفتوی ایله عمل ایتدی. [طیالسی ، مسند عایشه]

عبدالله بن عمر ایله ابوهریره آراسنده (جنازه آرقاسنده یورومکده ثواب وارمی ، یوقمی ؟) مسئله‌سی اوزرنده اختلاف حاصل اولمشدی. ابوهریره « ثواب واردر. » عبدالله بن عمر « ثواب یوقدر » دییوردی.

حضرت عايشه‌يه مراجعت ايديلمش ، عايشه ابوهريره‌يه حق ويرمشدی .
[بخاری : كتاب الجنائز]

حضرت عايشه‌نك فتوالری الك زياده قادينلره ، زوج وزوجه مناسباتنه ، حضرت پيغمبرك احوالنه ، كيجه عبادتلرينه ، اخلاق ذاتيه‌سنه تعلق ايدر . علامه (ابن حزم) ايله حافظ (ابن قيم) ك بيانه نظراً بونلر برآرايه كتيريليرسه مستقل بر اثر تشكيل ايدرلر .

عراقدن ، شامدن ، مصردن وهرطرفدن فوج فوج كله‌ن قادين وار كيكلر حضرت عائشه‌يه مراجعت ايدرك هرمسئله‌يی اوكا عرض ايدرلر ، اوندن آلدقلری جوابلردن خوشنود قاليرلر ، ومملكتلرينه دونه‌رك آلدقلری فيضی نشر ايدرلردی .

حضرت عائشه‌نك تلميذلرندن اولان (عائشه بنت طلحه) ديپوركه : « هركس ، هرطرفدن حضرت عائشه‌يی كورمكه كليرلردی . حضرت عايشه‌نك نزدنده‌كی موقعم دولاييسيله اختيارلر بكا حرمت كوستر ، كنجلر بكا قارده‌ش كبی باقارلر ، بكا هديه‌لر كونده‌ريرلر ، مملكتلرينه دوندكدن صوكرا بكا مكتوبلر يازارلردی . بونلردن مكتوب كلدكجه اونی حضرت عائشه‌يه كوستر ، اوكا : « تيزه‌جكم ، ايشته بوفلانك مكتوبی وهديه‌سی ! » دير ، حضرت عائشه « قيزم ، سن ده اوكا جواب وير وهديه‌سنه مقابله ايت . » ديردی .

یکرمی دوقوزنجی فصل

حضرت عائشه‌نك ارشاداتی

بردینك انسانلری ارشاد ایدن سسی ، مرور زمان ایله ضعفه اوغرادیغی زمان اودینده برتجدده لزوم حاصل اولور . فقط دینك هنوز یکی تأسس ایتدیکی صیرالرده یاپیلاجق ایش ، ارشاددن عبارتدر. حضرت عائشه بو ارشاد فریضه‌سنی بحق ایفا ایتمشدر . اونك بوخصوصده‌کی مساعیسی دیکر اصحابك مساعیسندن کری دکلدی . حضرت عائشه بوفریضه‌یی برزمان اهمال ایتمه‌دی . عائشه حجره‌سنده مرشددی ، عمومی اجتماعلرده مرشددی ، حج موسمنده مرشددی، هرزمان وهریرده مرشددی .

حضرت عثمانك دورنده ایشلر بوزولارق فتنه وفساد باشلادیغی زمان حضرت عائشه محضا اصلاح وارشاد اندیشه‌سیله قیام ایتمش وآنجق بو اندیشه ایله جمل وقعه‌سنه اشتراك ایتمشدی .

مصر ایله ایرانده حضرت عثمان علیهنده‌کی غلیان صوك درجه‌یه وارمش ، حضرت عثمانه لعنت اوقویانلر چوغالدقجه چوغالمشدی . بوصیراده بصره رؤساسندن (مخارق بن شمامه) همشیره‌سنی حضرت عائشه‌نك نزدینه کونده‌ره‌رك اونك عثمان حققنده‌کی فکرینی صورمش، حضرت عائشه ، حضرت عثمانك پیغمبره وحی کاتبلکنی ایتدیکنی

بیان ایده‌رك اونك یوکسك بر مرتبه‌یی حائز اولدیغنی آکلاتمش ؛ عثمانه دیل اوزاتانلرك فنا اولدقلرینی سویله‌مشدی. [ادب المفرد : بخاری]

امام احمد بو روایتی باشقه برشکلده قید ایده‌رك حضرت عائشه‌نك حضرت عثمانی تلعین ایدنلرك ملعون اولدقلرینی بیان ایتدیکی آکلاشیلیور ، دییور .

عبدالرحمن بن عوفك اوغلی اولان (ابوسلمه) بر اراضی دولاییسیله برقاچ کیشی ایله نزاع حالنده ایکن حضرت عائشه اوکا خبر کونده‌ره‌رك بواراضیدن واز کچمسنی ، برقاریش یری ظلماً غصب ایدنه یرك بوتون یدی طبقه‌سنك اوکا لعنت ایده‌جکنی رسول اکرمدن دیودوغنی سویله‌مشدر . [صحیح بخاری]

مدینه‌ده یکی تولد ایدن هرچوجق ، تبرکاً حضرت عائشه‌یه کتیریلیردی. برکره حضرت عائشه برچوجغك اوستنده براوسطورا کوره‌رك بونك نه‌یه قونولدیغنی صورمش ، بونك نظر وسحره قارشی قونولدیغنی آکلامشدی . حضرت عائشه اوسطورایی آتدقدن صوکرا « جناب حق ایله پیغمبری بوکبی شیلری منع ایتمشدر . » دیدی .
[ادب المفرد ، امام بخاری]

عربلرله عجملرك اختلاطی ، حضرت عمرك دورنده باشلادی . حضرت عمرك همتی سایه‌سنده مسلمانلق ایرانك خرافاتندن آزاده قالدی . فقط حضرت عثمانك دورنده بونلر یاواش یاواش مسلمانلغه حلوله باشلادی . حضرت عائشه بونلرك هیسیله مجادله ایتمش ، ازجمله مسلمانلر آراسنده طاولا ، شطرنج کبی اویونلرك رواجنه مانع اولمشدی .
[بخاری : ادب المفرد]

تابعیندن ابن ابی السائب مدینه‌ده مسجع دعالر اوقور و اولور

اولماز یرده وعظ ایدردی . حضرت عائشه اوکا « دعالرك عبارەلرنده سجعلردن اجتناب ایت. چونکه رسول اکرم واصحابی بویله یاپارلردی. هفتەده بر ، ایکی ، نهایت اوچ کون وعظ ایت. خلقك اوطوردیغی یره کیدوب خلقك لاقیردیسنی کسمه و همان وعظه باشلامه . » [مسند احمد]

ایرانك فتحندن صوکرا عربلر اوراده یاپیلان شرابلری کورمکه واسملرینی اوکرەنمکه باشلادیلر . بونلرك ایچنده (باذق) نامنده بر شراب واردی . عربجەده بوکا (خمر) دەنیلیردی . بونك استعمالی جائزاولوب اولمادیغنی حضرت عائشەیه صوردیلر. حضرت عائشه « بونی ایچمك حرام اولدقدن باشـقه بونك محتوی اولدیغی بر قابدن صو ایچمك، یاخود اوقاب ایچنده یمك پیشیرمك بیله حرامدر » دیدی . [سنن نسائی]

حضرت عائشەنك یانه کلن واونك فیضندن مستفید اولان دها زیاده قادینلردی . حضرت عائشه بونلره ویردیکی درسی ، اوکرتدیکی مسئلەلری ارککلرینەده سویلەمەلرینی توصیه ایدردی .

بر کره بصرەدن بعض قادینلر کلمشدی . حضرت عائشـه اونلره کندیلرینه عائد بعض مسائلی آکلاتدقدن صوکره « بن ارککلره خطابده بولونمقدن صیقیلیورم . قوجالریکزەده طهارت خصوصنده اهمالکار اولمالرینی سویلەییکز » دیمشدی .

بر کره کوفەدن برقاچ قادین کلمشـدی . حضرت عائشه نرەدن کلدیکلرینی صوردی. « کوفەدن! » دیدیلر . بونك اوزرینه حضرت عائشه بر آز اشمئزاز کوستردی . کلن قادینلردن بری حضرت عائشه ایله (زیدبن ارقم) آراسنده وقوع بولان حادثەیی صوردی . حضرت

عائشه « کیدیکز ، زیده سویله‌ییکز ، اکر توبه ایتمزسه رسول اکرمله برلکده یاپدیغی جهادك اجری‌ده زائل اولوب کیده‌جکدر » دیدی .

بر کره شامدن بعض قادینلر حضرت عائشه‌یی زیارته کلدیلر . حضرت عائشه شاملی قادینلرك حاملرده چیر چیپلاق ییقاندقلرینی بیلدیکی ایچین بونلره « سز حمامده چیر چیپلاق ییقانیورسکز ، دکلمی ؟ دیدی . رسول اکرم هرهانکی برقادین اوینك خارجنده صویونورسه اللهك غضبنه اوغرایاجغنی سویله‌مشدر . »

حضرت عائشه کندینه عائد اولان برمکاتب کوله‌یی آزاد ایتمشدی . وداع ایدرکن « هایدی کیدیکز ، دیدی ، الله یولنده جهادایله مشغول اولیکز . رسول اکرم ، هرهانکی برمسلمان الله یولنده جهاد ایدرسه جناب حق اوکا جهنمی حرام ایدر ، بویورمشدر . »

حضرت عائشه بردفعه حج موسمنده معیتنده بولونان بیکلرجه قادین ایچنده بر قادینك اوستنده‌کی چارشافده صلیب نقشلری بولوندیغنی کوردی . اوکا درحال بوچارشافی چیقارماسنی اخطار ایتدی و « حضرت پیغمبر بویله البسه کوردیکی زمان اونی ییرتاردی » دیدی .

بعض انسانلر قرآن کریمی چابوق چابوق اوقورلر وقرآنی نه‌قدر چوق ختم ایدرلرسه اوقادار ثواب قازاناجقلرینی ظن ایدرلر ، بعض انسانلر بر کیجه‌ده قرآن کریمی ختم ایدرلردی . حضرت عائشه بونلك حقنده دیبورکه : « اونلرك اوقومالری ایله اوقومامالری بردر . حضرت پیغمبر بوتون کیجه آیاقده قالیردی . فقط بقره ، آل عمران ونساءدن ایلری کچه‌مزدی . بواوچ سوره ایله کیجه نهایت بولوردی . رسول اکرم مژده‌یه دائر بر آیت کلدیکی زمان اللهه نیاز ایدر ، بر

وعيد آيتى كلديكى زمان اللهدن مغفرت طلب ايلردى.» [مسنداحمد]

حج قافله‌سى مكه‌يه دونيوردى. اصحاب آراسنده بويوك برموقع صاحبى اولان اسيد بن حضير ، قافله مكه‌يه ياقلاشنجه ، رفيقه‌سنك وفات ايتديكنى خبرآلدى. يوزينه منديلنى قاپايه‌رق هونكور هونكور آغلامغه باشلادى. اوت، انسانك زوجه‌سنه قارشى محبتنه كيمسه برشى ديمز. فقط بويله يوزينى كوزينى قاپايه‌رق خلقك اورته‌سنده هونكور هونكور آغلامق‌ده كبار اصحابه ياقيشماز. بو قافله‌ده حضرت عائشه‌ده واردى. اسيدك آغلاديغنى كورونجه: «سز رسول اكرمك اصحابندن سكز. ايلك مسلمانلر آراسنده بولونمق شرفنه نائل اولديكز. بوقدر آغلامق اولورمى ؟ » ديدى.

حال حاضرده‌كى مسلمانلر كعبه‌نك اورتولريله تبرك ايدر، كعبه‌نك اورتولرى تجديد اولونديغى زمان اسكى اورتولر هديه اولونور، بونلر جوامع شريفه‌ده آصيلير. فقط ايلك عصرده بو اورتولرده كرامت كورولمزدى. بونكله برابر بو اورتولرك تميز اولماليان انسانلر طرفندن قوللانيلماسنى تأمين ايچين بونلرى يره كومرلردى. شريعت غوامضنه واقف اولانلر بو تعظيمك غيرشرعى اولديغنه حكم ايتمشلر، بو حركتك بر* طاقيم بدعتلره اساس اولماسى احتمالنه مبنى بوندن واز كچيلمسنى اخطار ايتمشلردى. حتى بو اورتولرك تميز اولماليان انسانلر طرفندن قوللانيلماسنده برمحذور اولماديغنى سويله‌يه‌رك بونلرك صاتيلماسنى وحاصلاتيله فقرايه باقيلماسنى توصيه ايتمشلردر. [عين الاصابه]

بركون، غالبا ابوهريره، سرعتله حديث اوقويور ، حضرت عائشه اونى حجره‌سندن ايشيديوردى. حضرت عائشه ابوهريره‌يه خبر كوندردى و«رسول اكرم بويله خيزلى سويله‌مزدى. اونك

حدیثیله اشتغال ایدنلر اونك قول و عملنه رعایت ایتمیدرلر . یوقسه حدیث تأثیرسز قالیر . » دیمشدی . [صحیح بخاری]

بر کره بر آدامك آیاغی چادیر ایپنه دولاشدی ، دوشدی ، آیاغی اینجیندی . بونی کوره‌نلر کولمشلردی . حضرت عائشه بوندن خبردار اولدیغی زمان « بر کیمسه‌یه بر دیکن باتار ویا اونك باشنه دها ضعیف بر مصیبت کلیرسه جناب حق اونك درجه‌سنی یوکسه‌لتیر و کناهنی عفو ایدر . » دیدی . [صحیح مسلم]

وتوزنجی فصل

عائشه‌نك قادینلغه عالمنه خدمتلری

آرتیق اثریمزك صوك فصللرینه ، علمی سفریمزك صوك منزلنه واریورز .

حضرت عائشه‌نك قادینلق عالمنه خدمتلری چوق بویوكدر . قادین قادین قالمقله برابر اركك كبی دینی ، علمی ، اجتماعی ، سیاسی ، الحاصل هر دنیوی ایشی و وظیفه‌یی ایفا ایده‌بیلیر . حضرت عائشه ، كندی حیاتیله بونی اثبات ایتمش ، بالخاصه اسلام قادیننك حائز اولدیغی حقوقك نه‌قادار بیوكسك اولدیغنی ، مسلمانلغك قادینلغی نه درجه بیوكسلتدیكنی كوسترمش ، حضرت عائشه مسلمانلغك قادینلغه بخش ایتدیكی حقوقك جانلی برنمونه‌سی اولمشدی .

اصحابدن اولان قادینلر ، رسول اكرمه سویله‌مك ایسته‌دیكلرینی حضرت عائشه واسطه‌سیله بیلدیریرلردی. اصحابدن «عثمان بن مظعون» صوك درجه زاهد ومتقی ایدی. بر كون اونك زوجه‌سی حضرت عائشه‌یه مراجعت ایده‌رك «زوجم بوتون كون اوروج طوتیور ، بوتون كیجه نماز قیلیور .» دیدی . حضرت عائشه بونی رسول اكرمه بیلدیردی . رسول اكرم اوكا « بزده رهبانیت یوقدر . بنم طرز حیاتم اتباعه لایق دكلمی ؟ بن هپكزدن فضله اللهدن قورقارم ، اونك احكامنه هپكزدن فضله رعایت ایدرم .» دیدی.

بر دفعه قادینك بری سرقت یوزندن جزایه اوغرامش ، اوندن صوکرا بر کیمسه اونکله کوروشوب قونوشمق ایسته‌مه‌مشدی. بو قادین حضرت عائشه‌یه دائما کیدوب کلیر ، حضرت عائشه اونك سوزلرینی حضرت پیغمبره بیلدیرردی . حضرت عائشه بو صورتله تصادفی بر خطانك دائمی بر نفرتی اقتضا ایتمه‌دیکنی کوستردی .

حضرت عائشه قادینلری ذلیل طانییانلره صوك درجه مغبر اولور واونلری شدتله تکدیر ایدردی .

اصحاب آراسنده اختلافی موجب بعض فقه احکامی واردر . فقها دائما قادینلر ایچون قولای جهتی اختیار ایتمشلر وبوخصوصده کتاب وسنتدن استدلالاتده بولونمشلردر. فقهانك قراری عموماً بو مرکزده‌در. ممالك اسلامیه‌نك اکثریسنده بو صورتله عمل اولونور .

آلتون و کوموشدن یاپیلان زینت اشیاسی ایچون زکات ویریلیرمی ، ویریلمزمی ؟ اصحاب بو مسئله اوزرنده اختلاف ایدرلر . عبدالرحمن بن مسعوده کوره زکات ویریله‌لیدر . حنفی فقیهلرده بونی قبول ایدولر . (ابن عمر ، انس بن مالك ، جابر بن عبدالله) ه کوره بونلرك زکاتی یوقدر . امام احمد ایله امام شافعی وامام مالك بونلره استناد ایدولر . چونکه زینت قادینلره مخصوصدر . حضرت عائشه‌نك فکری امام شافعی وامام احمد بن حنبلی تأیید ایدیور . حضرت عائشه یتیم اولان عمجه زاده‌لرینك زینتی ایچین زکات ویرمزدی . حال بوکه اونلرك اوزرنده متولی ایدی . حنفی فقیهلرده یتیمك مالنه زکات یوقدر ، دیرلر . حضرت عائشه‌ده اونلر ایچین زکات ویرمزدی . حال بوکه حضرت عائشه یتیم اولان ارکك عمجه زاده‌لرینك مالی ایچین زکات ویرردی .

ابوداوودك روایتنه كوره حضرت عایشه‌نك اللرنده كوموش بیله‌زیكلر واردی . حضرت عایشه بونلر ایچون زكات ویریلوب ویریلمدیكنه دائر صورولان سؤاله « خایر ، ویرمه‌یورم » دیمشدی .

بوجوابك معناسی شودر : زكاتك وجوبی ایچین ایكی شرط واردر : بركره مال نما بولمالیدر . مثلا : آلتون ، كوموش ، پارا ، حیوان كبی . زینت استعمالنده بویله برشی یوقدر . ایكنجی شرط ، مالك لزومندن فضله اولماسیدر . حال بوكه قادینلرك طاقدقلری زینتلر اونلرك احتیاجاتنه داخلدر . بعض قادینلرك بوتون مالملكی بوبرقاچ زینت پارچه‌سندن عبارتدر . واونلرك وارداتی ضروری احتیاجلرندن فضله دكلدر . بوقادینلر زكاتی ادا ایده‌جك اولورلرسه زینتلرینی صاتمغه مجبور قاله‌جقلر واللرنده قالان زینتلرك قیمتی برقاچ سنه ایچنده نصابدن دوشه‌جكدر .

برقاتل برمقتولك دیتنی ویرمك ایسته‌دیكی تقدیرده مقتولك بوتون اقرباسنك رضاسنی تحصیل ایتمسی لازمدر . حضرت عایشه‌نك روایتنه كوره قادینلرك رضاسنی تحصیل ایتمك شرطدر . چونكه قرابت حقی اركككره منحصر دكلدر .

اسلامیتدن اول عربلر میراثده قادینه برحصه آیرمازلردی . اسلامیت قادینلره بوحقی ویرمشدر . وراثت مسائلی قرآن كریمده ذكر اولونمش ، قیزلرك حصه‌لری ایضاح اولونمشدر . فقط كتاب وسنتده موضوع بحث اولمایان برچوق حادثه‌لر وقوع بولویوردی . حضرت عائشه بوكبی حادثه‌لرده بالخاصه قدینلرك حقوقنی مدافعه و وقایه ایدن برچارهٔ حل بولوری .

شاید براركك وارث بولونمازده یالكز قیزلر واركك وقیز طورونلر

بولونورسا ميراث ناصيل تقسيم اولونور ؟ (عبدالله بن مسعود) قيز طوروننره حصه ويرمه‌يور، يالكز اركك طوروننره حصه ويريوردى. حضرت عائشه ايسه قيز طوروننرى‌ده محروم ايتمه‌يوردى .

عرب قادينلرى البسه‌لرينك أتكلرينى يرلرده سورونه‌جك درجه‌ده چوق اوزاتيرلردى . رسول اكرم جاهليتدن قالان بو عادتى منع ايتدى حضرت عائشه أتكلرك اعضايى ستر ايده‌جك درجه‌ده اوزاتيلماسنى بيان ايدر .

ازدواج ايچون قيزلرك موافقتى بر امر ضروريدر . فقط بونلر حيا ايده‌رك سكوت ايدرلر. حضرت عائشه ديبوركه: «قيزلرك سكوتى رضا عد اولونور. بريا ايكى طلاق وقوعى حالنده زوجه‌نك نفقه‌سى اركگه دوشر . فقط طلاق وقوعنده اختلاف واردر . بعضيلرينه كوره نفقه ويرمك ومسكن تدارك ايتمك اركگه ترتب ايتمز. چونكه بريا ايكى طلاق وقوعى تقديرنده مطلقه عدتى زوجينك أونده كچيرديكى ايچون ايكى طرف آراسنده‌كى منافرتك زوالى وبونلرك تكرار باريشمالرى محتملدر . فقط طلاق ثلاثه‌دن صوكره بوتون اميدلر زائل اولمشدر . زوجه‌نك ، زوجك أونده اقامتنده بر فائده متصور دكلدر، بودوغرو اولمقله برابر مسئله بونكله بيتمز . طلاق ثلاثه‌دن صوكره زوجه‌نك زوج أونده قالماسنك سببى حامله اولوب اولماديغنى آكلامقدر، بوايسه انتظار ايله آكلاشيلير. بومدت ظرفنده زوجه‌نك نفقه ومسكنى زوجه عائددر. حضرت عائشه‌نك مطالعه‌سى بودر .

بر قادين زوجنك وفاتندن صوكره درت آى اون كون عدت كچيرر وبومدتى أونده امرار ايدر. فقها بوندن شو معنايى چيقاريورلر: قادين زوجيله برابر بولونوركن زوجى أولورسه زوجنك وفات ايتديكى

یرده ، برابر دکلسه وفات خبرینی آلدیغی یرده عدتی کچیرمه‌لی وعدت زماننده یوله چیقمامالیدر . فقط حضرت عائشه فقهانك بو استدلالنی قبول ایتمه‌یور . حضرت عائشه‌نك همشیره‌سی (ام کلثوم) طلحه‌نك زوجه‌سی ایدی . (ام‌کلثوم) جمل وقعه‌سنده‌اوکارفاقت ایدییوردی . طلحه بووقعه‌ده شهید اولدی . (ام کلثوم) عدتی نره‌ده کچیره‌جکدی؟ فقهایه کوره (ام‌کلثوم)ك عدتنی اوراده کچیرمه‌سی ایجاب ایدردی . حال بوکه حضرت عائشه اونی برلکده کوتوردی . بونی دویانلر اعتراض ایتدیلر . (ایوب) نامنده بری جواب ویره‌رك : «بوحرکت أودن دیشاری چیقمق دکل ، بلکه أوه کیرمکدر . حضرت عائشه بوحرکتیله همشیره‌سنی دیشاریدن ایچری‌یه آلمش اولدی . » دیدی . بوجواب چوق دوغرودر . حضرت‌عائشه بومسئله‌یی توضیح ایتمه‌مش اولسه‌یدی نیجه قادینلر اذیته دوچار اولاجقلردی .

زوج ایله زوجه آراسنده حاصل اولاجق منافرت وسوء معاشرتك ازاله‌سنه امکان بولونمادیغی زمان مراجعت اولوناجق صوك چاره طلاقدر . بونك ایچین ممکن مرتبه طلاقك دائره‌سی تحدید ایدیلملیدر . زوج زوجه‌سنه طلاق اختیارینی ویرر ، زوجه اختیاری اعاده‌ایده‌رك زوجنك زوجیتنی قبول ایلرسه بوحرکتله ـ بعض اصحابك فتواسنه کوره ـ طلاق واقع اولور . حضرت عائشه بوفتوایی شدتله رد ایتمش ، دلیل اولارق تخییر وقعه‌سنی کوسترمشدی . حضرت پیغمبر تخییر آیتیله زوجه‌لرینه کندیسندن آیریلق اختیارینی ویرمشدی . فقط هیچ بری آیریلمادی . یعنی بواختیاری ویرمکله طلاق واقع اولماز .

برکیمسه مجبوریت واکراه آلتنده ، مثلا حبس ، قتل ویاباشقه برجزایه‌اوغرامقدن قورقارق زوجه‌سنی‌تطلیق ایدرسه حضرت‌عائشه‌یه

نظراً شرعاً طلاق واقع اولماز . امام ابو حنیفه‌دن ماعدا عموم فقها بونی قبول ایتمشلردر .

زمان جاهلیتده بر زوج زوجه‌سنی تطلیق ایدر ورجوع ایچین معین اولان مدتك انقضا ایده‌جکی صیراده تکرار رجوع ایدر، بو صورتله قادینی عمری اولدقجه کندی زوجیتی آلتنده طوتار، قادین بو شکلده اذا وجفایه معروض قالیردی. بر درلو زوجنك ظلمندن قورتولامازدی. فقط حضرت عایشه سایه‌سنده قادینلر جاهلیتك بو تضییقندن ابدیاً قورتولدیلر .

بر دفعه مظلوم بر قادین حضرت عایشه‌یه کیتدی . حضرت عایشه اونك دعواسنی حضرت پیغمبره عرض ایتدی . اونك اوزرینه بو آیت نازل اولدی : « الطلاق مرتان فامساك بمعروف اوتسریح باحسان » یعنی « طلاق ایکی کره‌در. اوندن صوکره یا ایلکله طوتمق، یاخود کوزه‌للکله بیراقمق . »

حجك زمان ایفاسی (ذی الحجه) نك باشنه تصادف ایتدیکی ایچون قادینلر بو صیرالرده معذور اولویورلردی . او حالده اونلرك معذورتدن قورتولملرینه قادار مناسك حجی ایفا ایتمه‌ملری ایجاب ایدر. بو یوزدن قادینلرله برلکده اقربالری ده بکله‌مکه مجبور قالیرلر . حضرت عایشه بو مشکلی ده حل ایتمش ، رسول اکرمه مراجعت ایده‌رك بونك چاره‌سنی صورمش ، رسول اکرم ده « قادینلر او حال ایله طوافدن ماعدا حجك بوتون مناسکنی ایفا ایده‌بیلیرلر . اکر معذرت ذی الحجه‌نك او یدنجی کوننه یاقین بر زمانده وقوع بولورسه صوك طواف ضروریدر. » دیمشدی . حضرت عایشه قادینلرله بو اساس اوزرنده حج ایدر ، معذرتلی اولان قادینلری طواف اخیردن اول ترخیص ایدردی .

اکر اوحال طواف اخیردن صوکرا وقوع بولدیسه قادین هیچ بکله‌مزدی . اصحاب آراسنده حضرت زید ایله ابن عمر وحضرت عمر بومسائلده حضرت عایشه ایله اختلاف ایتمشلردر .

فقط زید ایله ابن عمر کندی فتوالرندن رجوع ایتمشلرسه‌ده حضرت عمر کندی فتواسنی ابقا ایتمش وبویله برحاله کرفتار اولانلری معذورت زائل اولونجایه قادار مکه‌ده آلیقویمشدی . بومسئله حضرت عائشه‌یه عرض اولونمش ، حضرت عائشه : « بویله یاپیلمازسه (منی) میدانلنده التی بیك قادین بردن توقف ایده‌جکدر . » دیمش ، جمهور اونی عملیله تأیید ایتمشدی . (موطأ ، زرقانی باب افاضة الحائض)

اوتوزبرنجی فصل

حضرت عائشه‌نك قادينلق عالمنده موقعی

قارئلریمز ام المؤمنین حضرت عائشه حقنده طوپلایابیلدیکمز معلوماتی اوقومش ، اونك لایموت حیاتنی تسجیه ایدن حادثاتی کورمش بولونویورلر.

تاریخ برچوق مشهور قادینلرك ترجمهٔ حالنی قید ایتمشدر. قارئلر، بو مشهور قادینلرك ترجمهٔ حالیله مسلمان قادینلرینك حالنی مقایسه ایتمشلرمیدر؟ دنیاده‌کی غیرمسلم قادینلر ایچنده شهرت قازانانلر، جنسی سویه‌لرندن براز یوکسه‌لنلردر. بوجزئی یوکسکلك اونلرك شهرتلرینی تأمین ایده‌ن یکانه مزیتدر. برقادین بر اجتماعده جوشدیریجی برنطق ایراد ایدر، بر تدبیر ایله دشمنلرك ترتیباتنی بوزار، یاخود برمحاربه‌ده تمایز ایدرسه بونلر اونك نامنی ابقایه خادم اولور.

برچوق مشهور قادینلر محضا کوزه‌للکلری یوزندن شهرت قازانمشلر، بوسایه‌ده تاج وتخته نائل اولمشلردر. مصر ، روما وایران تاریخلری کوزومزك او کنده‌در. بونلرده مقدس ونزیه بر سیما، یوکسك وعلوی برسجیه آرامغه امکان یوقدر. بومحیطلرده دینی، اخلاقی وقدسی نقطهٔ نظردن بیله قادینلق افقنده پارلایاجق بریلدیزك طلوعنه امکان یوقدی.

هندستانده بعض معصوم وعفیف قادینلر بویوك شهرت قازانمشلردر. بو شهرتك سببی صرف عصمت، عفت وصفوت وزوجلره فرط مربوطیتدن ایلری کلمشدی. بوقادینلرك بوندن باشقا مزیتلری یوقدی. تاریخك بوتون صحیفه‌لرینی قاریشدیراجق اولورسه‌ق حضرت عائشه‌دن باشقه بوتون دینی، اخلاقی، علمی، سیاسی، مدنی، مزایانی شخصنده طوپلامش وبوتون بونلرك ایجاباتنی ایفا ایتمش، علمی وعملی بر رهبر اولمش بر قادین کوره‌مه‌یز.

اسلام تاریخنده زوجات طاهرات ایله رسول اکرمك کریمه‌لرندن باشقه بر کیمسه‌نك حیاتی، حضرت عائشه‌نك حیاتیله مقایسه ایدیله‌مز. بوتون اسلام عالملری حضرت خدیجة الکبری، حضرت فاطمة الزهرا وحضرت عائشهٔ صدیقه‌نك بوتون قادینلره فائق وهپسندن افضل اولدقلری اوزرنده متفقدرلر.

جمهور علماء اولا حضرت فاطمه‌یی، صوکره خدیجه‌یی، صوکراده حضرت عائشه‌یی قید ایدرلر. فقط بو ترتیب نه بر نص شرعی، نه ده بر حدیث صحیح ایله ثابت دکلدر. بو اوچ مبارك ویوکسك قادینك فضائل ومناقبی آیری آیری مرویدر. بعض علماء بو ترتیبی ترددله قارشیلایور. علامه (ابن حزم) بوتون علمایه مخالفت ایدرك «حضرت عائشه یالکیز اهل بیتك ویالکیز قادینلرك افضلی دکل، حضرت پیغمبردن صوکره اصحابك هپسندن افضلدر.» دیر وبو ادعاسنی برچوق دلیللرله تأیید ایدر. (ملل ونحل : باب افضلیة الصحابه)

بر بوخصوصده (ابن تیمیه) واونك تلمیذی (حافظ ابن قیم) ایله همفکرز. بونلر دییورلرکه: «افضلیتدن مقصد اخروی پایه ایسه بونی

یالکز جناب حق بیلیر. افضلیتدن مقصد اصالت ایسه حضرت فاطمة الزهرا هپسندن افضلدر. مقصد، سابقیت یعنی ایلك ایمان ایدن اولمق، اسلامیتك ایلك دوچار اولدیغی مشکلاته مقاومت ایدرك هرکسدن أول ایمان کتیرملك وحضرت پیغمبره معاونت ایسه حضرت خدیجه هپسندن افضلدر. فقط مقصد کمالات علمیه، خدمات دینیه وحضرت پیغمبرك تعلیمات وارشاداتی نشر ایسه بو خصوصده هیچ بر کیمسه حضرت عائشه‌یه رقیب اولاماز.»

صوك

خاتمه

« دنیانك اك بیوك قادینی » عنوانینه هر کسدن فضله لایق اولان حضرت عائشه نك سیرتنی اکمال ایتمش بولونیورز . تورکجه ده ایلك دفعه اولارق بوموضوع اوزرنده انتشار ایدن اثر ، بودر . مسلمانلغك قادینلق عالمنه نه یاپدیغنی ، مسلمانلغك ظهورینه قادار یالکز ازیلن ویالکز اسیر طانیلان قادینلغی دینمزك نه قادار یوکسلتدیکنی آکلامق ایسته ینلر ایچین ، ظن ایدرز که بو اثر ، جدی بر رهبر اولاجقدر . قارئلرمزك اثری مطالعه ایدرکن کوردکلری وجهله اثرك همان هیچ بر سطری سندسز ، وثیقه سز دکلدر . اثرك تحریرنده یالکز حقائقلك جمع و ترتیبنه اهمیت ویریلمشدر . بوحقیقتلرك بلاغتی صوك درجه قوتلی اولدیغندن بونلرك اوزرنده خیال محصولی بر طاقم مطالعه لر سردینه ، بوحقیقتلرك افاده سی صوك درجه جانلی اولدیغندن ، بونلره دها فضله حیات ویرمك ایچین بر کلفته حاجت قالمامشدر .

اثرك ، حقیقةً اوزون تتبعلرك ثمره سی اولدیغی بس بللیدر . بوتون بومعلومات ، منابع اصلیه نك بر بر تدقیقیله ، منابع اصلیه نك باشندن صوکنه قادار مطالعه سیله طوپلانمش ، نتیجه ده برقاچ سنه لك مطالعه وتتبعك ثمره سی اولارق بو اثر وجود بولمش ، مسلمانلغك قادینلق عالمنده باشاردیغی معظم انقلاب ، بوتون شعشعه سیله تجلی ایتمشدر .

مسلمانلغك قادینی آلچالتدیغنی ، یاخود قادینی یوکسلتمه دیکنی ادعا ایده نلر ، بوقطعی دلائل قارشیسنده ، سکوته مجبور اولاجقدر ، مسلمانلغك ظهورینه قادار یالکز حیاتك آجیلرینی طاتان ویالکز اسارت وذلتك پنجه لرنده ایکله ین قادینلغك ، ناصل حیاتك هر شعبه سنده

حیاتك الڭ تمیز والڭ یوكسك ساحه‌لرنده ، ارككلری كریده بیراقه‌جق ، ارككلرك مرجعی اولاجق بر صورتده تفیض ایتدیكنی كوره‌جكلردر.
مؤلف ، فاصل بواثری صوڭ درجه دقت واهتمام ایله یازمش ایسه ، مترجم عاجزده الندن كلن غیرتی كوسترەرك و بلك عظیم زحمتلره قاتلانه‌رق بوترجمه‌یی وجوده كتیرمشدر. قارئلریمزك اثری مطالعه ایدركن كوره‌جكلری وجهله مترجم عاجز اثرك استناد ایتدیكی وثیقه‌لری عربجه اصللرندن تعقیب ایتمش ، بونلری برر برر بولارق اونلری دوغرودن دوغرویه اصللرندن نقل ایتمشدر. بوندن باشقه ، مترجم ایجاب ایتدكجه كندی تدقیقاتیده علاوه ایتمش ، نتیجه‌ده اثر بوشكلی آلمشدر. اثری ، اصل یازلدیغی «اوردو» لساندن ، اثرك منابع اصلیه‌دن نقل ایتدیكی سندلری اصل لسانلرندن ترجمه‌یه چالیشمامز بزی صوڭ درجه یورمش اولمقله برابر اثرك شو مطبوع شكلی آلماسی بوتون بو مزاحمی اونوتدیرمش و بوتون مساعیمزی مكافالاتلاندیرمشدر.
بواثرك تحریر وترجمه‌سی اثناسنده عزیز آرقداشمز ظفر حسن بكك قیمتلی معاونتندن محرومیتمز ، مساعیمزی مشكللشدیرمش و بزی اثرك اصل هندجه‌سنی تماميله آكلامق خصوصنده باشقه‌لرینك معاونتنی آرامغه سوق ایتمش ایسه‌ده نتیجه‌ده جناب حقك عنایتیله بوتون مشكللر بر طرف اولمش واثر باشندن صوكنه قدار صوڭ درجه دقت واعتنا ایله ترجمه و توضیح اولونمشدر. بزه بواثرك ترجمه‌سی خصوصنده یاردیم ایده‌نلره ، بالخاصه محترم هندلی اصغر وعبدالرحمن ریاض افندیلره اختیار ایتدكلری زحمتدن دولایی تشكر ایدرز.
جناب حقك عون وعنایتیله ختام بولان بو اثردن دولایی بارگاه كبریایه نهایتسز حمد وشكرانله متحسسز.

عمر رضا

استانبول ، ٢٠ تشرین ثانی ١٩٢٨

عصر سعادت

اثری حقنده یازیلان مطالعات

(عصر سعادت) ك دوردنجی جلدینك نهایتنده افاضل علما وادبامزدن بعض محترم ذواتك اثر حقنده‌كی مطالعه‌لرینی نقل ایتمشدك. اثری مطالعه ایدن و بزه قیمتلی مطالعه‌لرینی كوندرن چوق قیمتلی محرر ومتفكرلریمزدن (علی سعاد) بك افندی ایله فاضل عالملریمزدن عمر نصوحی افندی حضرتلرینك مطالعه‌لرینی نقل ایدییورز.

محترم محررلرك كرك اثر، كرك اثرك محرر ومترجملری حقنده‌كی توجهلرندن دولایی متشكرز:

علی سعاد بك افندینك مطالعاتی:

« اسلام تاریخی » حقنده

هند علماسندن مولانا « شبلی » نك عمر رضا بك طرفندن ترجمه ایدیلن وبرنجی، ایكنجی جلدلری انتشار ایتمش اولان (اسلام تاریخی) اثرندن بحث ایتمك و بومناسبتله بعض مطالعه‌لر وفكرلر اوزرینه اوقویانلرك تدقیق نظرینی جلب ایتمك ایسترم.

مولانا « شبلی » نك بو اثری برچوق جهتلردن دقته شایان وهله زمانمزده‌كی سطحی فكرلر، مادی دویغولر، وطبیعی بونلرك نتیجه‌سی یاكلش ادعالر قارشیسنده انتقاده وممكن اولدوغی قادار اینجه تحریاته

هم لایق ، هم ده محتاجدر .

فقط دییورم که : هرشیدن اول اسلامی واوحالده تاریخ اسلامی تأسیس ایتمش اولان حضرت محمدی أیی طانیمق ، بوتاریخی ادوار کائناتك دورلرندن برینه قید ایتدیرن مؤسسك حقیقتنی بیلمك ضروریدر . چونکه اسلام تاریخی دهمك ، جناب محمد دهمکدر . اوحالده بوتاریخی یازارکن ، یاخود حاضرلارکن محرر ویامؤلفك بعض اساسلرله فکراً وحساً مجهز اولماسی اقتضا ایدییور ، بواساسلرده بکا قالیرسه : قرآنك وحی ، محمدك پیغمبر اولدقلرینی قبول ایتمك تملریدر . بونی برغیرمسلم قبول ایتمسه بیله هیچ دکلسه فطرةً منصف وجدی برموحد اولماسی کافیدر . قرآن ، اوزمانلرده ضایع ایدلمش حقیقتلری وبومیانده الك اول «سجیه» یعنی صداقت واخلاص ایمانی تبلیغ ایتمش ، بوکاده واسطه اولمق شرفی حضرت محمده توجه ایلمشدر . ایشته اسلام تاریخی صحف عالمه یازدیران مؤسس بوذات عالیدر .

اسلام تاریخی خصوصی برتاریخدر . یعنی بردینك ، برقانونك ، برفکرك ، برانقلابك تاریخیدر . اوحالده طبقی باشقه بونوع تاریخلر کبی او دینك ، یاخود مذهب ویا مسلكك صاحبی حقنده‌کی تدقیق ایله حقیقت وجدیتنی محافظه ایده‌جکدر . اوتاریخده هله برده اخلاق ، علم ، فن ، ادبیات ، حقوق ، فلسفه ، وبوتون بونلرك یکی حکمیاتی مندمج اولورسه ایش بوسبوتون باشقالاشیر . چونکه جناب محمد یالکز بسیط برناقل ، محدود برمبلغ ده کلدر ؛ تبلیغ ایتدیکی حقیقتلرك بوتون معنویاتنی احاطه ایتمش ، حتی طاتمش ، حتی بوتون وجدانیله قوجاقلامش ، قلبنه ایچیرمش ، بویوك آداملرك بویو کودر . فقط فوق‌البشر برشخص مخیل ، یاخود باشقه تعبیرله طبیعیلکدن چیقارلمش

بر ماصال قهرمانیده هیچ ده کلدر . اوحالده اونك تاریخی کندی حقیقتنده آرامالی ، دیمك که تاریخی یاپانی چوق ایی طانیمالیدر .

بوراده برنقطهٔ نظر داها بلیرییور : حضرت محمد برداهیمیدر ؟

خایر علمی معنا ایله داهی ده کلدر . چونکه دهاء افراطلری اونده یوقدر . او ، اولاً صاغلام واك یوکسك «سجیه» صاحبلرینك باشیدر ، رئیسیدر . صوکراده الٓهی حقیقتلرك حاملی وزماننده اعتباراً تك تمثیلیدر . بشریتك بوتون معنویات ومادیاتنی توثیق وتوزین ایتمشدر . چونکه ، ایتالیان حکیمی « لومبروزو » نك نظریه سنی تشکیل ایدن علمی اساسلره کوره « دهاء » ده مغایر طبیعت اعراض ، یعنی افراط ویا تفریط علائمی کورولور . فوق العاده عزملر ، قدرتلر ، چوق اینجه دویغولر یاننده مرضی باشقالقلرده استغرابی جلب ایدر .

حضرت محمدك ایسه سجیه قوتی ، فکر ومزاج اعتدالی ، عقل سلامتی ، واوحالده اخلاق وعرفان یوکسه کلکی هیچ بر انسانده — اونده کی کبی هپسی ممتزج ومتوازن وخصوصاً عملی وتطبیقی شکلده طوپلو اولارق — کورولمه مشدر . بناء علیه جناب اکرمه داهی دیمك ایچین بوتعبیری ، معنویاتك الك یوکسه ك مرتبه سنده تجلی ایتمش برعقل ومنطق دیه قبول ایتملی یز . و« دهاء » کلمه سنه الٓهی حقیقتلری ادراك وحتی احاطه معناسی وه رمه لی یز .

اوته طرفده برانکلیز مؤلفی «ساموئه ل» ، (سجیه Le caractère) اسملی اثرنده دیورکه :

« داهی یه یالکز حیرت ایدیلیر ، سجیه صاحبی ایسه کمال حرمتله تقلید ایدلمك ایسته نیر ... الخ »

یعنی داهی‌یه یتیشمك قابل اولماسی ذهنیتی تماميله غالبدر . فقط سجیه صاحبنی تقلید یولیله یوکسه‌لمك ، حقیقته واصل اولمق ممکندر . و بونقطهٔ نظردن سجیه صاحبلری اکثریا داهیلردن زیاده انسانیته فائده‌لی وحقیقی بویوك آداملردر .

حضرت محمدك مستثنا بویوکلکی وصوك درجه‌ده سجیه یوکسه‌کلکی بونقطه‌ده - برده وحی صاحبی ودین مؤسسی اولمق اعتباریله - دهایی طبیعتیله کچیور واونك فوقنده برمعنویت موقعی ایدینیور . چونکه بوقاریده دیدیکم کبی اخلاق وعرفان یوکسه‌کلکینك خصوصاً عملی وتطبیقی شکلده طوپلو اولارق برانسانده اجتماعی آنجق حضرت محمدده کورولمشدر . بومعنویت وسجیه‌نك یاننده دهاء ایکنجی درجه‌ده قالیر .

اسلام تاریخنه کلهلم : مولانا « شبلی » وامثالی اسلام تاریخنی یازمق ایچین مطلقا حکمت وفلسفهٔ تاریخ آدامی اولارق حرکت ایتمشلردر . چونکه اوتاریخده زمان ایله اونوتولمش وغائب ایدلمش حقیقتلرك محمد الیله و محمدك دیلیله یکیدن ظهوری وانتشاری اساسی واردر . صوکرا او الٓهی حقیقتلرك ایچندن تشریعی واجتماعی هیچ بر دینك قانونلرینه میسر اولمامش علوم وادبیات وحکمیات دوغمشدر . چونکه مؤسس اولان ذات ، کندی تعریفی وجهله ، برعلم مدینه‌سیدر .

بوعلمدن مقصد ، بالطبع مادی فنلر وعلملر دکل ، فرنکلرك (Theosophie - تصوف) ویا (Mysti cisme) دیدکلری « علم لدن » در ، حقایقك کلیتیدر ، حقك منتهاسیدر ، یعنی بوتون برمعنویات علمیدر .

او حالده اسلام تاریخی ساده‌جه وقایع وحادثات ، مناقب

قیودی ده کل ، برخصوصیت سلسـله‌سیدر که باشنده اجتماعی ومدنی بویوك برتاج طاشـیر . حقك حاکمیتی تاریخی اونده اوقونور . حق ایله باطلك اك کوزه‌ل واصیل مجادله‌سنی واك صوکرا حقك غلبه‌سیله قوتی ، انسـانی قوتك حریتنی اونده تماشـا ایدرسکز . خلقدن هرهانکی برفردك حقه دایانارق حقنی ایسـته‌مسنی واونی سربستجه مدافعه‌سنی محمدك حضورنده کورورسکز . وجدانه کووه‌نن، حقنه یاصلانان ایمان صاحبنك هیچ سسی تیتره‌مکسزین دوغرو سویله‌دیکنی،عدل و حقانیت مشبوعی،اوهوای نسیمی ایچنده ایشیدیرسکز . صوکرا اوعدالت سـسنك، اوحق نداسینك دیارلری، قطعه‌لری آشاراق تاهندده،چینده چینلادیغنی بوتون عظمت واجلالیله بوتاریخده تماشا ایدرسیکز . خلق حکومتك، خلق جمهوریتنك ـ اولجه‌شقی زادکان او کونه‌لرینه ساحه اولان ـ اومدهش بیابانلرده ، زمانه کوره عقیده‌لری وقانونلریله تأسیس ایتدیکنی واطرافده‌کی باطل مستبد حکمدارلرك تلاش وهیجانته شـوبر آووج چول عشیرتندن اك کنیش معموره‌لره قادار یاییلارق متبحرلر ، عالملر ، فاتحلر ، ادیبلر الندہ هپ یوکسه‌له یوکسـه‌له اك نورلو واك صمیمی برمدنیت دنیاسی یاراتدیغنه بینه محمدك آچدیغی ممالکده شاهد اولورسکز . دها نه اولسون؟!.

فرنك ، یعنی آوروپالی مؤرخلره کلنجه :

بونلرده طبیعتیله قرآنك وحی ایدلدیکی وحضرت محمدك نبیلکی اعتقادلرینی آراماغه‌هیچ حقمز اولماد کبی یازدقلری تاریخی‌ده‌قالدیروب آتمغه صلاحیتمز یوقدر . بونی یازمازدن اول مؤلفك بی‌طرف ، یعنی تاریخ علمنه واقف ووجدان محاکمه‌سـنه صادق ، حر بر آدام ، حقیقته حرمتکار برعالم اولوب اولمادیغنه باقه‌جغز . بوکبی تحقیقات

اجراسنه يردن كوكه قادار حقمز واردر . چونكه بز مسلمانلر موسايی ، توراتی ؛ عيسايی ، انجيلی بوتون ماهيت وحقيقتلريله طانيمشمز ، بوايكی ذاتك امتلری ايسه جناب محمدی حقيقتيله دكل حتی ظاهريله بيله طانيه‌مدقلری كبی قرآنی‌ده ـ عقيده‌لرينه اويمادينی ايچين ـ آكلامقدن اوزاق قالمشلردر . حال‌بوكه بز هپسنی بيلمش وطانيمشمزدر .

اوحالده‌بونلردن بی‌طرف برمؤرخ ألده‌ايتمك معناسز برفكراولور.

خاير ، نيچين اولسون . اوبی طرف‌ده اسلام تاريخنك يالكز وقايع وحادثاتی تدقيق حدودی ايچنده اولسون . فكر اعتدال ايله محاكمه‌سنی يوروته‌رك كنديسنه واثرينه قيمت ويرمش‌اولور ، مسلمانلغه ايسه مالك اولديغندن فضله برشرف اضافه ايتمش اولماز .

اسلام مدنيتی ، اسلام سجيه‌سنی بوكون كنديسنه مال ايتمش وبوسايه‌ده علم دنياسنی‌ده استيلا ايلمش اولان آوروپا عالمنده بوحقيقتی دستور ايدينمش علما دائما واردر . اونلری‌ده اربابی بيلير واوقور . آوروپانك بوكونكی متصوفلری و « علم‌لدن » منتسبلری چوق شايان دقتدر . يالكز بودور اونلر ايچين يكی‌اولديغندن سسلری بزم ماديات كورولتوسندن صاغير اولمش قولاغمزه ومادیات آلايشندن قاماشمش كوزلريمزه هنوز اولاشاميور . اونلر سينه‌ما آقتوری،ياخود «سپور» قهرمانلری ده كيلدرلركه‌دنيايی دولاشاراق هنرمعرفت كوسترملك‌ايچين مشتری آراسينلر..اونلر ظاهرده عالمدن مستغنيدرلر، باطنده‌ايسه دويغو ديللرينی آكلايانلرله‌طانيشيرلر.بالفرض آلمان‌متصوفی‌وكامل‌مرشد«آدولف اشتاينه‌ر» برمؤرخ اولسه‌يدی‌اسلام تاريخنك‌حكمياتنی البته الك‌احاطه‌لی برحكم ايله تشريح ايدردی. چونكه بو«علم‌لدن» عارفلرنده‌كی اصابت

نظر، هر نفسانی علاقه‌نك وحتی عقلی ادله خطالرینك فوقنده و هله معاذالله ذره قادار تعصب شمه‌سیندن منزه بر حقپرستلك ایچنده لمعان ایده‌ر. فقط بو عارفلر، حادثات بشریه‌نك ظواهریله اوغراشه‌جق قادار قیصه نظرلی اولسه‌لردی بلکه ده «علل‌لدن»ی اهمال ایده‌جکلردی. فقط بر بودوشونجه‌لردن واز کچه‌رك مولانا (شبلی)نك تاریخ اسلامنه وبونك مقدمه‌سنده‌کی بعض بیاناتنه کله‌لم :

مولانا شبلی‌نك، حقیقی هیچ بر شیئه فدا ایده‌مه‌ین وبومعزز شیئه وصول ایچین هر یورغونلغی، هر مجاهده‌یی، هر مشقتی یوکله‌نن بر عالم اولدیغی بو اثری وجوده کتیرمك یولنده اختیار ایتدیکی فداکارلقدن بللیدر. حضرت، نه بویوك بر سلامت نیتله ایشه باشلادیغی، آوروپالی مورخلردن اسلام تاریخیله وجناب محمدك حیاتیله صورت مخصوصه‌ده مشغول اولان مؤلفلرك شهرتلی اثرلرینه واقف اولابیلمك ایچین اونلری کندی بیلدیکی لسانه ترجمه‌لرینی یاپدیرمش واوجهان افکار وتلقیاتینی‌ده آکلامادن کچوب ده یالکز کندی مسلمان دویغولریله محصور قالمامش، اونلرك دوغروسنی یاخود یاکلیشینی کندینه مجهول بیراقمامشدر.

مولانا شبلی، متصف اولدوغی صدقك وسلامت فکرك دلالتیله اسکی عرب تاریخجیلرینك اوصاف وشهرتلرینه‌ده چوق دقت ایتمش، ایچلرنده سطحی نظرلی یاخود خفیف مشربلی و یاخود حتی بر آز حکایه‌جی ومبالغه‌جی اولانلری‌ده آییرارق هر برینی لایق اولدیغی درجه‌ده قبول ومحاکمه دقتنی کوسترمش.

اساساً اسلام تاریخنه‌ودا‌ها دوغروسی اسلامیتك ایلك ظهورنده‌کی احوال و وقایعه، یعنی مشرکلرله مسلمانلر آراسنده‌کی دوشمانلق

و بونك بالخاصه پیغمبرك ذاتنه متوجه منافقلق و مفسدلكلرله سوء قصدلره و هجرت یاخود غزا ویاخود متارکه ومعاهده کبی اجراآت وحرکاتنه دائما معنویات وحسیات قاریشیر . پیغمبرك حکیمانه واعتدال پرور حرکات وسیاستلری بوتون کوزەللکیله بونلرده کوزوکیور. حدیث شریفلرك بر عمده وقاعدهٔ کلیه درجه سندەکی قیمت وحکمتلری بوندن دولایی اهمیت کسب ایدییور. فقط بوخصوصاتی درپیش ایتمك ایچین مطلقا بعض علوم وقوانین اسلامیه یه آشنا اولمق ، عرفلر ، عادتلر وچول ذهنیتلرینی هیچ کوزدن قاچیرمامق وبرده ، نەوەت پك مهم اولمق اوزره برده قوملك و بناءً علیه قرآنك لسانی یعنی عربجەیی مطلقا بیلمك اقتضا ایدەر ، لسان کیفیتی شرط اعظمدر .

صوکرا بوکا متفرع متعدد نقطەلر اورتایه چیقار. لسانك قوتی، قرآن لسانینك عظمت ورقتی یعنی بلاغت اعتباریله اوچول و شراب حرارتیله بداوت و جهالت غلظتنك ، صوکرا بونلره منضم اولان بیك تورلو باطل اعتقادلر وعادتلر محشرینی آلت اوست ایدەرك محمدك حقیقتنی آللهجه، آکلاتمەنك بوتون بومرام آکلامازلری بوله کتیرەرك تیترەتمەنك نەدن و ناصل اولدوغنی وپیغمبردەکی بویوكلکك تسخیر ایدیجی علویتیله نەقدار مانعەلر ییقوب ده ویردیکنی آنجق بو سایەده آکلایه بیلەجکز ...

وثوق واعتماد . مؤلفك هر واسطه و چارەیه مراجعت ایدەرك خصوصاً documentation ە یعنی توثیق واحتجاجه محتاج موضوعلر وبحثلرده اعتماد حسی ویرمك هم علمی هم وجدانی بر مجبوریتدر .

بو آنده حسین جاهد بکك ایتالیانجەدن ـ نیجه بیهوده یره یورولوب ـ ترجمه ایتدیکی (غایتانو) نك اسلام تاریخنی تخطر ایتدم.

بو خطالی حرکتی حسین جاهد بکك تاریخ بیلمدیکنی ، یعنی تاریخه متعلق اثرلرك صحت وعلماً مقبولیتنی تفریق و تمییز ایتدیره‌جك دەرین معلوماتك وارباننه خاص وثائقه وقوفك رهبرلکنه مالك اولمادیغنی عجبا ادعا ایده بیلیرمی یز؟ یعنی سوزك آچیغی : حسین جاهد بك براسلام تاریخی ترجمه ایتمك ایچون اثر آرادیغی صیراده بوتون آثار غربیه تاریخنك الك مهم ومکملنی واوحالده برتورك تاریخ مراقلیسینی ویاتدقیق صاحبنی باشلی باشنه تطمین ایده‌جك برکمالی حائز اولانی بونیمی بولمشدر ؟ چونکه بویله بر بویوك موضوعلی اثرك هیچه اینمسی ایچین اونده اوفاجق برشمهٔ تعصب بولونماسی کافیدر . بونی یالکز غرب حقنده سویله‌میورم ، مسلمان بر مؤرخ ایچین‌ده عینی فکر جاری ودوغرو اولمالیدر. چونکه اونده‌ده اسلامیت لهنه طبیعیلك فوقنده یعنی خرافه‌یه میال ویا یقین مبالغه‌لر اولا بیلیرکه ، حقیقتدن انحرافدن دولایی مردوددر .

(غایتانو) ایسه اسلام تاریخی مؤلفلکنده برقاچ جهتله ومهم اساسلرله تمییز قابلیتندن محروم اولمق لازم کلیر . او جهتلر یاخود اساسلرده : هم قاتولیك ، هم زادکاندن اولماسی وبونلرك نتیجه‌سی اولارق ، ده کیل کلیساده حتی نوده بیله پاپاس سسی ونفسی ایله پرورده ، فطری وعرقی - حتی فرقه وارمیه‌رق - برمتعصب ذهنیتنده یاراتیلمش بولونماسیدر . اونی تثلیثدن توحیده ، ظلمتدن نوره ، تاریخجیلکدن حکمته نقل ایچون بی طرف و اینجه ذکلی ، سلامت محاکمه‌یه مالك - ینه غربلی - مؤلفلرله عجبا ناصل ونه حقله مقایسه ایده بیلیرز .

(غایتانو) ، تاریخك صاحبی و مؤسسی اولان الله واونك تعزیز

ایتدیکی واسطه‌سی اولان پیغمبر حقنده واضح وثابت برفکر ایدینه‌مه‌مش که فکرلرینی‌ده اویله قوللانسین . اونك نظرنده حضرت پیغمبر برمدعی ، قرآن اونك مرتب برکتابی ، دینك دنیایه نشر ایتدیکی عرفان نوری ایسه برحکایه، یعنی موجود برمدنیتك دوامی... آرادیغی شی متصل نقایص، ایمره‌ندیکی موفقیت بی‌امان برتناقض، بریالان، برتأویل باطل ، برعیب بولمق .. بوندن کیمه ضرر، کیمه فائده وار ؟ اوراسی‌ده معلوم ده‌کیل !.

مسلمانلق ، اکر بر مؤرخك اوآنه قادار بولوب چیقارامادیغی بردلیل وبرهان ایله رخنه‌دار ویاخللدار اولاجق بردین ایدیسه ذاتاً شیمدی‌یه قادار یرنده یللر أسه‌ر ، محمدك نبوتی چوقدن سقوط ایدردی. چونکه جناب رسولك موقع ووضعیتی ، مأموریت ومقامی اوقادار مهم، اوقادار نازك واوقادار مسامحه وتأویل کوتورمز ایدی که اوفاجق برنقصان ایله داها ایلك ظهورنده معطل قالیردی. ظهورندن بر مدت صوکرا بوتون عالمك کوزی اونك اوزرینه دوندی . حتی اوتحالنی متعاقب ارتداد ایده‌ن قبیله‌لر اولدی . اکر حقك وحقیقتك قوتی پیغمبردن اخلافنه انتقال ایتمش الٓهی براثر قدرت اولماسه‌یدی اونی تحیا هانکی سوز یاخود هانکی قیلیج مدافعه ایده‌بیلیردی .

مولانا (شبلی) بونقاط نظردن سیرت وخصوصیات محمدیه‌یی چوق آراشدیرمش وبواساسی یوکسك برعلم ودرین برعرفان ایله محافظه ایتمشدر .

اسلام تاریخنه وبومهم تاریخك فعال ومؤثر عنصرلرینه عائد تحریات وتدقیقات بزم الك بویوك بورجمزدر .

دینك سبب ولزوم نشرینی ، نه اساس اوزرینه قورولدیغنی ، قرآنك تبلیغاتندن وحدیث شریفلردن استنباط واستدلاله و (خلق عظیم) ، (رحمة للعالمین) توجهلرینه دقت ایتمك اسلام تاریخلرینی یازان ویا تدقیق ایده‌نلر ایچین بر غایه ونتیجه تشکیل ایدرلر .

مولانا « شبلی » نك بو اثرنده شوعرض ایتدیکم نقطه‌لره دائما تماس ایدیلیور . صوکرا او « رحمة للعالمین » حضرتلرینك قانون خلقت ، قانون بشریت نه‌دیرسه کز ده‌ییکسز ، او کیزلی وعیان نظام عالم ایچنده بر بشر ، بر انسان صفتیله چکدیکی مشقت و اوغرادیغی مشکلاتی تفصیلاتیله مطالعه ایتمکده نه‌بویوك فائده وعبرت واردر .

مولانا « شبلی » حضرت نبی اکرمك خصوصیات ، عادات واخلاق سامیه‌لری اوزرنده حقیله توقف ایتمش ؛ مترجمی عمر رضا بك ایجاب ایدن نقطه‌لر اوزرینه نظر دقتی جلبه همت ایلمشدر . یعنی بو اثره حقیقةً جمعیتلی ، دوغرو ، اوزی تمیز وجاندن یازلمش برشاه اثر دردیه بیلیرز .

فقط بز ، بر اسلام تاریخنده بوکون داها باشقه شیلر آرامالی یز ، یعنی ایشلك داها درینه کیتملی یز . چونکه علمی ، فلسفی ، ادبی ، اجتماعی افکار وحسیات وتفکراتك زمانمزده‌کی قادار تصادم ومجادله سنه همن هیچ بر دورده تصادف ایدمه‌یز . اسکی زمانلرك تعصب دورلرنده‌کی مجادله و حتی مقاتله‌لر ، کلمه ویا تعبیر یاخود شرح وتفسیر مناقشه‌لری ، عقیده‌یه متعلق افتراقلرده‌کی منطق مدعیات یرینه بوکون بعضی صرف علمی ، بعضی صرف مادی ، بعضی‌ده مرکب اولارق علمی ـ فلسفی ، یاخود علمی ـ اخلاقی ویاخود اجتماعی ـ اخلاقی نه‌مدهش مذهب ومسلکلر میدان آلمش وجهل ایله علمك ، فن ایله عرفانك ، ماده ایله معنانك بری بریله بوغوشارق جهانه صالدیغی ولوله‌دن همن هرکس شاشیرمشدر .

عقل ، حس ، دماغ ، قلب ، وجدان دائمی برجدال و خفقان

ایچنده چارپینمقده‌درلر. بونکله برابر دوغرو یول و آچیق نتیجه‌داها بلیره‌مه‌مشدر . بونك بلیرمکه باشلادیغی یرینه، بردرجه‌یه قادارغربك علم و عرفان ساحه‌سیدر . شو قادارکه علم داها چوق یول آلمش ومسافه قطع ایتمش ، عرفان ایسه علمك باصمه قالب بودرس وازبر شکلندن چیقاراق معرفت انسانیه‌یه لایق براق وشفاف حاله کلمه‌سنه انتظاراً آنجق کندینه مختص خواص ایچنده بطی آدیملرله یورومك مجبوریتنده قالمشدر . عرفان ساحه‌سی آنجق حقیقتله برابر حقده رعایت ایله آچیلاجقدر. بونقطه‌یه اولاشمق ده کیل، تدریجاً یاقلاشمق ایچون‌ده اسلامی تاریخلره وحکمتلره متعلق آثاری اوقومغه محتاجز .

هله بزشرقلیلر بوکا طبقی‌صو وا کمك کبی محتاج حالده‌یز. چونکه علماً ، عرفاناً غربلیلردن که‌ری‌یز ، مادةً اولدوغی کبی معناًده فقیرز . بزی اغنا ایده‌جك شی و واسطه بشریتك هیچ ده کیشمه‌ین الـٰهی قانونلری احکامنجه محمدك عرفاننه سالك وطالب اولمقدر.

بونی عامه‌نك بعض عرف و عادات باطله‌سی استثنا ایدیلیرسه غربلیلرك مدنی و اجتماعی اکثریتنده ، چالیشمق ، حق طانیمق ، سلامتی علمك وحسیاتك رهبرلکنده آرامق ، خلاصه انسانلغه بر قیمت ویرمك عمده‌لرینه درت ال ایله صاریلدقلری وجناب نبی اکرمك «الدین المعامله» قول شریفنه باغلانارق کندی آرالرنده دوغرووراُفت وشفقتله حرکت ایتدکلری کورولور. بزبویوله آنجق اسلام تاریخنك نظر حکمتله مطالعه‌سیله آدیم آتاجغز اعتقادنده‌یم ، اونده بوتون سیرت محمدیه‌نك اجتماعی یوللری کوزوکور .

مولانا «شبلی» و امثالنه رحمت ، اثرینك ترجمه و نشرینه همت ایده‌نلره شکرانله ممزوج دعای موفقیت .

۱٦ کانون اول ۱۹۲۸ علی سعاد

عمر نصوحی افندی حضرتلرینك مطالعاتی :

اسلام تاریخی: عصر سعادت

جهان تاریخنك قید ایتدیکی معظم سیمالر ایچنده پیغمبر افندیمز شبهه یوق که هر وجهله برنجیلکی حائزدر .

فی الواقع بشریت ، حضرت محمد (صلی الله علیه وسلم) قدار بیوك ، معالی پرور برسیمای تاریخی کورمه‌مشدر . بونکچوندر که بوتون افاضل ، اوعالی پیغمبرك حیاتنی تحلیل ایله اوغراشمش ، اونك بوتون افعال واقوالنی قیده چالیشمش ، اونك بیوك برخارقهٔ فطرت اولدیغنی کوسترمك ایسته‌مشدر .

بوکون جهان تاریخنده هیچ برپیغمبر ، هیچ برحکمدار ، هیچ برکاشف ویا داهی یوقدر که تاریخ حیاتی رسول اکرم افندیمزك سیر سنیه‌لری قادار اولانجه تفرعاتیله معلوم اولسون .

حضرت پیغمبرك تاریخ حیاتیله مشغول اولانلر یالکز مسلمانلر دکل ، بلکه بوتون برمدنیت عالمیدر . عموم بشریته جناب حقك سوك واك بیوك پیغمبری اولان حضرت محمدك اوپرلمعان تاریخنه ، حیاتنه دائر بوکون یوزلرجه غرب علماسی طرفندن متعدد اثرلر یازلمش ویازلمقده بولونمشدر .

مع هذا هانکی برغرب عالمی نه‌قادار منصف ، نه‌قادار متبحر

اولورسه اولسون خاتم الانبياء افنديمزك فطرتنده‌كى علويتى، حياتنده‌كى نزاهتى، بعثتنده‌كى حكمت ومصلحتى، اجرآتنده‌كى استقامت واصابتى بر مقتدر اسلام عالمى قادار احاطه ايده‌مز. بناءً عليه بو خصوصده‌كى احتياجات روحيه‌مزى تطمين ايچون افاضل اسلاميه طرفندن يازيلمش اثرلره مراجعت لزومى اشكاردر.

اسلام علماسى طرفندن حيات نبويه حقنده مختلف لسانلرده يازيلمش پك چوق قيمتدار آثار واردر. فقط اعتراف ايديلمه‌ليدر كه بو كون بزم ايچون مطالعه‌سى الڭ زياده استفاده بخش اولاجق اثر، هند منور عالملرندن مركب براسلام اقاده‌ميسى طرفندن احضار وآقاده‌مى رئيسى محققين علمادن مولانا شبلى طرفندن قلمه آلنان وينه متبحرين علمادن سليمان ندوى حضرتلرينڭ قيمتلى معاونتيله ختامه ايرن « اسلام تاريخى = عصر سعادت » عنوانلى اثر كنزيندر.

بش جلددن متشكل اولان بو معظم اثر، بدايةً اردو لسانيله يازيلمش، عمر رضا بك افندينڭ روحنواز قلميله توركجه‌يه نقل ايديلمكده بولونمشدر. بو قيمتلى اثر، مطالعه اولونورسه تاريخه عائد هر توولو علمى اصولڭ بو كتابده نه‌درجه مكمل برصورتده ايضاح وتطبيق ايدلديكى كورولور، بو معظم اثرڭ نه‌درجه اعتنا ايله، نه قادار واقفانه برطرزده يازيلمش اولديغى پك قولاى آكلاشيلير. فى الواقع بو كتاب؛ (مه‌تودولوژى = منطق تطبيقى) نڭ تاريخى تتبعات خصوصنده درميان ايتديكى قواعد واصوله پك مكمل برطرزده منطبق بولونمقده‌در، بو كون علم عالمنده بويوك بررواجه مظهر اولان (مه‌تودولوژى)نڭ تاريخى تتبعات حقنده‌كى مباحثى؛ باقون كبى، ده‌قارت كبى فلسفهٔ جديده ازبابنڭ محصول مساعيسى عد اولونمقده‌در. دوغروسنى

سویلمك لازم گلیرسه بوخصوصده تقدم شرفی اسلام علماسنه متوجهدر. چونکه اسلام علماسی ، دینی علملره وبالخاصه حضرت پیغمبرك حدیثلرینه ، سیر سنیه‌لرینه عائد روایات ومنقولاتی پك صحیح برصورتده ضبط ایچون برچوق قواعد واصول وضع ایتمش ، راویلره ، روایت ایدیلن شیلره ، بونلرك استناد ایتدیکی وثیقه‌لر ایله منبعلره دائر پك مکمل برتنقید اصولی تأسیس ایلمشلردرکه بونك امثالنه هیچ برملتك علمی حیاتنده تصادف اولوناماز .

ایشته بو «اسلام تاریخی»؛ بوتون بوقواعد واصول دائره‌سنده یازیلمش امثالسز براثر بولونمقده‌در .

تاریخ وسیر کتابلری علی الاکثر وقایعی نقل ایله اکتفا ایدر . بونلرده یالکز وقعه‌لر کوستریلیر ، بووقعه‌لرك اسباب ومسببات سلسله‌سی اهمال ایدیلیر ، حادثه‌لرك علتلری ، نتیجه‌لری ، حکملری مطالعه اربابنك تقدیرینه براقیلیر . بواصول تاریخ نقطهٔ نظرندن تقدیره شایان کورولمکده‌در . فقط میلیونلرجه انسانك عصرلردن بری رهبر نجاتی اولان ، نزیه حیاتنك بوتون آناتی ، اجراآتنك الك کوچوك تفرعاتی بیله بوتون متفکرینك نظر دقتنی جلب ایدن اولوالعزم بر پیغمبرك سیر سنیه‌سی بوکا قیاس ایدیله‌مز .

زمانمزده فکر تنقید انکشاف ایتمشدر . بوتون اعاظمك تاریخ حیاتی تحلیل ایدیلمك ایسته‌نیلمکده‌در . بالخاصه دین مبلغلرینك بالجمله اقوال وافعالی بر (حکمت اسلامیه) اولان علم کلام مسائلیله پك زیاده علاقه‌دار برحاله کلمشدر . آرتق بویله برعصرده فخر عالمك سیر سنیه‌لری مجرد نقل ایله اکتفا ایدیله‌مز . بشریتك کوروب ایشتدیکی معظم سیمالرك الك درخشانی اولان اوعلوی پیغمبرك

حیاتنده‌کی عظمتی ، اجراآتنده‌کی حکمت ومصلحتی کوسترمك ، علیهنده‌کی غرضکارانه اسناداته علمی صورتده جواب ویرمك اقتضا ایدر . تا که علیهنده بولونانلر اکر منصف و مستعد ایسه‌لر حقیقتی آکلایارق تبدیل فکر ایتسینلر ، دکلسه‌لر ملزم اولسونلر ، کندیسنه انتسابله مشرف اولانلرده محبتلرینی ، مربوطیتلرینی داها زیاده ترصین ایده‌رك او لاهوتی کونشك نشر ایتدیکی فیض وهدایت ضیالرندن داها متزاید بر صورتده استفاده‌یه چالیشسینلر . ایشته «اسلام تاریخی» بوتون بو جهتلری نظره آلمش ، بحق موفق‌ده اولمشدر . بومحتشم اثرك برنجی جلدنده پیغمبریمزك حیاتنه دائر پك کوزل معلومات ویریلمش ، بوتون حرکات نبویه‌نك ناصل بر علوی هدفه متوجه بولوندیغی کوسترلمش ، هله غزوات نبویه حقنده پك مدققانه ایضاحات ویریلمشدر .

معلوم اولدیغی اوزره رسول اکرمك جهاده مأذونیتی ، زمان سعادتنده بر قسم غزوه‌لرك وقوعی ، بعض غرب محررلرینك تنقیدینه هدف اولمشدر . بونلر ؛ بشریته رحمت اولارق کوندریلن رأفتکار بر پیغمبرك جهاده مأذونیتنده‌کی حکمتی ، غزواتنده‌کی مصلحت وضرورتی لائقی وجهله ادراك ایده‌مه‌یورلر ؛ مرحمت وعدالتك مجسم بر تمثالی اولان اونی ذیشانی بر طاقم فاتحلره قیاس ایتمك ایستیورلر . برنجی جلد ایسه بومسئله‌یی پك مکمل تنویر ، تاریخك قید ایتدیکی بر طاقم جهانکیرلرك یاپدقلری خونین ، وحشیانه محاربات ایله غزوات نبویه آراسنده‌کی فرقی کوستریور ، اسلامیتك قبول ایتدیکی جهادك بر علویت نشانه‌سی اولوب حق وحقیقتی مدافعه مقصدینه مستند بولوندیغنی مقنع بر طرزده درمیان ایدییور ، غزوات نبویه‌نك بر مدافعه ماهیتنده اولوب امن

و آسایشی تأمین، ظلم و تعدی‌یی ازاله، مظلوملره معاونت، ضعیفلری صیانت، فنا عادتلر ایله مجادله، خلقه فضیلت نمونه‌سی ارائه، حکمهٔ الهی اعلا ایچون اختیار بویورمش اولدیغنی پك مکمل بر حالده اثبات ایله‌یور.

عصر سعادتك ایکنجی جلدنده دینی وظیفه‌لریمزك تاریخچه‌سی کوسترلمش، احکام اسلامیه‌نك حکمت تشریعیه‌سنه دائر معلومات ویریلمش، صوکراده پیغمبریمزك نزیه اخلاقی، علوی سجیه‌سی حقنده پك مکمل تفصیلات اعطا اولونمشدر. بونك نتیجه‌سنده‌ده وجود نبوینك ناصل بر معجزهٔ اخلاقیه اولدیغی پارلاق بر صورتده تجلی ایتمش بولونیور.

معظم اثرك اوچنجی، دردنجی جلدلرنده ایسه تتبع ساحه‌سی باشقه بر انکشافه مظهر اولیور، پیش مطالعه‌ده پك واسع، پك نورانی افقلر منجلی اولمایه باشلیور. بو جلدلرده معجزاته عائد علمی فلسفی پك درین مطالعات سرد اولونمشدر. شیمدی‌یه قادار کلامه، فلسفه‌یه دائر کورمش اولدیغم اثرلرك هیچ برنده معجزات حقنده بو قادار مکمل ایضاحاته، بو درجه حکیمانه مطالعاته مصادف اولمادم.

حاصلی پك قیمتدار، پك نافع اولان بو بویوك اثر؛ هر وجهله تقدیر و تبجیله لایقدر. کتبخانهٔ ملیمزی بویله بی‌نظیر بر اثر ایله تزیین ایدن ذواته نه‌قادار تشکرلرده بولونسه‌ق ینه آزدر، نه‌دیه‌لم سعیلری مشکور اولسون.

ارضروملی

عمر نصوحی

حضرت عائشه

فهرست

دردنجی فصل : عائشه‌نك أوی

بشنجی فصل : حیات زوجیه‌سی

آلتنجی فصل : زوجات طاهرات ایله مناسباتی

سكزنجی فصل : پیغمبرك اولادلری وحضرت عائشه

دوقوزنجی فصل : افك واقعه‌سی

اوننجی فصل : تیمم عائد احکامك نزولی

اون برنجی فصل : تحریم ، ایلاء وتخییر وقعه‌سی

اون ایکنجی فصل : حضرت عائشه‌نك دولتلغی

اون اوچنجی فصل : خلفای راشدین دورنده عائشه

اوه دردنجی فصل : حضرت عائشه‌نك اصلاح دعوتی

اوه بشنجی فصل : جمل وقعه‌سی

اوه آلتنجی فصل : علی ایله عائشه آراسنده كركینلك

اوه یدنجی فصل : معاویه دورنده عائشه

اوه سكزنجی فصل : عائشه‌نك ارتحالی

اوه طقوزنجی فصل : حضرت عائشه‌نك اولادلقلری

یكرمنجی فصل : حضرت عائشه‌نك اخلاق وعاداتی

یکرمی بشنجی فصل : حضرت عائشه‌نك فضل وکمالی

یکرمی ایکنجی فصل : حضرت عائشه‌نك علم واجتهادی

یکرمی اوچنجی فصل : حضرت عائشه‌نك علم حدیثه خدمتی

یکرمی دردنجی فصل : حضرت عائشه‌نك فقه علمنه خدمتی

يكرمى بشنجى فصل : عايشه نك كلام وعقائد علمنه خدمتى

يكرمى آلتنجى فصل : عايشه نك حكمت تشريع علمنه خدمتى

يكرمى يدنجى فصل : حضرت عائشه نك تعليم وافتاسى

يكرمى سكزنجى فصل : حضرت عايشه نك ارشاداتى

یکرمی دوقوزنجی فصل : عایشه‌نك قادینلوه عائد خدمتلری

اوتوزنجی فصل : عایشه‌نك قادینلوه عائد خدمتی

خاتمه ۲۶۹

عصر سعادت اثری حقنده یازیلان مطالعات

